

ВЛАДА РЕПУБЛИКЕ СРБИЈЕ
Министарство финансија
Републички секретаријат за јавне политике

STALNA
KONFERENCIJA
GRADOVA I
OPŠTINA
SAVEZ GRADOVA I OPŠTINA SRBIJE

Општина Врњачка Бања
Opština Vrnjačka Banja
Municipality of Vrnjaska Banja

Овај пројекат финансира
Европска унија

#ЕУ
ЗА ТЕБЕ

ПЛАН РАЗВОЈА

ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА
2023-2030

ОВДЕ МОЖЕТЕ ПРЕУЗЕТИ ДОКУМЕНТ

(Ова страна је намерно празна)

ОПШТИНА ВРЊАЧКА БАЊА
OPŠTINA VRNJAČKA BANJA
VRNJI SPA MUNICIPALITY

ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА 2023-2030¹

7. Јул, 2023. године

¹ Сви термини којима су у тексту означени припадност, положаји, професије, односно занимања, изражени у граматичком мушком роду, подразумевају природни мушки и женски род лица на које се односе.

КООРДИНАЦИОНИ ТИМ ЗА ИЗРАДУ ПЛАНА РАЗВОЈА

Бобан Ђуровић

председник општине – председник тима

Иван Џатић

заменик председника општине – заменик председника тима

Иван Радовић

председник скупштине општине – члан

Сузана Црноглавац

руководилац Одсека за локални економски развој и инвестиције – члан

Марина Станковић

руководилац Одсека за привреду и друштвене делатности – члан

Јасмина Трифуновић

руководилац Одсека за послове органа општине

Снежана Миљевић

руководилац Одсека за локалну пореску администрацију

Славиша Пауновић

начелник Општинске управе – члан

Зоран Дунић

руководилац Одсека за буџет и финансије – члан

Марија Атанасковић

руководилац Одсека за општу управу

Дејан Пецић

руководилац Одсека за инспекцијске послове.

Биљана Новоселац

руководилац Одсека за урбанизам, еколошке, имовинско-правне и стамбене послове – члан

КООРДИНАТОР ИСПРЕД СКГО-а

Александар Маринковић

Координатор програма EU EXCHANGE 6

Ненад Крстић

Консултант програма EU EXCHANGE 6

КООРДИНАТОР ЈЛС ТИМА

ОДСЕК ЗА ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИЈЕ

Сузана Црноглавац

руководилац одсека

Ружица Митровић

руководилац групе послова за јавне набавке и инвестиције

Душко Магделинић

координатор за капиталне пројекте

Небојша Алимпић

координатор локалног економског развоја

ТЕМАТСКЕ РАДНЕ ГРУПЕ

ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

Проф. др Миљан Лековић

Факултет за хотелијерство и туризам

Мр Валентина Крстић

самостални експерт за локални економски развој

УГ „Центар за децу и омладину“

Небојша Алимпић

координатор локалног економског развоја

Даница Гочанин

Национална служба за запошљавање

Локални савет за запошљавање општине Врњачка Бања

Драгана Матијевић

директорка Центра за развој иновационих делатности

Владимир Стаменчић

Одсек за буџет и финансије

КУД „Јелек“

Предраг Николовски

Центар за развој иновационих делатности

УГ „АМ-РМ games“

Катарина Марковић

Регионална агенција за просторни и економски развој

Рашког и Моравичког округа

Светлана Вукчевић

Општинска стамбена агенција

Марко Влајковић

Врњачко Врело д.о.о.

Кластер туристичке привреде Врњачке Бање

Иван Трифуновић

директор ТО Врњачка Бања

Нина Јошановић

Одсек за локални економски развој и инвестиције

Мирослав Нешковић

Одсек за локални економски развој и инвестиције

Ивана Дреновак

Одсек за локални економски развој и инвестиције

ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

Проф. др Андреј Мићовић

Факултет за хотелијерство и туризам

Сандра Николенчић

директорка Центра за социјални рад

Дејан Лучић

директор Народне библиотеке „Др Душан Радић“

Саша Миленковић

директор Културног центра Врњачке Бање

Игор Дрманац

директор ОШ „Попински Борци“

Сања Чеперковић

координатор Канцеларије за младе

Драгана Хаџи-Ристић

директорка ПУ „Радост“

Милица Вујанац

Дом здравља „Др Никола Џамић“

Аница Лазаревић

Дом здравља „Др Никола Џамић“

Дејан Павловић

Координатор за ромска питања

УГ „Кортекс“

Жарко Марковић

УГ „Новоселац“

Љиљана Миљаковић

УГ „Покрет за европску Врњачку Бању“

Милица Ђорђевић

Удружење сеоских жена општине Врњачка Бања

Хилда Живковић

УГ „Коло српских сестара“

Предраг Миладиновић

УГ „Мост ВБ“

Александра Станојевић

УГ „Вртови пријатељства“

УРБАНИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Доц. др Милица Луковић

Факултет за хотелијерство и туризам

Душко Магделинић

координатор за капиталне пројекте

Гордана Радичевић

енергетски менаџер ЈЛС

Владан Стефановић

Општинска стамбена агенција

Анђела Ристић

Одсек за урбанизам

Снежана Костић

Одсек за урбанизам

Драгана Милошевић Лукић

Општинска стамбена агенција

Анђела Чоловић

ЈКП „Бањско зеленило и чистоћа“

Марина Рсовац

ЈКП „Бањско зеленило и чистоћа“

Ђурђа Благојевић

ЈКП „Белимарковац“

Драгослав Шекуларац

ЈКП „Белимарковац“

(Ова страна је намерно празна)

ПОЗДРАВНА РЕЧ ПРЕДСЕДНИКА

План развоја општине Врњачка Бања израђен је са идејом водиљом да допринесе унапређењу квалитета живота становника и посетилаца општине. Израдом овог локалног плана акције створени су услови да се сви проблеми решавају плански у складу са идентификованим потребама корисника на различитим нивоима, на основу доброг познавања и дефинисања приоритетних потреба и постојећих ресурса.

Да би се овај начин рада одржао, разрадио и унапредио, неопходно је развијати капацитете институција и организација које су саставни део система политике локалног развоја или се баве питањима од значаја за локални развој. Обзиром на ограничена буџетска средства којима Општина Врњачка Бања располаже, јасно и прецизно су утврђени приоритетни правци деловања, а активности

усмерене ка дефинисаним циљним групама и корисницима услуга. Основ за решавање питања чини партнерство локалне самоуправе, свих јавних институција, установа и невладиних организација који су се овом приликом на један квалитетно другачији начин окупили на заједничком задатку. Због својих универзалних вредности и користи за све становнике и посетиоце општине, реализација овог плана треба да буде независна од политичких промена у локалној власти.

Општина Врњачка Бања овим документом изражава пуну спремност за реализацију пројеката и планова који су представљени у специфичним циљевима Плана развоја. Обједињавањем свих релевантних актера у локалној заједници створена је могућност за координацију и активно праћење проблема, као и за реализацију циљева Плана развоја.

Бобан Ђуровић

Председник општине Врњачка Бања

САДРЖАЈ

САДРЖАЈ

УВОД	18
1. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА.....	28
2. SWOT АНАЛИЗА.....	40
3. ВИЗИЈА И РАЗВОЈНИ ПРАВЦИ	52
4. ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ.....	56
5. ПРИМЕНА, ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕНА УСПЕШНОСТИ.....	106
ПРИЛОЗИ.....	114
1. <i>EX-POST</i> АНАЛИЗА.....	114
2. СОЦИО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА	232
2.1. ДЕМОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ	232
2.1.1. Укупно становништво.....	232
2.1.2. Становништво према старосним групама и полу, 2015-2021.	240
2.1.3. Етничка структура становништва према попису из 2011. године.....	243
2.1.4. Образовна структура становништва	244
2.2. ЕКОНОМСКА СТРУКТУРА СТАНОВНИШТВА.....	246
2.2.1. Незапосленост	246
2.2.1.1. Незапосленост према радном искуству, инвалидитету и националности	246
2.2.1.2. Незапосленост према степену стручне спреме	249
2.2.1.3. Незапосленост према годинама старости	250
2.2.2. Запосленост.....	253
2.3. СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА.....	257

2.4.	ПРИВРЕДА.....	261
2.4.1.	Структура привреде	261
2.4.2.	Зараде	263
2.4.3.	Туризам	264
2.5.	ПОЉОПРИВРЕДА	274
2.6.	ШУМАРСТВО	283
2.7.	ГРАЂЕВИНАРСТВО	287
3.	ЗДРАВСТВЕНИ ПОКАЗАТЕЉИ	291
3.1.	ПОКАЗАТЕЉИ ДОСТУПНОСТИ	291
3.1.1.	Обезбеђеност лекарима	291
3.2.	ПОКАЗАТЕЉИ ЕФИКАСНОСТИ	294
3.2.1.	Просечан број посета по изабраном лекару.....	294
3.2.1.1.	Здравствена заштита одраслог становништва	294
3.2.1.2.	Здравствена заштита мале и предшколске деце.....	296
3.2.1.3.	Здравствена заштита школске деце и омладине	296
3.2.1.4.	Здравствена заштита жена	297
3.2.1.5.	Обим специјалистичких прегледа амбулантних корисника у специјалним болницама	298
3.3.	ПОКАЗАТЕЉИ КВАЛИТЕТА	298
3.3.1.	Показатељи квалитета на примарном нивоу здравствене делатности.....	298
3.3.1.1.	Служба за здравствену заштиту одраслог становништва	298
3.3.1.3.	Служба за здравствену заштиту деце и омладине	303
3.3.1.4.	Служба за здравствену заштиту жена.....	305
3.3.1.5.	Стоматолошка здравствена заштита.....	308
3.3.1.6.	Патронажна служба	310
3.3.1.7.	Здравствена заштита радника – за лекаре специјалисте медицине рада у ДЗ	311
3.3.1.8.	Хитна медицинска помоћ	313
3.3.1.9.	Специјалистичко консултативне службе	314
3.3.2.	Показатељи квалитета на секундарном нивоу здравствене делатности	317
3.3.2.1.	Специјалистичко консултативне службе	323
3.3.2.2.	Показатељи квалитета које прате службе за трансфузију крви	323
3.3.2.3.	Показатељи квалитета који се односе на вођење листа чекања	326
3.3.2.1.	Специјалне болнице	328

3.3.2.2.	Безбедност пацијената.....	329
3.3.2.3.	Стицање и обнова знања и вештина запослених	330
3.3.2.4.	Општи закључци ЗЈЗ Краљево	331
3.4.	ПОКАЗАТЕЉИ ЗДРАВСТВЕНОГ СТАЊА.....	336
3.4.1.	Очекивано трајање живота.....	336
3.4.2.	Морталитет	338
3.4.3.	Анализа укупне смртности према најчесталијим дијагнозама и полу	340
3.4.4.	Закључци	343
4.	ЖИВОТНА СРЕДИНА.....	346
4.1.	КВАЛИТЕТ ВАЗДУХА	346
4.2.	КВАЛИТЕТ ПОВРШИН. И ПОДЗЕМ. ВОДА, ВОДА ЗА ПИЋЕ И ВОДА ЗА СПОРТ И РЕКРЕАЦИЈУ	348
4.3.	БУКА У ЖИВОТНОЈ СРЕДИНИ	360
4.4.	НИВО РАДИЈАЦИЈЕ.....	361
4.4.1.	Испитивање спољашњег зрачења	362
4.4.2.	Испитивање садржаја радионуклида у ваздуху	366
4.4.2.1.	Испитивање садржаја радионуклида у чврстим и течним падавинама.....	366
4.4.2.2.	Испитивање садржаја радионуклида у површинским водама и речном седименту	366
4.4.2.3.	Испитивање садржаја радионуклида у води за пиће	367
4.4.3.	Квалитет хране.....	368
4.4.4.	Управљање отпадом	370
4.4.5.	Квалитет отпадних вода.....	371
4.5.	УРБАНИ ДИЗАЈН ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА	374
4.5.1.	Саобраћај	374
4.5.2.	Јавна расвета.....	375
4.5.3.	Спортска инфраструктура	376
4.5.4.	Јавне површине	377
5.	ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА.....	378
6.	АНАЛИЗА ТУРИСТИЧКОГ ПОТЕНЦИЈАЛА ПЛАНИНЕ ГОЧ.....	383

6.1.	ПРИРОДНЕ И ДРУШТВЕНЕ ОСНОВЕ	383
6.1.1.	Географски положај	383
6.1.2.	Геолошке карактеристике	383
6.1.3.	Хидрографија	384
6.1.4.	Клима.....	385
6.1.5.	Биљни свет	385
6.1.6.	Пољопривредно земљиште	386
6.1.7.	Животињски свет.....	386
6.1.8.	Демографија	386
6.1.9.	Саобраћај и комуникације.....	387
6.2.	ИНВЕНТАРИЗАЦИЈА И ОЦЕНА ТУРИСТИЧКОГ ПОТЕНЦИЈАЛА ПЛАНИНЕ ГОЧ	387
6.2.1.	Туристички промет подручја планине Гоч	387
6.2.2.	Туристичка смештајна понуда	388
6.2.3.	Атракције.....	388
7.	SWOT АНАЛИЗА.....	390
7.1.	ОПШТА АНАЛИЗА.....	390
7.2.	СТАНОВНИШТВО.....	391
7.3.	ЈАВНО ЗДРАВЉЕ.....	391
7.4.	ИНСТИТУЦИЈЕ И ЉУДСКИ РЕСУРСИ	392
7.5.	ТРЖИШТЕ РАДА	392
7.6.	УРБАНИ РАЗВОЈ	393
7.7.	СТАНОВАЊЕ	395
7.8.	ТУРИСТИЧКИ ПОТЕНЦИЈАЛ ПЛАНИНЕ ГОЧ	396
8.	УНАПРЕЂЕЊЕ ДОБРОГ УПРАВЉАЊА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ	397
9.	DEVINFO ПРОФИЛ ВРЊАЧКЕ БАЊЕ	405
10.	АПР - РЕГИСТАР МЕРА И ПОДСТИЦАЈА	416

11. АНАЛИТИЧКИ СЕРВИС ЈЛС.....	428
12. ОДЛУКА О ПОКРЕТАЊУ ПРОЦЕСА ИЗРАДЕ ПЛАНА.....	452
13. ОДЛУКА О УСВАЈАЊУ ПЛАНА	456
ЛИТЕРАТУРА.....	460

УВОД

УВОД

Општина Врњачка Бања је у оквиру Програма EU Exchange 6 – „Повећање кредибилитета планирања, програмског буџетирања и контроле јавних расхода на локалном нивоу у Србији“, који финансира Европска унија, закључила 21. јуна, 2022. године Споразум о сарадњи за спровођење пакета подршке за израду плана развоја са Сталном конференцијом градова и општина – Савезом градова и општина Србије (СКГО).

Програм EU Exchange 6 финансира Европска унија у оквиру националног програма IPA 2019 и спроводи се у режиму директног управљања, што значи да Делегација ЕУ у Србији ина најзначајнија управљачка овлашћења. Кључне ресорно надлежне институције на националном нивоу јесу Министарство финансија и Републички секретаријат за јавне политике, уз Министарство државне управе и локалне самоуправе и Министарство за европске интеграције. СКГО је имао улогу имплементационог партнера и непосредне одговорности у погледу реализације планираних програмских активности. У оквиру Програма реализоване су три компоненте и то подршка за правилну и свеобухватну примену: развојног и средњорочног планирања (Компонента 1); Капиталног буџетирања и транспарентног управљања буџетом (Компонента 2); и финансијског управљања и контроле и интерне ревизије (Компонента 3).

У оквиру Компоненте 1 реализован је Пакет подршке за израду Плана развоја Општине Врњачка Бања, у складу са Законом о планском систему, Законом о локалној самоуправи, применљивим Уредбама и другим прописима односно доступним инструктивним материјалима. Главне групе активности биле су дефинисане на

основу идентификованих потреба Општине Врњачка Бања и у складу са препорученим методолошким приступом (Смернице за израду планова развоја ЛС).

Пакет подршке обухватио је стручну подршку у свим фазама израде плана развоја и за спровођење пратећих процеса, и то кроз реализоване главне групе активности:

- Успостављање механизма, формирање координационог тима општине и усаглашавање приступа за рад на Плану развоја;
- Израда прегледа и анализе постојећег стања у општини (друштвено-економска и функционална анализа);
- Успостављање механизма учешћа шире локалне заједнице у процесу израде плана развоја;
- Израда нацрта визије, циљева и мера плана развоја;
- Подршка за спровођење консултативних процеса пре усвајања нацрта плана развоја, за спровођење формалне јавне расправе о нацрту, и за финализацију документа пре формалног усвајања;
- Пружање саветодавне подршке у вези са планом развоја општине Врњачка Бања до краја трајања Пакета подршки.

ЛИСТА СКРАЋЕНИЦА

Ради лакшег разумевања овог документа у наставку издвајамо изразе и скраћенице са њиховим значењима:

Визија	Визија је дефинисана ради остварења сврхе као врховног циља. Изјава о визији представља стратешке намере Општине које се усмеравају на њене ресурсе ради постизања жељене будућности.	КМПП	Кабинет министра без портфеља задуженог за демографију и популациону политику
Мониторинг	Мониторинг је систематска, стална и непрекидна процена напретка пројекта током одређеног временског периода у односу на његова планирана улагања, активности и исходе. Мониторинг подразумева процену напретка у односу на исход који се очекује од циљне групе.	КМИТР	Кабинет министра без портфеља задуженог за иновације и технолошки развој.
Евалуација	Оцењивање или евалуација је процењивање неке вредности или појаве по неком утврђеном критеријуму или стандарду. То је процена унапред пројектованих и планираних активности неких појединаца, група или институција и њихових резултата. Евалуација није само завршна процена неког пројекта или програма, већ може бити и процена у свим фазама планирања и активности.	ЈЛС	Јединица локалне самоуправе (Општина Врњачка Бања)
UNDP	Програм Уједињених нација за развој (United Nations Development Programme)	ЦСР	Центар за социјални рад
СКГО	Стална конференција градова и општина	МЗ	Месне заједнице
МП И МНТРИ	Министарство просвете, науке и технолошког развоја	КРП	Канцеларија за ромска питања
МРЗБСП	Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања	ОЦД	Организације цивилног друштва
МКИ	Министарство културе и информисања	ЦК	Црвени крст
		НСЗ	Национална служба за запошљавање
		КЗМ	Канцеларија за младе
		ЦОР	Циљеви одрживог развоја
		SWOT	Акроним енглеских речи: Снаге, Слабости, Шансе, Претње (Strengths, Weaknesses, Opportunities, Threats)
		ЗПС	Закон о планском систему
		ЗЗ	Земљорадничка задруга
		ПГ	Пољопривредна газдинства
		ИПП	Индивидуални пољопривредни произвођачи

ПОЈАМ И СТРУКТУРА

План развоја општине Врњачка Бања 2024-2030 (у даљем тексту: План развоја) је документ развојног планирања, и као такав представља плански документ најширег обухвата и највишег значаја за општину Врњачка Бања.

План развоја је дугорочни документ развојног планирања, који за период од најмање седам година усваја Скупштина општине, на предлог надлежног извршног органа општине. Према закону који уређује локалну самоуправу, Општинско веће представља надлежни извршни орган с обзиром на то да предлаже статут, буџет и друге одлуке и акте које доноси Скупштина, и непосредно извршава и стара се о извршавању одлука и других аката Скупштине општине.²

Као плански документ највишег обухвата и највишег значаја за општину Врњачка Бања, План развоја даје смернице активностима за развој Општине у датом временском периоду и одређује смер, приоритете, акције и одговорности за примену.

Према Закону о планском систему План развоја садржи преглед и анализу постојећег стања, визију, односно жељено стање, приоритетне циљеве развоја који се желе постићи, као и преглед и

кратак опис одговарајућих мера које се даље разрађују документима јавних политика и средњорочним планом ЈЛС.

План развоја општине Врњачка Бања је:

- базиран на јасном разумевању актуелне ситуације у Општини;
- развојно оријентисан;
- релевантан и јасно дефинисан;
- базиран на партнерству са заинтересованим странама;
- логички доследан и конзистентан;
- изводљив и реалан;
- довољно флексибилан;
- довољно широк да обухвати главна питања развоја;
- аутентичан/јединствен и атрактивно смишљен;
- разумљив за ширу јавност.

² Ова надлежност је даље конкретизирана и у Статуту општине.

СТРАТЕШКИ И ЗАКОНСКИ ОКВИР

Закон о планском систему прописује да се приликом израде и усвајања планских докумената мора водити рачуна о њиховој усклађености са Уставом, потврђеним међународним уговорима, законом и обавезама преузетим у процесу ЕУ интеграција.

План развоја општине и Просторни план општине морају бити међусобно усклађени, док се приликом израде свих других планских докумената води рачуна о њиховој усклађености са Планом развоја, Просторним планом, Инвестиционим планом и другим планским документима вишег и једнаког значаја.

Дакле, приликом израде овог Плана развоја, нарочито је вођено рачуна о његовој усклађености са планским документима донетим на републичком нивоу. Истовремено, нужно се водило рачуна и о изворним надлежностима општине у домену планирања, прописаним Уставом и законом (Закон о локалној самоуправи) са којима је усклађен и статут општине.

Имајући у виду да је нови плански систем у Србији у тренутку израде ових смерница у фази успостављања упоредо на свим нивоима управе, треба напоменути да документи развојног планирања на националном нивоу, План развоја РС и Инвестициони план РС, нису доступни у иницијалном циклусу припреме овог Плана развоја током 2020. године. Када буду донети, ови планови представљаће важну карику за вертикално усклађивање Плана развоја општине, које се увек врши на начин да се узимају у обзир

постојећи, односно важећи документи развојног планирања вишег хијерархијског нивоа, али и обрнуто.

Имајући пре свега у виду да је приступање ЕУ стратешки циљ Републике Србије, те да су покренуте бројне и важне реформе у функцији достизања тог циља, и за општину је значајно да свој План развоја усклади, у мери у којој је могуће, са приоритетима из преговарачких поглавља и тиме и са правним тековинама и главним правцима јавних политика ЕУ чије се спровођење одвија на локалном нивоу.

Инструмент ЕУ за претприступну помоћ (IPA) представља спољну бесповратну подршку буџета ЕУ за Србију на путу европских интеграција. Овај вид подршке помаже Републици Србији да предузме све неопходне реформе (укључујући и реформу правног оквира и унапређење јавних политика), али и да се ублаже трошкови унапређивања постојећих система и интензивирају инвестиције у различитим областима.³

Гледајући предстојећи временски период за који је План развоја припремљен и у којем ће га Општина спроводити и с

³ Индикативно утврђени износ претприступне помоћи у текућој финансијској перспективи за период 2014-2020 (IPA II) износи око 1,5 милијарди евра за Србију, при чему се надлежне државне институције старају да у сваком

годишњем акционом програму IPA II буду обезбеђена и средства за развојне пројекте на локалном нивоу.

обзиром на посвећеност Републике Србије да у наредној декади постане пуноправна чланица ЕУ, очекивано је да ће се и формат коришћења као и обим фондова ЕУ намењених Србији у том хоризонту значајно променити. У непосредној вези са том динамиком јесте и усклађивање Плана развоја.

Израда Плана развоја је важан предуслов за будуће успешно коришћење средстава IPA III од стране општине. Наиме, за финансијску перспективу ЕУ 2021-2027 предвиђен је инструмент IPA III који подржава принципе на којима почива Стратегија ЕУ за Западни Балкан и садржи 6 нових кључних области – владавина права, безбедност и миграције, друштвено-економски развој, повезаност сектора транспорта и енергетике, дигитална агенда, помирење и добросуседски односи. Као и до сада, приликом конкурисања за бесповратна средства из IPA, за општину ће од кључног значаја бити управо постојање и квалитет локалних планских докумената и планских процеса и јасна приоритизација потреба.

По ступању у чланство ЕУ, Србија ће постати и учесница кохезионе/регионалне политике која представља главну инвестициону политику ЕУ. Циљ кохезионе политике је да допринесе отварању нових радних места, побољшању квалитета живота грађана, повећању укупног економског развоја како држава чланица, тако и ЕУ у целини. Она је такође израз солидарности у ЕУ, с обзиром на то да се подршка усмерава на мање развијене регионе и државе чланице ЕУ - са циљем да се оснажи економска, социјална и територијална кохезија ЕУ. У финансијском смислу, ова политика ЕУ почива на европским инвестиционим и структурним (ESI) фондовима. У том смислу, Србија ће по ступању у чланство ЕУ постати и корисница ових фондова са вишеструко већим износима доступних средстава у поређењу са IPA. Србији ће бити на

располагању тзв. територијални инструменти који омогућавају комбиновање тематских циљева и средстава из различитих програма и фондова на одређеној територији: интегрисане територијалне инвестиције, одрживи урбани развој и локални развој вођен заједницом. У сусрет учешћу у кохезионој политици и коришћењу ESI фондова, Србија са Европском унијом, у оквиру преговарачког поглавља 22, треба да усагласи и закључи Споразум о партнерству којим ће бити планирана седмогодишња улагања и интегрисан приступ у спровођењу ESI фондова. Уз Споразум о партнерству, Србија ће израдити и усвојити један или више Оперативних програма којим се стратешки циљеви из Споразума бирају и формулишу у конкретне инвестиционе приоритете⁴. Будући да ће се приоритети у значајној мери односити на инвестиције на локалном нивоу и реализовати у сарадњи државног, регионалног и локалног нивоа, у перспективи треба узети у обзир и планирати усклађивање Плана развоја са планским оквиром ове политике ЕУ. У зависности од тренутка ступања Србије у чланство ЕУ, усклађивање би се постигло или ревизијом овог Плана развоја, или приликом наредног циклуса израде Плана развоја.

У политике ЕУ уграђени су и принципи одрживог развоја, утврђени кроз међународни глобални оквир представљен Агендом 2030 за одрживи развој, под називом *Трансформисање нашег света*, коју је Генерална скупштина УН усвојила 25. септембра 2015. године за период до 2030. године. Наиме, том приликом и Србија се, заједно са 192 остале државе чланице УН, обавезала на спровођење ове агенде. Агенда 2030, као и Циљеви одрживог развоја (у даљем тексту: ЦОП) који укључују оквир за праћење и извештавање по Агенди, представља сет трансформативних обавеза усредсређених на грађане и заснованих на правима, са циљем да се оконча сиромаштво и заштити наша планета. Реч је о 17 циљева развоја и

⁴ http://www.mei.gov.rs/upload/images/publikacije/17/koheziona_politika.pdf

169 подциљева који се односе на три димензије одрживог развоја: економску, социјалну и димензију животне средине⁵, и око 240 пратећих показатеља за мерење напретка у остваривању ЦОР.

У Републици Србији постоји потпуни консензус да се реализација ЦОР спроводи кроз процес ЕУ интеграција. То конкретно значи да сва планска документа Републике Србије треба да, кроз процес приступања ЕУ, интегришу и Агенду 2030 УН⁶.

Имајући у виду да су у фокусу концепта одрживог развоја по Агенди 2030 - људи, као и да се послови и услуге од директног значаја за становништво најнепосредније обављају унутар ЈЛС, неподељено је становиште да успех ЦОР и Агенде 2030 зависи пре свега од резултата спровођења на локалном нивоу. Препознато је да остваривање око 65% циљева Агенде 2030 директно зависи од

доприноса регионалних и локалних власти. У сусрет овом задатку, Агенда 2030 уводи приступ остваривања ЦОР на локалном нивоу – што значи да свака локална заједница треба да прилагоди ЦОР свом контексту и да размотри могућности реализације ЦОР путем уобичајених послова и активности ЈЛС.

Уважавајући потребу да се различити плански процеси интегришу и избегне додатно оптерећивање локалне администрације паралелним пословима сличног типа, главна веза општине са Агендом 2030 остварена је управо на нивоу овог Плана развоја приликом формулисања циљева Плана развоја, тако што се водило рачуна о њиховом повезивању и уподобљавању са глобалним циљевима – чиме ће се постићи и очекивано остваривање ЦОР на локалном нивоу.

0:23

⁵ Циљеви одрживог развоја: <https://www.stat.gov.rs/media/3707/un-sdg-brochure-srb-cir-2018-2-web.pdf>

⁶ РСЈП: Србија и Агенда 2030, Мапирање националног стратешког оквира у односу на ЦОР, <https://rsjp.gov.rs/wp-content/uploads/2017/11/Agenda-UN-2030.pdf>

ПРОЦЕС ИЗРАДЕ

Процес израде Плана развоја спроведен је у свему према Закону о планском систему („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018) и документу „Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе“, израђеног од стране Републичког секретаријата за јавне политике Владе Републике Србије.

Исти се састојао од неколико фаза:

1. Припрема и организација процеса;
2. Преглед и анализа постојећег стања;
3. Дефинисање визије, односно жељеног стања;
4. Дефинисање приоритетних циљева;
5. Дефинисање мера које се детаљније разрађују Средњорочним планом општине Врњачка Бања 2021-2023 (у даљем тексту: Средњорочни план) и документима јавне политике.
6. Дефинисање оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја ЈЛС;
7. Усвајање и објављивање Плана развоја ЈЛС.

Кроз цео процес израде Плана развоја посебно су биле важне консултације и прикупљање и обрада података јер представљају континуиране процесе који су се прожимали кроз више фаза процеса израде Плана развоја.

Овако формулисане и структурисане фазе израде Плана развоја засноване су на пакету прописа о планском систему (иако на овај начин нису експлицитно утврђене наведеним прописима) и добрим упоредним праксама и методологији стратешког планирања описаним у Смерницама за израду планова развоја јединица локалне самоуправе. Ове фазе могу бити представљене и као општије главне фазе:

1. Фаза припреме за процес израде документа;
2. Фаза израде документа;
3. Спровођење јавне расправе и припреме за усвајање документа.

Приликом израде Плана развоја, као и приликом дефинисања на који начин ће се овај плански документ спроводити, поштована су начела која су дефинисана Законом о планском систему:

1. начело економичности, које подразумева да се приликом избора мера јавне политике води рачуна да користи од истих оправдавају трошкове које проузрокују;
2. начело финансијске одрживости, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената поштују успостављена фискална ограничења расхода и издатака, као и да се имају у виду ефекти спровођења јавних политика на раст бруто домаћег производа и инвестиције, приходе и примања, одржавање и сервисирање дугова;
3. начело реалистичности, које подразумева уважавање финансијских, економских, друштвених, културних, просторних, еколошких, регионалних, административних и других могућности и ограничења приликом планирања;
4. начело релевантности и поузданости, које подразумева да се подаци на основу којих се планира, анализирају ефекти и

- прати спровођење планских докумената, прикупљају из различитих релевантних и поузданих извора, као и да су спроведене одговарајуће анализе очекиваних учинака спровођења планских докумената;
5. начело конзистентности и усклађености, које подразумева међусобну усклађеност јавних политика, усклађеност планских докумената по форми, садржају и терминологији, усклађеност хијерархијски нижих планских докумената са хијерархијски вишим планским документима, усклађеност планских докумената са преузетим међународним обавезама, као и усклађеност прописа са усвојеним планским документима;
 6. начело континуитета планирања, које подразумева цикличност процеса планирања, праћења спровођења и вредновања учинака, као и заснованост новог планског документа на планским документима који су му претходили и налазима вредновања постигнутих учинака већ спроведених јавних политика;
 7. начело пропорционалности, које подразумева да су обухват и методе анализе ефеката јавних политика, како ex-ante тако и ex-post, сразмерне значају и обиму процењених ефеката;
 8. начело превенције и предострожности, које подразумева да се јавне политике утврђују и спроводе тако да се спрече или сведу на најмању могућу меру потенцијални негативни ефекти;
 9. начело једнакости и недискриминације, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената поштују људска и мањинска права и слободе гарантоване Уставом и законом;
 10. начело координације и сарадње, које подразумева да се планирање врши уз уважавање интереса осталих учесника у планском систему, а нарочито уз уважавање приоритетних циљева Владе, као и иницијатива, потреба и приоритетних циљева локалне власти;
 11. начело јавности и партнерства, које подразумева да се јавне политике утврђују у оквиру транспарентног и консултативног процеса, односно да се током израде и спровођења планских докумената, као и анализе ефеката и вредновања учинака јавних политика, спроводи транспарентан процес консултација са свим заинтересованим странама и циљним групама, укључујући и удружења и друге организације цивилног друштва, научно- истраживачке и друге организације, водећи рачуна да се омогући остваривање појединачних правних и других интереса свих заинтересованих страна и циљних група, уз истовремену заштиту јавног интереса;
 12. начело одговорности, које подразумева јасно одређивање одговорних институција за спровођење мера и активности јавне политике;
 13. начело временске одређености, које подразумева временски ограничен период примене документа јавне политике и јасно одређене рокове за извршење мера и активности предвиђених документом јавне политике;
 14. начело интегралности и одрживог раста и развоја, које подразумева да се приликом израде и спровођења планских докумената узимају у обзир захтеви заштите животне средине, борбе против климатских промена, ублажавања ефеката климатских промена и прилагођавања климатским променама, спречавања прекомерног коришћења природних ресурса, повећања енергетске ефикасности и искоришћавања обновљивих извора енергије и смањења емисија гасова са ефектом „стаклене баште“, њихови ефекти на друштво, посебно на локалне заједнице, њихов развој и посебности, осетљиве категорије становништва, родну равноправност, као и борбе против сиромаштва.

ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА
ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1. ПРЕГЛЕД И АНАЛИЗА ПОСТОЈЕЋЕГ СТАЊА

1.1. Појам и значај

Ова фаза израде Плана развоја има сврху да прикаже где се општина Врњачка Бања тренутно налази када су у питању стање њеног развоја и развојни потенцијали. Представља полазну тачку у планском процесу и у великој мери је определила ток процеса и примењена решења. Обухвата различите аспекте који имају утицаја на формулисање проблема, циљева и резултата.

ГЕОГРАФСКЕ КАРАКТЕРИСТИКЕ

0:28

Општина Врњачка Бања се налази у централном делу Србије и припада Рашком управном округу. Општина Врњачка Бања заузима површину од 239 км². Простире се долином Западне Мораве, северним падинама Гоча (1.147 m) у залеђу јужних обронака Гледићких планина (Црни врх 819 m, Палеж 853 m), Копаоника (2.017 m), Жељина (1.785 m) и Столова (1.376 m). Обухватајући простор средњег поља Западног поморавља, општина Врњачка Бања се налази на инфраструктурном Моравском коридору Појате - Прељина. Просторно, општина Врњачка Бања припада групи мањих општина у Србији. У непосредном је територијалном контакту са општинама Краљево, Трстеник и Александровац, са којима је инфраструктурно веома добро повезана. Магистралним

железничким и путним правцем повезана је преко Краљева и Крушевца са свим осталим подручјима у Србији, а путем преко Гоча и непосредно са Александровцем. Рељеф је мешовитог равничарског и брдско-планинског карактера. Сва насељена места простиру се на надморској висини између 200 и 1100 метара. Просечна надморска висина Врњачке Бање је 230 метара. Због специфичне конфигурације терена и бујне вегетације подручје општине Врњачке Бање има карактеристике континенталне и умерено континенталне климе. Ветрови нису карактеристични за ово подручје, јер је конфигурацијом терена и богатом вегетацијом Врњачка Бања заштићена од ветрова.

ПРИРОДНИ РЕСУРСИ

Општина Врњачка Бања има веома разгранату хидрографску мрежу. Највећа река која протиче кроз територију општине је Западна

Морава, која је дуга 308 km и која кроз Врњачку општину протиче у дужини од око 20 km. Постоји велики број извора. Кроз само место

протичу Врњачка и Липовачка река и Петрашиновићки и Липовачки поток, док са запада долази Дубоки или Лисичији поток. Изворишта ових река и њихових притока и већина извора је каптирана за потребе водоснабдевања. Хидрографској мрежи припада и вештачко акумулационо језеро Селиште на Гочу, изграђено у периоду 2000–2006. године, на реци Загржа, која захвата простор од око 8ha.

Врњачка Бања се снабдева водом из четири изворишта: Гоча, Станишинаца, Витојевачког поља и из два бунара у Угљареву. Села општине снабдевају се водом из локалних водовода. Сви токови имају бујични карактер, после отапања снега и повећаног прилива падавина долази до вишеструког повећања протикаја у њима. То је веома неповољно са аспекта резерви воде за пиће и због последица поплава, али су позитивни ефекти у погледу обнављања вода и испирања евентуалних загађења. Сама Бања поседује три врсте воде: топлу и хладну минералну воду и планинску пијаћу воду, доведену са више извора планине Гоч. Четири извора минералних вода Врњачке Бање позната су широм Европе: један топли извор (Топла вода) и три хладна извора (Снежник, Језеро, Слатина). Сви ови извори су истог вулканског порекла и имају скоро исте минералне састојке, али у различитим односима. Топла вода је „кисело-врућа“, температуре 36,5°C, а остале су хладне различитих температура; Топла вода је уједно и најстарији извор, употребљаван још у време Римског царства.

Просечне годишње количина падавина у Врњачкој Бањи су 928 mm, у долини Западне Мораве 650 mm; док у вишим пределима падне

између 1.000 и 1.200 mm, што повољно утиче на вегетацију. Магле има врло ретко. Карактеристични су краткотрајни рани јесењи и касни пролећни мразеви, који су без опасности за вегетацију.

Територија општине Врњачка Бања спада у једну од најшумовитијих у Србији. Шуме и шумски засади заузимају површину од 13191,71ha, односно око 55,2% укупне територије општине. У зони шума није дозвољена изградња нити било какво интензивно коришћење. Највећим делом простора означеног као ШУМЕ –заштитне шуме на подручју овог плана, данас газдује ЈП „Шуме-Гоч“ Врњачка Бања и Шумарски факултет из Београда. На подручју су заступљена различита станишта, биоценозе и екосистеми различитог степена аутохтоности и очуваности.

На подручју општине Врњачка Бања, газдовање дивљачи је организовано у оквиру ловишта "Борјак", које је установљено 2005. године на површини од 5.147 хектара, од чега 99,65% чине шуме и шумско земљиште. Постоје и још два ловишта, "Врњачка река", којим газдује Ловачко удружење "Војвода Луне" из Врњачке Бање и ловиште "Гоч-Гвоздац", којим газдује Огледно добро Шумарског факултета из Београда. Овим ловиштима се газдује на основу Ловних основа ловишта.

Климатски предуслови, пре свега у долини Западне Мораве, погодују квалитетној пољопривредној производњи. Једини лимитирајући фактори су годишње осцилације температуре и количине падавина.

СТАНОВНИШТВО

Подручје општине Врњачка Бања обухвата поред самог насељеног места Врњачка Бања и 13 сеоских насеља, тако да становништво према урбано-руралној структури чини 37,3% градског и 62,7% руралног становништва. Према првим резултатима Пописа становништва из 2022. године, у општини живи 25.181 становник у 9.075 домаћинстава са просечном густином насељености 107 становника / км². Поред апсолутног смањења становништва (у односу на Попис становништва из 2011. године број становника је смањен 2.151, односно 7,86%), општину Врњачка Бања карактеришу две основне демографске карактеристике, негативни природни прираштај и демографско пражњење брдско-планинског подручја. Стопе живорођених и природног прираштаја ниже су од републичких, док су рецимо, просечна старост и индекс старења изнад републичког просека.

На нивоу општине Врњачка Бања највећи број становника (97%) су Срби, а следе Роми са 1%. У образовној структури становништва

старог 15 и више година на подручју Врњачке Бање (2011. године), завршена средња школа је најчешћи вид образовања код оба пола (50,84% становника), на другом месту је основно образовање (20,38% углавном старијег слоја становништва), док је 14,89% становништва општине са вишом и високом стручном спремом. Иако се број неписменог становништва константно смањује, према Попису становништва из 2011. године било их је 411, што представља значајан удео неписмености (2,28 % од укупно броја становника старијих од 10 година). Од укупног броја неписменог становништва, проценат женског неписменог становништва 2011. године износи 89,54%. Са друге стране, број становника који су рачунарски писмени или делимично писмени је у сталном порасту. Према Попису становништва из 2011. године, међу становништвом старијем од 15 година 45,60% становништва било је рачунарски писмено или делимично писмено.

ЗДРАВСТВЕНА ЗАШТИТА

Здравствену заштиту становништво општине Врњачка Бања остварује на примарном нивоу у Дому здравља "Др Никола Џамић" која има следеће службе: Службу за здравствену заштиту деце, школске деце и жена, Службу за здравствену заштиту одраслог становништва са кућним лечењем и поливалентном патронажом, Службу хитне медицинске помоћи са санитетским превозом, Службу за радиолошку и лабораторијску дијагностику, Службу за стоматолошку здравствену заштиту, Службу за специјалистичко-консултативну делатност и Службу за правне, економско-

финансијске, техничке и друге сличне послове. Поред Врњачке Бање, Дом здравља има и здравствене амбуланте у пет насељених места у општини: Подунавци, Вранеша, Грачац, Ново село и Руђинци. Здравствену заштиту на секундарном нивоу становништво општине Врњачка Бања остварује у Општој болници "Студеница" у Краљеву.

У Врњачкој Бањи постоје и три специјалне болнице: Специјална болница за интерне болести Врњачка Бања, Специјална

болница за лечење и рехабилитацију органа за варење и шећерне болести "Меркур" и Специјална болница за хипербаричну медицину Врњачка Бања. Поред наведених, здравствену заштиту становништво општине Врњачка Бања може остварити у већем броју приватних пракси које постоје у Врњачкој Бањи. За јавно здравље надлежан је Завод за јавно здравље Краљево. Захваљујући природним богатствима, пре свега лековитим водама, као и постојањем наведених здравствених установа, Врњачка Бања је препозната као један од центара здравственог туризма у Србији.

Очекивано трајање живота на рођењу је свеобухватан показатељ здравственог стања становништва и представља просечан број година колико се очекује да ће доживети новорођенче одређеног пола уколико наставе да се одржавају постојеће стопе морталитета. У 2018. очекивана дужина живота становника општине Врњачка Бања била је за мушки пол 74,1 и за женски пол 79,6, док је у истој години очекивана дужина живота у

СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Централна институција социјалне заштите у Врњачкој Бањи је Центар за социјални рад Врњачка Бања. Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад Врњачка Бања на дан 31.12.2022. године износио је 2.693 особе, односно 8,64% од укупног броја становника Општине Врњачка Бања, рачунајући и избегла и расељена лица који су евидентирани у Комесаријату општине Врњачка Бања. Међу корисницима је 1.033 (38,35 %) мушког, а 1.660 (61,65 %) женског пола. Међу њима је 452 деце, 296 младих, 1.355 одраслих и 590 старих особа. У укупан број корисника нису урачунати корисници, којима се социјалне услуге пружају у Клубу за стара лица и корисници различитих информација о правима и услугама из социјалне заштите. Током 2022. године регистровано је 348 новоевидентираних корисника, реактивирано

Републици Србији је за мушки пол била 73,2 и за женски пол 78,1 година живота. Имајући напред наведено у виду, као и вредности за претходне године, евидентно је да је очекивано трајање живота оба пола изнад републичког просека за непуну годину код мушког пола и 1,5 година код женског пола. Ово је егзактан позитиван индикатор здравственог стања становништва. Пораст очекиваног трајања живота на рођењу постоји за оба пола и виши пораст је за жене.

Највеће оптерећење смртности су незаразне болести. Две групе болести, кардиоваскуларне болести и рак, су узрочници око две трећине смртних случајева, а три главне групе обољења су кардио-васкуларна обољења, малигна обољења и ментални поремећаји, од којих су прве две узрочници око две трећине смртних случајева у популацији. Самоубиства су на високом трећем месту као појединачни узроци смрти у узрасту од 15-64 године старости са стопом 18,2 на 100.000 становника овог узраста.

0:31

је 267 корисника а 57 корисника је стављено у пасиву.

Према евиденцији Републичког комесаријата за избеглице у Врњачкој Бањи на дан 31.12.2021. године статус расељених лица са Косова и Метохије имало је 3.542 лица, а статус избеглих 56 лица, или укупно 3.598 лица. На територији Општине Врњачка Бања налазе се три ромска насеља у којима живи око 400 становника ромске националности. Укупан број особа са инвалидитетом и оболелих лица на евиденцији Центра у 2022. години, у који је урачунат и број корисника са оствареним правом на помоћ и негу другог лица и правом на увећани додатак за помоћ и негу другог лица, износи 193 корисника. У 2022. години у Центру је забележено постојање занемаривања и злостављања и насиља у породици. Евидентирано је 139 лица, жртве насиља су из свих старосних група

а међу њима је 38 особа мушког и 101 женског пола.

Права на материјалну подршку која су реализована у 2022. години су једнократна новчана помоћ, опрема корисника за смештај у установу или другу породицу, путни трошкови и исхрана пролазника, накнада трошкова сахране и изузетне новчане помоћи. Услуге социјалне заштите које су реализована у 2022. години су помоћ у кући за одрасла и стара лица (21 корисник), дневни боравак за одрасла лица са сметњама у развоју и дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју (укупно 24 корисника, услуга се пружа у Удружењу родитеља деце ометене у развоју општине Врњачка Бања), услуге Клуба за стара лица (36 корисника), саветовалиште за брак и породицу и услуга личног пратиоца (17 корисника).

КУЛТУРА

Врњачка Бања има веома разноврстан културни живот. Носилац активности из области културе је Културни центар Врњачка Бања, јавна установа у области културе која поседује биоскопско-позоришну дворану, Замак културе са галеријским и музејским простором. Током године Културни центар организује разноврсне програме из области књижевности, позоришног, филмског, телевизијског, музичког и ликовног стваралаштва, издаваштва и музеологије. У оквиру Културног центра постоји и Врњачки биоскоп. Поред Културног центра, у Врњачкој Бањи постоје и Народна библиотека "Др Душан Радић", Замак културе "Белимарковић". Активна су и два културно-уметничка друштва, "Абрашевић" и "Извор"

Врњачка Бања је веома позната по својим фестивалима, посебно по Фестивалу филмског сценарија, „Данима Бате Стојковића“, Међународном фестивалу класичне музике, а у последње време и по "Lovefest" и др.

Фестивал филмског сценарија је фестивал који је посвећен искључиво филмском сценарију. Одржава се сваке године средином

Социјално становање. Општина Врњачка Бања има 28 стамбених јединица намењених социјалном становању за избегла и ресељена лица, од којих су 8 за социјално угрожене и 20 за остале из ове категорије. Недавно је изграђен објект са 20 опремљених стамбених јединица. Улазак корисника у стамбене јединице се очекује 2023. године. Један од станова биће уступљен Центру на коришћење за ургентне потребе корисника.

Социјалну заштиту становништва општине Врњачка Бања највећим делом обезбеђују Република (око 18.400.000 РСД) и локална самоуправа (око 13.000.000 РСД).

или крајем августа у Врњачкој Бањи. За својих 47 година постојања, Фестивал филмског сценарија је остао доследан својој првобитној идеји, да буде достојан дијагностичар врлина и мана и незаобилазни хроничар на широком простору сценаристике.

У оквиру Фестивал филмског сценарија одржавају се и стручни симпозијум, Летња школа филмске драматургије и Летња школа филмске критике.

„Дани Бате Стојковића“, културна манифестација пропраћена низом позоришних представа, глумачких сусрета, књижевних вечери и концерата се организују од 2010. године, са циљем евоцирања и чувања успомене на Бату Стојковића који је био веома везан за Врњачку Бању.

Међународни фестивал класичне музике – поред многобројних концерата, у оквиру фестивала одржава се и педагошки програм са курсевима виолине и камерне музике. Фестивал се већ традиционално организује 16 година у јулу месецу у Замку културе "Белимарковић" у Врњачкој Бањи.

Међународни фестивал класичне камерне музике има за циљ неговање доброг музичког укуса грађана, уживање у врхунској уметничкој музици, афирмацију камерне музике, професионално извођење музике високе уметничке вредности довођењем светски познатих и признатих извођача и едукацију младих, кроз њихово квалитетно укључивање у свет музике. Фестивал организује Удружење грађана „Замак уметничке музике“ из Велућа.

Фестивал „Џивџан фест“ је осмишљен као вид промоције мултикултуралности, који ће окупити младе људе око заједничке идеје, ширења културе и уметности на креативан начин као и да афирмише сарадњу и заједништво млађих генерација.

Фестивал је такмичарског карактера те учешће могу узети фолклорни ансамбли из целе земље.

Lovefest је јединствена културна платформа из Врњачке Бање која има за циљ да промовише музику, уметност и урбану културу младих

и представља један од најпознатијих и посећенијих музичких фестивала у Србији.

Поред наведених фестивала у врњачкој Бањи се организује већи број културних манифестација међу којима је најзначајнији Врњачки карневал, једна од највећих манифестација у Србији. Врњачки карневал представља круну културних дешавања у Врњачкој Бањи током сезоне која обично окупи преко 200.000 посетилаца. Током недељу дана у јулу месецу Врњачка Бања је сцена на којој се одржава велики број маскенбала, фестивала, концерата, представа, спортских дешавања, а централни догађај је велика међународна карневалска поворка са већим бројем карневалских група из целог света.

УРБАНИ ДИЗАЈН ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

Дужина путева општине Врњачка Бања износи 288,9 km. Савремени коловоз има 93,98% путне мреже. Територија општине Врњачка Бања покривена је мрежом путева чију структуру чине део државног пута IА реда (Државни пут бр.4: Државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Котроман)-Ужице- Чачак- Краљево- Крушевац-Појате, веза са државним путем број 1), Државни пут II реда бр.162 : Врњци-Ботурићи-Брус-Разбојна и локални путеви. Преко територије општине Врњачка Бања у току је изградња новог ауто-пута Е-761: Појате (Е-75) - Крушевац - Краљево - Чачак - Ужице - Сјеница - Црна Гора.

Број места за паркирање није довољан да подмири потребе у току летњег периода када је врхунац туристичке сезоне и када се у Врњачкој Бањи одржавају манифестације које привлаче велики број

посетилаца. Што се приступачности јавних објеката тиче, сви јавни објекти имају могућност моторног приступа до улаза у објекте (кола хитне помоћи, противпожарна кола и сл.).

Јавна расвета се налази уз локалне и некатегорисане путеве и улице у насељима и у парковској зони Врњачке Бање. Међутим, структура јавне расвете је неповољна, јер још увек у великом проценту улице, како у самој Врњачкој Бањи, тако и у околним селима, нису довољно осветљене, према савременим захтевима. Осим овога, на многим деоницама, светиљке и инсталације су старе, што чешће доводи до кварова и лошег осветљења, а коришћење живиних извора светлости, који су у Европи готово избачени из употребе, а процентуално су најзаступљеније на територији наше општине, доводи до високих рачуна за утрошену електричну енергију и

повећава трошкове одржавања. Како би се превазишли ови проблеми и смањили сви трошкови везани за јавну расвету Општина Врњачка Бања тренутно реализује пројекат којим ће заменити светиљке са живиним изворима светлости новим светиљкама са натријумовим изворима високог притиска, метал-халогеним или светиљкама са LED изворима светлости и реконструисати поједине деонице јавне расвете.

ЕКОНОМИЈА

Према последњој Уредби о утврђивању листе развијености региона и јединица локалне самоуправе за 2014. годину, општина Врњачка Бања се налазила у другој групи ЈЛС чији је степен развијености у распону од 80-100 % од републичког просека. Туризам је одувек био

Једна од великих предности Врњачке Бање је свакако у томе што она поседује око 60 ha површине без саобраћаја, од чега више од половине припада Централном врњачком парку установљеном крајем 19. века, дужине преко 2 км. Парк је проглашен за споменик природе и стављен под заштиту државе.

синоним за Врњачку Бању и најважнија привредна грана на којој почива развој других привредних грана.

0:34

ТУРИЗАМ

Врњачка Бања је једна од водећих туристичких дестинација у Србији и налази се на другом месту, после Београда, по броју посетилаца и ноћења. У 2019. години евидентирано је укупно 283.491 посетилаца (за 106,24 % више него у 2012. години) и 907.892 ноћења (за 79,61 % више него у 2012. години). Од укупно броја посетилаца, 18,55 % је из иностранства. Посетиоци се у просеку задржавају 3,5 дана у Врњачкој Бањи. Сматра се да Врњачка Бања има капацитета за смештај преко 15.000 посетилаца. Традиционално су најразвијенији

бањски и здравствени туризам који се заснивају на чак седам извора минералне воде. У задње време интензивно се развијају и други облици туризма (спортски, конгресни, музички и др.), као и Гоч као веома интересантна, а до сада недовољно туристички експлоатисана дестинација.

НЕЗАПОСЛЕНОСТ

На основу годишњих извештаја Националне службе за запошљавање уочава се да укупни показатељи тржишта рада имају вишегодишњи позитиван смер кретања (од 2017. године). На

евиденцији Националне службе за запошљавање у 2022. години налазило се 2.133 особе, од којих 1.170 женског и 963 мушког пола.

Када се гледа број незапослених на 1.000 становника, у Врњачкој Бањи има 96 особа (102 када су у питању жене и 90 мушкараца).

Ако наведене укупне показатеље представимо кроз степен стручне спреме, уочава се смањење броја евидентираних незапослених лица на свим степеновима стручне спреме. Оправдање у овој промени можемо пронаћи у појачаном запошљавању, чињеници да један број лица постаје неактиван, као и да се у временима кризе млади чешће одлучују за наставак образовања као алтернативу немогућности запослења. Када је реч о самој структури незапослених према степену стручне спреме, уочава се и даље велико учешће нискоквалификованих /без квалификација од 1.022 лица у укупном броју евидентираних незапослених лица.

ЗАПОСЛЕНОСТ

Према подацима Републичког завода за статистику Републике Србије, у 2022. години запослено је било 8.375 становника (према општини пребивалишта), односно 7.497 становника (према општини рада), од чега 5.018 запослених у правним лицима, 2.426 предузетника и запослених код предузетника и лица која самостално обављају делатност и 53 регистрованих пољопривредних произвођача.

ПРИВРЕДА

Обзиром да је општина Врњачка Бања туристичко место I категорије и после Београда најпосећенија туристичка дестинација у Србији у структури мале привреде доминирају предузетници у услужном сектору, пре свега делатности ресторана и покретних угоститељских објеката које следе такси превозници и трговине на мало и велико.

Имајући у виду све напред наведено, закључак је да економско стање на макроекономском нивоу, као и примењене мере локалне активне политике запошљавања у претходном периоду дају резултате праћене позитивним променама у локалном пословном окружењу у смислу активирања туристичко-угоститељских објеката који су били предмет спорних приватизација и субјекти стечаја у ранијем периоду, али их је потребно појачати новим мерама које су пре „економске“, него досадашње „социјалне“, како би се остварило значајније смањење незапослености, поготово код најризичнијих група становништва.

0:35

Просечна зарада запослених је значајно нижа од републичког просека. У децембру 2022. године износила је 60.861 РСД нето, односно 83.230 РСД бруто, што износи 72,25 % од републичког просека.

Када је реч о привредним друштвима такође доминира услужни сектор, пре свега трговина на велико, ресторани, хотели превоз путника и терета и консултантске активности. Једини изузетак са значајнијим учешћем представља сектор изградње стамбених и

нестамбених зграда који на овој ранг листи заузима високо друго место.

У општини Врњачка Бања 381 активно привредно друштво и 1.271 активних предузетника. У последње време је видљив напредак у

ПОЉОПРИВРЕДА

Иако на територији општине Врњачка Бања има само 53 регистрованих пољопривредних произвођача, пољопривредом се бави значајан део становништва у руралном делу општине, најчешће као додатним занимањем за сопствене потребе и са малим тржишним вишковима.

Гледано према типу пољопривредне производње, пољопривреду општине Врњачка Бања карактерише доминација мешовитих пољопривредних газдинстава, с обзиром на то да више од половине пољопривредних газдинстава (53,7 %) припада једној од три групе пољопривредних газдинстава са мешовитом биљном и сточарском производњом. Специјализованих газдинстава је 46 %, с тим што је у овој групи највише специјализованих за ратарску производњу, а најмање за повртарство, цвећарство и остале хортикултуре. Структуру пољопривредног земљишта од укупне површине земљишта према начину коришћења чине ораничне површине

ШУМАРСТВО

Шумарство је веома значајна привредна грана у општини Врњачка Бања. Преко 55 % површине општине је под шумама (13.191,71 ха), од чега је око 70 % у државном а око 30 % у приватном власништву. Имајући у виду важност заштите и исправне експлоатације шума, локална самоуправа је 2016. године основала Јавно предузеће за

овој области тако да је током 2021. године регистровано 26 привредних друштава (18 је престало са радом) и 162 предузетника (79 је престало са радом).

(2699 ха), ливаде и пашњаци (2216 ха), воћњаци (460 ха) и виногради (1 ха). Општина Врњачка Бања располаже добрим земљиштем и климатским чиниоцима за развој воћарства. На коришћеној површини под воћем, највише је заступљена шљива са 223.350 стабала, јабука са 47.210 стабала и виногради са 30 родних чокота.

Према расположивим подацима бројчано стање стоке на територији општине Врњачка Бања се значајно променило, нарочито у погледу великог смањења броја говеда од 53,54% - више него преполовљен фонд, а на рачун повећања броја свиња и оваца и живине. Производња млека је и даље сегмент који доноси највећим делом и најбрже доходак пољопривредним домаћинствима на територији наше општине и Републике.

газдовање заштитним шумама Врњачке Бање "Шуме–Гоч". Према подацима из 2018. године, посечено је 44.060 м3 дрвне масе, што говори у прилог великог значаја шумарства за квалитет живота у локалној заједници.

ГРАЂЕВИНАРСТВО

Садашњу стамбену изградњу на територији општине Врњачка Бања карактерише интензивна стамбена изградња вишепородичних и индивидуалних стамбених објеката. Инвеститори вишепородичних стамбених објеката су најчешће и градитељи, односно приватна грађевинска предузећа. Инвеститори индивидуалних стамбених објеката су физичка лица која граде за сопствене потребе, а чији су градитељи предузећа регистрована за ову врсту делатности. У изградњи станова са преко 90 % доминирају приватна грађевинска предузећа у односу на испод 10 % физичких лица која се такође

појављују као градитељи станова или кућа. Финансирање градње обично обезбеђују из сопствених извора или из банкарских кредита.

Проблем на стамбеном тржишту Врњачке Бање су високе продајне цене стамбеног простора, знатно више него у другим општинама и градовима у окружењу. Као купци станова у Врњачкој Бањи најчешће су особе које немају пребивалиште на територији општине, односно породице које користе ове стамбене јединице за одмор и рекреацију. Такође, приметна је тенденција да се у Врњачку Бању трајно насељавају пензионери.

SWOT АНАЛИЗА

2. SWOT АНАЛИЗА

Као квалитативна допуна статистичкој анализи користи се техника SWOT анализе (SWOT је акроним енглеских речи: strengths – снаге, weaknesses – слабости, opportunities – шансе, threats – опасности).

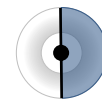
По овом моделу, све прикупљене информације у интерном и екстерном економском и социјалном и животном окружењу класификоване су у оквиру четири категорије: снаге, слабости, шансе и опасности. Спроведена анализа имала је за циљ откривање унутрашњих и спољних фактора који имају позитивни или негативни утицај на остварење циљева. Анализа унутрашњих фактора подразумевала је њихову класификацију на снаге и слабости које смо препознали код себе (јединица посматрања). Анализа екстерних фактора подразумевала је њихову класификацију на шансе или опасности које долазе, односно прете из окружења у којем јединица посматрања постоји и послује.

Циљ примене SWOT анализе, осим јасног сагледавања ситуације, јесте и да се повежу интерне карактеристике локалне средине и утицаји који долазе из њеног окружења. Снаге би требало усмерити на искоришћавање шанси или минимизирање опасности. С друге стране, откривене слабости потребно је минимизирати како би се искористиле шансе или предупредиле опасности које долазе из окружења. Модел за SWOT анализу нивоа ризика је посебно

развијена матрица намењена анализи ситуације. Циљ попуњавања ове матрице јесте да укаже на постојање снага, слабости, шанси и опасности.

Могуће су четири алтернативне стратегије:

- повезивање снага и шанси, тако што ћете препознате снаге употребити како бисте искористили очекиване шансе (S-O стратегија);
- повезивање снага и опасности, тако што ћете препознате снаге употребити како бисте умањили опасности које вам прете из окружења (S-T стратегија);
- повезивање слабости и шанси, тако што ћете препознате слабости настојати да поправите како бисте искористили потенцијалне шансе (W-O); и
- повезивање слабости и опасности, тако што ћете препознате слабости настојати да исправите како бисте спремно дочекали могућа нежељена дешавања у окружењу (W-T).

Општа анализа⁷

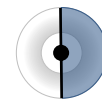
STRENGTHS Снага (унутрашњи аспект)	WEAKNESSES Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> – Повољан географски положај – Лековити и здравствени фактори – Високо образовани стручњаци – Богати природни ресурси (шуме, воде, природна богатства-туристички потенцијали) – Еколошки чиста средина – Повољни услови за рехабилитационе центре – Раст приватног сектора 	<ul style="list-style-type: none"> – Лоша путна и комунална инфраструктура у руралном подручју општине – Лоша демографска структура сеоског становништва – Низак стандард и мала куповна моћ становништва (просечна примања су испод републичког просека) – Недовољна међуопштинска сарадња – Поремећен систем вредности и недовољно развијена друштвена одговорност
OPPORTUNITIES Могућности, прилике (спољашњи аспект)	THREATS Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> – Програмска, едукативна и финансијска подршка домаћих и страних донатора (ресорна министарства, међународне организације, ИПА фондови итд.) – Чланство Србије у ЕУ – Равномеран регионални развој – Могућност привлачења средстава из фондова ЕУ – Коришћење јефтиних и алтернативних извора енергије у привреди и пољопривреди – Увођење нових технологија и стандарда квалитета – Распољивост сировина за производњу биомасе – Могућност коришћења шумских плодова и лековитог биља – Развој спортско-рекреативног и руралног туризма – Уштеда електричне и топлотне енергије кроз примену програма енергетске ефикасности 	<ul style="list-style-type: none"> – Централизација – заостајање провинције у односу на велике градове – Уређење својине – Високи стандарди ЕУ – Недостатак мреже међународних путева – Недовољно развијена железница – Миграција становништва из села у градове – Бржа прилагодљивост других региона – Изражена сезоналност – Недовољна повезаност са туристичком понудом околних дестинација – Недовољна препознатљивост на иностраном тржишном сегменту

0:41

⁷ У прилозима се налазе појединачне SWOT анализе становништва, јавног здравља, тржишта рада, становања...

ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ

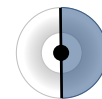
STRENGTHS Снага (унутрашњи аспект)	WEAKNESSES Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Изузетни природни и антропогени потенцијали– Дobar географски положај– Јака туристичка привреда и повезане делатности– Високо образовани стручњаци– Туристичка традиција– Туристичка организација– Иновативни развојни центар– Угоститељско-туристичка школа– Факултет за хотелијерство и туризам	<ul style="list-style-type: none">– Зависност од туризма– Недостатак стручне радне снаге– Недостатак техничке документације– Инфраструктура не прати развој– Недовољно развијен рурални туризам– Недовољно развијена индустрија– Одлазак младих људи– Низак стандард и мала куповна моћ становништва (просечна примања су испод републичког просека)– Недовољна међуопштинска сарадња– Недовољна сарадња јавног и приватног сектора
OPPORTUNITIES Мoгућности, прилике (спољашњи аспект)	THREATS Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Програмска, едукативна и финансијска подршка (ресорна министарства, међународне организације, ИПА фондови итд.)– Могућност привлачења средстава из фондова ЕУ– Коришћење јефтиних и алтернативних извора енергије у привреди и пољопривреди– Увођење нових технологија и стандарда квалитета– Развој дуалног образовања– Распољивост сировина за производњу биомасе– Равномеран регионални развој– Интересовање за инвестирање– Развој целогодишњег туризма (Моравски коридор, аеродром Краљево)– Примена ИТ и дигитализација туристичког сектора	<ul style="list-style-type: none">– Системски ризици (светска економска криза, здравствена криза, геополитички ризици, природне непогоде)– Загађивање минералних вода– Високе цене за локално становништво– Проблеми са законском регулативом (неефикасна процедура усвајања закона, неусклађеност старих и нових закона, неусклађеност закона и праксе, лоша примена закона као последица неинформисаности и честих промена)– Централизација– Миграција становништва из села у град– Изражена сезоналност

– Мере подршке туристичком сектору (финансијски подстицаји, туристички ваучери, кредитне линије)– Регионални ИТ центар– Јавно-приватно партнерство– Приступ Републике Србије ЕУ	

ОДРЖИВИ ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

STRENGTHS Снага (унутрашњи аспект)	WEAKNESSES Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Богато културно-историјско наслеђе– Повољан географски положај– Туристички, здравствени, образовни и спортски центар– Природни и створени ресурси– Развијен терцијарни сектор– Постојање здравствених институција– ЈЛС суфинансира здравствене услуге– Млади: КЗМ, Омладински клуб, КУД-ови, фестивали– Развијена спортска инфраструктура– Развијен систем ПШУ и ШУ– Инклузивна сарадња ЈЛС и Ромске заједнице– Факултет за хотелијерство и туризам у Врњачкој Бањи– Културне манифестације и фестивали– Богато културно-историјско наслеђе– Повољан географски положај– Културне манифестације и фестивали– Постојање дијаспоре	<ul style="list-style-type: none">– Недовољно специјалиста у ЗЗ– Велики учешће припадника осетљивих категорија становништва у укупном становништву– Велики број пољопривредника ван система социјалне заштите– Недовољна средства за социјалну заштиту у односу на потребе– Пасивност младих– Недовољно могућности за младе– Недовољно организован приградски превоз– Неадекватна саобраћајна сигнализација у функцији безбедности деце– Нижи ниво образовања ромске деце у односу на остало становништво– Недовољна мотивисаност за школовање и рано напуштање образовног система. Постојање архитектонских баријера за кретање особа са инвалидитетом– Недостатак нових простора за одржавање културних догађаја (музеј, позориште)– Недостатак стратегије развоја културе, стратегије у креативним индустријама и стратегије о самоодрживости институција културе– Недовољно изражена свест о вредности локалне културне баштине– Недовољна средства за промоцију културних потенцијала Општине– Недостатак адекватне базе података везано за дијаспору, недостатак: воље, комуникације, препознавање интереса– Непостојање затвореног базена

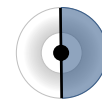
O PPORTUNITIES Могућности, прилике (спољашњи аспект)	T HREATS Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> – Унапређење и развој услуга социјалне заштите – Развој услуга социјалне заштите – Развој предузетничког духа – Развој програма за младе – Веће ангажовање - инклузија ромске деце – Промовисање породичних вредности – Подршка младим брачним паровима – Изградња новог објекта Дома културе – Европске интеграције, доступност фондова Европске уније – Мултисекторско повезивање и умрежавање – Увођење нових профила образовања у образовни систем, у складу са потребама тржишта рада, односно привреде – Студенти као носиоци добрих идеја, иновација, креативности како у професионалном тако и у хуманистичком смислу – Изградња Наставно-практичног центра при Факултету у циљу постизања идеје "друштва знања" кроз трансфер знања од Факултета ка широј друштвеној заједници – Дигитализација културне баштине – Регионално повезивање са сродним културно-историјским и образовним институцијама – Увођење нових видова јавно-приватних партнерстава – Бенефити заједнице од дијаспоре: научна, саветодавна, економска, кроз размену искустава 	<ul style="list-style-type: none"> – Висок удео старије популације – Ванредне ситуације (поплаве, пандемије) – Неусклађеност образовног система са потребама тржишта рада – Менталитет младих / начин провођења времена – Пораст броја деце са посебним потребама – Недовољна демографска развијеност – Законски прописани неадекватни канали комуникације – Пораст незапослености и сиромаштва – Недовољна средства за очување и рестаурацију материјалне културне баштине – Удаљавање дијаспоре од матице, трајни губитак везе дијаспоре са заједницом, губитак националног идентитета, неискоришћен потенцијал дијаспоре (интелектуални, финансијски)

ОДРЖИВИ УРБАНИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

S TRENGTHS Снага (унутрашњи аспект)	W EAKNESSES Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Висок квалитет пијаће воде (60 % изворска)– 7 минералних извора + неиспитани извори– Велике површине под парковима и зеленилом - заштићене површине (Градско језгро)– Чист незагађен ваздух– Гасификована ЈЛС (градско језгро)– Просторни распоред насељених места и лака доступност (за пешачке и бицикличке стазе)– Близина заштићеног подручја СРП „Гоч-Гвоздрац“ и ширег подручја Гоча	<ul style="list-style-type: none">– Недостаје постројење за пречишћавање отпадних вода и канали– Неусклађеност развоја Врњачке Бање са постојећом инфраструктуром– Инфраструктурна неразвијеност планине Гоч– Губитак воде у водоводном систему– Застарела мрежа саобраћајница– Непостојање депоније –дивље депоније, сметлишта– Недовољно развијена свест о заштити животне средине– Недовољна примена селекције отпада– Недовољно рециклирање отпада– Скупа инвестиција (гас)– Недовољно еколошки образованог кадрова у општинским управљачким структурама (Непостојање посебне групе послова за заштиту животне средине)– Недовољна валоризација природних и културних ресурса– Непостојање јавних станица за напајање за електрична возила
O PPORTUNITIES Могућности, прилике (спољашњи аспект)	T HREATS Претње или изазови (спољашњи аспект)

0:46

<ul style="list-style-type: none">– “Чиста Србија”– База података комуналне инфраструктуре– Географски информациони систем– Прикључење на регионалну депонију– Гасификација остатка насељеног места– Развој алтернативног балнеоклиматолошког потенцијала Врњачке Бање (природни лековити ресурси у функцији туризма, квалитета живота и здравља)– Зелена инфраструктура унутар Општине (међунасељско), али и повезивање бицикличком стазом са Гочом– Потенцијали за развој еколошког едукативног центра на Гочу– Рециклажа– Биљни потенцијали Гоча у локалној туристичкој и гастрономској понуди– Издавање финансијских средстава за локалне еколошке акције/идеје	<ul style="list-style-type: none">– Неконтролисани урбани развој– Климатске промене– Неконтролисано коришћење вода– Елементарне непогоде– Нечитко– Инвеститорски урбанизам– Бесправна градња– Легална градња– Неадекватно одлагање и третман отпада– Непостојање санитарне депоније– Високи стандарди ЕУ (екологија, храна и сл.), због упитних капацитета за достизање/праћење
---	---

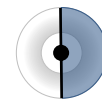
Опредељење Плана развоја на основу SWOT матрица датих у прилозима је комбинована стратегија SO (max- max) - WO (min-max):

- **SO (max-max)** засновано на максималном искоришћавању снага Општине под повољним околностима тј. шансама које нуди окружење.

Потребно је ставити у функцију све природне и људске ресурсе са којима Врњачка Бања располаже (постојање квалификоване радне снаге; плодно земљиште, шумски комплекси, водени потенцијал, природне лепоте; могућности за brownfield инвестиције и др.) како би се максимизирала корист од имплементације националних стратешких докумената у овој области.

- **WO (min-max)** којом се минимизирају слабости, а максимизирају погодности (шансе). Циљ је да се повољни фактори окружења искористе ради превазилажења унутрашњих слабости.

Потребно је максимизирати корист од имплементације националних стратешких докумената и расположивих домаћих и страних фондова, у циљу решавања питања недовољне искоришћености природних потенцијала којима општина располаже, финансијске кризе јавних предузећа, неповољне образовне структуре незапослених и др.

ВИЗИЈА И РАЗВОЈНИ ПРАВЦИ

ПЛАН РАЗВОЈА

ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА
2023-2030

ВИЗИЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

„VENI VIDI VRNJSI!“

ВРЊАЧКА БАЊА ЈЕ 2030. ГОДИНЕ

јединствена туристичка дестинација и бањско лечилиште у Европи са аутентичним wellness&sра садржајима и задовољним грађанима у одрживом животном окружењу.

Општина која одрживо користи своје природне ресурсе и туристичке капацитете и има развијену привреду.
Општина у коју се туристи радо враћају.

Општина у којој живе задовољни грађани који имају приступ богатом садржају за децу, младе и одрасле, са успостављеним услугама социјалне заштите и добром управом. Безбедна средина.
Атрактивна средина погодна за живот како млађе, тако и старије популације.

Општина која води рачуна о животној средини.
Општина у којој живе задовољни грађани који имају приступ квалитетној води и уређен животни простор.

ПРАВЦИ РАЗВОЈА

Одрживи економски развој	Одрживи друштвени развој	Одрживи урбани развој и заштита животне средине
<p>Овај правац развоја доприноси следећим циљевима одрживог развоја (Агенда 2030):</p> <p>Циљ 2. Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду;</p> <p>Циљ 8. Промовисати континуиран, инклузиван и одржив економски раст, пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све;</p> <p>Циљ 9. Изградити отпорну инфраструктуру, промовисати инклузивну и одрживу индустријализацију и подстицати иновације</p> <p>Циљ 12. Обезбедити одрживе обрасце потрошње и производње;</p>	<p>Овај правац развоја доприноси следећим циљевима одрживог развоја (Агенда 2030):</p> <p>Циљ 1. Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима;</p> <p>Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација</p> <p>Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућност целоживотног учења за све;</p> <p>Циљ 5. Постићи родну равноправност и оснаживати све жене и девојчице</p> <p>Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима</p>	<p>Овај правац развоја доприноси следећим циљевима одрживог развоја (Агенда 2030):</p> <p>Циљ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитацијама за све;</p> <p>Циљ 7. Осигурати приступ доступној, поузданој, одрживој и модерној енергији за све;</p> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим;</p> <p>Циљ 13. Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица</p> <p>Циљ 15. Заштитити, обнављати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити процес и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета;</p>
<p>Циљ 17. Ојачати средства примене и ревитализовати глобално партнерство за одрживи развој</p>		

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ

4. ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉЕВИ И МЕРЕ

ОДРЖИВИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ								
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1. Општина Врњачка Бања је привлачна и јединствена туристичка дестинација и бањско лечилиште које се позиционира као најпосећенија бања у региону	Преговарачка поглавља ЕУ 26. Образовање и култура 26.2. Култура 11. Пољопривреда и рурални развој 11.3. Рурални развој (ЛЕАДЕР приступ)	Веза са УН ЦОР Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све Подциљ 8.9. До 2030. развити и спровести јавне политике које промовишу одрживи туризам који отвара радна места и промовише локалну културу и производе	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР Посредна веза: 8.9.1. Удео прихода од туризма у БДП-у 8.9.2. Број радних места у области туризма у односу на укупан број радних места (разврстано по полу)	
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере		
			Број туриста					Годишњи извештај носиоца активности
			Приход по основу наплаћене боравишне таксе	288.414 (2019.)	430.000 (2030.)			
Учешће страних туриста	19,49% (2019.)	25% (2030.)						
Укупан број ноћења	903.676 (2019)	1.260.000 (2030.)						
<p>Циљ је да се унапреди туристичка понуда и инфраструктура како би се привукли туристи из различитих делова Србије и региона, али и из других земаља. Такође, циљ је да се побољша квалитет услуга и да се креирају туристички производи који су јединствени и атрактивни за туристе. У складу са тим, потребно је развијати инфраструктуру и садржаје који ће бити привлачни за туристе, као што су смештајни капацитети, ресторани, кафићи, туристичке атракције, културни догађаји, спортски садржаји, и слично. Такође је потребно унапредити маркетинг стратегију како би се промовисала Врњачка Бања као јединствена туристичка дестинација, која нуди висок квалитет услуга и садржаја. Овим циљем се тежи развоју туристичке привреде у Врњачкој Бањи, која ће допринети развоју локалне економије, отварању нових радних места, али и очувању и унапређењу природних и културних ресурса региона.</p>								
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временск и рок (бр. год.)	
	Одговорна институција	Институције учесници						
<p>ГРУПА МЕРА 1.1. Одрживи развој туризма и брендирање Врњачке Бање као туристичког места и бањског лечилишта I категорије Фаза 1 - Планирање</p> <p>Мера 1.1.1. Израда планске документације у складу са законом којим се уређује област туризма и угоститељства и операционализација</p>	ЈЛС	ОСА, ЈКП, ТО, ОЦД, МТТТ	Сарадња заинт. страна је недовољна	Појачана комуникација између заинт. страна укључујући и локалне доносиоце одлука	У фази 1 - Планирање, група мера 1.1. за одрживи развој туризма и брендирање Врњачке Бање као туристичког места и бањског лечилишта I категорије, обухвата следеће активности: 1. Анализа потенцијала - Први корак је израда проучавања потенцијала туристичког места и бањског лечилишта. Овај процес ће помоћи у идентификацији јаким страна места, као и у утврђивању потенцијала за развој нових туристичких продуката и услуга. 2. Учешће заједнице - Учешће заједнице је кључно за успех пројекта. Потребно је укључити локалне заједнице у процес планирања, како би се остварио консензус о потребама и плановима за развој туризма. 3. Израда стратегије брендирања - Да би се Врњачка Бања успешно позиционирала као туристичко место и бањско лечилиште I категорије, потребно је израдити стратегију брендирања. Ова стратегија би требало да укључује постављање циљева	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●○○○○	

0:56

<p>постојећег Програма Развоја туризма 2022-2025</p> <p>Мера 1.1.2. Израда планске и пројектне документације (документи просторног и урбанистичког планирања, пројектно-техничка документација, студије и документа по међународним правилима неопходни за пројекте из фондова ЕУ и других страних донатора и сл.)</p>					<p>брендиранија, идентификацију циљне групе, креирање бренд поруке и промовисање места кроз различите канале комуникације.</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Израда маркетинг плана - Након израде стратегије брендиранија, следећи корак је израда маркетинг плана. Овај план треба да укључује активности за привлачење туриста кроз различите маркетинг канале као што су сајтови, социјалне мреже, рекламе и друго. 5. Развој туристичких производа - Развој нових туристичких производа је важан за повећање привлачности Врњачке Бање за туристе. Ово укључује креирање нових и унапређење већ постојећих туристичких производа. 6. Управљање квалитетом - Управљање квалитетом је важно за задржавање стандарда у туризму и за изградњу поверења туриста у место. Ова активност укључује утврђивање критеријума квалитета, праћење и оцењивање квалитета, као и постављање стандарда квалитета за туристичке производе и услуге. 7. Финансијско планирање - Као и у свакој другој индустрији, финансијско планирање је важан део управљања туризмом. Ова активност укључује процену трошкова сваке активности у плану, прикупљање финансијских средстава за финансирање плана и праћење токова прихода и трошкова. 8. Управљање ризицима - Управљање ризицима је важан део управљања туризмом, јер постоје различити ризици који могу утицати на успешност плана. Ова активност укључује идентификацију ризика, процену утицаја ризика, планирање мерења ризика и управљање ризицима. 9. Мониторинг и евалуација - Мониторинг и евалуација су важни за процену успешности плана и утврђивање могућих побољшања. Ова активност укључује прикупљање података о примењеним активностима и њиховом утицају на туризам, процену ефикасности активности и доношење одлука о потреби за променом плана. <p>Уколико се све активности Групе мера 1.1. успешно спроведу, то може довести до значајног повећања броја туриста у Врњачкој Бањи, повећања прихода за привреду и стварања нових радних места. Такође, успешно брендиранија Врњачке Бање као туристичког места и бањског лечилишта I категорије може допринети побољшању имиџа места и повећању његове привлачности за туристе.</p>		
<p>ГРУПА МЕРА 1.2. Одрживи развој туризма и брендиранија Врњачке Бање као туристичког места и бањског лечилишта I категорије Фаза 2 - Инвестиција</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>ОСА, ЈКП, ТО, ОЦД, МТТТ</p>	<p>Потребе за овом мером су веће од финансијских и организационих капацитета</p>	<p>Појачана комуникација између заинтересованих страна укључујући и локалне доносиоце</p>	<p>Група мера 1.2. укључује инвестиције у различите инфраструктуре и објекте који су битни за развој туризма у Врњачкој Бањи и подизање њеног статуса као туристичког места и бањског лечилишта I категорије.</p> <p>Фаза 2 - Инвестиција укључује следеће активности:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Инвестиција у објекте и инфраструктуру - Ова активност укључује инвестиције у различите објекте и инфраструктуру који су битни за туризам у Врњачкој Бањи, као што су културни и спортски центри, пешачке зоне, бициклистичке стазе, паркови, садржаји 	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●●●○</p>

<p>Мера 1.2.1. Уређење јавних површина (тргови, платои, наткривене комуникације, спортско-рекреативни терени, дечја игралишта и др.)</p> <p>Мера 1.2.2. Уређење земљишта намењеног општој рекреацији и набавка пратеће опреме (пешачке и трим стазе, бицикличке стазе, тренинг стазе, уређење обала и др.)</p> <p>Мера 1.2.3. Постављање туристичке сигнализације, реконструкција, изградња и опремање туристичке инфраструктуре и објеката од посебног значаја за функционисање и развој туризма (визиторски центри, туристички инфо центри, културно-историјски споменици, археолошки локалитети, музеји, објекти за одмор и рекреацију, базени, конгресне дворане, туристички кампови, видиковци, објекти уз природне атракције, итд.), као и изградња и реконструкција објеката са другим туристичким наменама и садржајима</p> <p>Мера 1.2.4. Реализација посебних туристичких пројеката (уређаји за бележење метеоролошких података, јавни тоалети на туристичким локацијама, системи за прикупљање, сортирање одвожење и</p>			за њено спровођење	одлука и обезбеђење дод. сред. из домаћих и ЕУ фондова	за рекреацију и друго. Овим инвестицијама се може подигнути квалитет пружених услуга, побољшати смештајни капацитети и побољшати разноликост и квалитет понуде.		
---	--	--	--------------------	--	---	--	--

2. Инвестиције у заштиту животне средине - Ова активност укључује инвестиције у различите пројекте који би помогли у заштити животне средине у Врњачкој Бањи. То укључује пројекте за смањење загађења вода и ваздуха, заштиту шума, озелењавање града и усмеравање туристичких активности тако да се штетни утицај на животну средину минимизира.
3. Инвестиције у обуку и развој туристичког персонала - Ова активност укључује инвестиције у обуку и развој туристичког персонала у Врњачкој Бањи. Овим се може подигнути квалитет пружених услуга, побољшати услови рада за запослене у туризму, створити нова радна места.

прераду чврстог отпада итд.)							
<p>ГРУПА МЕРА 1.3. Одрживи развој туризма и брендирање Врњачке Бање као туристичког места и бањског лечилишта I категорије Фаза 3 - Едукација</p> <p>Мера 1.3.1. Едукација и тренинзи у туризму</p>	ЈЛС	ОСА,ЈКП, ТО,	Недовољна заинтересованост циљне групе	<p>Комуникација и промоција</p> <p>Прилагођавање формата и приступа</p> <p>Креирање подстицаја</p>	<p>ГРУПА МЕРА 1.3. се односи на едукацију и обуку за унапређење квалитета услуга и производа у туризму, што ће допринети оптимизацији и побољшању туристичке понуде Врњачке Бање. Ова група мера има за циљ да се унапреде знања, вештине и компетенције различитих учесника у туристичком сектору, као што су предузетници, запослени у туризму и студенти туристичких школа.</p> <p>Предложене активности у овој групи мера укључују:</p> <ol style="list-style-type: none"> Обуку запослених у туристичком сектору: Ова активност ће се односити на обуку запослених у хотелима, ресторанима, смештајним капацитетима и другим туристичким предузећима у Врњачкој Бањи. Обука ће бити фокусирана на унапређење знања и вештина у областима као што су гостопримство, комуникације, управљање квалитетом и менаџмент. Програм стипендија за студенте: Ова активност ће се односити на доделу стипендија студентима који се образују у области туризма и гостопримства. Циљ је да се мотивишу студенти да изаберу ову професију и пруже им могућност да стечена знања и вештине примене у Врњачкој Бањи. Програм обуке за предузетнике: Ова активност ће бити фокусирана на обуку предузетника у туризму, који би се могли пријавити за учешће у програму. Програм ће бити дизајниран да им помогне да унапреде своје вештине у областима као што су управљање, маркетинг, финансије... 	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
<p>ГРУПА МЕРА 1.4. Одрживи развој туризма и брендирање Врњачке Бање као туристичког места и бањског лечилишта I категорије Фаза 4 - Промоција</p> <p>Мера 1.4.1. Промоција туристичких производа и подстицање унапређења рецептивне туристичко-угоститељске понуде</p>	ЈЛС	ТО, ОЦД, МТТТ	Неадекватни канали комуникације	<p>Пажљиво осмишљен маркетинг план</p>	<p>Ова група мера има за циљ да популаризује Врњачку Бању као туристичку дестинацију и да привуче више туриста у ову област. Конкретне активности које се примењују у овој фази укључују:</p> <ol style="list-style-type: none"> Спровођење медијске кампање: Кроз медијску кампању, користећи различите канале, као што су телевизија, радио, штампа и интернет, промовишу се различите атракције и могућности које Врњачка Бања има за посетиоце. Организовање сајмова туризма: Учешће на националним и међународним сајмовима туризма даје прилог да се представе туристичке могућности Врњачке Бање и да се успоставе нови контакти са туристичке агенције организатори туристичког путовања и посредници у продаји туристичког путовања. Израда промотивног материјала: Израда промотивног материјала, као што су брошуре, флајери, плакати и слично, који се дистрибуирају на местима где је велики пролаз људи, помаже да се шири информација о Врњачкој Бањи. 	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
<p>ГРУПА МЕРА 1.5. Одрживи развој туризма на планини Гоч Фаза 1 - Планирање</p> <p>Мера 1.5.1.</p>	ЈЛС	ОСА,ЈКП, ТО, ОЦД, МТТТ	Непоштовање законских и регулаторних захтева при изради планске	<p>Правна анализа</p> <p>Експертска помоћ</p>	<p>Група мера 1.5. се односи на одрживи развој туризма на планини Гоч, која представља значајан природни ресурс за развој туризма. Ова група мера има за циљ да планира и примени одговарајуће активности и пројекте који ће допринети одрживом развоју туризма на овој планини. У фази 1 - Планирање, први корак ће бити истраживање потенцијала планине Гоч за развој туризма. Ово истраживање ће укључити анализу</p>	Буџет РС Буџет РС	●●○○○○

<p>Израда планске документације у складу са законом којим се уређује област туризма и угоститељства</p> <p>Мера 1.5.2.</p> <p>Израда планске и пројектне документације (документи просторног и урбанистичког планирања, пројектно-техничка документација, студије и документа по међународним правилима неопходни за пројекте из фондова ЕУ и других страних донатора и сл.)</p>			<p>документације</p>	<p>Обука и унапређење знања</p> <p>Преглед и верификација</p>	<p>природних, културних и историјских ресурса ове планине, као и проучавање потреба и жеља потенцијалних туриста.</p> <p>Да би се ова група мера успешно реализовала, потребно је да се укључе сви релевантни учесници у процесу планирања, укључујући локалну заједницу, туристичке организације, привредни сектор и државне органе. Кроз дијалог и сарадњу свих учесника, планирање може бити усмерено ка најбољим решењима за одржив развој туризма на планини Гоч.</p>		
<p>ГРУПА МЕРА 1.6.</p> <p>Одрживи развој туризма на планини Гоч</p> <p>Фаза 2 – Инвестиција</p> <p>Мера 1.6.1.</p> <p>Уређење јавних површина (плато, наткривене комуникације, спортско-рекреативни терени, дечја игралишта и др.)</p> <p>Мера 1.6.2.</p> <p>Уређење земљишта намењеног општој рекреацији и набавка пратеће опреме (ски-стазе, пешачке стазе, трим стазе, бициклистичке стазе, тренинг стазе, уређење обала језера, панорамски путеви и др.)</p> <p>Мера 1.6.3.</p> <p>Постављање туристичке сигнализације, реконструкција, изградња и опремање туристичке инфраструктуре и објеката од посебног значаја за функционисање и развој туризма (визиторски центри, туристички инфо центри, културно-</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>ОСА,ЈКП, ТО, ОЦД, МТТТ</p>	<p>Потребе за овом мером су веће од финансијских и организационих капацитета за њено спровођење</p>	<p>Појачана комуникација између заинтересованих страна укључујући и локалне доносиоце одлука и обезбеђење дод. сред. из домаћих и ЕУ фондова</p>	<p>Односи се на преузимање конкретних инвестиционих активности за подршку туризму на планини Гоч. Неке од могућих мера у овој фази су:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња различитих објеката, укључујући хотеле, кампове, ресторане и кафиће, спортске и рекреативне објекте, као и места за купање и одмор. 2. Уређење инфраструктуре, укључујући путеве, стазе за пешачење, бициклизам и друге активности на отвореном уз планину. 3. Подстичуће мере за привлачење инвеститора, као што су различите дотације и други облици подршке. 4. Обука и едукација за становнике региона, укључујући програме који им помажу да развију нове вештине и производе, као и да привлаче и услужују туристе. 5. Учествовање у различитим пројектима за унапређење туризма у региону, као што су програми за заштиту природе. <p>Све ове мере имају за циљ да унапреде туристички потенцијал планине Гоч, привуку нове посетиоце, стимулишу инвестиције и подрже остварење циљева одрживог развоја у региону.</p>	<p>Буџет РС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●●○○</p>

историјски споменици, археолошки локалитети, објекти за одмор и рекреацију, базени, туристички кампови, видиковци, објекти уз природне атракције, итд.), као и изградња и реконструкција објеката са другим туристичким наменама и садржајима Мера 1.6.4. Реализација посебних туристичких пројеката (гондола, уређаји за бележење метеоролошких података, јавни тоалети на туристичким локацијама, системи за прикупљање, сортирање одвожење и прераду чврстог отпада итд.)							
ГРУПА МЕРА 1.7. Одрживи развој туризма на планини Гоч Фаза 3 – Едукација Мера 1.7.1. Едукација и тренинзи у туризму	ЈЛС	ОСА,ЈКП, ТО,	Недовољна заинтересованост циљне групе	Комуникација и промоција Прилагођавање формата и приступа Креирање подстицаја	Група мера 1.7. за одрживи развој туризма на планини Гоч у фази 3 – Едукација, обухвата активности које ће допринети побољшању знања и умешности учесника у туризму на планини Гоч. Једна од активности које се могу спровести у овој фази је обука локалних водича који ће пружати информације туристима о биодиверзитету, културном наслеђу и историји планине Гоч. Такође, организовање обуке за пружање услуга у хотелима, ресторанима, сувенирским и другим објектима може значајно побољшати квалитет услуга које се пружају туристима. Додатно, могу се организовати и курсеви за развој нових вештина, као што су курсеви за управљање природним ресурсима и заштиту животне средине, а који ће бити од користи за локалну заједницу и заједницу туристичких радника. Курсеви на тему гостопримства, комуникације и управљања ризиком такође могу бити од велике користи за туризам на планини Гоч. Укључивање локалне заједнице и туристичких радника у различите образовне активности ће допринети побољшању квалитета туристичких услуга, довести до бољег разумевања потреба туриста и остварити високо задовољство и лојалност туриста.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
ГРУПА МЕРА 1.8. Одрживи развој туризма на планини Гоч Фаза 4 – Промоција Мера 1.8.1.	ЈЛС	ТО, ОЦД, МТТТ	Неадекватни канали комуникације	Пажљиво осмишљен маркетинг план	Група мера 1.8. представља активности које се односе на планирање и реализацију различитих маркетинг кампања и промотивних активности за промоцију планине Гоч као туристичке дестинације. Ово може укључивати различите промотивне активности, укључујући израду брошура, веб сајта и рекламних материјала, како би се привукли туристи и инвеститори. Такође, ова група мера може укључивати и организовање промотивних догађаја као што су фестивали, концерти,	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●

Промоција туристичких производа и подстицање унапређења рецептивне туристичко-угоститељске понуде					семинари и слично, који би привукли туристе и промовисали Гоч као туристичку дестинацију. Циљ ове групе мера је да се привуку нови туристи и инвеститори, да се подигне профил планине Гоч као туристичке дестинације и да се укаже на различите активности и могућности за развој туризма на овом подручју.		
ГРУПА МЕРА 1.1. Развој ланаца вредности у туризму Мера 1.1.1. Оцена ланаца вредности Мера 1.1.2. Дефинисање акција којима би се утврђене слабости исправиле/отклониле/ умањиле	ЈЛС	ТО, МСП, УГ, ПГ	Сарадња заинт. страна је недовољна	Комуникација и подизање свести Формирање партнерства Изградња мреже Размена знања и ресурса	Група мера 1.1. има за циљ развој ланаца вредности у туризму, што укључује процесе од производње, дистрибуције, продаје, до конзумације услуга у туризму, али и пружање пословних услуга које су неопходне за успешно пословање у овој индустрији. Мера 1.1.1. односи се на оцену ланаца вредности у туризму. Овом мером ће се утврдити шта је потребно да се подигне квалитет услуга у туризму, да се убрзају процеси и да се утврди које су слабости у систему ланаца вредности. Ово је неопходно да би се донеле правилне одлуке за будућност туристичке индустрије и остварили најбољи резултати. Мера 1.1.2. односи се на дефинисање акција којима би се утврђене слабости исправиле, отклониле или умањиле. На основу резултата оцене ланаца вредности, потребно је утврдити акције које ће допринети унапређењу и модернизацији туристичке индустрије. Ово може укључити унапређење инфраструктуре, увођење нових технологија, обуку и едукацију за унапређење пословног окружења у туризму, као и увођење мера за заштиту животне средине и одрживи развој туристичке индустрије.	Буџет ЈЛС Буџет РС	••••••
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2. Општина Врњачка Бања је привлачна инвестициона дестинација са повољним пословним окружењем и развијеним предузетничким и МСП сектором	Преговарачка поглавља ЕУ	Вежа са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Вежа са показатељима УН ЦОР
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
			Просечна зарада	76.12% од РС просека	у висини РС просека	АПР – мапе мера и подстицаја	
			Број регистрованих незапослених	2.689 у 2019. години	2.000	РЗС Општине и градови у Републици Србији	8.5.1. Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости 8.5.1. Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању 8.6.1. Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем и запосленošћу
Овај циљ подразумева стварање повољног пословног окружења које би привукло инвеститоре и подстакло развој предузетништва и малих и средњих предузећа. Такође, циљ је и унапређење постојећег пословног сектора и развој нових сектора како би се створиле нове пословне прилике и радна места за становништво. Кроз овај циљ, Општина Врњачка Бања тежи ка дугорочном економском развоју и одрживости.							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временск и рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					

<p>ГРУПА МЕРА 2.1. Унапредити услове за пословање и инвестирање на локалном нивоу Мера 2.1.1. Сертификација општина са повољним пословним окружењем у Југоисточној Европи (Business Friendly Certification South East Europe / BFC SEE)</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>NALED, МДУЛС</p>	<p>Недовољна подршка и сарадња локалних актера и структура</p>	<p>Ангажовање локалних актера Сарадња и партнерство Обука и капацитети Комуникација и информисање</p>	<p>Мера 2.1.1. се односи на сертификацију општина у Југоисточној Европи које имају повољно пословно окружење. Ова сертификација ће бити у складу са BFC SEE стандардима. Процес сертификације се састоји од процене различитих аспеката пословног окружења, укључујући заштиту инвестиција, приступ земљишту, ефикасност администрације, регулаторни оквир, доступност финансијских услуга, развој инфраструктуре, итд. Како би општина добила сертификат, потребно је да прође кроз процес оцењивања и докаже да је испунила стандарде BFC SEE. Ова сертификација има за циљ да подстакне општине да унапреде своје пословно окружење и учине га пријатнијим за инвеститоре, што би требало да доведе до већег броја инвестиција и побољшања услова за пословање.</p>	<p>Буџет ЈЛС</p>	<p>●●○○○○</p>
<p>ГРУПА МЕРА 2.2. Развој STARTUP екосистема у општини Мера 2.1.1. Реконструкција и опремање објеката Мера 2.1.2. Избор и „усељавање станара“</p>	<p>ЈЛС ЦРИД</p>	<p>КМИТР</p>	<p>Недостатак подршке и инфраструктуре за развој STARTUP-ова</p>	<p>Алтернативни извори финансирања Изградња инфраструктуре и простора Умрежавање Регулативно окружење и потпора</p>	<p>Доградња STARTUP екосистема је комплексан и дугорочан процес. Група мера 2.2. се фокусира на развој овог екосистема у општини, а састоји се од три мере: <ul style="list-style-type: none"> Мера 2.2.2. Реконструкција и опремање објекта - Ова мера се односи на физичку реконструкцију објекта и проширење постојећег Центра за развој иновативних делатности. Овде се укључују трошкови за грађевинске радове, набавку опреме и инсталацију неопходне опреме за рад STARTUP-ова. Мера 2.2.3. Избор и „усељавање станара“ - Ова мера је позната и као процес усељавања STARTUP-ова у објекат. Овај процес укључује селекцију потенцијалних STARTUP-ова, промоцију објекта и пријем нових станара у екосистем. Такође, ова мера може да укључује и обуку за нове кориснике, као и креирање услова за њихов даљи развој у овом екосистему. </p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●○○○○</p>
<p>ГРУПА МЕРА 2.3. Дигитална трансформација и примена информационих технологија (IT/ information technologies), информационих система (IS/information systems) и вештачке интелигенције (AI/artificial intelligence) Мера 2.3.1. Дигитализација пословних процеса Мера 2.3.2. Аналитика података и пословна интелигенција Мера 2.3.3. Развој вештачке интелигенције и машинског учења</p>	<p>ЈЛС ЦРИД</p>	<p>КМИТР</p>	<p>Недостатак стручног кадра и техничких ресурса потребних за успешну примену IT, IS и AI технологија</p>	<p>Образовање и оспособљавање постојећег кадра и развој специјализованих програма образовања како би се стекле неопходне вештине и знања Партнерства и сарадња са универзитетима, истраживачким институцијама и приватним сектором Подстицање иновација кроз</p>	<p>Група мера које се односе на употребу информационих технологија (ИТ), информационих система (ИС) и вештачке интелигенције (АИ) има за циљ унапређење ефикасности, продуктивности и иновативности у различитим секторима и организацијама. Ова група мера обухвата широк спектар активности које се односе на примену дигиталних технологија и алата за побољшање пословних процеса, доношење одлука и пружање бољег корисничког искуства. Главни циљ је искористити потенцијал ИТ, ИС и АИ за постизање конкурентске предности и остваривање позитивних утицаја на друштво. Три подмере које се могу имплементирати у оквиру ове групе мера су: Мера 2.3.1. Дигитализација пословних процеса: Ова подмера се односи на трансформацију традиционалних пословних процеса у дигитални формат како би се постигла већа ефикасност, смањили трошкови и повећала продуктивност. То може укључивати аутоматизацију рутинских задатака, имплементацију система за управљање пословним процесима (BPM), дигитално складиштење и обраду података, као и интеграцију различитих информационих система ради бољег протока информација.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●●●●</p>

				подршку стартаповима, истраживачким пројектима и технолошким инкубаторима	<p>Мера 2.3.2. Аналитика података и пословна интелигенција: Ова подмера се фокусира на коришћење напредних аналитичких алата и техника за прикупљање, обраду и интерпретацију података ради доношења информисаних пословних одлука. То може обухватати примену вештачке интелигенције, машинског учења и алгоритама дубоког учења за идентификацију узорака, предвиђање трендова, персонализацију корисничког искуства и оптимизацију пословних процеса.</p> <p>Мера 2.3.3. Развој вештачке интелигенције и машинског учења: Ова подмера се односи на истраживање, развој и примену вештачке интелигенције и машинског учења ради решавања сложених проблема и унапређења перформанси. То може укључивати имплементацију алгоритама за препознавање узорака, обраду природног језика, роботску аутоматизацију процеса, chatbot-ове и друге AI технологије. Циљ је унапредити ефикасност, прецизност и аутономију у различитим доменима, као што су здравство, транспорт, финансије, образовање и други сектори.</p>		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3. До 2030. године општина обезбеђује одрживи агроекономски и рурални развој	Преговарачка поглавља ЕУ	Вежа са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Вежа са показатељима УН ЦОР
	11. Пољопривреда и рурални развој 11.3. Рурални развој	Циљ 2. Свет без глади - Окончати глад, постићи безбедност хране и побољшану исхрану и промовисати одрживу пољопривреду Подциљ 2.3. До 2030. удвостручити пољопривредну продуктивност и приходе малих произвођача хране, а посебно жена, аутохтоних народа, породичних пољопривредних произвођача, сточара и рибара, кроз безбедан и једнак приступ земљишту, другим производним ресурсима и подацима, сазнањима, финансијским услугама, тржиштима и могућностима за остваривање додатне вредности, односно за запошљавање ван пољопривреде Подциљ 2.4. до 2030. обезбедити одрживе системе за производњу хране и применити отпорне пољопривредне праксе за	Показатељ Учешће произвођача који се бави производњом органске хране у укупном бр. произвођача	Полазна вредност Није доступно	Циљна вредност Формирана база произвођача и годишњи пораст броја оних који се баве производњом органске хране од 5%	Извори провере АПР – мапе мера и подстицаја Годишњи извештај носиоца активности	2.3.2. Просечни приход малих произвођача хране, по полу и староседелачком статусу 2.4.1. Удео пољопривредног земљишта под продуктивном и одрживом пољопривредном делатношћу 2.а.1. Индекс државних расхода усмерених на пољопривреду 2.а.2. Укупни званични токови средстава (званична развојна помоћ плус остали званични токови) у сектор пољопривреде
			Показатељ Годишњи расходи из буџета општине за програм Пољопривреда и рурални развој	Полазна вредност 0,84% ⁸	Циљна вредност 2,05%	Извори провере Сл. лист Општине Врњачка Бања - Одлука о буџету општине	

⁸ Општина Трстеник је за исте намене определила 2,65%, а општина Александровац 1,45% свог буџета у 2020. години

		повећање продуктивности и производње, које помажу у одржавању екосистема, које јачају капацитет за прилагођавање климатским променама, екстремним временским условима, сушама, поплавама и осталим катастрофама, и које прогресивно побољшавају квалитет земљишта и тла					
Овај циљ се бави унапређењем производње хране у општини са циљем да се задовоље потребе локалног становништва и да се обезбеде квалитетни производи за тржиште. Фокус је на развоју одрживих система пољопривредне производње који се ослањају на органску и традиционалну производњу, што има за циљ да смањи негативан утицај производње хране на животну средину и да подстакне локални развој. Овај циљ такође подразумева подршку малим произвођачима хране у општини, као и промоцију локалних производа и стварање препознатљивог бренда који ће привући туристе и купце из околине.							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временск и рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 3.1. Подршка унапређењу пољопривредне производње и стимулисање руралног развоја	ЈЛС	МПШВ, ЗЗ, ИПП	Климатске промене и природне катастрофе Недостатак финансијске подршке Недостатак знања и вештина	Развој осигурања и механизма за реаговање на природне непогоде Аплицирање за државне и међународне фондове, привлачење приватних инвестиција и сл. Усмеравање на образовне програме и иницијативе које подстичу развој вештина	Овај мера ће обухвати следеће активности: 1. Подршка малим и средњим пољопривредним произвођачима: Обезбеђивање финансијске помоћи, обуке, саветовања и приступа новим технологијама како би се побољшала производња и конкурентност на тржишту. 2. Инфраструктурни развој: Изградња и модернизација инфраструктуре у руралним подручјима, као што су путеви, водовод и канализација, што ће олакшати приступ тржишту и боље повезати пољопривредне произвођаче са потрошачима. 3. Диверсификација пољопривредне производње: Подстицање развоја различитих облика пољопривреде, као што су органска пољопривреда, Агро туризам и прерада производа, како би се створило више могућности за зарађивање и унапређење стандарда живота у руралним подручјима. 4. Подршка за улагање у савремену технологију: Представљање субвенција или кредита пољопривредницима за набавку и увођење савремене механизације и опреме која ће побољшати ефикасност и производњу.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	•••••

0:55

<p>ГРУПА МЕРА 3.2. Стимулисање органске производње</p> <p>Мера 3.2.1. Преусмеравање постојећих пољопривредних газдинстава у производњу органских пољопривредних производа</p> <p>Мера 3.2.2. Анимирање нових пољопривредних газдинстава за укључивање у производњу органских производа</p>	ЛЛС	МПШВ, ЗЗ, ИПП	<p>Недовољна свести и интересовање произвођача и потрошача о органској производњи</p> <p>Недостатак инфраструктуре и подршке за развој органских пројеката и програма</p>	<p>Образовање и подизање свести</p> <p>Подршка произвођачима</p> <p>Финансијска подршка</p> <p>Инфраструктура и приступ тржишту</p>	<p>Група мера 3.1. се фокусира на стимулисање органске производње у сеоским подручјима. Овај процес се састоји од две мере:</p> <p>Мера 3.1.1. има за циљ преусмеравање постојећих пољопривредних газдинстава у производњу органских пољопривредних производа. Ова мера подразумева да ће држава пружити подршку пољопривредним газдинствима која желе да се преоријентишу на производњу органских производа. Овај процес може укључивати промене у методама производње, добијању сертификата за органску производњу, као и обуку за органску производњу.</p> <p>Мера 3.1.2. има за циљ анимирање нових пољопривредних газдинстава за укључивање у производњу органских производа. Ова мера подразумева да ће држава пружити подршку за нова пољопривредна газдинства која се укључују у производњу органских производа. Овај процес може укључивати помоћ у добијању земљишта, финансијских средстава за куповину опреме и обуку за органску производњу. Циљ је привући нове инвеститоре и подстаћи развој органске производње у региону.</p>	Буџет ЛЛС Буџет РС	●●●●●●
<p>МЕРА 3.3. Промоција иновација и технолошког напретка</p>	ЛЛС	МПШВ, ЗЗ, ИПП	<p>Неадекватна промоција</p> <p>Незаинтересованост пољ. произвођача</p>	<p>Јасно дефинисане поруке и циљна група</p> <p>Различити комуникациони канали</p> <p>Стратешка партнерства</p> <p>Креативни и атрактивни садржаји</p>	<p>Мера 3.2. у фокусу има информисање и едукацију становништва и пољопривредних произвођача у области органске производње. Ова мера може укључити различите активности, укључујући:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Креирање информативних материјала - примера ради, може се направити веб сајт са саветима за органску производњу, рецептима за здраву и еколошки прихватљиву исхрану, или књига која објашњава предности органских производа. 2. Организовање конференција, семинара и радионица - ове активности могу да обухвате предавања од стручњака у области органске производње, дискусије о законодавству, процесима сертификације и другим темама од значаја за произвођаче. 3. Организовање посета органским фармама - ове посете би могле да се организују као део јавних кампања или учионица на отвореном. Током посете, учесници би могли да виде како се производе органски производи, како се води рачуна о здрављу стоке, узгајају се биљке и сл. 4. Представљање на изложбама - представљање органских произвођача на изложбама је један од начина да се обавести већи број људи о постојању и предностима органских производа. <p>Циљ ове мере је да се информише и едукује што већи број људи о предностима органских производа и да се стимулише интересовање за производњу и куповину органских производа.</p>	Буџет ЛЛС Буџет РС	●●●●●●
<p>МЕРА 3.4. Нефинансијски подстицаји за повећање сточног фонда са циљем очувања</p>	ЛЛС	МПШВ, ЗЗ, ИПП	Незаинтересованост пољ. произвођача	Стална промоција користи које произилазе из	Мера 3.3. се односи на пружање нефинансијских подстицаја за повећање сточног фонда са циљем да се употреба сточарства промовише као начин за очување производа са ознаком географског порекла. Ово може укључивати пружање информација и савета	Буџет ЛЛС Буџет РС	●●●●●●

производа са ознаком географског порекла			наведених мера и индивидуални разговори са пољопривредним произвођачима	произвођачима о томе како повећати свој сточни фонд, као и подршку у виду техничке помоћи, обуке и промовисања ових производа. Мера 3.3. има за циљ да подржи производњу сточарских производа са ознаком географског порекла кроз стимулисање произвођача да улажу у сточарство и на тај начин допринесу очувању сточарства и традиционалних производа.				
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4. До 2030. године општина је обезбедила услове за унапређење и промоцију фер, отворене, и инклузивне трговине која ће допринети економском расту, стварању радних места и благостању свих сектора друштва	Преговарачка поглавља ЕУ		Вежа са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ			Вежа са показатељима УН ЦОР
					Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	
	19. Социјална политика и запошљавање 19.4. Запошљавање и европски социјални фонд 20. Предузетништво и индустријска политика 20.2. Политика малих и средњих предузећа		Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све Подциљ 8.5. До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке могућности Подциљ 8.6. До 2030. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке		Просечна зарада	76.12% од РС просека	у висини РС просека	АПР – мапе мера и подстицаја
				Број регистрованих незапослених	2.689 у 2019. години	2.000	РЗС Општине и градови у Републици Србији	
Овај приоритетни циљ укључује подршку развоју трговине која је поштена, транспарентна и усмерена на стварање благостања за све учеснике, укључујући мали и средњи бизнис, земље у развоју и рањиве групе становништва. Циљ је утицај на стварање послова, подизање животног стандарда и унапређење економских услова кроз трговину. Кључни елементи остваривања овог циља укључују сарадњу са међународним организацијама, стварање партнерства са привредним сектором и цивилним друштвом, као и обезбеђивање подршке и ресурса за капацитете и обуку у трговини.								
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временск и рок (бр. год.)	
	Одговорна институција	Институције учесници						

Мера 4.1. Промоција слободне трговине	ЈЛС	РРА МСП	Протекционизам и трговинске спорове, који могу ограничити слободу трговине и усмерити ка трговинској неравноправности	Активности усмерене на заштиту и промоцију слободне трговине	Ова мера има за циљ подршку ублажавању трговинских баријера, као што су тарифе, квоте и друге рестрикције, и промоцију слободне трговине. Ово се постиже кроз закључивање трговинских споразума, спровођење механизма за трговинску либерализацију и остваривање боље хармонизације трговинских правила и стандарда.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
Мера 4.2. Промоција одрживе трговине	ЈЛС	РРА МСП	Злоупотреба ресурса, неконтролисана употребу штетних материјала и непоштовање радних стандарда у производњи	Промоција одрживих трговинских стандарда и усмеравање ка еколошкој и социјално одрживој трговини	Ова мера има за циљ промовисање трговине која је одржива, што укључује заштиту животне средине, поштовање радних стандарда и унапређење друштвене одговорности у трговини. Ово се постиже кроз усвајање одрживих трговинских стандарда, промоцију зелене трговине и унапређење управљања ланцем снабдевања	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
Мера 4.3. Подршка МСП	ЈЛС	РРА МСП	Недостатак финансијске подршке Недостатак знања и вештина, Неједнакост конкурентних услова за мала и средња предузећа	Пружање финансијске подршке и финансијског саветовања за МСП Промоција обуке и образовања за развој вештина, Усмеравање на подршку у приступу трговинским мрежама и популарности МСП	Ова мера има за циљ пружање подршке и олакшавање услова за мала и средња предузећа у трговини. Ово укључује подршку за савладавање препрека за приступ трговинским мрежама, пружање финансијске и саветодавне подршке, као и стимулисање иновација.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 5.	Преговарачка поглавља ЕУ		Вежа са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ		

До 2030. године општина је ојачала везе и успоставила сарадњу са дијаспором и укључила је у различитим аспектима друштва	19. Социјална политика и запошљавање 19.4. Запошљавање и европски социјални фонд 20. Предузетништво и индустријска политика 20.2. Политика малих и средњих предузећа	Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све Подциљ 8.5. До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке могућности Подциљ 8.6. До 2030. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке	Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	Веза са показатељима УН ЦОР
			Утврђен приближан број исељеника, дужина њиховог боравка у иностранству, могућност повратка у ЈЛС и могућност пласирања својих развојних и финансијских потенцијала у локалну средину	-	Мапирано најмање 15 породица	Извештај Савета за миграције	8.5.1. Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости 8.5.1. Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању 8.6.1. Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем и запосленошћу
			Успостављен контакт са више удружења из иностранства са тенденцијом одржавања контакта ради организовања различитих заједничких активности	-	Успостављен контакт са 10 удружења из иностранства са договором око реализације заједничких активности	Извештај Савета за миграције	
Овај циљ има фокус на промоцији сарадње између ЈЛС и дијаспоре, изградњи партнерства и искоришћавање потенцијала који дијаспора може донети у различитим областима.							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временск и рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 5.1. Мапирање и креирање базе података о члановима дијаспоре и потенцијалним повратницима и мреже корисника у јавном сектору ради јачања економског развоја општине	ЈЛС, СМ ⁹	НСЗЗ, КИРС, ЦЗСР, НВО	Недостатак сигурности и приватности података	Заштита података кроз криптографске методе, фајерволове, антивирусне програме и сл.	Ова мера има за циљ да омогући општини Врњачка Бања да боље разуме и искористи потенцијал дијаспоре и повратника у посебним економским развојним пројектима. Омогућавање боље комуникације и сарадње са дијаспором може допринети расту и напретку општине, као и јачању веза и идентитета са дијаспором и обухвата (али није само њима ограничена) следеће активности: 1. Идентификација и прикупљање података: Сакупљање информација о члановима дијаспоре који потичу из општине Врњачка Бања, као и потенцијалним повратницима. Подаци могу укључивати демографске информације, професионалне вештине, интересовања и искуства. 2. Анализа и категоризација података: Процес анализе и обраде сакупљених података ради категоризације и класификације чланова дијаспоре и повратника у различите групе или секторе	Буџет ЈЛС Буџет РС	••••••

0:59

⁹ Савет за миграције

0:70

					интереса. Ово омогућава боље разумевање профила и потреба дијаспоре и повратника. 3. Креирање базе података и мреже корисника: Израда сигурне и приступачне базе података која ће садржати информације о члановима дијаспоре и повратницима. Истовремено, формирање мреже корисника у јавном сектору која ће имати приступ бази и бити у могућности да понуде различите услуге и подршку.				
Мера 5.2. Економска сарадња и инвестиције и потпуно искоришћавање економског потенцијала дијаспоре у подстицању економског развоја општине	ЈЛС, СМ	НСЗЗ, КИРС, ЦЗСР, НВО	Недовољна свест и ангажовање дијаспоре Недостатак инвестиционе инфраструктуре Постојећи пословни ризици	Интензивна промоција Развој инфраструктуре Подршка и саветовање Надгледање и превенција ризика	Подстиче се инвестирање дијаспоре у земљу порекла, отварање нових привредних могућности и подршка предузетништву дијаспоре. Такође, могу се успоставити програми и стимулисати инвестиције и повратнике из дијаспоре. Ова мера се може обухватити следећим активностима: 1. Промовисање инвестиционих могућности и пословних климата у општини Врњачка Бања међу члановима дијаспоре. Организовање промотивних активности, као што су инвестиционе конференције, бизнис форуми и посете дијаспори, може привући интерес и повећати улагања из дијаспоре. 2. Креирање подршке и механизма сарадње између општине и чланова дијаспоре. Овај подржавајући оквир може укључивати финансијске подстицаје, посредовање у проналажењу пословних партнера, обуку и саветовање за предузетнике из дијаспоре. 3. Формирање мреже која обухвата представнике општине, пословни сектор и чланове дијаспоре. Ова мрежа би омогућила подршку у претходној фази инвестиционог процеса, укључујући обезбеђивање информација, помоћ у идентификацији прилагођених пројеката и услуге пословног понуде.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●		
Мера 5.3. Образовање и научна сарадња општине са дијаспором	ЈЛС, СМ	НСЗЗ, КИРС, ЦЗСР, НВО	Недовољна свест и интерес дијаспоре Језичке и културне баријере Недостатак инфраструктуре	Редовна комуникација и повратна информација са и од дијаспоре Оснаживање партнерства и сарадња са дијаспориним организацијама и институцијама	Промовише се сарадња у области образовања и науке, као и пружање могућности за образовање и истраживање у земљи порекла. Организују се размене студената и истраживача, наставници и научници из дијаспоре се укључују у пројекте и програме у земљи порекла. Ова мера обухвата и следеће активности:	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 6. До 2030. године општина активно учествује и	Преговарачка поглавља ЕУ		Вежа са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Вежа са показатељима УН ЦОР
					Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	

допринеси равномерном регионалном развоју	11. Пољопривреда и рурални развој 11.3. Рурални развој	<p>Циљ 8. Промовисати инклузиван и одржив економски раст, запосленост и достојанствен рад за све</p> <p>Подциљ 8.5. До 2030. постићи пуну и продуктивну запосленост и достојанствен рад за све жене и мушкарце, укључујући и младе људе и особе са инвалидитетом, као и једнаку плату за рад једнаке могућности</p> <p>Подциљ 8.6. До 2030. битно смањити удео младих који нису запослени нити у процесу образовања или обуке</p>	Учешће произвођача који се бави производњом органске хране у укупном бр. произвођача	Није доступно	Формирана база произвођача и годишњи пораст броја оних који се баве производњом органске хране од 5%	АПР – мапе мера и подстицаја Годишњи извештај носиоца активности	<p>8.5.1. Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према старости</p> <p>8.5.1. Просечна зарада жена и мушкараца по сату, према занимању</p> <p>8.6.1. Удео младих (старости 15-24 године) који нису обухваћени образовањем и запосленошћу</p>
			Годишњи расходи из буџета општине за програм Пољопривреда и рурални развој	0,84% ¹⁰	2,05%	Сл. лист Општине Врњачка Бања - Одлука о буџету општине	

Овој приоритетни циљ има за свој фокус активно учествовање и допринос општине Врњачка Бања у постизању равномерног развоја региона. То подразумева сарадњу са окружењем, регионалним институцијама и другим општинама у циљу обликовања и имплементације стратегија и програма који ће осигурати равномеран просторни, економски и социјални развој.

Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временск и рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 6.1. Стратегијско планирање и координација	ЈЛС	РРА	Недостатак координације и сарадње Недовољна финансијска средства Политички и административни проблеми	<p>Јачање комуникације и сарадње Диверсификац. извора финансирања Подршка и јачање добре управе</p>	Општина треба да активно учествује у процесу стратегијског планирања региона и да буде активан члан регионалних тела и управних органа. То укључује учешће у формулисању развојних програма, пројеката и иницијатива које ће допринети равномерном развоју.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
Мера 6.2. Економска сарадња и инвестиције	ЈЛС	РРА, РМРР			Општина треба да промовише и олакша економску сарадњу са другим општинама у региону, институцијама и привредним субјектима. Ово укључује подстицање инвестиција, размену добрих пракси и знања, као и усмеравање ресурса на пројектима и секторима који доприносе равномерном регионалном развоју.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
Мера 6.3. Развој инфраструктуре и услуга	ЈЛС	РРА, РМРР			Општина треба да улаже у развој неопходне инфраструктуре и услуга које ће подржати равномеран регионални развој. То може укључивати изградњу и модернизацију путне мреже, водоводне и канализационе инфраструктуре, образовних и здравствених установа, културних и спортских објеката и слично.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●

¹⁰ Општина Трстеник је за исте намене определила 2,65%, а општина Александровац 1,45% свог буџета у 2020. години

ОДРЖИВИ ДРУШТВЕНИ РАЗВОЈ

	Преговарачка поглавља ЕУ	Веза са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1. До 2030. значајно је унапређен квалитет и доступност услуга образовања и васпитања	26. образовање и култура 26.1. образовање, омладина и спорт	Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења за све Подциљ 4.2. До 2030 осигурати да све девојчице и дечаки имају једнак приступ развоју у раном детињству, нези и предшколском образовању, да би били спремни за основно образовање	Капацитет ПУ	842 деце	980 деце	Годишњи извештај носиоца активности	4.2.2 Процент учешћа деце у организованим образовним форматима (у години која претходи ступању у основно школско образовање), разврстано по полу
			Број објеката који су прилагодили простор за децу ОСИ у односу на укупан број објеката ПУ	3/8	8/8		
			Процент објеката који су прилагодили простор за децу ОСИ у односу на укупан број објеката основних школа	50%	100%		
<p>Приоритетни циљ 1 има за циљ да до 2030. године значајно унапреди квалитет и доступност услуга образовања и васпитања. Циљ је да се обезбеде услови за квалитетно образовање које ће допринети развоју компетенција и знања ученика, али и да се осигура да су ове услуге доступне свим становницима општине, без обзира на њихово социјално и економско стање, етничку припадност или друге факторе. За остварење овог циља потребно је обезбедити квалитетне и адекватне образовне програме и материјале, добро обучене наставнике и стручњаке, као и модерну инфраструктуру и технологију за образовање. Циљ је и да се успостави блиска сарадња између образовних институција и послодаваца, како би се осигурало да образовање буде прилагођено потребама тржишта рада. Доступност образовања значи и осигуравање приступа образовању за све ученике, укључујући и оне у руралним и удаљеним подручјима, ученике са инвалидитетом и децу из рањивих категорија становништва. Циљ је да се обезбеди бесплатно и обавезно основно образовање, као и приступ средњошколском и високошколском образовању за све заинтересоване. Кроз остварење овог циља, очекује се да ће се унапредити квалитет живота становника општине, да ће се смањити друштвене неједнакости, али и да ће се допринети дугорочном развоју општине и друштва у целини.</p>							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
ГРУПА МЕРА 1.1. Отварање нових капацитета Мера 1.1.1. Реконструкција и доградња постојећих објекта Мера 1.1.2. Изградња студентских домова	ПУ	ЈЛС, МП И МНТРИ	Недовољна финансијска средства за ове намене	Ребаланс буџета како би се подигла ликвидност буџета у оквиру реално планираних прихода	Група мера 1.1. се односи на развој капацитета у предшколским, школским и високообразовним установама у општини Врњачка Бања. Конкретно, мера обухвата доградњу нових капацитета у постојећим предшколским, школским и високообразовним установама, у циљу повећања капацитета и унапређење услова за образовање деце, ученика и студената. Доградња нових капацитета* укључује изградњу нових учионица, додатних кабинета, спортских терена, кухиња, домова за студенте и још много тога. Ово би довело до повећања капацитета предшколских, школских и високообразовних установа, што би обезбедило више места за децу, ученике и студенте. Изградња студентских домова би резултирала већим бројем студената, унапређењем демографске слике Врњачке Бање и бројним позитивним економским ефектима.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●○○○○

					Такође, кроз ову меру би се обезбедила и модернизација постојећих објеката и опреме, што би довело до повећања квалитета образовања и унапређења услова за рад образовног и наставног кадра. * Када је реч о Факултету за хотелијерство и туризам, доградња факултетских капацитета укључује изградњу Наставно-практичног центра (НПЦ) испред садашње зграде Факултета, у коме би према усвојеном идејном решењу били следећи садржаји: амфитеатар са 300-350 места; 2 нове слушаонице; библиотека са читаоницом; студентски клуб; национални ресторан, летња башта; мини пивара са малим рестораном; дегустациона и промотивна сала за вина, ракије, остале ППП; мини рецепција; апартмани; оставе; канцеларије за шефа ресторана и мокри чвор.		
ГРУПА МЕРА 1.2. Унапређење техничких и кадровских услова у васпитним и образовним установама Мера 1.2.1. Техничко опремање васпитних и образовних установа Мера 1.2.2. Међународни пројекти, едукације и умрежавање кадрова у васпитним и образовним установама	ОШ, СШ	ЈЛС, МП И МНТРИ	Недостатак финансијске подршке и ресурса	Обезбедити додатна средства пројектно Обука и образовање кадрова Техничка подршка и одржавање Сарадња са пословном заједницом	Група мера 1.2. има за циљ да унапреди техничке и кадровске услове у наведеним установама. Ова група мера се састоји од две мере - техничког опремања установа и међународних пројеката, едукација и умрежавања кадрова. Мера 1.2.1. - Техничко опремање наведених установа, укључује пројекте који имају за циљ да унапреде техничку опремљеност. Ово може укључивати увођење нове опреме за учионице, кабинете, спортске сале, библиотеке и сл. Мера 1.2.2. - Међународни пројекти, едукације и умрежавање кадрова, имају за циљ да подигну квалитет образовног система кроз међународну сарадњу и размену знања и искуства. Ова мера може укључивати сарадњу са страним установама, учествовање у међународним васпитним и образовним пројектима и програмима, као и умрежавање кадрова кроз обуке, семинаре и конференције. Ово ће помоћи у подизању стандарда васпитања и образовања и подизању квалитета кадрова у наведеним установама.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2. До 2030. локална заједница деци, младима и породицама пружа оптималне шансе за подизање квалитета живота и нуди бројне и ефикасне изазове за непрекидан развој, усавршавање и самопотврђивање	Преговарачка поглавља ЕУ	Веза са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
26. образовање и култура 26.1. образовање, омладина и спорт	Циљ 4. Обезбедити инклузивно и праведно квалитетно образовање и промовисати могућности целоживотног учења за све Подциљ 4.4. До краја 2030. повећати за [x] одсто број младих и одраслих који имају релевантне вештине, укључујући техничке и стручне вештине, за запослење, пристојне послове и предузетништво	Удео младих обухваћен мерама	30 % годишње	Најмање 40% годишње	Годишњи извештај КЗМ	4.4.1. Удео младих и одраслих са вештинама у области информационих и комуникационих технологија (ИКТ), према врстама вештина	
Приоритетни циљ 2 има за циљ да до 2030. године локална заједница пружи оптималне шансе младима за побољшање квалитета живота и да им понуди бројне и ефикасне изазове за непрекидан развој и усавршавање. То значи да се жели створити окружење у којем млади могу да се развијају, уче и расту, како би постали продуктивни и ангажовани грађани. Циљ је да се младима омогући приступ образовању,							

здравственој заштити, култури и другим областима које су битне за њихов развој и квалитет живота. Такође, циљ је и да се млади подстакну на активно учешће у друштвеном животу и да се њихов глас чује у процесима доношења одлука. Кроз стварање изазова за младе, циљ је да се подстакне њихова креативност и иновативност, што може допринети развоју заједнице у целини. За постизање овог циља потребно је развити политике и програме који ће подржати ове циљеве, као и сарадњу са релевантним институцијама и организацијама које се баве младима.

Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
<p>Мера 2.1. Унапређење локалних ресурса (људских, финансијских и материјалних) неопходних за унапређење положаја деце, младих и породица</p>	Одговорна институција	Институције учесници	Недовољна финансијска средства	Тражење додатних извора финансирања кроз пројекте	Мера 2.1. има за циљ унапређење локалних ресурса (људских, финансијских и материјалних) који су неопходни за подршку унапређењу положаја младих у општини. Ово укључује следеће активности:	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●
Недостатак капацитета актера у омладинској политици			Организација обука и менторства за актере у омладинској политици	1. Идентификација и анализа ресурса: Први корак је да се идентификују и анализирају постојећи ресурси, укључујући људске, финансијске и материјалне ресурсе у општини. 2. Развој партнерства са локалним бизнисима: Развој партнерства са локалним бизнисима може да донесе нове могућности за стварање нових послова и зарада за младе људе. 3. Обука и едукација: Организовање обука и едукација за младе људе може да помогне у унапређењу њихових вештина и знања, што им може омогућити да се боље припреме за радно место. 4. Финансијска помоћ: Финансијска помоћ за започињање нових послова или за унапређење постојећих може да буде од велике помоћи за младе људе у општини. 5. Развој пројеката: Развој пројеката у области пословног окружења за младе људе може да им помогне да пређу из студентског живота у пословни свет. 6. Креирање мреже за подршку: Креирање мреже за подршку младим људима, укључујући менторство и саветовање, може да им помогне да пређу кроз препреке које су упознали у свом професионалном развоју.			
<p>Мера 2.2. Развој услуга у локалној заједници намењених унапређењу положаја деце, младих и породица</p>			Недовољна партиципација младих	Подстицање дигиталне партиципације кроз употребу савремених технологија и алата за комуникацију	Мера 2.2. је фокусирана на развој услуга у локалној заједници које су намењене унапређењу положаја младих људи. Циљ ове мере је да се креирају нове или унапреде постојеће услуге које би младим људима помогле у запошљавању, образовању, заштити здравља, справљању са друштвеним и економским проблемима итд. Под овим услугама се може подразумевати различите активности, као што су пројекти за обуку, менторство, стипендије, праксе, волонтирање, пројекти за подршку запошљавању итд. Ове услуге могу бити доступне преко различитих институција, као што су КЗМ, Омладински клуб, културни центри, организације за запошљавање, образовне установе, здравствене установе, ОЦД итд.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

					Имплементација ове мере може се одвијати кроз различите активности, као што су развој нових програма и пројеката, побољшање постојећих услуга, формирање партнерских односа са локалним бизнисима и организацијама, креирање иновативних решења итд. Улагање у ову меру може значајно утицати на развој локалне заједнице, подизање квалитета живота младих људи и стварање бољих услова за будућност.			
<p>Мера 2.3. Развој локалне омладинске политике кроз умрежавање са другим актерима у омладинској политици</p>					<p>Мера 2.3. се односи на развој локалне омладинске политике у општини кроз умрежавање са другим актерима у омладинској политици. Циљ мере је да се омогући учешће младих људи у доношењу одлука које се тичу њиховог живота и да се подстиче активно учешће младих у локалним заједницама.</p> <p>У склопу ове мере, одржавају се састанци и консултације са представницима младих и омладинских организација, уз учешће и представника општине. На тим састанцима се размењују мишљења и идеје, предлажу се активности и мере које могу допринети развоју локалне омладинске политике. Уз то, организују се радионице, тренинзи и семинари за младе људе и представнике општине, у циљу развоја њихових знања и вештина у области омладинске политике.</p> <p>Додатно, кроз ову меру се подстиче умрежавање различитих актера у омладинској политици, укључујући омладинске организације, неформалне групе и институције као што су школе, библиотеке и савези за спорт. Такође, ова мера може да укључује и усмеравање финансијских средстава за пројекте и активности које су најбоље прилагођене потребама младих људи у локалној заједници.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>•••••</p>	
<p>ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3. До 2030. значајно је унапређен квалитет живота становника општине</p>	<p>Преговарачка поглавља ЕУ</p>	<p>Веза са УН ЦОР</p>	<p>Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ</p>				<p>Веза са показатељима УН ЦОР</p>	
			<p>Показатељ</p>	<p>Полазна вредност</p>	<p>Циљна вредност</p>	<p>Извори провере</p>		
	<p>19. Социјална политика и запошљавање 19.5. Социјална укљученост</p>	<p>Циљ 1. Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима Подциљ 1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до краја 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих.</p>	<p>% опште популације која користи услуге ЦСР</p>	<p>11%</p>	<p>15%</p>	<p>Годишњи извештај о раду ЦСР</p>	<p>1.3.1. Удео становника обухваћених системима социјалне заштите, по полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и угрожених</p>	
		<p>Број услуга/програма које ЦСР пружа</p>	<p>2</p>	<p>5</p>				
<p>Има се за циљ побољшање квалитета живота становника општине до 2030. године. То значи да се жели остварити побољшање различитих аспеката живота, као што су здравље, образовање, социјална заштита, становање, културни садржаји и сл. Циљ је да се створе услови који ће допринети томе да се становницима општине омогући бољи и удобнији живот, што може утицати на њихово задовољство и добробит. За остварење овог циља потребно је спровести низ активности и политика које ће допринети постизању овог циља.</p>								
<p>Мере</p>	<p>Носиоци и учесници</p>		<p>Ризици</p>	<p>План за ублажавање</p>	<p>Кратак опис мера / групе мера</p>	<p>Извори финансирања</p>	<p>Временски рок (бр. год.)</p>	
	<p>Одговорна институција</p>	<p>Институције учесници</p>						

<p>Мера 3.1. Израда нове стратегије социјалне заштите ЈЛС и њена имплементација</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>ЦСР, МРЗБСП</p>	<p>Недостатак учешћа заинтересованих страна</p> <p>Недовољна финансијска средства</p>	<p>Различите методе учешћа могу бити коришћене, као што су консултације, анкете и радне групе</p> <p>Могућност привлачења спољних донатора, као и могућност укључивања ове мере у буџет ЈЛС</p>	<p>Ова мера се односи на унапређење система социјалне заштите, са циљем да се обезбеде адекватне социјалне услуге и подршка за све становнике општине, а посебно за оне који се налазе у социјалној потреби.</p> <p>Израда нове стратегије социјалне заштите представља основу за даље унапређење социјалне заштите у општини. Циљ ове мере је да се обезбеди јасан оквир за пружање социјалних услуга и подршке, као и ефикасан и транспарентан систем управљања овим процесима.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●○○○</p>
<p>ГРУПА МЕРА 3.2. Реалокација ЦСР</p> <p>Мера 3.2.1. Уређење новог простора ЦСР</p> <p>Мера 3.2.2. Уређење других објеката значајних за пружање соц. услуга (дневни центри, породично саветовалиште)</p>	<p>ЦСР</p>	<p>ЈЛС, МРЗБСП, ОСА</p>	<p>Потребе за овом мером су веће од финансијских и организационих капацитета за њено спровођење</p>	<p>Појачана комуникација између заинтересованих страна укључујући и локалне доносиоце одлука и обезбеђење дод. сред. из домаћих и ЕУ фондова</p>	<p>Мера 3.2.1. има за циљ да обезбеди нов и функционалнији простор за ЦСР, што ће учинити да ова установа буде ефикаснија у пружању социјалних услуга. Нов простор ЦСР треба да буде пројектован у складу са потребама корисника, а уређење и опремање простора треба да буде у складу са стандардима за пружање социјалних услуга.</p> <p>Мера 3.2.2. се односи на уређење других објеката значајних за пружање социјалних услуга, као што су дневни центри и породично саветовалиште. Ова мера има за циљ да унапреди услове за пружање социјалних услуга на територији општине и да учини ове услуге доступнијима за широк круг корисника. Уређење објеката треба да буде у складу са стандардима за пружање социјалних услуга, а пројектовање и опремање објеката треба да буде усклађено са потребама корисника.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●○○○○</p>

<p>ГРУПА МЕРА 3.3. Формирање холистичког центра за пружање подршке породици и појединцу на новој локацији ЦСР Мера 3.3.1. Обједињавање свих социјалних услуга на једном месту Мера 3.3.2. Отварање више мањих сервиса Мера 3.3.3. Укључивање ОЦД Мера 3.3.4. Увођење нових и модернизација постојећих услуга Мера 3.3.5. Повећати обухват појединаца и породица из опште популације и обухват превентивним третманима</p>			<p>Недостатак ресурса</p> <p>Неодговарајући простор</p> <p>Прекид услуга</p>	<p>Додатно финансирање путем различитих извора, као што су донатори, грантови и слично</p> <p>Проналажење различитих извора финансирања нове пословне инфраструктуре</p> <p>Обезбеђивање довољног времена за промену, тако да услуге не буду прекинуте нагло</p>	<p>Ова група мера има за циљ да унапреди пружање социјалних услуга обухватајући различите потребе појединаца и породица на једном месту. На овај начин се поједностављује приступ услугама, побољшава се координација између различитих услуга, а и уводе се нове услуге које би помогле уређивању живота појединаца и породица.</p> <p>Такође, подразумева увођење нових услуга које би биле прилагођене потребама породица и појединаца, као и модернизацију постојећих услуга у складу са савременим стандардима. Ова мера има за циљ да омогући бољу и квалитетнију услугу за кориснике, као и да побољша рад запослених у социјалној заштити.</p> <p>Све ове мере су усклађене са општим циљевима развоја општине Врњачка Бања у области социјалне заштите, али и са потребама корисника и запослених у социјалној заштити. Уколико се успешно спроведу, ове мере ће допринети унапређењу квалитета живота грађана и стварању позитивне слике о општини Врњачка Бања као модерној и одговорној општини.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●○○○○</p>
<p>ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4. 2030. године општина Врњачка Бања је обезбедила услове да кроз институционална решења допринесе заштити људских и мањинских права и задовољењу потреба осетљивих група становништва¹¹</p>	<p>Преговарачка поглавља ЕУ</p>	<p>Вежа са УН ЦОП</p>	<p>Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ</p>				<p>Вежа са показатељима УН ЦОП</p>
	<p>19. Социјална политика и запошљавање 19.5. Социјална укљученост</p>	<p>Циљ 1. Окончати сиромаштво свуда и у свим облицима Подциљ 1.3. Применити одговарајуће националне системе социјалне заштите и мере за све, укључујући најугроженије, и до краја 2030. постићи довољно велики обухват сиромашних и рањивих</p>	<p>Показатељ</p> <p>Постојање специјализованих услуга које су на располагању свим рањивим категоријама становништва, укључујући ОСИ, ИРЛ, мигранте и сл.</p>	<p>Полазна вредност</p> <p>Врше их ОЦД пројектно</p>	<p>Циљна вредност</p> <p>Институционализоване</p>	<p>Извори провере</p> <p>Годишњи извештај о раду ЦСР</p>	<p>1.3.1. Удео становника обухваћених системима социјалне заштите, по полу, уз разликовање деце, незапослених лица, старијих лица, особа са инвалидитетом, трудница, новорођенчади, жртава повреда на раду, као и сиромашних и угрожених</p>
			<p>Доступност услуга: приступачност географским локацијама,</p>	<p>Делимична</p>	<p>Потпуна</p>	<p>Годишњи извештај о раду ЦСР</p>	

¹¹ Влада је стратешким документима и актуелним политикама утврдила следеће осетљиве групе становништва, које се налазе под већим ризиком од социјалне искључености и сиромаштва: особе с инвалидитетом, деца, млади, жене, старије особе, Роми и Ромкиње, необразована лица, незапослени, избегла и интерно расељена лица и становништво које живи у руралним срединама.

			једноставност приступа услугама, финансијску доступност и једноставност у употреби услуга.				
			Постојање јасних политика и програма који подржавају циљ обезбеђивања услова за задовољавање потреба свих рањивих категорија становништва (политике које се баве правима ОСИ, ИРЛ, миграната и сл., програми за интеграцију и укључивање, као и заштиту од дискриминације)	НЕ	ДА	Годишњи извештај о раду ЦСР	

Циљ је да се створе услови за једнак приступ услугама и ресурсима за све становнике, без обзира на њихово социјално и економско стање, етничку припадност или друге факторе. То укључује обезбеђивање приступа здравственим и социјалним услугама, образовању, стамбеном збрињавању, запошљавању, култури, спорту и другим областима. Како би се остварио овај циљ, неопходно је унапредити постојеће институционалне механизме, као што су закони, политике и програми, како би се усмерили ка заштити и унапређењу права рањивих категорија становништва. Потребно је и да се обезбеде адекватни ресурси и средства за спровођење ових институционалних решења. Овим циљем се тежи стварању инклузивног и праведног друштва, које ће пружати подршку свим својим становницима, посебно онима који се често суочавају са дискриминацијом и маргинализацијом.

Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 4.1. Развој инклузивних политика и програма	ЈЛС ЦСР НСЗ	ОЦД РМ ЛАГ	Потенцијална отпорност и неприхватање од стране друштва и појединих група	Едукација и подизање свести Укључивање и слушање рањивих група Правни оквир и подршка	Ова мера се односи на успостављање и имплементацију инклузивних политика и програма који су усмерени ка задовољавању потреба осетљивих категорија становништва. То може укључивати израду инклузивних стратегија, акционих планова и политичких смерница које ће обезбедити равномерну приступачност услугама, запошљавању, образовању, здравству и другим кључним секторима за све рањиве групе.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●○○○○
Мера 4.2. Јачање институционалних капацитета	ЈЛС ЦСР НСЗ	ОЦД РМ ЛАГ	Недостатак ресурса Недовољно ангажовање и подршка владиних и невладиних организација	Осигурање финансијске подршке Осигурање стручности и капацитета Промовисање сарадње и партнерства	Ова мера се фокусира на јачање капацитета релевантних институција, као што су локална самоуправа, невладине организације, образовне установе и здравствене установе, како би се ефикасно одговорило на потребе осетљивих категорија становништва. То укључује пружање обуке, едукације и подршке институцијама у циљу бољег разумевања и пружања услуга за рањиве групе	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

<p>Мера 4.3. Унапређење приступачности</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>ОЦД РМ ЗГ</p>	<p>Недостатак финансијских средстава Недовољна свест и ангажованост од стране одговорних институција</p>	<p>Проналажење алтернативних извора финансирања Усмеравање на свест и ангажованост</p>	<p>Мера за унапређење приступачности обухвата реализацију различитих активности и инвестиција са циљем да се осигура да све особе на територији општине имају једнак приступ физичким објектима, услугама и информацијама (било да су особе са инвалидитетом или припадају некој другој осетљивој групи). Ово доприноси изградњи инклузивног окружења за све становнике општине и њене посетиоце.</p> <p>У оквиру ове иницијативе потребно је реализовати следеће групе активности:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Обезбеђивање физичке приступачности објектима и јавним просторима кроз изградњу рампи, лифтова, подешавање висине приказивача информација, обезбеђивање довољног простора за манипулацију колица и сл. 2. Омогућавање приступа информацијама и услугама особама са инвалидитетом, или припадницима других осетљивих група, кроз доступне формате и средства комуникације. Ово може укључивати превођење информација на Брајево писмо, обезбеђивање тумача за глувонеме особе, развој веб-сајтова и апликација које су приступачне и сл. 3. Промоција свести и обука за људска права и потребе особа са инвалидитетом и припадника других осетљивих категорија. Ово може укључивати обуку за људе из пословног сектора, јавних служби, професионалних услуга и општинских служби о инклузивности и начинима пружања помоћи и подршке овој циљној групи. 4. Ефикасна сарадња са организацијама које се баве заштитом права и интереса особа са инвалидитетом и припадника других осетљивих група, као и са саветима који се баве приступачношћу и правима ОСИ. Ова сарадња може подржати и унапредити информационе кампање, пројекте и заступање за бољу приступачност и инклузивности. 	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>•••••</p>
<p>Мера 4.3. Подизање свести и промоција инклузије</p>	<p>ЈЛС ЦСР НСЗ</p>	<p>ОЦД РМ ЛАГ</p>	<p>Недовољна реакција и ангажовање циљне групе Отпор одређених делова друштва према инклузивности и промени статуса крајње групе</p>	<p>Комуникација и информисање Едукација и обука Партнерства и учешће</p>	<p>Ова мера се односи на активности које имају за циљ подизање свести у заједници о важности инклузије и подршке рањивим категоријама становништва. То ће укључивати организовање кампања, радионица, јавних догађаја и других едукативних активности усмерених ка промовисању толеранције, разумевања и прихватања различитости.</p>	<p>Буџет ЈЛС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>•••••</p>
<p>ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 5.</p>	<p>Преговарачка поглавља ЕУ</p>	<p>Веза са УН ЦОР</p>	<p>Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ</p>	<p>Веза са показатељима УН ЦОР</p>			

2030. године општина Врњачка Бања је обезбедила услове за очување и унапређење здравља становништва				Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
	28. Заштита потрошача и заштита јавног здравља		Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација Подциљ 3.4. До 2030. смањити за једну трећину превремени морталитет од непрениосивих болести кроз превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање	Стопа смртности која се приписује кардио- васкуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима	Већа од 2/3	Мања од 2/3	Годишњи извештај ЗЈЗКВ	3.4.1 Стопа смртности која се приписује кардио-васкуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима
Циљ је да се створе услови за превенцију болести, промоцију здравог начина живота, приступачност квалитетној здравственој заштити и снижавање неравноправности у здрављу. Усмерен је на подизање свести о значају здравља, заштиту од болести, подршку физичком и психичком благостању и обезбеђивање инклузивног и равноправног приступа здравственој заштити за све грађане.								
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)	
	Одговорна институција	Институције учесници						
Мера 5.1. Превенција болести	ЈЛС ДЗ	ОЦД ЗЈЗКВ	Недовољна свест и информисаност грађана о здравственим ризицима и превентивним мерама	Едукација и информисање Промоција здравог начина живота Превентивни програми и скрининг	Промоција здравог начина живота и активности које ће спречити настанак болести, укључујући едукацију о правилној исхрани, физичкој активности, хигијени и заштити од штетних фактора	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●	
Мера 5.2. Приступачна здравствена заштита	ЈЛС ДЗ	ОЦД ЗЈЗКВ	Недовољан приступ здравственим услугама за одређене популационе групе, финансијска ограничења, недостатак квалификованог медицинског особља или инфраструктуре.	Побољшање приступа Финансијска приступачност Унапређење квалитета услуга	Обезбеђивање раног и приступачног приступа здравственој заштити за све становнике, укључујући превентивне и куративне услуге, редовне прегледе, имунизацију, лечење и рехабилитацију	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●	
Мера 5.3. Снижавање неравноправности	ЈЛС ДЗ	ОЦД ЗЈЗКВ	Настајање нових облика дискриминације и изостанак конкретних промена у суштини родних и социоekonomских структура	Едукација и освештавање Повећање учешћа и представљености у свим сферама друштва, укључујући политику,	Идентификација и снижавање неравноправности у здрављу, укључујући економске, социјалне и родне аспекте. Ово може укључивати мере за ублажавање социоekonomских фактора који утичу на здравље, приступачност здравственим услугама и услугама за ментално здравље, као и промоцију родне и социјалне равноправности у здрављу.	Буџет ЈЛС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●	

				образовање и пословни сектор.					
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 6. 2030. године општина Врњачка Бања је центар културе који својим становницима и посетиоцима обезбеђује висок квалитет слободног времена	Преговарачка поглавља ЕУ		Веза са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР
					Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
	26. Образовање и култура		Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим Подциљ 11.4. Појачати напоре да се заштити и обезбеди светска културна и природна баштина		Издавања из буџета општине очување, заштиту и конзервацију целокупне културне и природне баштине у %	Пројектно финанс.	1% ¹² + Пројектно финанс.	Годишњи извештај носиоца активности	11.4.1 Укупни расходи (јавни и приватни) по глави становника за очување, заштиту и конзервацију целокупне културне и природне баштине, по врстама баштине (културна, природна, мешовита, и означена као центар светске баштине), ниво управљана (национални, регионални и локални/општински), по врсти расхода (оперативни/инвестициони трошкови) и по врсти приватног финансирања (донације у натури, приватни непрофитни сектор или спонзорство)
				Издавања из буџета општине за област културе у %	6,1%	8% + Пројектно финанс.			
Овај циљ подразумева да ће општина Врњачка Бања развијати и подржавати културне институције, објекте и дешавања, као и да ће улагати у развој културног туризма. Кроз ову меру, општина Врњачка Бања ће обезбедити широк избор културних садржаја за своје становнике и посетиоце, што ће допринети побољшању квалитета живота и развоју туризма.									
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)		
	Одговорна институција	Институције учесници							
Мера 6.1. Инфраструктурно унапређење објеката културе (Замка културе пре свих)	КЦ	ЈЛС, МКИ	Недовољна финансијска средства	Обезбедити дод. сред. из домаћих и ЕУ фондова	Циљ ове мере је да се објекти културе унапреде и да буду прилагођени заједници која их користи, као и да ови објекти буду доступни за културне догађаје и активности. Унапређење објеката укључује рестаурацију, реконструкцију и модернизацију, како би се побољшала њихова функционалност, безбедност и доступност. Додатно, ова мера укључује и унапређење технологија, увођење савремених система осветљења и звучника, како би се побољшао квалитет звука и видљивост, што је особито важно за културне догађаје као што су концерти и позоришне представе. Додатно, унапређење објеката културе ће укључивати и проширење простора, како би се побољшала функционалност објеката и могућности за организацију различитих културних активности.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●○○○○		
Мера 6.2. Подршка установама културе кроз умрежавање, едукацију, промоцију	ЈЛС	КЦ, МКИ, ОЦД	Недовољна ангажованост и сарадња учесника	Комуникација и сензибилизација Ангажовање стручњака	Конкретније, ова мера укључује активности као што су: • Организовање конференција, скупова и састанака на којима ће учесници из установа културе имати могућност да умреже своје знање и искуства, размењују информације и најбоље праксе.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●		

¹² Препорука Стратегије развоја културе Републике Србије 2020-2029

				Развој партнерстава	<ul style="list-style-type: none"> Едукација и обука кадрова у установама културе у области менаџмента, маркетинга, финансија и других релевантних области. Промовисање установа културе кроз медије, друштвене мреже и друге канале комуникације, што може повећати видљивост и привући нове посетиоце. Подршка и финансирање пројеката и програма у установама културе, који ће омогућити креативност и иновације, и привући већи број посетилаца. <p>Укупно гледано, ова мера ће омогућити установама културе да се уједине и подигну свој квалитет услуга на виши ниво, што може имати позитиван утицај на туризам, економију и општи културни развој.</p>					
<p>Мера 6.3. Подршка културним садржајима (дешавања у вези са традицијом и културом подручја), пре свега кроз подршку удружењима у овој области</p>	ЈЛС	КЦ, ОЦД	Незаинтересованост млађе популације	<p>Критеријумима за евалуацију програма и пројеката усмерити ОЦД да појачано раде на привлачењу младих и њиховом учествовању у реализацији програма и пројеката</p>	<p>Циљ је да се подрже удружења и друге организације које се баве културним активностима и пројектима, како би се додатно унапредила култура на том подручју.</p> <p>Конкретне активности које се могу реализовати у оквиру ове мере укључују:</p> <ul style="list-style-type: none"> Подршка организацијама које се баве културним активностима, као што су фестивали, концерти, изложбе, настава традиционалних заната и друго. Финансирање пројеката и активности у оквиру културне заштите и обнове културних споменика, као и унапређење културне инфраструктуре (културни центри, музеји, галерије, театри итд.). Промовисање културних садржаја и дешавања у медијима и на интернету, као и кроз друштвене мреже. Обука и умрежавање чланова удружења и других организација које се баве културним активностима, као и размена знања и искустава између њих. Организовање културних туристичких путовања и рута, које би побољшале познавање културе на одређеном подручју и увећале туристичку понуду. 	Буџет ЈЛС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●			
<p>ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 7. 2030. године општина Врњачка Бања је спортски центар који промовише благостање и која својим становницима и посетиоцима свих генерација обезбеђује услове за здрав живот</p>	Преговарачка поглавља ЕУ	Веза са УН ЦОР			Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР	
		<p>26. Образовање и култура 26.1. Образовање, омладина и спорт</p>	<p>Циљ 3. Обезбедити здрав живот и промовисати благостање за све људе свих генерација Подциљ 3.4. До 2030. смањити за једну трећину превремену смртност од непрениосивих болести кроз превенцију и лечење и промовисати ментално здравље и благостање</p>	<p>Стопа смртности која се приписује кардио- васкуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима</p>	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	<p>Смањена за 1/3</p> <p>Годишњи извештај носиоца активности</p>	<p>3.4.1 Стопа смртности која се приписује кардио-васкуларним болестима, раку, дијабетесу или хроничним респираторним болестима</p>	

Овај циљ подразумева развој инфраструктуре и програма који подстичу физичку активност, спорт и рекреацију. Како би се овај циљ постигао, општина Врњачка Бања ће преузети следеће активности:								
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)	
	Одговорна институција	Институције учесници						
Мера 7.1. Изградња спортске инфраструктуре	СЦ	ССВБ, РМС, МЗ	Недостатак финансијских ресурса може ограничити могућности за изградњу и развој спортске инфраструктуре	Истражити могућности за добијање финансирања кроз државне и међународне фондове, грантове и програме подршке развоју спорта и инфраструктуре.	Планирање и изградња спортских објеката као што су спортски центри, спортске сале, базени, тениски терени и фитнес центри. Ово ће обезбедити различите могућности за вежбање и рекреацију за све групе становништва		●●○○○○	
Мера 7.2. Програми за физичку активност	СЦ	ССВБ, РМС, МЗ	Недовољна укљученост и ангажованост циљне групе	Истраживање потреба и интересовања; Комуникација и промоција; Професионално вођство и подршка; Праћење и евалуација	Организовање различитих програма и активности које подстичу физичку активност и спорт. Ово може укључивати групне тренинге, спортска такмичења, фитнес програме и рекреативне активности за становнике свих узрастних група.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●	
Мера 6.3. Образовање и информисање	СЦ	ССВБ, РМС, МЗ		Професионално вођство и подршка; Праћење и евалуација	Промовисање свести о значају физичке активности и здравог начина живота кроз кампање и информисање. Организовање радионица, предавања и обука о здравим навикама, правилној исхрани и предностима редовне физичке активности.		●●●●●●	
Мера 7.4. Подршка спортским клубовима и организацијама	СЦ	ССВБ, РМС, МЗ, СУ	Недостатак финансијских средстава	Идентификација и диверсификација извора финансирања	Пружање финансијске и инфраструктурне подршке локалним спортским клубовима и организацијама. Ово ће омогућити развој талената, организовање такмичења и подизање нивоа квалитета локалног спорта.		●●●●●●	
7.5. Инклузивни приступ	СЦ	ССВБ, РМС, МЗ, СУ	Недовољно развијена свест о значају инклузије	Сензибилизација и обуке; Комуникација и информисање; Стратегије за укључивање; Стварање партнерства	Обезбеђивање доступности спортских објеката и програма за особе са инвалидитетом и друге угрожене групе. Пројекти за ову меру ће укључивати приступне рампе, адаптиране спортске објекте и програме прилагођене различитим потребама.		●●●●●●	
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 8. Родна равноправност: остваривање једнаких	Преговарачка поглавља ЕУ		Вежа са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ		Вежа са показатељима УН ЦОР	
					Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере

0:83

<p>могућности и права за све особе</p>	<p>23. Правна сигурност, лакши приступ правди и заштита права свих грађана 23.2. Борба против корупције 23.3. Основна права</p>	<p>Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима</p> <p>Подциљ 16.6. Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима</p>	<p>16.6.2 Удео становништва које је задовољно својим последњим искуством са јавним службама</p>	<p>Не прати се</p>	<p>Редовно анкетање и годишњи пораст од 5%</p>	<p>Годишњи извештај носиоца активности</p>	<p>16.6.2 Удео становништва које је задовољно својим последњим искуством са јавним службама</p>
<p>Овај циљ има за циљ елиминисање родно засноване дискриминације, насиља и неједнакости у свим сферама друштва. Основне компоненте овог циља обухватају:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Елиминисање родно засноване дискриминације: Спровести законске мере и политике које осигуравају једнак третман и приступ свим особама, без обзира на њихов пол или родни идентитет. То укључује борбу против свих облика дискриминације на основу пола, стереотипа и предрасуда. 2. Превенција и борба против родно заснованог насиља: Развијање свеобухватних програма и стратегија за превенцију и сузбијање родно заснованог насиља, укључујући насиље у породици, сексуално насиље, узнемиравање на радном месту и трговину људима. Пружање подршке жртвама и јачање система заштите такође су кључни елементи. 3. Промоција родне равноправности у друштву: Подизање свести о важности родне равноправности и промовисање позитивних родно једнаких улога и стереотипа. Подстицање активног учешћа жена у политичком, економском и друштвеном животу, као и јачање њихове улоге у одлучивању. Промовисање инклузивних политика и мера које оснажују све особе, без обзира на њихов родни идентитет. 							
<p>Мере</p>	<p>Носиоци и учесници</p>		<p>Ризици</p>	<p>План за ублажавање</p>	<p>Кратак опис мера / групе мера</p>	<p>Извори финансирања</p>	<p>Временски рок (бр. год.)</p>
<p>Мера 8.1. Усвајање и примена политика за заштиту права жена и превенцију родно заснованог насиља</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>МДУЛС СКГО ОЦД</p>	<p>Ризик од родно заснованог насиља</p>	<p>Пружање подршке жртвама кроз безбедне куће, саветовања и приступачне услуге психолошке помоћи, као и едукација и освешћивање о родно заснованом насиљу у циљу промене ставова и превенције</p>	<p>Ово укључује политике које осуђују насиље над женама, механизме за пријављивање и кажњавање насиља, као и програме образовања и освешћивања овог проблема.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●●●</p>
<p>Мера 8.2. Подизање свести и образовање о родној равноправности</p>	<p>ЈЛС</p>		<p>Ризик од неједнакости између мушкараца и жена у области запошљавања, платежне разлике и ограниченог приступа лидерству и одлучивању</p>	<p>Усвајање политика које промовишу родно независне стандарде</p>	<p>Ово укључује кампање информисања, обуку и едукацију за грађане.</p>		<p>●●●●●</p>
<p>Мера 8.3. Промовисање женског економског учешћа и предузетништва</p>	<p>ЈЛС</p>		<p>Родни стереотипи и друштвене норме</p>	<p>Едукација и подизање свести</p>	<p>Ова мера има за циљ стварање равноправних могућности за жене у пословном окружењу, укључујући подршку за обуку, менторство, приступ финансијским средствима и стимулацију за женско предузетништво.</p>		<p>●●●●●</p>

				о родној равноправности				
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 9. Добра управа: праведно, транспарентно и ефикасно управљање које задовољава потребе свих грађана и промовише њихову добробит	Преговарачка поглавља ЕУ		Вежа са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ			Вежа са показатељима УН ЦОР
					Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере
	23. Правна сигурност, лакши приступ правди и заштита права свих грађана 23.2. Борба против корупције 23.3. Основна права		Циљ 16. Промовисати мирољубива и инклузивна друштва за одрживи развој, обезбедити приступ правди за све, и изградити делотворне, одговорне и инклузивне институције на свим нивоима Подциљ 16.6. Развити делотворне, одговорне и транспарентне институције на свим нивоима		16.6.2 Удео становништва које је задовољно својим последњим искуством са јавним службама	Не прати се	Редовно анкетаирање и годишњи пораст од 5%	Годишњи извештај носиоца активности
Овај стратешки циљ има за циљ створити окружење у коме су права свих грађана заштићена, где постоји ред и правда и где су могућности и ресурси доступни и приступачни свима. Кроз добру управу, сваки грађанин има шансу за равноправно и уједначено учешће у друштву, развој својих потенцијала и остваривање својих циљева. Овај стратешки циљ захтева изградњу јаким институција, поштовање владавине права, борбу против корупције и унапређење ефикасности и одговорности у јавној управи. Он такође подразумева развој капацитета грађана за активно учешће у одлучивању и праћење рада власти. Кроз овај стратешки циљ, друштво ће бити оријентисано на потребе свих својих грађана и омогућиће им равноправност и једнакост у свим аспектима живота.								
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)	
	Одговорна институција	Институције учесници						
Мера 9.1. Унапређење одговорности и транспарентности јавне администрације Мера 9.2. Успостављање модерног и ефикасног система управљања јавним финансијама	ЈЛС	МДУЛС СКГО ОЦД ЛАГ	Резистенција на промене од стране појединих актера у систему	Едукација и схватање значаја Јачање локалног правног оквира Промоција културе отворености и сарадње	Ова мера обухвата стварање, односно унапређење оквира за одговорно поступање јавних службеника и омогућавање, односно унапређење транспарентности у раду јавне администрације. То укључује усвајање/унапређење стандарда етичког понашања, механизма за примање истинитих и потпуних информација и механизме за жалбе и предлоге. Ова мера обухвата унапређење и модернизацију система управљања јавним финансијама са фокусом на интерну финансијску контролу и примену консолидованих методологија и процедура интерне финансијске контроле у јавном сектору, у складу са међународним стандардима и добрим ЕУ праксама	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●	

Мера 9.3. Ефикасно управљање ризицима					Сврха ове мере је да се пруже смернице у погледу управљања ризицима, да би се подржало остваривање циљева корисника јавних средстава, осигурала заштита запослених и пословне имовине и обезбедила финансијска одрживост.		
Мера 9.4. Укључивање грађана и дијалог	ЈЛС	МДУЛС СКГО ОЦД ЛАГ	Недостатак интереса и ангажовања грађана и цивилног сектора	Информисање и едукација грађана	Ова мера се фокусира на укључивање грађана у одлучивање и креирање политика. Кроз усмерене активности, као што су јавне консултације, дијалог са грађанима и учествовање у процесу одлучивања, ствара се окружење у коме сви грађани имају могућност да изразе своје мишљење, идеје и потребе. Ово јача легитимност и прихватљивост одлука и прилагођава њихове резултате потребама свих својих грађана.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●
Мера 9.5. Усмеравање и унапређење сарадње са цивилним сектором			Недовољно снажни механизми за укључивање и препреке у комуникацији између власти и грађана и цивилног сектора	Креирање погодних окружења за укључивање Изградња поверења кроз сарадњу	Ова сарадња је кључна за стварање отвореног и демократског друштва, где се грађани и организације из цивилног сектора активно укључују у процесе одлучивања и доприносе уређивању заједнице кроз: <ul style="list-style-type: none"> – организовање редовних састанака, консултација и дијалога, – формирање радних група и савета који ће омогућити активно учешће представника цивилног сектора у процесима одлучивања и доношењу решења и одлука – организовање тренинга, семинара и радионица за представнике цивилног сектора у областима управљања пројектима комуникације, писања предлога пројеката и усмеравања по законима и процедурама. 		
Мера 9.6. Професионализација и обука јавних службеника	ЈЛС	МДУЛС СКГО ОЦД ЛАГ	Недовољна спремност и прихватање измена од стране самих службеника, ограничени ресурси за обуку и недостатак снажних механизма за праћење и оцењивање напретка	Стимулисање и подршка службеницима Планирање и практична имплементација обуке Праћење и оцењивање напретка	Ова мера се односи на унапређење капацитета јавних службеника кроз обуку, стално усавршавање и професионални развој. Ово укључује промоцију етичких стандарда, стручности и ефикасности у раду. Квалитетно обучени и мотивисани јавни службеници способни су да пруже боље услуге грађанима и допринесу ефикасности и транспарентности у раду јавне управе. Ова мера има за циљ изградњу капацитета и повећање професионализма у јавној администрацији, што доприноси бољем и ефикаснијем обављању функција и услуга за све грађане.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

ОДРЖИВИ УРБАНИ РАЗВОЈ И ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

	Преговарачка поглавља ЕУ	Вежа са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Вежа са показатељима УН ЦОР
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
<p>ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 1. До 2030. на подручју општине обезбеђена је довољна количина пијаће воде тако да сви становници имају доступну и безбедну пијаћу воду.</p>	<p>27. Животна средина 27.4. Управљање водама</p>	<p style="text-align: center;">Циљ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све Подциљ 6.1. До 2030. постићи универзалан и једнак приступ безбедној пијаћој води за све. Подциљ 6.3. До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање, и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непрочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу</p>	<p>% становника општине који користи пијаћу воду из система којим се безбедно управља</p>	<p>> 80%</p>	<p>Потпуна покривеност</p>	<p>Годишњи извештај о раду ЈКП</p>	<p>6.1.1. Удео становништва које користи пијаћу воду из система којима се безбедно управља (%) 6.6.1. Јединица локалне самоуправе поседује успостављене и оперативне политике и процедуре за учешће локалних заједница у управљању водоснабдевањем и санитацијом.</p>
<p>Има се за циљ да се осигура да становници општине Врњачка Бања имају приступ довољним количинама чисте и безбедне пијаће воде, што је кључно за здравље и добробит свих грађана. Постављањем јасних политика и процедура, општина Врњачка Бања ће бити у могућности да осигура дугорочно одрживо снабдевање водом за своје становништво, што је кључни фактор за економски и друштвени развој.</p>							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
<p>Мера 1.1. Реконструкција и проширење водоводне мреже</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>ЈКП, МЗЖ, ОЦД</p>	<p>Финансијска ограничења Технички изазови Локална подршка и сарадња</p>	<p>Добијање финансијске подршке од стране државних и међународних фондова Обука и ангажовање стручног особља,</p>	<p>Извршити комплетну реконструкцију и проширење водоводне мреже у општини, укључујући замену старих цеви, поправку дефекта и проширење мреже ради обезбеђивања покривености свих насеља и домаћинстава.</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>••••••••</p>

<p>Мера 1.2. Каптирање и експлоатација нових водних извора</p>				<p>сарадњу са техничким институцијама и примену најбољих пракси у области водоснабдевања Укључивање становништва и заинтересованих страна у процес планирања и имплементације</p>	<p>Идентификовати и каптирати нове водне изворе у општини, укључујући бушење нових бунара и изградњу нових каптационих система. Ово ће обезбедити додатни извор воде и повећати опсег снабдевања пијаћом водом</p>		
<p>Мера 1.3. Пречишћавање и филтрирање воде</p>					<p>Унапредити системе пречишћавања и филтрирања воде у циљу обезбеђивања безбедне пијаће воде. Ова мера укључује модернизацију постројења за филтрирање и пречишћавање воде, како би се уклонили загађивачи и осигурао квалитет воде за пиће</p>		
<p>ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 2. До 2030. на подручју општине обезбеђено је потпуно пречишћавање отпадних вода кроз одржив систем и јасно успостављене локалне политике и процедуре</p>	<p>Преговарачка поглавља ЕУ</p>	<p>Вежа са УН ЦОР</p>	<p>Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ</p>				<p>Вежа са показатељима УН ЦОР</p>
	<p>27. Животна средина 27.4. Управљање водама</p>	<p>Циљ 6. Обезбедити доступност и одрживо управљање водом и санитарним условима за све Подциљ 6.3. До краја 2030. унапредити квалитет воде смањењем загађења, елиминисати расипање, и на најмању могућу меру свести испуштање опасних хемикалија и материјала, преполовити удео непочишћених отпадних вода и значајно повећати рециклирање и безбедну поновну употребу на глобалном нивоу</p>	<p>Показатељ</p>	<p>Полазна вредност</p>	<p>Циљна вредност</p>	<p>Извори провере</p>	
<p>% отпадних вода подручја се безбедно пречишћава</p>	<p>Не постоји ППОВ</p>	<p>Потпуна покривеност</p>	<p>Годишњи извештај о раду ЈКП</p>	<p>Успостављене и оперативне политике и процедуре за учешће локалних заједница у управљању водоснабдевањем и санитац. (корисници учествују у планирању програма водоснабдевања; локални акти/процедуре су усвојени и примењују се)</p>	<p>Нису</p>	<p>Јесу</p>	<p>Годишњи извештај носиоца активности</p>

Има се за циљ да се осигура да становници општине Врњачка Бања имају приступ довољним количинама безбедне пијаће воде, што је кључно за здравље и добробит свих грађана. Ово укључује и одржив систем за пречишћавање отпадних вода како би се спречило загађење природних извора воде и очувала животна средина. Постављањем јасних политика и процедура, општина Врњачка Бања ће бити у могућности да осигура дугорочно одрживо пречишћавање отпадних вода, што је кључни фактор за економски и друштвени развој.

Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 2.1. Комплетна реконструкција постојеће и изградња нове канализационе мреже	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, ОЦД	Недовољна финансијска средства	Ребаланс буџета како би се подигла ликвидност буџета у оквиру реално планираних прихода	Циљ ове мере је побољшање инфраструктуре и животних услова становништва кроз обезбеђивање ефикасног и одрживог система за прикупљање и третман отпадних вода. Комплетна реконструкција постојеће канализационе мреже подразумева санацију и модернизацију постојећих објеката, замену дотрајалих цеви, пумпи и остале опреме. Такође, изградња нове канализационе мреже обухвата планирање и извођење радова на припреми терена, уградњи нових цеви и других елемената за прикупљање отпадних вода. Ова мера је од изузетног значаја за заштиту животне средине, спречавање загађења вода, као и унапређење туристичке понуде општине. Увођењем ефикасног система за прикупљање отпадних вода, доприноси се очувању чисте животне средине и стварању здравијег окружења за становништво.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●
Мера 2.2. Изградња, стављање у функцију и одржавање ППОВ	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, ОЦД			Изградња ППОВ је од великог значаја јер се на тај начин спречава загађење водотокова и земљишта отпадним водама које се неочишћене и необрађене испуштају у околину. Изградња ППОВ подразумева изградњу постројења које ће пречишћавати отпадне воде које производе домаћинства, привредни субјекти и други извори. Изградњом ППОВ-а, уједно се повећава и квалитет живота грађана, пошто се на тај начин смањује опасност од болести које су изазване загађеним водама. Ова мера представља важан корак ка одрживом развоју општине и одрживом коришћењу природних ресурса.		●●●○○○
Мера 2.3. Подизање свести заједнице и привреде о значају прикључења на канализациону мрежу	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, ОЦД	Незаинтересованост локалне заједнице	Стална промоција користи које произилазе из наведене мере	Ова мера се односи на образовање грађана и предузетника о значају правилног одлагања отпадних вода и прикључењу на канализациону мрежу. То ће укључивати кампање и програме едукације о одрживом управљању отпадним водама, као и инфраструктурне пројекте за подстицање прикључења на канализациону мрежу, као што су субвенције за грађане и предузетнике који се прикључују на канализациону мрежу.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●●●●
Мера 2.4. Унапређење капацитета ЈКП и ЈЛС за одрживо управљање канализационом мрежом	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, ОЦД	Сарадња заинтер. страна је недовољна	Појачана комуникација између заинтересованих страна укључујући и локалне	Ова мера укључује обуку за запослене у ЈКП и ЈЛС за одрживо управљање и одржавање канализационе мреже, као и набавку неопходне опреме за ефикасно одржавање мреже. Циљ је да се осигура да канализациони систем функционише у складу са стандардима и да се спречи било какво загађење животне средине. Ово ће такође помоћи да се ублажи тренутни проблем са		●●●●●●

0:89

				доносиоце одлука	неодговарајућим одржавањем мреже, што ће допринети уклањању загађења и повећању квалитета живота у општини Врњачка Бања.				
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 3. До 2030. на подручју Општине Врњачка Бања успостављен је систем одрживог управљања комуналним отпадом	Преговарачка поглавља ЕУ		Веза са УН ЦОР		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				
					Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	Веза са показатељима УН ЦОР
	27. Животна средина 27.9. Климатске промене	<p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, прилагодљивим и одрживим</p> <p>Подциљ 11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, укључујући посебну пажњу о квалитету ваздуха и управљању отпадом на општинском и другим нивоима</p> <p>Циљ 12. Обезбедити одрживе облике потрошње и производње</p> <p>Подциљ 12.5. До краја 2030. значајно смањити генерисање отпада тако што ће се спречавати или смањивати његово генерисање, односно тако што ће се отпад прерађивати и поново употребљавати.</p>		Удео комуналног чврстог отпада који се редовно прикупља и који се на одговарајући начин одлаже у укупној количини генерисаног комуналног чврстог отпада	Н/А	100%	Годишњи извештај о раду ЈКП	<p>11.6.1. Удео комуналног чврстог отпада који се редовно прикупља и који се на одговарајући начин одлаже у укупној количини генерисаног комуналног чврстог отпада.</p> <p>12.5.1. Стопа рециклирања (тона рециклираног материјала)</p>	
		Стопа рециклирања (тона рециклираног материјала)	Не постоји рециклажни центар	Рециклажни центар стављен у функцију у пуном капацитету					
Овај циљ се односи на успостављање целокупног система управљања отпадом који ће обезбедити ефикасно сакупљање, транспорт, обраду и одлагање отпада у складу са прописима и стандардима заштите животне средине. Циљ је такође успостављање система који ће подстаћи смањење количине генерисаног отпада и унапредити рециклажу и поновну употребу материјала. Кроз овај циљ се тежи побољшању стања животне средине, смањењу загађења и унапређењу квалитета живота грађана Општине Врњачка Бања.									
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок (бр. год.)		
	Одговорна институција	Институције учесници							
Мера 3.1. Увођење интегралног система управљања отпадом	ЈКП	МЗЖЗ, ОЦД	Потребе за овом мером су веће од финансијских и организационих капацитета за њено спровођење	Обезбедити дод. сред. из домаћих и ЕУ фондова	Ова мера има за циљ да унапреди проблематику управљања отпадом на општини Врњачка Бања и да уведе интегралан приступ којим би се обухватили сви аспекти управљања отпадом, од производње до одлагања. Овим би се постигла боља ефикасност управљања отпадом и спречило загађење животне средине.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●○○○		
Мера 3.2. Санирање несанитарних депонија на територији општине	ЈКП	МЗЖЗ, ОЦД			Ова мера обухвата планирање и извођење радова на санирању депонија, као и примену одговарајућих технологија за управљање отпадом.			Она такође укључује и образовање грађана о значају правилног управљања отпадом и позивање на активно учешће у процесу санирања депонија и управљања отпадом у општини. Овим се	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ

					планира да се значајно смањи количина отпада на депонијама и уклоне се опасности по здравље становништва и животну средину.			
Мера 3.3. Прикључење Општине на регионалну депонију	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, ОЦД	Сарадња заинтер. страна је недовољна	Појачана комуникација између заинтересованих страна укључујући и локалне доносиоце одлука	Мера 2.3. предвиђа прикључење општине на регионалну депонију, која ће заменити постојеће несанитарне депоније. Ово ће се постићи изградњом прилагођене инфраструктуре и унапређењем процеса управљања отпадом. Кроз ову меру ће се умањити утицај отпада на животну средину, спречити загађење подземних вода и олакшати процес рециклирања и обраде отпада. Ово ће побољшати општи квалитет живота становника општине и допринети одрживом развоју.	Буџет ЈЛС Буџет РС	●●●○○○	
Мера 3.4. Рециклажа и третман отпада	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, МСП	Недостатак адекватне инфраструктуре Недовољно развијена свест грађана Високи трошкови	Изградња нових рециклажних центара како би се осигурало адекватно третирање свих врста отпада. Едукација становништва о значају рециклирања Увођење нових технологија за третман отпада	Мера 2.4. има за циљ да се унапреди третман отпада кроз сепаратно одлагање комуналног отпада, изградњу рециклажног дворишта и сл. Ово укључује побољшање садашњих система за раздвајање отпада на извору, унапређење механизма за сакупљање, прераду и рециклирање различитих врста отпада. Такође, мера укључује и проширење инфраструктуре која је потребна за ове процесе, као што су примарни центри за обраду отпада и прераду, управљање биолошким отпадом, итд. Циљ је да се смањи количина отпада који завршава на депонијама, а повећа количина отпада која се рециклира и обрађује на одговарајући начин, што би допринело заштити животне средине и уштеди природних ресурса.		●●●○○○	
Мера 3.5. Подизање свести заједнице и привреде о значају рециклаже	ЈЛС	ЈКП, МЗЖЗ, ОЦД	Недовољан одзив становништва	Промоција користи које произилазе из учешћа у активностима	Подразумева подизање свести и повећање информисаности заједнице и привреде о значају рециклаже и управљања отпадом. То се може постићи организовањем кампања за подизање свести, обука за раздвајање отпада, едукативних програма у школама и јавним институцијама, као и кроз сарадњу са медијима и јавним личностима. Циљ ове мере је да се подстакне свест о значају очувања животне средине, смањења отпада, рециклаже и поновне употребе, како би се створила одржива средина за садашње и будуће генерације.		Континуирано	
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 4.	Преговарачка поглавља ЕУ		Веза са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР
				Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	

0:92

Трајно очување, заштита и унапређење животне средине и заштитних шума	27. Животна средина 27.9. Климатске промене	<p>Циљ 15. Заштитити, обновљати и промовисати одрживо коришћење копнених екосистема, одрживо управљати шумама, борити се против дезертификације, зауставити и преокренути процес деградације земљишта и зауставити губитак биодиверзитета</p> <p>Подциљ 15.4. До 2030. осигурати очување планинских екосистема, укључујући њихов биодиверзитет, како би се њихови капацитети унапредили тако да пружају корист која има суштински значај за одрживи развој</p> <p>Подциљ 15.b Мобилисати значајна средства из свих извора и на свим нивоима како би се финансирало одрживо управљање шумама и пружили одговарајући подстицаји земљама у развоју за унапређење таквог управљања, укључујући очување и пошумљавање</p> <p>Циљ 11. Учинити градове и људска насеља инклузивним, безбедним, отпорним и одрживим</p> <p>Подциљ 11.7. До 2030. омогућити универзални приступ безбедним, инклузивним и приступачним зеленим и јавним површинама, посебно за жене и децу, старија лица и особе са инвалидитетом</p>	Процент буџета намењен очувању, заштити и унапређењу животне средине и заштитних шума у односу на укупан буџет	0,06%	0,33% ¹³	Годишњи извештај носиоца активности	<p>15.4.1. Обухват битних локација планинског биодиверзитета заштићеним подручјима</p> <p>15.4.2. Индекс планинског зеленог покривача</p> <p>15.b.1 (15.a.1) Званична развојна помоћ и јавни расходи за очување и одрживо коришћење биодиверзитета и екосистема</p> <p>11.7.1. Просечан удео отворених јавних површина у изграђеним површинама градова, по полу, старости, и инвалидитету</p>
			Број реализованих пројеката са темом очувања, односно површине обухваћене заштитом и унапређењем животне средине и заштитних шума годишње	3-5 До 30ha	7-10 До 60ha		
			Укупна вредност реализованих пројеката са темом очувања, заштите и унапређења шума годишње	До 20 милиона динара	Од 20-50 милиона динара		
Ово укључује одрживо коришћење природних ресурса и спречавање њиховог исцрпљивања, заштиту животињских и биљних врста и биодиверзитета, унапређење квалитета ваздуха и воде, као и смањење прегрејања градова и глобалног загревања. Ово такође може укључити и увођење програма за рециклирање и одрживо управљање отпадом, као и промовисање одрживих начина живота у заједници. Циљ је да се осигура да животна средина буде заштићена за будуће генерације, кроз стално унапређење приступа одрживим решењима и управљањем природним ресурсима.							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Времени рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 4.1. Заштита изворишта вода и водотока	ЈП Ш-Г	ЈЛС, ЈКП	Нарушавање мера заштите прописаних зонама санитарне заштите	Појачана контрола у критичним месецима	Ова мера подразумева примену различитих активности, као што су: израда планова заштите вода, спровођење мониторинга квалитета воде, успостављање система за контролу загађења, спровођење активности на спречавању загађења, као и едукација становништва о значају очувања изворишта вода и водотока. Конкретно, ова мера обухвата спровођење активности које имају за циљ да се спрече нежељени утицаји људских активности на квалитет	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

¹³ Издвајања из буџета на нивоу Републике Србије у 2022. години

					<p>вода, као што су загађење из индустријских постројења, пољопривреде и индивидуалних извора загађења. Такође, ова мера подразумева развијање система за контролу квалитета воде и предузимање мера у случају прекорачења дозвољених нивоа загађења.</p> <p>Уз то, едукација становништва о значају очувања изворишта вода и водотока је важна компонента ове мере. То укључује обуку људи о правилном поступању са отпадом, као и подизање свести о значају чувања чистих вода за здравље и животну средину.</p>		
<p>Мера 4.2. Противерозиона заштита земљишта</p>	<p>ЈП Ш-Г</p>	<p>ЈЛС, ЈКП</p>	<p>Незаконита сеча шуме</p>	<p>Појачана контрола у критичним месецима</p>	<p>Ова мера је веома значајна јер земљиште представља основу за производњу хране, али и за одржавање природних екосистема. Противерозиона заштита подразумева спречавање и уклањање ерозије земљишта, која може да буде изазвана различитим узроцима као што су неодговарајуће земљиште, дефорестација, промена корита река и слично.</p> <p>Мера 3.2. обухвата увођење система противерозионе заштите кроз израду планова за противерозиону заштиту, шумљевање голих површина, контролу коришћења земљишта, промовисање органског земљишта и слично. Циљ мере 3.2. је да се заштите земљишта и сачувају екосистеми, али и да се омогући одржива производња хране.</p>		<p>●●●●●●</p>
<p>Мера 4.3. Заштита шума од пожара</p>	<p>ЈП Ш-Г</p>	<p>ЈЛС, ЈКП</p>	<p>Несавесно одлагање отпада Паљење стрњишта и логорских ватри</p>	<p>Превентивна противпожарна заштита, мерама обавештавања и пропаганде и осматрања у критичним месецима</p>	<p>Циљ ове мере је да се смањи ризик од пожара и смањи штета која најчешће настане након избијања пожара у шумама.</p> <p>Мера 3.3. укључује скуп активности које имају за циљ спречавање пожара у шумама, а уколико дође до пожара, она подразумева и активности које ће ограничити његову штету и спречити да се ширењем пожара угрозе насељена места. Ове активности могу укључивати планове управљања шумама, бригаде за гашење пожара, увођење система раног упозоравања на пожаре и обуку за гашење пожара.</p>		<p>●●●●●●</p>
<p>Мера 4.4. Производња техничког дрвета одговарајућег квалитета у мери која не угрожава оптимално коришћење у оквиру основне (водозаштитне) намене</p>	<p>ЈП Ш-Г</p>	<p>ЈЛС</p>	<p>Незаконита сеча шуме</p>	<p>Појачана контрола у критичним месецима</p>	<p>Ово подразумева да се дрво сече умерено и одговарајућим техникама, тако да не доводи до ерозије земљишта. Такође, производња техничког дрвета треба да се обавља на начин који неће угрожавати животну средину и биолошку разноврсност шума.</p> <p>Ова мера има за циљ да омогући производњу дрвета које ће бити коришћено у различите сврхе, али и да се осигура заштита минералних извора који су веома важни за општину и њене житеље.</p>		<p>●●●●●●</p>
<p>Мера 4.5. Здравствено и рекреативно коришћење</p>	<p>СЦ, ТО ВБ</p>	<p>ЈЛС, ЈП Ш-Г</p>	<p>Нарушавање мера заштите прописаних зонама санитарне заштите</p>	<p>Појачана контрола у критичним месецима</p>	<p>Мера 3.5. се односи на управљање простором у оквиру заштићених природних области, тако да се здравствено и рекреативно коришћење простора остварује на начин који не угрожава изворишта вода. Ово укључује примену мере за контролу и смањење утицаја</p>	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●●●●</p>

0:94

простора у мери и на начин који не угрожава извориште вода					људске активности на околину и изворишта вода. Такође, у ову меру спадају и програми и активности које промовишу здравље и рекреацију у заштићеним природним областима, али у складу са одрживим управљањем природним ресурсима и заштитом изворишта вода.		
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 5. Оснажити отпорност и адаптивни капацитет на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама	Преговарачка поглавља ЕУ	Вежа са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Вежа са показатељима УН ЦОР
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
			Број смртних случајева, несталих лица и лица директно погођених катастрофама	Не располаже се са подацима	0	Годишњи извештај носиоца активности	
			Укупне емисије гасова са ефектом стаклене баште на годишњем нивоу	Не располаже се са подацима	10% испод републичког просека		
ЈЛС усваја и примењује стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	Делимично	у потпуности					
	27. Животна средина 27.9. Климатске промене	Циљ 13. Предузети хитну акцију у борби против климатских промена и њихових последица Подциљ 13.1 Оснажити отпорност и адаптивни капацитет на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама у свим земљама Подциљ 13.2 Интегрисати мере везане за климатске промене у националне политике, стратегије и планирање Подциљ 13.3 Побољшати образовање, подизање свести и људске и институционалне капацитете за ублажавање климатских промена и прилагођавање, смањење њиховог утицаја и рано упозоравање				13.1.1b Смртни случајеви, нестала лица и лица директно погођена катастрофама 13.1.3b Број локалних самоуправа које усвајају и примењују стратегије за смањење ризика од катастрофа на локалном нивоу у складу са националним стратегијама смањења ризика од катастрофа	
Приоритетни циљ 4 - Оснажити отпорност и адаптивни капацитет на опасности повезане са климатским условима и природним катастрофама, има за циљ унапређење спремности и реаговања на климатске услове и природне катастрофе. Овај циљ се односи на развој стратегија и мера које ће помоћи у заштити људских живота и имовине, како би се смањили утицаји и штете изазване природним катастрофама.							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Времени рок (бр. год.)
	Одговорна институција	Институције учесници					
Мера 5.1. Анализа ризика и планирање	ЈЛС ШВС ¹⁴	РМ ОЦД ЈКП	недовољна или нетачна анализа ризика	Квалитетна и детаљна анализа ризика	Процена потенцијалних климатских и природних ризика у општини, као што су поплаве, пожари, земљотреси и суше. На основу ове анализе, развој планова и стратегија које ће укључивати превентивне и реагујуће мере за минимизирање ризика и изградњу отпорности на катастрофе	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

¹⁴ Штаб за ванредне ситуације

				Укључивање стручњака и стејкхолдера Развој превентивних и реагујућих мера				
Мера 5.2. Инфраструктурна прилагођавања	ЈЛС ШВС¹⁵	РМ ОЦД ЈКП	Недовољна или несигурна имплементација	Квалитетна пројектовање и израда планова Квалитетна изградња и редовно одржавање Финансијско планирање и управљање	Идентификација и спровођење мера које ће побољшати отпорност инфраструктуре на климатске услове и природне катастрофе. Ово ће укључивати подизање обала и заштитних зидова, побољшање система дренаже, изградњу нове и реконструкцију постојеће атмосферске канализације итд.		●●●●●●	
Мера 5.3. Обука и едукација	ЈЛС ШВС¹⁶	РМ ОЦД ЈКП	Недостатак средстава, ресурса и координације потребних за успешно извршавање планова и стратегија.	Обезбеђивање финансијских средстава Координација и сарадња надлежних актера и стејкхолдера, укључујући владине организације, локалне заједнице, невладине организације, приватни сектор и академску заједницу Превентивна свест и обука	Спровођење обука и едукационих програма како би се унапредила спремност и сензибилизација за реаговање на климатске катастрофе. Ово укључује обуке за прву помоћ, евакуацију и безбедност, као и подизање свести о климатским променама и мерама адаптације.		●●●●●●	
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 6.	Преговарачка поглавља ЕУ		Веза са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР
				Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	

0:95

¹⁵ Штаб за ванредне ситуације

¹⁶ Штаб за ванредне ситуације

До 2030. унапређење и уједначен квалитет уређености и приступачности урбаног простора	27. Животна средина 27.9. Климатске промене 11. Пољопривреда и рурални развој 11.3. Рурални развој	11. Одрживи градови и заједнице 11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима	Процент становника који имају приступ води и канализацији	Само насељено место Врњачка Бања	Сва насељена места на територији општине Врњачка Бања	Годишњи извештај о раду ЈКП Белимарковац	11.6.2 Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. ПМ2.5 и ПМ10) у градовима (пондерисан број становника)
<p>Ово укључује унапређење урбаног окружења, његову приступачност и доступност за све грађане, а такође и брже и ефикасније управљање урбаним простором.</p> <p>Конкретни циљеви овог приоритетног циља укључују:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Унапређење квалитета јавних простора кроз редизајн и реконструкцију улица, тргова, паркова и других јавних места; • Побољшање доступности урбаних услуга као што су јавни транспорт, здравствена заштита и културне активности; • Усмеравање урбаног развоја ка просторима у којима је најпотребнији и усаглашавање са потребама грађана и захтевима за заштиту животне средине; • Унапређење ефикасности управљања урбаним простором кроз боље планирање, координацију и учешће грађана у процесима одлучивања. <p>Овим циљевима ће се унапредити квалитет живота у општини, обезбедити приступачнији и функционалнији урбани простор, а такође и помоћи у одрживом развоју општине.</p>							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок реализ.
<p>Група мера 6.1. Унапређење урбаних зона и јавних простора Мера 6.1.1. Примена контролних параметара у урбанистичкој пракси (густина становања, однос намена, коефицијент изграђености, удео зеленила, анализе осунчаности и проветрености, однос појавних облика и форми, визура и силуета насеља, естетика простора итд.) и регулисање начина и услова прибављања и управљања површинама остале намене за јавно коришћење у</p>	ОСА	ЈЛС, ЈКП	<p>Техничке компликације: Развој урбаних зона може захтевати изградњу нове инфраструктуре као што су нови путеви, канализација, водоводи, интернет веза и сл. Ове инфраструктуре могу захтевати велика улагања и могу изазвати техничке компликације и закашњења у пројекту.</p> <p>Приватно власништво: Изградња нових урбаних зона може изазвати конфликте са приватним власницима земљишта, посебно када се ради о експропријацији</p>	<p>Сарадња са стручњацима: могу пружити важну стручну подршку у планирању и имплементацији пројеката. Њихово учешће у пројектима може смањити ризике од техничких грешака и неуспеха пројеката.</p> <p>Развој планова управљања пројектима ће помоћи да се одржи ефикасна комуникација између свих релевантних актера и да се пројекти прате током њиховог трајања. То ће</p>	<p>Мера 4.1. односи се на унапређење урбаних зона и јавних простора у општини. Ово ће укључити активности као што су:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Уређење тргова, пешачких зона, паркова и других јавних простора 2. Проширење пешачких зона и увођење нових зоне за шетњу и рекреацију 3. Побољшање услова за јавни превоз и уређење бициклистичких стаза 4. Изградња нових садржаја, као што су садови за децу и сеници 5. Подршка у развоју малих и средњих предузећа, укључујући истицање традиционалних производа и заната <p>Ова мера је у складу са циљевима одрживог развоја, укључујући и побољшање квалитета живота урбаних заједница, смањење загађења и подршку локалној економији.</p>	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

<p>стамбеним и другим зонама и целинама Мера 6.1.2. Уређивање јавних површина и објеката у складу са концептом приступачности Мера 6.1.3. Очување јавне намене некористићених објеката за потребе јавних служби, непрофитне активности, активности у домену друштвене инклузије Мера 6.1.4.</p>			<p>земљишта. Ово може довести до правних спорова, што може довести до закашњења у пројекту.</p> <p>Финансијски ризици: Развој урбаних зона захтева значајна финансијска средства. Ако се не планирају добро, пројекти могу бити прекомерно скупи, што може довести до финансијских проблема и недостатка средстава за додатне пројекте.</p>	<p>помоћи у спречавању и решавању проблема у раним фазама.</p> <p>Праћење и евалуација: Праћење и евалуација пројеката ће омогућити да се препознају ризици и да се предузму одговарајуће мере за ублажавање њиховог утицаја. Ово ће омогућити и учење из грешака и побољшање квалитета будућих пројеката.</p> <p>Укључивање локалне заједнице: може пружити корисне повратне информације и предлоге за унапређење пројеката, што ће резултирати бољим крајњим производом.</p>			
<p>Група мера 6.2. Унапређење саобраћаја и урбане мобилности Мера 6.2.1. Припрема, усвајање и примена планова одрживе урбане мобилности (ПОУМ) Мера 6.2.2. Обезбеђење одговарајућих капацитета и нивоа услуга за кориснике (пешаци, бициклисти, мирујући саобраћај, особе са посебним потребама, возила за хитне интервенције) применом принципа интеграције саобраћајних површина и концепта</p>	<p>ОСА</p>	<p>ЈЛС, ЈКП</p>			<p>Мера 4.2. Унапређење саобраћаја и урбане мобилности односи се на унапређење инфраструктуре, сервиса и послова који су потребни да би се урбани саобраћај учинио ефикаснијим, ефективнијим и одрживијим. Ова мера обухвата следеће активности:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Побољшање јавног превоза: Овај корак може укључивати увођење нових линија јавног превоза, унапређење постојећих линија и увођење електричних возова или аутобуса на градским линијама. 2. Постављање бициклических стаза: Урбани бициклизам може помоћи у смањењу загушења саобраћаја и загађења. Овај корак може укључивати постављање бициклических стаза на улицама, као и увођење система за изнајмљивање бицикала у центру града. 3. Унапређење инфраструктуре за пешаке: Инфраструктура за пешаке, укључујући тротоаре, пешачке стазе и зебре, може бити унапређена у циљу обезбеђивања безбедније околине за пешаке. 4. Увођење система за електронску наплату: Увођење система за електронску наплату може помоћи у смањењу загушења саобраћаја и побољшању ефикасности наплате уградњом камера на приступним тачкама. 5. Увођење зелених зона: Увођење зелених зона може помоћи у смањењу загађења ваздуха и буке. 6. Промоција зеленог превоза - Подршка увођењу возила на горива на бази алтернативних извора енергије и њихово коришћење 	<p>Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ</p>	<p>●●●●●●</p>

<p>потпуних улица Мера 6.2.3. Развој/унапређење приградског јавног превоза</p>							
<p>Група мера 6.4. Обезбеђење приуштивног и одговарајућег становања Мера 6.4.1. Повећање обима, квалитета и разноврсности стамбених решења за кориснике стамбене подршке кроз изградњу и друге начине прибављања нових станова у јавној својини намењеног за издавање у повољан закуп, као и развојем алтернативних стамбених решења</p>	ОСА	ЈЛС, ЈКП			<p>Мера 4.4. Обезбеђење приуштивног и одговарајућег становања има за циљ да унапреди животни стандард грађана кроз обезбеђивање квалитетног, доступног и одговарајућег стамбеног простора, са фокусом на раније маргинализоване групе становништва. Ова мера обухвата следеће активности:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Идентификација и анализа стамбене потребе различитих група становништва, као што су старији грађани, млади, студенти, сами родитељи, низак просечан доходак становништва итд. 2. Развој и спровођење стратегија и програма који би омогућили обезбеђивање приуштивног и одговарајућег стамбеног простора за ове групе становништва. 3. Истраживање и промовисање одрживих начина градње и стамбене политике, укључујући иновативне приступе као што су друштвени и кооперативни модели становања. 4. Обезбеђивање побољшаних услова живота у градским квартовима кроз уређење јавних простора, зеленила и слично, 5. Стимулисање привреде да инвестира у градњу и реконструкцију стамбеног простора и да обезбеди финансијску подршку грађанима у облику дугорочних зајмова и сл. 	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●
<p>Група мера 6.5. Уједначавање квалитета уређености и приступачности урбаног простора обезбеђивањем одрживог становања за све грађане Мера 6.5.1. Израда стратешких карата буке и акционих планова за смањење буке Мера 6.5.2. Коришћење обновљивих енергетских извора</p>	ОСА	ЈЛС, ЈКП			<p>Ова мера се односи на унапређење квалитета становања и приступачности урбаног простора за све грађане, кроз обезбеђивање одрживог становања у складу са највишим стандардима квалитета живота.</p> <p>Одговарајуће приступачне стамбене јединице су од кључног значаја за унапређење животног стандарда урбаних подручја, као и за заштиту животне средине. Ова мера подразумева пружање подршке за грађане општине у смислу доступног, приуштивног и квалитетног становања, како би се постигао оптималан квалитет живота у насељима.</p> <p>Одрживо становање треба да буде доступно за све грађане, без разлике у статусу, полу, годинама или било којој другој основи. Ова мера ће обухватити различите аспекте одрживог становања, укључујући енергетску ефикасност, заштиту животне средине, заштиту здравља, управљање отпадом, приступачност за особе са смањеном мобилношћу и друге сличне факторе.</p>	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 7. Решавање стамбеног питања што већег броја становника Врњачке Бање, а посебно припадника осетљивих група становништва	Преговарачка поглавља ЕУ	Веза са УН ЦОР	Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Веза са показатељима УН ЦОР
			Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
	19. Социјална политика и запошљавање 19.5 Социјална укљученост	1. Свет без сиромаштва 1.4 До 2030. обезбедити да сви мушкарци и жене, а посебно припадници осетљивих група становништва, имају једнака права на економске ресурсе, као и приступ основним услугама, власништву и управљању земљиштем, односно другим облицима својине, наследству, природним богатствима, одговарајућим новим технологијама и финансијским услугама, укључујући микрофинансирање	Број нових изграђених социјалних станова годишње (просек)	10	20	Годишњи извештај ОСА	1.4.1 Удео становништва које живи у домаћинствима са приступом основним услугама
<p>Циљ је да се осигура доступно, приступачно, приуштиво и одговарајуће стамбено решење за све становнике општине, укључујући и стручне особе и младе. Конкретније, овај приоритетни циљ се односи на изградњу новог стамбеног простора, као и на рехабилитацију и унапређење постојећег стамбеног простора. Циљ је такође да се помогне у приступу финансијским решењима за стамбене потребе и да се олакша процес претварања нездравог стамбеног простора у здрав и одговарајући.</p>							
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок реализ.
	Одговорна институција	Институција е учесници					
Мера 7.1. Изградњу новог стамбеног простора на доступним локацијама, ублажавање законских и урбаних препрека за градњу, укључујући и увођење нових градских пројеката у процесу обнове и унапређења постојећег стамбеног простора	ОСА	ЈЛС, ЈКП	Недостатак доступне земље за градњу Неусклађеност урбанистичких планова са захтевима стамбених потреба Недостатак финансијских ресурса за изградњу и одржавање стамбених јединица	Коришћење алтернативних начина градње попут градње у висину	Циљ ове мере је да се обезбеди адекватан стамбени простор за све грађане, узимајући у обзир различите социјалне и животне ситуације. Такође се настоји унапредити постојећи стамбени простор кроз ревитализацију и обнову старих зграда и станова, што може допринети побољшању квалитета живота у градским срединама. Међутим, оваква изградња новог стамбеног простора може изазвати различите ризике, као што су повећање загађења ваздуха и буке услед повећаног саобраћаја и грађевинских радова, губитак зелених површина и природних ресурса услед урбанизације, као и друштвену сегрегацију услед различите доступности стамбеног простора и цена некретнина. Због тога је важно да се ова мера примени на одговарајући начин, уз примену одговарајућих еколошких и социјалних стандарда, како би се избегли нежељени ефекти на животну средину и друштво.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●
Мера 7.2. Приуштиво стамбено решење кроз привлачење инвестиција у стамбене градње и кроз пружање могућности за финансијску помоћ у градњи кућа или куповини станова.	ОСА	ЈЛС, ЈКП	Повећана потражња за стамбеним простором може довести до повећања цена некретнина. Конкуренција за земљиште за стамбене пројекте може утицати на	Повећање финансијске помоћи за градњу или куповину станова за сиромашније становнике. Спровођење програма	Мера 4.2. има за циљ да помогне у превазилажењу проблема недостатка приуштивног стамбеног простора кроз подстицање инвестиција у стамбену градњу и пружање помоћи за финансирање стамбеног простора. Конкретно, ова мера ће укључити подстицаје за градитеље и инвеститоре да изграде приуштиве стамбене јединице на доступним локацијама, као и могућности за финансијску помоћ за градњу кућа или куповину станова за грађане. Додатно, може се развити и програми за обнову и унапређење постојећег стамбеног простора кроз нове пројекте.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

0:99

0:00

			ограниченост земљишта које је доступно за друге потребе, као што су зелене површине, образовне институције и сл.. Постојећи недостатак инфраструктуре, попут саобраћајних мрежа и услуга, може створити додатне проблеме када се граде нови стамбени комплекси. Промена у начину живота, као што су промена домаћинства и прибегавање раду од куће, може утицати на традиционални захтев за стамбеним простором.	управљања земљиштем. Подршка инвестицијама у инфраструктуру, попут саобраћајних мрежа и услуга, на местима где се граде нови стамбени комплекси. Промена у дизајну стамбених комплекса да би се укључили простори за промене у начину живота, као што су радна места од куће, који могу помоћи у смањивању потребе за традиционалним стамбеним простором.	Ова мера може да допринесе смањењу проблема недостатка стамбеног простора, али постоје и ризици који је приликом имплементације треба узети у обзир. Неки од ризика могу укључивати раст цена некретнина, претерано урбанизовање и губитак зелених простора, као и дискриминацију приликом приступа становању за неке групе грађана. Стога, важно је да се ова мера планира и реализује уз узимање у обзир различитих фактора и интереса уз учешће шире заједнице.		
Мера 7.3. Рехабилитација и унапређење старог стамбеног простора кроз обнову старих зграда и кућа у општини Врњачка Бања	ОСА	ЈЛС, ЈКП	Високи трошкови: Обнова старих зграда и кућа може бити изузетно скупа и захтевна. Промена власништва: У случају да су зграде и куће приватна својина, може бити потребно преузети правне и финансијске мере за преузимање власништва над некретнинама. Ово може бити споро, сложено и скупо.	Општина може разматрати субвенције или додатне финансијске помоћи како би се ублажили трошкови обнове. Општина може обезбедити правну и финансијску помоћ за преузимање власништва над некретнинама, укључујући обуку и	Ова мера има за циљ да унапреди квалитет живота становника општине Врњачка Бања кроз обнову старих и оштећених зграда и кућа, и да се на тај начин уместо изградње новог стамбеног простора, употребе постојећи стамбени објекти. Кључни елементи ове мере укључују стимулисање власника старих зграда и кућа да изврше обнову својих објеката, пружање финансијске помоћи у облику субвенција или кредита за обнову стамбених објеката, увођење стандарда за енергетску ефикасност при обнови зграда, као и обука и информисање власника старих зграда и кућа о начинима за обнову и енергетску ефикасност. Ова мера има за циљ да унапреди стари стамбени простор, побољша животне услове становника и да допринесе одрживом развоју општине Врњачка Бања.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

			<p>Културно наслеђе: Стари стамбени објекти често имају вредност као културно наслеђе. Регулаторна питања: Обнова старог стамбеног простора може бити ограничена законима, одређеним прописима и стандардима у градњи.</p>	<p>образовање за приватне власнике некретнина. Обнова старог стамбеног простора може се проводити у сарадњи са локалним културним институцијама и стручњацима за заштиту културног наслеђа. Општина може обезбедити додатне ресурсе и обуку за локалне инспекторе за градњу и друге надлежне органе за обнављање старог стамбеног простора, како би се обезбедило да се пројекти проводе у складу са законима и стандардима.</p>			
<p>Мера 7.4. Уједначавање квалитета уређености и приступачности урбаног простора обезбеђивањем одрживог становања за све грађане</p> <p>Активност 7.4.1. Израда стратешких карата буке и</p>	ОСА	ЈЛС, ЈКП	<p>Финансијски: Ова мера може бити изузетно скупа.</p> <p>Различите потребе и захтеви за урбани простор: Грађани имају различите потребе и захтеве за урбани простор.</p> <p>Проблеми са испуњавањем</p>	<p>Финансијско планирање и управљање</p> <p>Усмеравање потреба и захтева грађана</p> <p>Промовисање и образовање</p>	<p>Мера 4.5. се фокусира на уједначавање квалитета уређености и приступачности урбаног простора за све грађане кроз обезбеђивање одрживог становања. Циљ је да се осигурају станови за све, без обзира на њихову социјалну позицију или економску снагу. Овом мером је предвиђено да се:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Подстакне развој одрживог стамбеног сектора у свим урбаним подручјима 2. Осигурају приступачни станови за сиромашније становнике 3. Подигне квалитет стамбеног простора и учини га одрживим за будуће генерације 	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

акционих планова за смањење буке Активност 7.4.2. Коришћење обновљивих енергетских извора			стандарда: Испуњавање стандарда за одрживо становање може бити изазовно, посебно у старим зградама. Културно наслеђе: Стари стамбени објекти често имају вредност као културно наслеђе.		4. Успостави сарадња између различитих сектора, укључујући градску управу, невладин сектор, удружења и заједнице Ова мера има за циљ да промовише одрживост у стамбеном сектору кроз развој одрживих технологија и начина живота. То укључује побољшање енергетске ефикасности стамбених објеката, употребу обновљивих извора енергије, рециклирање отпада и коришћење одрживих грађевинских материјала.			
ПРИОРИТЕТНИ ЦИЉ 8. Повећање удела обновљивих енергетских извора и примена принципа енергетске ефикасности са циљем смањења емисије штетних гасова за 50% до 2030. године	Преговарачка поглавља ЕУ	Вежа са УН ЦОП		Показатељи (индикатори) исхода за приоритетни циљ				Вежа са показатељима УН ЦОП
	27. Животна средина 27.9. Климатске промене	11. Одрживи градови и заједнице 11.6. До 2030. смањити негативан утицај градова на животну средину мерен по глави становника, са посебном пажњом на квалитет ваздуха и управљање отпадом на општинском и другим нивоима		Показатељ	Полазна вредност	Циљна вредност	Извори провере	
				Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. PM2.5 и PM10) (пондерисан број становника)	Није доступно	Најмање 10% испод републичког просека	Годишњи извештај ЗЈЗКВ	11.6.2 Просечне средње вредности суспендованих честица (нпр. PM2.5 и PM10) у градовима (пондерисан број становника)
Овакв приступ има за циљ да смањи зависност од фосилних горива, која доприносе емисији штетних гасова и глобалном загревању. Коришћење обновљивих енергетских извора и енергетска ефикасност доприносе смањењу емисије угљен-диоксида (CO2) и других штетних гасова, што има позитиван утицај на околину и квалитет ваздуха. Ово такође омогућава диверсификацију енергетског микса и повећава отпорност енергетског система на промене цена и снабдевање. Остваривање овог циља захтева усаглашене политике и мере, укључујући подстицаје за улагање у обновљиву енергију, усмерене регулативе, образовање и подизање свести о значају обновљивих извора енергије и енергетске ефикасности. Такође је битно обезбедити техничку и финансијску подршку за развој инфраструктуре и иновација у овим областима. Основна корист од остваривања овог циља је прелазак на одржив и чистији енергетски систем који доприноси заштити животне средине и смањењу ефекта глобалног загревања, што је од суштинске важности за будућност планете.								
Мере	Носиоци и учесници		Ризици	План за ублажавање	Кратак опис мера / групе мера	Извори финансирања	Временски рок реализ.	
	Одговорна институција	Институције учесници						
Мера 8.1. Унапређење енергетске ефикасности у јавним и приватним објектима и зградама	ОСА	ЈЛС, ЈКП	Недостатак финансијских средстава и инвестиција за спровођење мера енергетске ефикасности	Ефикасно управљање ресурсима и финансијским средствима кроз привлачење инвестиција, подстицаје за	Ова мера се односи на примену различитих техничких и организационих приступа који имају за циљ смањење потрошње енергије у приватним и јавним објектима и зградама и повећање њихове енергетске ефикасности. Ова мера укључује употребу енергетски ефикасних материјала, унапређење изолације, уградњу ефикаснијих система грејања и хлађења, примену соларних панела за производњу електричне енергије и друге мере које доприносе смањењу потрошње енергије и емисије штетних гасова у зградама.	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●	

				енергетску ефикасност, добро планирање и употреба доступних финансијских инструмената, као и пружање подршке и информација	Циљ ове мере је да се промовише енергетска ефикасност у зградама и да се омогући значајно смањење потрошње енергије и трошкова за енергију, што доприноси заштити животне средине и смањењу емисије штетних гасова. Уз то, унапређење енергетске ефикасности у зградама такође доприноси повећању комфора и квалитета живота становника, смањује ризик од енергетских сметњи и помаже у стварању одрживих и енергетски ефикасних заједница.		
Мера 8.2. Подстицање употребе соларних панела и система	ОСА	ЈЛС, ЈКП	Велики почетни трошкови инсталације и одржавања соларних система	Примена финансијских подстицаја и субвенција, обука и информисање за правилну инсталацију и одржавање, сарадња са квалификованим добављачима	<p>Примарни циљ ове мере је стимулисање коришћења обновљиве енергије, у конкретном случају соларне енергије, која је доступна, чиста и неограничена. Соларни панели и системи претварају сунчеву светлост у електричну енергију, што омогућава примарно снабдевање објеката/зграда електричном енергијом. Ово доприноси смањењу употребе фосилних горива и емисије штетних гасова, што је битно за заштиту животне средине.</p> <p>Ова мера ће укључивати финансијске подстицаје, доделе субвенција или поред њих идентификовање и промоција најбољих пракси и успешних примера у употреби соларних система. Такође, организоваће се обуке и едукација за грађане и привреду како би се повећала свест о предностима и начинима употребе соларних панела и система.</p> <p>Централни фокус ове мере је укључивање широког спектра становништва и сектора у коришћење соларне енергије. То укључује како приватне домаћинства и пословне објекте, тако и јавне институције и градску инфраструктуру. Подстакнуто и широко коришћење соларних панела и система може значајно допринети промоцији зелене енергије, уштеди енергије и одрживом развоју.</p>	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●
Мера 8.3. Подршка развоју инфраструктуре за електрична возила	ОСА	ЈЛС, ЈКП	Недовољна инфраструктура и потенцијални технички проблеми	Инвестиције у развој инфраструктуре за пуњење електричних возила, подршка у осигуравању компатибилних и пуњивих система, едукација и информисање јавности о предностима електричних возила	<p>Ова мера обухвата следеће активности:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Изградња мреже пуњача за електрична возила: Укључује инсталацију брзих и стандардних пуњача на различитим локацијама, као што су јавне гараже, паркинг места, бензинске станице и остале јавне просторе. Ово ће обезбедити пуњење возила и олакшати прелаз на електрична возила. 2. Финансијска подршка за инсталацију пуњача: Пружање подстицаја и субвенција за приватне и јавне субјекте који инсталирају пуњаче за електрична возила. Ово може укључивати доделу средстава за набавку и инсталацију пуњача, као и за одржавање и надгледање исте. 3. Образовање и информисање јавности: Промовисање предности и могућности коришћења електричних возила кроз кампање, трибине и образовне програме. Ово ће подигнути свест о електричним возилима и допринети њиховој широј прихваћености. 	Буџет ЈЛС Буџет РС Донације Фин. пом. ЕУ	●●●●●●

ПРИМЕНА, ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕНА УСПЕШНОСТИ

5. ПРИМЕНА, ПРАЋЕЊЕ И ОЦЕНА УСПЕШНОСТИ

5.1. Аранжмани за примену (имплементација)

Аранжмани за примену Плана развоја у Општини Врњачка Бања обухватају локалне структуре и све потребне мере и процедуре које ће осигурати његово успешно спровођење.

У оквиру локалних структура, разликују се:

- 1) структуре за управљање процесом примене Плана развоја, и
- 2) структуре које су оперативне и примењују План развоја.

Структуру за управљање процесом примене Плана, након његовог усвајања, представљаће Општинско веће.

Општинско веће, као управљачка структура има следеће задатке:

- У потпуности одговара за вођење целокупног процеса примена Плана;
- Предлаже локалне тимове за управљање пројектима који настану као резултат операционализације Плана развоја;
- Управља процесом праћења (мониторинг) и оцењивања успешности (евалуација) Плана развоја;

Оперативну структуру за примену овог Плана развоја чиниће институције, организације и тимови формирану у циљу непосредне реализације плана и пројеката развијених на основу плана. У складу

са Планом, биће реализована подела улога и одговорности међу различитим актерима у локалној заједници – партнерима у реализацији. Сваки учесник ће у складу са принципом јавности и транспарентности рада водити одговарајућу евиденцију и документацију и припремати периодичне извештаје о раду. Извештаји ће бити полазна основа за праћење и оцењивање успешности рада.

Оперативна структура за примену Плана развоја има следеће задатке и одговорности:

- Реализација Плана развоја;
- Редовно достављање извештаја управљачкој структури;
- Учешће у евентуалним обукама за унапређење стручности и компетенција за спровођење мера Плана развоја;
- Унапређење процеса примене Плана развоја у складу са сугестијама и препорукама управљачке структуре.

Управљачка и оперативна структура ће развити план и механизме међусобне комуникације у односу на очекиване

результате примене Плана. Управљачка и оперативне структуре уредиће време и начин размене информација и предузимање одговарајућих акција.

Механизми праћења, оцењивања успешности примене Плана развоја и доношења евентуалних корективних мера биће дефинисани Планом праћења и оцењивања успешности (планом мониторинга и евалуације).

5.2. Праћење и оцена успешности (мониторинг и евалуација)

Праћење и вредновање постигнутог у Плану развоја јесу две изузетно битне фазе у спровођењу планираних активности. Општина је у законској обавези годишњег извештавања о спровођењу плана развоја.

Истеком сваке треће године од доношења, у складу са Законом о планском систему, Општинско веће утврђује предлог извештаја о учинцима спровођења Плана развоја, који подноси на усвајање скупштини општине, најкасније у року од шест месеци од истека тог рока. Годишњи извештај о спровођењу Плана развоја и извештај о учинцима спровођења тог плана, објављује се на интернет страници општине, најкасније 15 дана од дана усвајања.

Након усвајања извештаја о учинцима, општинско веће, као и скупштина општине могу утврдити потребу да се спроведе ревизија плана развоја, на основу чега се приступа изради предлога измена и допуна плана развоја. План развоја мења се и допуњује у процедури прописаној за његово усвајање. Поступак припреме и ближу садржину плана развоја јединице локалне самоуправе прописује скупштина општине, у складу са прописом Владе којим се утврђују обавезни елементи плана развоја јединица локалне самоуправе.

Мониторинг и евалуација представљају начине праћења ефеката које производи примена Плана јавног здравља. **Мониторинг или праћење** се одвија континуирано током реализације Плана развоја и има за циљ контролу и подршку спровођења, као и евентуалне измене „у ходу“ када је то потребно. **Евалуација** се спроводи након завршетка периода спровођења Плана развоја и представља веома важан процес јер нам омогућава

да измеримо до које мере смо постигли постављене циљеве и да сагледамо оправданост предузетих активности.

Како се спроводи праћење и извештавање?

Добар план евалуације даје нам слику о ефикасности спровођења плана!

Приликом дефинисања плана свакако је важно да се одреди особа или особе које ће бити задужене за евалуацију и праћење спровођења плана. Евалуација може да се спроводи интерно, али је могуће ангажовати и стручњаке за спољашњу процену постигнутих резултата.

Организација за економску сарадњу и развој (OECD) понудила је данас најшире прихваћене критеријуме за евалуацију развојних пројеката, програма и политика.

Пет основних критеријума су:

– Релевантност

У којој мери су постављени циљеве и спроведене активности у складу са потребама циљне групе односно корисника?

Пример и питања:

- Да ли смо поставили одговарајуће циљеве? Да ли су они релевантни (одговарајући) за кориснике?
- Да ли су предвиђене активности и исходи у складу са постављеним општим и специфичним циљевима?
- Да ли спроведене активности и резултати одговарају жељеном утицају и ефекту? У којој мери је активност прихваћена од заједнице?
- **Ефективност (делотворност)**

Испитује у којој мери су постављени циљеви достигнути односно остварени.

Пример и питања:

- Да ли су постављени циљеви остварени и у којој мери?
- Који су фактори допринели да постављени циљеви буду или не буду остварени?
- **Ефикасност (исплативост)**

Испитује да ли смо применили најисплативију меру да бисмо постигли жељене резултате. То значи да разматрамо колико је наша активност економична у односу на друга решења којима се може постићи исти резултат.

Примери питања:

- Да ли су активности имале најбољи однос цена–резултат?
- Да ли су циљеви постигнути на време?

- Да ли су планиране активности спроведене на најефикаснији начин у односу на друга решења?

– Утицај

Испитује на шта су све утицале наше активности, било да су ефекти позитивни или негативни, било да су они настали као директан или индиректан резултат наших активности, било да су планирани или непланирани.

Можемо разматрати какав је утицај остварен генерално на локални економски и социјални развој и на животну средину.

Примери питања:

- Шта се догодило као резултат наших активности?
- Да ли је постигнута жељена промена код циљне групе?
- Које промене увиђамо код циљне групе и у заједници?
- На колико људи су промене утицале?

– Одрживост

Испитујемо колико су позитивне промене одрживе ако престане финансирање, односно да ли можемо да обезбедимо средства која ће омогућити континуирано спровођење активности и остварење циљева.

Примери питања:

- У којој ће мери позитивни исходи постојати и након престанка финансирања активности?
- Који су главни фактори који утичу на одрживост?

- Евалуација представља крај циклуса планирања и том приликом постављамо питање:

Водимо се индикаторима које смо одредили у Средњорочном плану и проверавамо у којој мери је промена остварена. Међутим, потребно је узети у обзир да приликом реализације појединих мера, промене у неким случајевима могу да се виде тек након дужег периода у односу на период трајања Плана развоја. Зато је важно да на реалистичан начин утврдимо индикаторе који ће нам показати ефекте у датом временском оквиру. Поред тога, важно је пратити и индикаторе на којима ће се промене увидети тек касније.

Евалуација представља крај једног циклуса планирања, али и увод у нови. Као успон на узвишење – има се бољи преглед, па и на следеће више узвишење које предстоји.

Циљ праћења и оцене успешности (мониторинга и евалуације) Плана развоја је да се систематично прикупљају подаци, прати и надгледа процес примене и процењује успех Плана развоја ради предлагања евентуалних измена у активностима на основу налаза и оцена.

Временски оквир: Мониторинг (као систематски процес прикупљања података) спроводи се континуирано и дугорочно за период важења Плана развоја. Евалуација (као анализа података и доношење оцене о успешности) вршиће се периодично - једном годишње и подносиће се извештај СО Врњачка Бања. Финална евалуација обавиће се на крају периода важења.

Предмет мониторинга и евалуације: Мониторинг и евалуација укључују целовито сагледавање испуњења активности - задатака и специфичних циљева.

Кључни индикатори утицаја за праћење и оцењивање успешности примене Плана ће бити следећи:

- Број локалних мера;
- Обухват мерама;
- Структура корисника/ца мера;
- Ниво укључености различитих актера у пружање услуга у локалној заједници;
- Обим финансијских средстава издвојених за услуге;
- Структура финансијских средстава издвојених за услуге (буџет локалне самоуправе, донаторска средства, други извори...).

Методе и технике мониторинга и евалуације: За успешно обављање мониторинга и евалуације користиће се стандардни сет алата међу којима су: евидентирање корисника, интервјуи са корисницима (упитници, разговори, анкете), анкете, извештавање и др.

Управљачка структура формираће радну групу за праћење (мониторинг) и оцену успешности (евалуација) Плана развоја.

Радна група ће бити одговорна за праћење и оцењивање успешности рада на примени Плана развоја - вршиће мониторинг (М) и евалуацију (Е). Радна група ће својим Планом рада дефинисати начин организовања мониторинга и евалуације спровођења Плана развоја.

: S T A R T

ПРИЛОЗИ

ПРИЛОЗИ

1. EX-POST АНАЛИЗА

1.1. Појам и значај

Ова фаза израде Плана развоја има сврху да прикаже где се општина Врњачка Бања тренутно налази када су у питању стање њеног развоја и развојни потенцијали. Представља полазну тачку у планском процесу и у великој мери је определила ток процеса и примењена решења. Обухвата различите аспекте који имају утицаја на формулисање проблема, циљева и резултата.

0:14

У складу са захтевима ЗПС и Уредбом о јавним политикама, односно терминологијом планског система - у овој фази је спроведена *ex-post* анализа ефеката важећих планских докумената и прописа у општини, односно анализа ефекта спровођења планских докумената и прописа. У питању је оцена постојећег стања и идентификација уочених проблема у областима планирања и спровођења јавних политика, односно сагледавање и оцена учинака јавних политика и прописа који су постигнути до тог тренутка.

Преглед и оцена постојећег стања представља стога једну од најкритичнијих фаза у изради Плана развоја, јер служи управо томе да се на објективан и на подацима заснован начин утврде и у каснијој фази приоритизују проблеми, да се објасне узроци који су до њих довели, те да се прикажу развојни изазови.

Прикупљање података и истраживање је рађено у периоду фебруар 2022. – септембар 2022. године. Приликом прикупљања и припреме квантитативних података коришћени су подаци који су преузети са сајта Завода за статистику (<https://www.stat.gov.rs/> и <http://devinfo.stat.gov.rs>), Агенције за привредне регистре (<http://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>), Националне службе за запошљавање (www.nsz.gov.rs), Тима за социјално укључивање и смањење сиромаштва (<http://socijalnoukljucivanje.gov.rs/indeks/>) и са сајтова надлежних министарстава. Такође су коришћени и подаци из општинских стратешких докумената: Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023, Стратегије пољопривреде и руралног развоја општине Врњачка Бања 2014-2024, Стамбене стратегије општине Врњачка Бања 2019-2029, Плана јавног здравља општине Врњачка Бања 2019-2029, Програма одрживог развоја туризма на планини Гоч 2011-2021, Локалног акционог плана за унапређење

положаја особа са инвалидитетом општине Врњачка Бања 2016-2020, Локалног акционог плана за унапређење положаја миграната на територији општине Врњачка Бања 2017-2021, Локалног акционог плана запошљавања општине Врњачка Бања за 2020. годину, Локалног акционог плана за младе општине Врњачка Бања 2020-2025, Локалног акционог плана за социјално укључивање Рома и Ромкиња у општини Врњачка Бања 2019-2021, важећих урбанистичких планова и Просторног плана општине Врњачка Бања.

Додатно, Републички секретаријат за јавне политике успоставио је Аналитички сервис ЈЛС управо као подршку за поузданије утврђивање стања и у функцији доношења јавних политика и прописа из надлежности и/или од интереса за ЈЛС: <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>. Подаци и функције које Аналитички сервис ЈЛС нуди знатно су олакшале аналитичке послове, могућношћу упоредних приказа по сетовима података и међусобно поређење ЈЛС, а будући да се ради о јавној платформи – пружају и транспарентне информације грађанима и привреди о раду ЈЛС.¹⁷

0:15

¹⁷ Аналитички сервис је део Информационог система ЈЛС који ће, такође, обухватити и приказ послова и надлежности ЈЛС, моделе организационих структура ЈЛС заснованих на функционалној анализи ЈЛС, моделе

административних процедура ЈЛС и анализу најбољих механизма за успостављање међуопштинске сарадње.

1.2. Анализа Стратегије одрживог развоја Општине Врњачка Бања 2013-2023

Постојање Стратегије одрживог развоја Општине Врњачка Бања 2013-2023 представљала је основни предуслов за њен плански и ефикасни развој.

У тренутку израде Плана развоја на снази су били следећи развојни стратешки документи:

1. Стратегија одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023
2. Стратегија пољопривреде и руралног развоја општине Врњачка Бања 2014-2024
3. Стамбена стратегија општине Врњачка Бања 2019-2029
4. План јавног здравља општине Врњачка Бања 2019-2029
5. Програм развоја туризма Врњачке Бање 2022-2025
6. Локални акциони план запошљавања општине Врњачка Бања за 2022-2023. годину
7. Локални акциони план за младе општине Врњачка Бања 2020-2025

Наведени плански документи, пре свих Стратегија одрживог развоја, били су у претходном периоду основ за израду програма и пројеката којима се аплицирало за повлачење средстава из домаћих и страних фондова. Наведени документи израђени су на транспарентан начин уз адекватну партиципацију свих заинтересованих страна чиме је осигурано аплицирање са програмима и пројектима који имају реалан значај и стратешко

утемељење. За све наведене документе заједничко је и то да се инсистирало на локалном власништву чиме је постигнуто да се подигну локални капацитети способни да одговоре изазовима стратешког планирања. Један од најзначајнијих резултата из досадашње перспективе је спремност општине за интегрисање система стратешког управљања, иако у оквирима мање ефикасног система планирања.

Измене закона о буџетском систему у претходном периоду нагласиле су већ познате недостатке досадашњег система планирања у смислу неусклађености јавних политика, недостатка система за координацију, праћење и вредновање. Доношењем закона о планском систему и пратећих подзаконских аката постављен је оквир за уређење целокупног планског система, регулисање важних аспеката циклуса управљања јавним политикама, затим форме и садржине појединачних докумената јавних политика, као и њихово повезивање са буџетом и средњорочним плановима.

1.3. Ex-post анализа Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања за период 2013-2023

Накнадна, ex-post анализа Стратегије израђена је у складу са процедуром предвиђеном овим документом и методологијом за израду ex-post анализе предвиђене Законом о планском систему Републике Србије који је усвојен 2018. године ("Службени гласник РС", број 30 од 20. априла 2018.)¹⁸

Током припреме извештаја узети су у обзир подаци и информације добијене од свих актера који су, на директан или индиректан начин били задужени за реализацију планираних активности (ЈЛС органи, установе, јавна предузећа и др.), као и информације које су прибављене из других извора који су омогућили да се процене резултати учинака локалне политике (подаци прибављени од РЗС, АПР, РГЗ, НСЗ, ЗЈЗ и сл...)

На основу добијених података, вредновани су постигнути учинци у свакој од укупно 6 приоритетних области, путем оцене њихове релеванности, ефикасности, ефективности и одрживости, а у циљу што квалитетнијег даљег планирања.

Извештај о ex-post анализи са кључним налазима и препорукама даје смернице за дефинисања циљева, мера и активности, за припрему Плана развоја, који ће уважити, како потребе становника, тако и капацитете локалне заједнице да на исте одговори.

Анализа учинака Стратегије реализована је у складу са критеријумима дефинисаним Законом о планском систему:

- Релевантност – процена је извршена на основу одговора на следећа питања: Да ли је и у којој мери остварење циља од користи за корисничку групу, односно за носиоце активности и њихове партнере? Да ли је циљ усклађен са стратешким документима вишег реда? Да ли и у којој мери циљ одговара на потребе и у ком обиму
- Ефикасност – процена је извршена на основу одговора на следећа питања: Да ли су планирани индикатори остварени? Колики су трошкови активности и да ли одступају од планираних трошкова? Да ли су ангажовани ресурси (људски, финансијски,...) били довољни за остварење резултата? Да ли су резултати постигнути у складу са утврђеним роковима? Ако нису, који су разлози?
- Ефективност – процена је извршена на основу одговора на следећа питања Да ли су планирани ефекти и исходи постигнути? Уколико нису, да ли је могуће квантификовати разлику и пронаћи узроке? Да ли су изабране активности биле најадекватније за постизање циља и остварење резултата? Да ли су корисници задовољни постигнутим резултатима/исходима?

0:17

¹⁸ <https://www.pravno-informacioni-sistem.rs/SlGlasnikPortal/eli/rep/sqrs/skupstina/zakon/2018/30/1/reg>

- Одрживост – процена је извршена на основу одговора на следећа питања: да ли је обезбеђена одрживост у институционалном (постојање правног основа за остварење циља, обезбеђена средства, дефинисана одговорност носиоца активности и партнера).

Сама стратегија има 419 страна (од којих је Акциони план на 150 стр.) и састоји се из следећих целина:

- Impresum
- Део 1 – Стратешко планирање
- Део 2 – Квантитативна и квалитативна анализа ресурса општине Врњачка Бања
- Део 3 – SWOT анализа
- Део 4 – Визија, мисија, стратешки приоритети, општи и посебни циљеви
- Део 5 – Програми, програмске активности и предложени индикатори
- Део 6 – Акциони план

Визија Стратегије гласи Врњачка Бања - регионални центар здравственог туризма са Wellness и Spa садржајима и проширеном понудом за активан одмор у одрживом животном окружењу, док је Мисија: Остварити синергијски ефекат одрживог развоја Општине Врњачка Бања у свим стратешким секторима у периоду 2013.-2023.

Пре свих приоритета, излистана су два кровна постулата документа као целине, а то су:

1. Развој локалне заједнице у складу са усвојеном стратегијом развоја
2. Плански и урбанистички развој локалне заједнице

Што се унутрашње структуре документа тиче, Стратегија је постављена на шест приоритетних стубова:

1. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ - УНАПРЕЂЕНИ УСЛОВИ ЗА РАЗВОЈ ПРИВРЕДЕ

- 1.1. Општи циљ - Повећање запослености на територији општине
- 1.2. Општи циљ - Повећање просечне плате на територији општине
- 1.3. Општи циљ - Отварање нових предузећа и предузетничких радњи на територији општине
- 1.4. Општи циљ - Унапређење услова за развој туризма
- 1.5. Општи циљ - Унапређење услова за развој пољопривреде
- 1.6. Општи циљ - Унапређење услова за развој индустрије
- 1.7. Општи циљ - Унапређење услова за развој заната и трговине
- 1.8. Општи циљ - Унапређење услова за развој малих и средњих предузећа и радњи

2. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ - РАЗВОЈ ИНФРАСТРУКТУРЕ

- 2.1. Општи циљ - Развијеност инфраструктуре у контексту доприноса социо економском развоју
- 2.2. Општи циљ - Израда неопходне планске документације
- 2.3. Општи циљ - Унапређење саобраћајне инфраструктуре у Општини
- 2.4. Општи циљ - Повећање безбедности учесника у саобраћају и смањење броја саобраћајних незгода
- 2.5. Општи циљ - Максимална могућа покривеност корисника и територије услугама комуналне делатности
- 2.6. Општи циљ - Социјална стамбена изградња

3. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ - РАЗВИЈЕНИ И ОЧУВАНИ ЉУДСКИ РЕСУРСИ

- 3.1. Општи циљ - Брига о деци, младима и породици
- 3.2. Општи циљ - Унапређење положаја особа са инвалидитетом
- 3.3. Општи циљ - Унапређење положаја старих лица
- 3.4. Општи циљ - Унапређење положаја избеглих и интерно расељених лица
- 3.5. Општи циљ - Заштита људских и мањинских права
- 3.6. Општи циљ - Подстицај запошљавања лица са фактором отежаног запошљавања
- 3.7. Општи циљ - Унапређење социјалне и дечије заштите
- 3.8. Општи циљ - Унапређење здравства
- 3.9. Општи циљ - Унапређење безбедности
- 3.10. Општи циљ - Унапређење социјалне помоћи

4. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ - ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА И СПОРТ

- 4.1. Општи циљ - Унапређење предшколског васпитања
- 4.2. Општи циљ - Унапређење основног образовања
- 4.3. Општи циљ - Унапређење средњег образовања
- 4.4. Општи циљ - Унапређење просторних капацитета образовних и културних институција
- 4.5. Општи циљ - Подизање нивоа ефикасности и ефикасности основних и средњих школа
- 4.6. Општи циљ - Усклађивање образовања са потребама тржишта
- 4.7. Општи циљ - Подизање културног нивоа заједнице
- 4.8. Општи циљ - Унапређење услова за развијање спорта

5. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ - УНАПРЕЂЕЊЕ РАДА ЛОКАЛНИХ ИНСТИТУЦИЈА

- 5.1. Општи циљ - Одрживо управно и финансијско функционисање општине у складу надлежностима и пословима локалне самоуправе

- 5.2. Општи циљ - Унапређење људских ресурса у локалним институцијама
- 5.3. Општи циљ - Унапређење просторних капацитета локалних институција
- 5.4. Општи циљ - Унапређење организационе структуре локалних институција
- 5.5. Општи циљ - Подстицај изградњи мултисекторског приступа у локалној заједници
- 5.6. Општи циљ - Подстицај сарадњи локалних самоуправа на међуопштинском и окружном нивоу
- 5.7. Општи циљ - Креирање идентитета Општине
- 5.8. Општи циљ - Унапређење рада комуналних предузећа

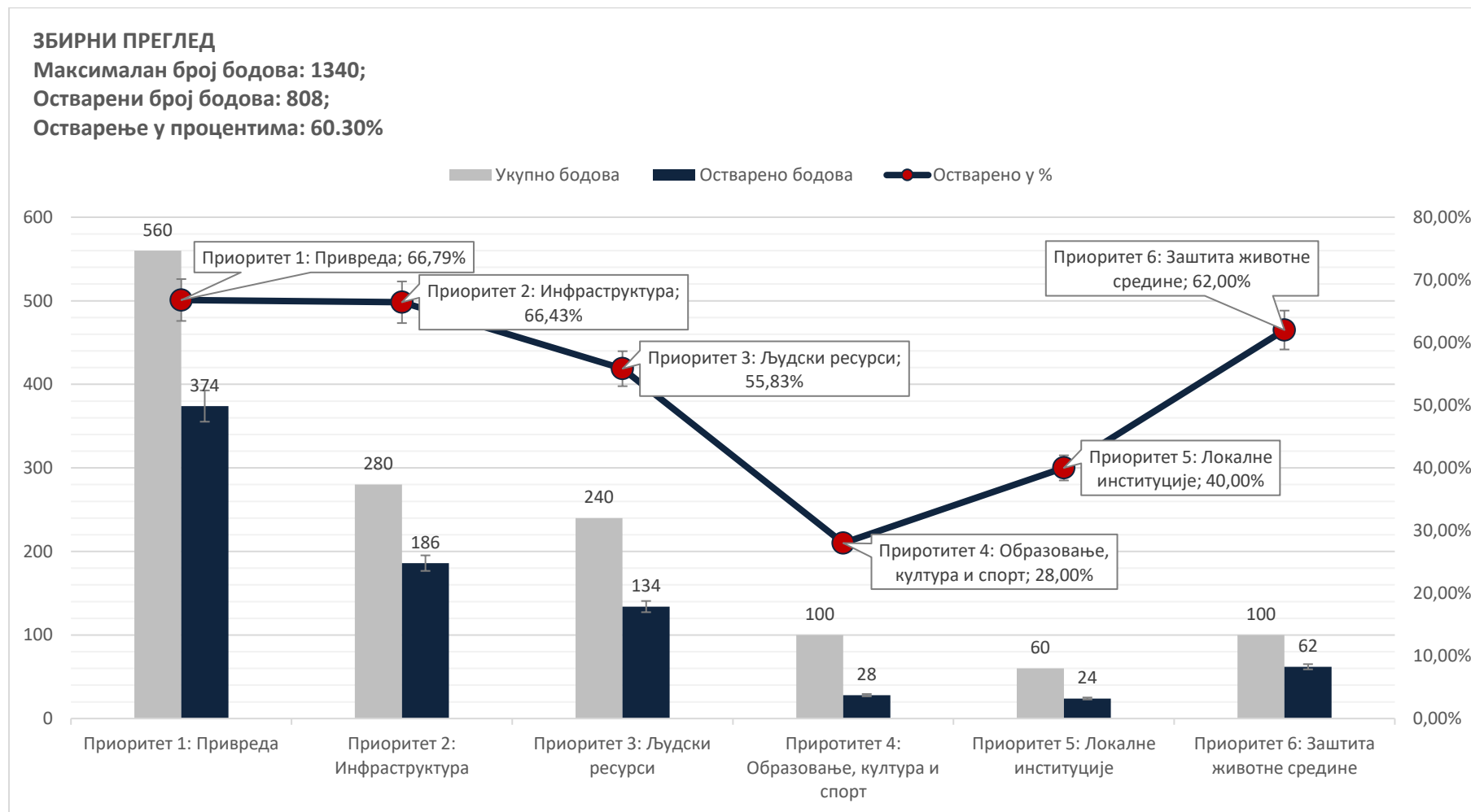
6. СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ - ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

- 6.1. Општи циљ - Унапређење квалитета животне средине
- 6.2. Општи циљ - Системски приступ заштити животне средине
- 6.3. Општи циљ - Смањење количине чврстог отпада
- 6.4. Општи циљ - Смањење загађености водотокова
- 6.5. Општи циљ - Подстицај зелене економије
- 6.6. Општи циљ - Подизање нивоа свести становника о значају очувања животне средине
- 6.7. Општи циљ - Заштита биодиверзитета
- 6.8. Општи циљ - Заштита вода
- 6.9. Општи циљ - Стварање повољних услова за рационално коришћење обновљивих извора енергије
- 6.10. Општи циљ - Стварање повољних услова за рационално коришћење необновљивих извора енергије

6.11. Општи циљ - Остварени максимални могући приходи кроз таксе и накнаде и обезбеђени фондови за заштиту животне средине

График 1 Анализа остварења Акционог плана СОР Врњачка Бања 2013-2023 по приоритетним областима

0:120

Претходни график представља степен реализације пројеката наведених у акционом плану према припадајућим стратешким приоритетима. Стубови лево представљају максималан могући број бодова свих пројеката из акционог плана који припадају датом приоритету, док стубови десно представљају укупно остварени број бодова реализованих пројеката из акционог плана који припадају датом приоритету.

Процена остварења критеријума је вршена на два начина:

- Нумерички – доделом бодова, при чему: 5 – висок ниво остварења, 3 – средњи ниво остварења, 1 – низак ниво остварења.
- Наративно – образложењем додељених оцена.

У наставку следи преглед пројеката/мера који су били обухваћени Стратегијом као и процена остварења: сумарна и по приоритетима. У прилогу 1 налазе се табеле са нумеричким и наративним анализама учинка.

ЗАКЉУЧЦИ И ПРЕПОРУКЕ

Из приложене анализе произилази да би у наредном циклусу планирања, поред усклађивања методологије израде Плана развоја са Законом о планском систему, требало посветити посебну пажњу и остварењу критеријума предвиђених истим законом, и то: релевантности – који би поред усклађености планираних циљева и мера са међународним, националним стратешким и законским оквиром, требале да се заснивају на препознатим потребама локалне заједнице, како у погледу изазова са којима се она суочава, тако и капацитета и потреба за унапређењем капацитета свих актера који на директан или индиректан начин доприносе, или могу допринети унапређењу њеног развоја. Ефикасности – односно рационалном и одговорном планирању мера и активности које ће гарантовати њихово остварење, водећи рачуна о начелу одрживости и дугорочне оријентације, које представља једно од начела добре управе. Ефективности – овај критеријум од локалних самоуправа захтева успостављање механизма за праћење и вредновање ефеката планираних циљева и резултата, што у претходном циклусу планирања и имплементације Стратегије није био случај. Изостанак овог процеса је онемогућио не само да се сагледају ефекти појединих мера и активности, већ услед изостанка валидних извора верификације, не постоји доказ да су исте и реализоване. Резултати показују да је одрживост успостављена у случајевима када су институционалне претпоставке обезбеђене, а пре свега, уколико је осигуран нормативни оквир, и последично, средства за реализацију планираних активности.

Географске карактеристике

Врњачка Бања, туристичко место првог степена, налази се у централном делу Републике Србије на 43°62' северне географске ширине, 20°89' источне географске дужине, на око 200km јужно од Београда и 239 km² укупне површине територије коју обухвата.

Простире се долином Западне Мораве, северним падинама Гоча (1.147m¹⁹) у залеђу јужних обронака Гледићких планина (Црни врх 819 m, Палеж 853 m), Копаоника (2.017m), Жељина (1.785m) и Столова (1.376m). Обухватајући простор средњег поља Западног поморавља, општина Врњачка Бања се налази **на инфраструктурном коридору Краљево - Крушевац**. Просторно, општина Врњачка Бања припада групи мањих општина у Србији. У непосредном је територијалном контакту са општинама Краљево, Трстеник и Александровац, са којима је **инфраструктурно веома добро повезана**. Магистралним железничким и путним правцем повезана је преко Краљева и Крушевца са свим осталим подручјима у Србији, а путем преко Гоча и непосредно са Александровцем.

Рељеф је мешовитог равничарског и брдско-планинског карактера. Сва насељена места простиру се на надморској висини између 200 и 1100 метара. Висока села су Станишинци и Гоч и простиру се на висини 450-1100 метара. Села средње висине су Вукушица, Липова, Рсавци и Отроци и простиру се на северним падинама Гоча на висини између 250 и 450 метара. Већина насеља у општини су ниска, на висинама испод 350 метара. Поред Врњачке Бање ту су Штулац, Руђинци, Врњци, Ново Село, Грачац, Подунавци и

Вранеши. Села су разбијеног типа, пространа и подељена на засеоке. Просечна надморска висина Врњачке Бање је 230 мнв. Врњачки минерални извори се налазе на 255 мнв. **Геолошки склоп** је разноврстан. Највиши делови планине Гоч су серпентински, док се у нижим деловима, у сливу Врњачке реке све до насеља, пружа зона кристалних шкриљаца и филита. Потез од ушћа Липовачке реке у Врњачку реку, све до Западне Мораве, садржи алувијални нанос и покривен је иловачом и хумусом. Местимично између првобитних стена утиснуле су се и стене магматског порекла.

Због специфичне конфигурације терена и бујне вегетације подручје општине Врњачке Бање има карактеристике континенталне и умерено континенталне климе (температурне амплитуде нису велике, кратак сушни период, просечно дуготрајан кишни период). Према метеоролошким подацима, средња годишња температура износи 10,3°C. Најхладнији месец је јануар са средњом температуром од 0,7°C, а најтоплији је август са средњом температуром од 20,2°C. Средња температурна разлика најтоплијег и најхладнијег месеца је 19,5°C.

¹⁹ Када је реч о висини планина, мисли се на надморску висину (прим. аутора)

У последњих десет година метеоролошки подаци са три станице (Краљево – 25m надморске висине, Врњачка Бања – 235m надморске висине и Гоч - 990 m надморске висине) забележили су да је апсолутни максимум 38,4°C, а апсолутни минимум -27,1°C. **Апсолутни максимум икад** забележен износио је 40,5°C (22.07.1939. године), а **апсолутни минимум** је забележен (11.02.1929. године), и тада је температура износила – 28,5°C.

Ветрови нису карактеристични за ово подручје, јер је конфигурацијом терена и богатом вегетацијом Бања заштићена од ветрова. Најчешћи су северозападни и северни ветар уз Западну Мораву. Јужни ветар дува углавном ван вегетационог периода и средње је јачине.

У летњим месецима, предвече, осећа се поветарац. Јачина ветра је између 1,8 и 2,6 бофора. Просечна годишња влажност ваздуха је висока (78%). Најсувљи је август (71%), највлажнији је децембар (86%). Ветровитих дана има у фебруару, марту и априлу, док их је у осталим месецима много мање. Велики број дана (око 170) у години је без ветрова. Средњи притисак ваздуха је у летњим месецима готово једнак и креће се око вредности средњег годишњег притиска (990mbar). У пролећним месецима се смањује (985,6mbar), док се у јесен и зиму креће изнад просека (993,2mbar).

0:23

Локација	Централна Србија, Рашки округ
Број становника	27.527 по последњем попису из 2011.
Територија	239km ² ; 42,6% пољопривредно земљиште (20,95% обрадиво) , 51,1% шуме, 6,3% путеви...
Буџет	>2.000.000,00 РСД
Адреса	Крушевачка 17, 36210 Врњачка Бања, +381 36 601 262, predsednik@vrnjackabanja.gov.rs

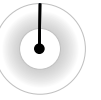
1.4. Природни ресурси

Хидрографска мрежа је разграната, постоји велики број извора и издани. Кроз само место протичу Врњачка и Липовачка река и Петрашиновићи и Липовачки поток, док са запада долази Дубоки или Лисичији поток. Извори су изворишта ових река и њихових притока и већина извора је каптирана за потребе водоснабдевања.

Највећа река која протиче кроз територију општине је Западна Морава, која је дуга 308 km и која кроз Врњачку општину протиче у дужини од око 20 km. Највећом количином воде Западна Морава располаже у марту, априлу и мају, а најмањом у августу и септембру. Сливу Западне Мораве припадају: Врњачка река, Новоселска и Грачачка река са својим притокама. Врњачка река настаје од: Шљиварског, Ђавољег, Мејданског и Бадњевачког потока, Негована, Бељине реке и Мале реке. У реку се уливају Јанићијевски, Микићи и Миљковићи поток; код Снежника се уливају Брђовски и Пиперски поток, а у Бањи – Липовачка река. На простору од око 50ha, на 15km од Врњачке Бање, код села Подунавци, налазе се Подунавачке баре. Оне су настале експлоатацијом шљунка из Мораве, при чему су се мајдани шљунка испунили водом. Укупна површина регистроване 22 баре је 24 ha. Хидрографској мрежи припада и вештачко акумулационо језеро Селиште, изграђено у периоду 2000–2006. године, на реци Загржа, која захвата простор од око 8ha. Од водoprивредних објеката најзначајније су акумулације и брана „Селиште“ на Гочу, систем одводних канала за спречавање плављења пољoprивредних површина у насељима дуж Западне Мораве и Попинске реке, делимична регулација (у централној зони Бање) корита Врњачке и Липовачке реке.

Врњачка Бања се снабдева водом из четири изворишта: Гоча, Станишинаца, Витојевачког поља и из два бунара у Угљареву. Села општине снабдевају се водом из локалних водовода. Сви токови имају бујични карактер, после отапања снега и повећаног прилива падавина долази до вишеструког повећања протицаја у њима. То је веома неповољно са аспекта резерви воде за пиће и због последица поплава, али су позитивни ефекти у погледу обнављања вода и испирања евентуалних загађења. Сама Бања поседује три врсте воде: топлу и хладну минералну воду и планинску пијаћу воду, доведену са више извора планине Гоч. Четири извора минералних вода Врњачке Бање позната су широм Европе: један топли извор (Топла вода) и три хладна извора (Снежник, Језеро, Слатина). Сви ови извори су истог вулканског порекла и имају скоро исте минералне састојке, али у различитим односима. Топла вода је „кисело-врўћа“, температуре 36,5°C, а остале су хладне различитих температура; Топла вода је уједно и најстарији извор, употребљаван још у време Римског царства.

Појава термоминералних вода Врњачке Бање откривена је бушењем пет дубинских сонди у периоду 1932–34 у зони Римског извора. Пре истражних бушења у овој зони је постојало пет извора, од којих је најпознатији Римски извор. Сви термални извори су

каптирани и као такви коришћени у бањске сврхе. Снежник и Слатина, два хладна минерална извора, у време откривања 1896. године, налазила су се ван границе тадашњег бањског реона. Један је температуре 14,2°C и налази се на неколико стотина метара од Купатила уз Врњачку реку, а други температуре 12,5°C, откривен у потоку Слатина. Извор Снежник налази се 800m узводно од Топле воде и први пут се употребљава за лечење 1917.године, док се вода са извора Слатина користи у бањске сврхе тек од 1937. године. Године 1978. откривена је минерална вода на локалитету Језеро, у парку између Слатине и Снежника. Удаљен 350m од Језера, на ушћу Липовачког потока у Липовачку реку, 1992. године је откривен Бели извор. На месту где је уз реку изнад Снежника већ извирала вода, године 1993. откривен је извор Борјак. Крајем XX и почетком XXI века, избушена су још три извора минералних вода: Врњачко врело у Новом Селу, Фонтана и Звезда у Врњачкој Бањи.

Просечне годишње количина падавина у Врњачкој Бањи су 928mm, у долини Западне Мораве 650mm; док у вишим пределима падне између 1.000mm и 1.200mm, што повољно утиче на вегетацију. У току вегетационог периода количина падавина је 382mm. Најкишовитији месец је јун, док је најмање падавина у септембру. Магле има врло ретко. Карактеристични су краткотрајни рани јесењи и касни пролећни мразеви, који су без опасности за вегетацију. Једном речју, **климатски предуслови, пре свега у долини Западне Мораве, погодују квалитетној пољопривредној производњи. Једини лимитирајући фактори су годишње осцилације температуре и количине падавина.**

Територија општине Врњачка Бања спада у једну од најшумовитијих у Србији. Шуме и шумски засади заузимају површину од 13191,71 ha, односно око 55,2% укупне територије општине. **Заштиту природних, здравствених, климатских и других услова за развој туризма обезбеђују заштитне шуме** које се

простиру на територији општине Врњачка Бања и дела територије општине Трстеник, на подручју планина Гоч и Жељин. **Ове шуме обилују бројним извориштима вода** са веома развијеним водотоцима и сливним подручјима са којих се Врњачка Бања снабдева пијаћом водом, а представљају природну основу и својеврсну заштиту водних режима пијаћих и минералних вода. До 28.02.1986. године припадале су Доњеибарском шумско-привредном подручју, из кога су изузете Одлуком о проглашењу шума за заштитне (коју је донела скупштина општине Врњачка Бања) и проглашене заштитним шумама вода. Изузимање ових шума из подручја потврђено је Законом о шумама из 1991. године. Наведена одлука је имала две измене и допуне: прва, која дефинише мере којима се имају постићи очување и заштита шума, заштита минералних изворишта и здравствено-рекреациона функција и друга, која поред приоритетних заштитних функција омогућава коришћење мањих делова комплекса шума за активну и пасивну рекреацију и за планско унапређење и развој туризма.

У зони шума није дозвољена изградња нити било какво интензивно коришћење. Највећим делом простора означеног као ШУМЕ –заштитне шуме на подручју овог плана, данас газдује ЈП „Шуме-Гоч“ - Врњачка Бања и Шумарски факултет - Београд. На подручју су заступљена различита станишта, биоценозе и екосистеми различитог степена аутохтоности и очуваности. Биљни покривач се може поделити у три групе: дрвенасте врсте са жбуњем и приземном флором у шуми, травни покривач и пољопривредне културе и воћњаци.

Комплекс паркова заједно са другим зеленим површинама специфичан је по свом значају као део Врњачке Бање, али и као део ширег екосистема. Паркови су смештени у долини регулисаног корита Врњачке реке у централном делу Бање и заузимају простор од око 36 ha, ширећи се према брдима. У парковском делу среће се

велики број аутохтоних и алохтоних врста. Забележено је чак 165 дрвенастих врста. Међу аутохтоним врстама које плене својом декоративношћу, величином и виталношћу има храстова, платана, јела, јасенова, јавора, липа, црних борова; затим ретких врста попут таксодиума, канадске смрче, жалосне врбе, бодљикаве смрче, ајанске смрче, јапанске трешње и др. Најстарија стабла су старости од 110 до 120 година.

Аутентичну амбијенталну целину представља Црквено брдо, које се налази у центру Врњачке Бање. Некада познато по имену Александрово брдо, а затим и Чајкино брдо, овај стеновити масив карактерише заједница шума сладуна и цера, као и леви примерци јасена, клена, липе, питомог кестена, киселог дрвета, тисе и неких жбунастих врста. Парк-шуме су значајни део комплекса бањског зеленила и ту припадају комплекси квалитетних шума са падина планине Гоч који се пружају све до Западне Мораве.

Јапански врт се налази у склопу бањског парка и дечјег игралишта, а прекопута хотела „Бреза“. Парк заузима површину од око 3.000,00 m². Настао је у сарадњи владе Јапана са врњачким властима, отворен је 2011. године и поред парка у Београду ово је други Јапански парк у Србији, а има за циљ репрезентовање културе Јапана, традиционалне архитектуре и хортикултуре. У парку су засађене јапанске биљке од којих су неке обликоване у бонсаи стилу.

На планини Гоч, шуме букве и јеле чине моћни појас – по пореклу високе (семене), изданачке или ниске (настале вегетативним путем) и вештачки подигнуте састојине. Високе шуме чине 66,4% и претежно су букове. Изданачке шуме чине 16,9% и претежно су храстова, док остатак од 16,7% чине шумске културетинари. На територији ГУП-а Врњачке Бање налазе се шуме Борјак, Рај, Бранкова главица, Мезграја и Дуге. Подручје Врњачке

Бање, посебно планина Гоч, изузетно је богато и биљним светом, ароматичним и лековитим биљем, као и шумским плодовима. Процењује се да на Гочу има 650 биљних врста, а од тога преко 200 лековитих, ароматичних и других корисних врста. На подручју Врњачке Бање валоризовани су и заштићени следећи објекти-споменици природе:

- „Црни бор у парку Врњачке Бање“, непосредно уз Врњачку реку, на површини од 2,50 ари. Ово природно добро спада у II категорију, заштићено 1966. године и ревидирано 1995. године.
- „Пет храстова“, споменик природе заштићен 1969. године, са ревизијом 1995. године. Налази се на улазу у Бању, на површини од 10,75 ари. Данас постоје три стабла, са утврђеном III категоријом заштите.
- „Храст лужњак-Вранеша“, лужњак у Вранешком пољу.
- „Буква прозорац“ на Гочу.

У погледу фауне, на подручју општине Врњачка Бања јављају се:

- Ловостајем заштићене врсте дивљачи: срнећа дивљач, дивља свиња, зец, веверица, фазан, пољска јаребица;
- Трајно заштићене врсте: јастреб, детлић, сова, соко;
- Дивљач ван режима заштите: вук, лисица, дивља мачка, свраке, вране, торови.

На подручју општине Врњачка Бања, газдовање дивљачи је организовано у оквиру ловишта "Борјак", које је установљено решењем Министарства пољопривреде, шумарства и водопривреде број 324-02-00095/20-05-10 од 29.11.2005. године ("Службени гласник РС" број 111/05), на површини од 5.147 хектара, од чега 99,65% чине шуме и шумско земљиште и још два ловишта: ловиште "Врњачка река", којим газдује Ловачко удружење "Војвода Луне" из Врњачке Бање и ловиште "Гоч-Гвоздац", којим газдује Огледно

добро Шумарског факултета из Београда. Овим ловиштима се газдује на основу Ловних основа ловишта.

Дугорочно газдовање дивљачи на овом простору, у најширем смислу, је одређено и Просторним планом Републике Србије, где је Гоч означен као један од четири неловна комплекса (паркова дивљачи) у Републици. У оквиру истог документа, на карти која се односи на зонирање распрострањења дивљачи, Врњачка Бања је у еколошкој зони распрострањења срне, зеца и дивље свиње. Документи, који уређују ловно газдовање су и Одлука о проглашењу шума за заштитне шуме ("Службени лист општине Краљево" бр.5/86, 2/97 и 19/02), Одлука о зонама и појасевима санитарне заштите око изворишта и других објеката водоснабдевања општине Врњачка Бања и Посебне основе газдовања шумама за газдинске јединице "Врњачка Бања", "Гоч-Станишинци", "Гоч-Селиште" и "Грачац". Сваки од ових планских докумената подређује ловно газдовање шумском газдовању у функцији заштите вода и водоснабдевања и заштити изворишта,

водозахвата, каптажа и других објеката водоснабдевања Врњачке Бање. Степен заштите објеката водоснабдевања од дивљачи креће се од потпуног ограничавања кретања дивљачи ограђивањем зона строгог режима до појачаног надзора и заштите од заразних болести у зонама надзора. Према Ловној основи ловишта "Борјак", ово ловиште се, према конфигурацији терена, надморској висини и микроклими, дели на два дела: брдски тип и планински тип. Циљеви ловног газдовања на простору ових ловишта (који се највећим делом могу пренети и на друга ловишта) се могу сврстати у две групе:

- општи /заштита, гајење, лов и коришћење гајених врста дивљачи и дивљачи која се повремено налази у ловишту, тако да се обезбеди њихово присуство у мери коју дозвољавају природни услови и услови заштите изворишта);
- посебни (постизање одговарајућег броја, полне и старосне структуре и трофејне структуре, густине популације, као и побољшање услова за гајење дивљачи и заштита дивљачи, а нарочито проређене и ловостајем заштићене).

0:127

Табела 1 Физичко-хемијске карактеристике минералних вода са извора Општине Врњачка Бања

Назив извора	Хемијски састав и намена	Медицинске индикације
Топла вода	<ul style="list-style-type: none"> • Натријум-хидрокарбонатна, угљено, кисела хомеотерма <ul style="list-style-type: none"> • Минералoшки састав — HCO_3 2074.0 SO_4 2.0 Cl 35.0 NO_3 0.5, HPO_4 0.5, Ca_2 50.0, F 2.4, Mg_2 120.0, Na 483.0, K 50.0, $\text{Fe}_{20.6}$, NH_4 0.1, SiO_2 50.0, HVO_2 6.0, Fe_2O_3 0.9, Al_2O_3 0.28, CO_2 650.0. • Тврдоћа воде је 39,14, • Минерализација 3,50 gr/l. • рН вредност 6,8 и температура индикују ову воду да се може користити као помоћно терапијско средство 	<ul style="list-style-type: none"> • Хронични гастритис; • Улкусна болест примарно небактеријског порекла; • Стања рехабилитације после хепатитиса; • Стања која се карактеришу поремећајем у моторици и пражњењу жучне кесе и жучних путева; • Стања рехабилитације после хируршких интервенција на желуцу и билијарно панкреасном систему које нису узроковане малигном болешћу; • Убрзана моторика и евакуација садржаја дебелог црева;

	<ul style="list-style-type: none">• Од радиоактивних елемената у води су присутни: Rn са 14,8 бекерела/l и Ra са 0,16 бекерела/l.	<ul style="list-style-type: none">• Превенција настанка наведених поремећаја.
Језеро	<ul style="list-style-type: none">• Земно алкална угљено кисела хипотерма – минералошки састав,• рН вредност и температура индикују ову воду да се може користити као помоћно терапијско средство	<ul style="list-style-type: none">• Гастро интестивна обољења;• Обољења билијарног тракта;• Уринарна обољења;• Diabetes Mellitus;• Анемије;• Конјунктивитис.
Снежник	<ul style="list-style-type: none">• Земно алкалне угљено киселе атерма<ul style="list-style-type: none">• Минералошки састав — HCO₃ 2040.0, SO₄ 6.0, Cl 31.0, HPO₄ 0.7 Ca₂ 120.0, F 1.7, Mg₂ 97.0, Na 447.0, K 43.0, Fe₂ 2.2, NH₄ 0.2, SiO₂ 45.0, HBO₂ 6.0, Fe₂O₃ 3.3, A₁₂O₃ 1.77 CO₂ 1230.0.• Тврдоћа воде је 39,14,• Минерализација 2,85 gr/l.• рН вредност 6,2 уз посебну температуру као и значајно нижи садржај слободног CO₂, ову воду оријентишу да се у петнаестодневном периоду може користити као додатно терапијско средство• Првенствено се користи у терапији следећих хроничних гастроинтестиналних и метаболичких оболења<ul style="list-style-type: none">• Од радиоактивних елемената у води су присутни: Rn са 9,25 бекерела/l и Ra са 0,16 бекерела/l.	<ul style="list-style-type: none">• Хронични гастритис са успореном евакуацијом садржаја;• Стања хипомоторике настале после хируршких интервенција у нивоу желуца и билијарних путева;• Успорена евакуација жучних и панкреасних сокова;• Успорена евакуација садржаја дебелог црева;• Диспептичне манифестације;• Дијабетес меллитус као наставак хоспиталног третмана невезано за тип, животну доб и пратеће манифестације (посебно гојазност);• Гихт;• Превенција настанка наведених поремећаја.
Слатина	<ul style="list-style-type: none">• Земно алкална угљено киселе атерма<ul style="list-style-type: none">• Минералошки састав — HCO₃ 2770.0, Cl 45.0, HPO₄ 1.2, Ca₂ 160.0, F 2.6, Mg₂ 58.0, Na 737.0, K 76.0, Fe' 0.1, Fe₂ 5.9, NH₄ 0.3, SiO₂ 40.0, HBO₂ 10.0, Fe₂O₃ 9.0, A₁₂O₃ 0.39, CO₂ 1760.0.• Тврдоћа воде је 35,75,• Минерализација 3,50 gr/l.• рН вредност 6,3 и температура индикују ову воду да се може користити као помоћно терапијско средство.• Искључиво се користи у комбинацији са другим минералним водама.<ul style="list-style-type: none">• Од радиоактивних елемената у води су присутни Rn са 9,25 бекерела/l и Ra са 0,24 бекерела/l.	<ul style="list-style-type: none">• недостатак апетита,• анемије.

1.5. Становништво

Кретање становништва на подручју општине Врњачка Бања са проценама до 2018. године, поред апсолутног смањења становништва, карактеришу две основне карактеристике: негативни природни прираштај и демографско пражњење брдско-планинског подручја.

Период од 1948. године до 2012. године карактерише позитиван тренд (са 15.916 у 1948. години, број становника на подручју општине Врњачка Бања се повећао на 27.527 у 2012. години). Међутим, у последњим декадама 1971-1981. и 1991-2012. године општина Врњачка Бања бележи смањење стопе прираста укупног становништва (12,1 и 4,3 на 1.000 становника). Такође, вредности ланчаних индекса опадају (са 116,6 у 1971. на 102,4 у 2002. и 103,2 у 2012. години). Последњих десет година се бележи апсолутни пад броја становника са 27.527 у 2012. години, на 25.181 у 2022. години.

Када је реч о упоредном прегледу основних демографских параметара општине и Републике Србије, уочава се да су стопе живорођених и природног прираштаја ниже од републичких, док су рецимо, просечна старост и индекс старења изнад републичког просека.

Када је реч о становништву према старосним групама највеће учешће у укупном становништву има контингент становништва старости 18-64 које износи 61% што је за 2% ниже од републичког просека који износи 63%. Следи контингент становништва старости 65+ чије учешће износи 23% и за 3% је више од републичког просека који износи 20%. Најмањи контингент становништва је она који обухвата становништво старости 0-17 чије

учешће у укупном становништву општине износи свега 16% и за 1% је ниже од републичког просека који износи 17%.

Према националној припадности, на нивоу Републике, као Срби изјаснило се 83,3% особа, а још 20 етничких заједница имало је по више од 2.000 припадника. Примећен је веома велики раст броја особа које су се изјасниле по регионалној припадности, као и оних који се нису изјаснили. Осим тога, забележен је велики пораст броја особа изјашњених као Горанци и Роми. Највећи пад броја припадника био је међу Југословенима и Црногорцима. На нивоу општине Врњачка Бања, према резултатима пописа, највећи број становника, њих 26.482 односно 97% изјаснио се као Срби што је за непуних 14% изнад резултата на нивоу републике. Следе Роми са 334 односно 1%, Остали са 319 односно 1%, Непознато са 225 односно 1% и Нису се изјаснили са 107 односно мање од 1%.

Образовна структура становништва има посебан значај у демографским истраживањима, с обзиром на утицај који има на природно и миграционо кретање становништва. У образовној структури становништва старог 15 и више година на подручју Врњачке Бање (2011. године), завршена средња школа је најчешћи вид образовања код оба пола (50,84% становника), на другом месту је основно образовање (20,38% углавном старијег слоја становништва), док је 14,89% становништва општине са вишом и

високом стручном спремом. Значајно је напоменути да је 42,36% становништва општине на нивоу основног и нижег образовања, што неспорно захтева веће ангажовање на образовању становништва кроз доквалификацију, преквалификацију и програме перманентног образовања. Иако је забележен тренд смањења броја неписмених у последњих 20 година и даље је присутан значајан проценат неписменог становништва (778 становника), посебно женског становништва (5,37% становништва старог 10 и више година). У 2011. години се бележи смањење броја неписменог становништва на 411 са 778, колико је било 2002. године. Иако је забележено смањење, још увек је висок проценат неписмености, поготово жена. Од укупног броја неписменог становништва, проценат женског неписменог становништва 2011. године износи 89,54%.

0:30

Значајно је напоменути да је дошло до пораста броја становништва са вишим и високим образовањем у укупној образовној структури. Док је 2002. године у образовној структури посматраног становништва 2.326 становника општине било са вишом и високом стручном спремом, у 2012. години долази до скока од преко 50%, на 3.530 становника са овом стручном спремом. Пораст броја становника са вишом и високом стручном спремом делом се правда отварањем великог броја приватних високо образовних институција, а делом опредељивањем незапослених лица да стицањем вишег нивоа образовања повећају себи могућност проналаска посла на тржишту рада.

Пописом у 2011. години први пут су прикупљани подаци о „компјутерској“ писмености, односно подаци о томе да ли лице зна да врши обраду текста, израђује табеле, шаље и прима електронску пошту, као и да ли зна да користи интернет. Републички завод за статистику груписао је лица на: „Компјутерски писмена лица“ (лица која знају да обављају све четири активности на рачунару), „Лица која делимично познају рад на рачунару“ (лица која знају да

обављају једну, две или три поменуте активности, али не и све четири) и „Компјутерски неписмена лица“ (лица која не умеју да обављају ни једну од наведених активности). Наведени подаци нам показују да је компјутерска писменост релативно равномерно распоређена по полу, док женски пол благо предњачи када је реч о компјутерски неписменим лицима. У односу на укупан број овог контингента становништва, 45,60% становништва је рачунарски писмено, односно делимично писмено, што је испод републичког просека који износи 48,99%.

На основу годишњих извештаја Националне службе за запошљавање уочава се да укупни показатељи тржишта рада имају позитиван смер кретања. Уколико се упореди стање на евиденцији НСЗ од 30.11.2016. године и 30.11.2017. године уочава се смањење евидентираних незапослених лица за 257, односно за 7,47%. Уколико посматрамо удео жена, ово смањење броја незапослених на евиденцији, у незнатно већем делу, односи се на жене и износи 131 односно 50,97%. Позитивне промене у погледу броја евидентираних незапослених лица у периоду 2010-2017 имају делом своје оправдање у реализацији програма и мера активне политике запошљавања које је локална самоуправа самостално или у сарадњи са НСЗ реализовала у посматраном периоду. Међутим, као што је раније напоменуто, наведене резултате анализе треба узети са резервом, обзиром да је у последњих три године регистрован пад броја становника на територији општине са 27.332 становника колико је према резултатима пописа било 2011. године, на 26.544 колико према проценама АПР-а за 2016. годину има на територији општине Врњачка Бања, што представља разлику од 788 становника, или 2,89%.

Имајући у виду све напред наведене анализе, закључак је да економско стање на макроекономском нивоу, као и примењене мере локалне активне политике запошљавања у претходном

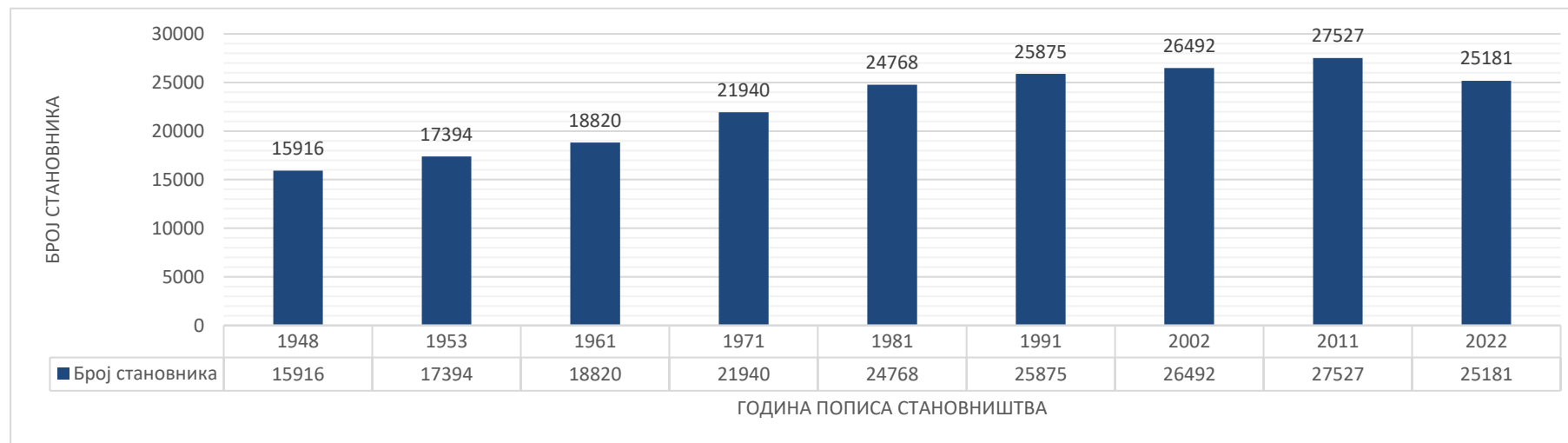

периоду дају резултате праћене позитивним променама у локалном пословном окружењу у смислу активирања туристичко-гоститељских објеката који су били предмет спорних приватизација и субјекти стечаја у ранијем периоду, али их је потребно појачати новим мерама које су пре „економске“, него досадашње „социјалне“, како би се остварило значајније смањење незапослености, поготово код најризичнијих група.

Уочавају се четири кластера када је реч о кретању запослености на територији општине Врњачка Бања у посматраном периоду 2001-2018. Први кластер који обухвата временски период од 2001-2008. године обележен је растом броја запослених са 5.226 запослених на почетку посматраног периода, на 9.052 на крају

посматраног периода. Следећи период обухвата 2009, 2010. и 2011. годину који је обележен светском и домаћом економском кризом у коме се бележи пад запослености, најпре на 8.568, затим на 8.000, да би свој минимум запосленост достигла 2011. године када је износила свега 5.608. Након кризе у следећем посматраном периоду од 2012-2014. године уследио је период наизменичног повећања и смањења у коме се запосленост најпре повећавала на 6.020 запослених у 2012. години, па затим пада у 2013. (5.849) и 2014. години (5.568)²⁰. У последњем, четвртм посматраном периоду, који почиње 2015. године, бележи се константан раст запослености са 6.235 (што је за 667 више него у 2014. години), па закључно са 2018. годином у којој укупна запосленост на територији Врњачке Бање износи 7.247 лица.

График 2 Број становника на територији Општине Врњачка Бања у периоду 1948. - 2020. (процена)

²⁰ Статистика запослености и зарада, РЗС

1.6. Здравство

Здравствено стање становништва је детерминисано демографским карактеристикама, у највећој мери, природним кретањем становништва које се мери стопом природног прираштаја. Ова стопа представља разлику између броја рођених и броја умрлих изражену на 1000 становника.

Као главно демографско обележје града Краљева и општина Врњачка Бање и Рашке (Рашки округ ЗЈЗ Краљево) истичемо тенденцију смањења броја и старење становника. Становништво је веома старо биолошки регресивно, по зависности дисхармонично, има негативан природни прираштај и има ниску општу стопу фертилитета.

Због континуираног негативног природног прираштаја и механичких миграција радно активног становништва овај контингент становништва (15-64 године) се континуирано смањује што погоршава социјално-економске показатеље и доводи до ризика од сиромаштва које на здравље утиче кроз различите димензије.

Ванболнички морбидитет код предшколске и школске деце и омладине показује доминацију акутних запаљенских болести, а код одраслих су присутне и хроничне болести, највише повишен крвни притисак непознатог порекла и друга обољења леђа.

Код предшколске деце као појединачне дијагнозе најчесталије су акутне упале ждрела, крајника и акутне инфекције горњег дела система за дисање са укупно 49,11% учесталости. Следе: болести средњег ува и мастоидног наставка (5,35%), грозница непознатог

порекла (4,82%), акутне инфекције доњег дела система за дисање (4,60%).

Код школске деце и омладине у најчешћим дефинисаним дијагнозама сем акутних респираторних болести укључујући и стања у вези са новом заразном болешћу Ковид-19 јављају недефинисана стања на четвртом месту и специфичне и неспецифичне и вишеструке повреде на петом месту по учесталости у овој популацији.

Код одраслих становника у 10 најчесталијих дијагностикованих болести од хроничних болести су висок крвни притисак непознатог порекла и „друга обољења леђа“. Од акутних обољења су најраспрострањеније инфекције Ковид 19 и акутне инфекције различитих нивоа система за дисање и запаљење мокраћне бешике. Повреде се налазе на 8. месту.

Код „изабраног гинеколога“ најчешће су дијагностиковани друга запаљења женских карличних органа, запаљење грлића материце, поремећаји менструације, болести менопаузе-климактеријума и друга обољења полномокраћног пута.

Болнички морбидитет у шест најчешћих разлога болничког лечења који уједно чине 67,5% у укупној структури су: 1.Трудноћа,

рађање и бабиње 13,1%, 2. Болести система крвотока 12,9%, 3. Болести система за дисање 11,3%, 4. Тумори 10,9%, 5. Болести система за варење 10,2%, 6. Повреде и тровања 9,0 % учешћа у укупном броју лечених. Запаљење плућа је најучесталија дијагноза и код мушкараца и код жена ако се изузме спонтани порођај и порођај царским резом код жена.

Леталитет у општој болници Краљево: у 2020. години умрло је 561 лица, од укупно лечених 11222 лица те је стопа леталитета била 5,0% на 100 лечених. Највећи је код болести система крвотока 17,2%, затим следи као разлог нова заразна болест Ковид 19 8,6% и на трећем месту су болести система за дисање 5,6%.

Општи морталитет посматран према месту пребивалишта и према месту смрти на подручју Рашког округа (ЗЈЗ Краљево): у 2020. години умрло је 2677 лица, 1384 мушкараца и 1293 жена, те је општа сирова стопа морталитета била 16,17‰, за мушкарце 17,01‰ и за жене 15,36‰.

Две водеће групе узрока смрти су кардиоваскуларне болести и малигне болести и оне заједно чине 72,43% укупног морталитета, а на трећем месту је нова заразна болест Ковид 19 посматрани на укупном нивоу и према полу.

Морталитет у узрасту 15-64 године у овој кохорти је умрло 427 лица и стопа је износила 403,13,4 на 100000 становника овог узраста. На првом месту су тумори, затим КВБ и насилне смрти. Ковид 19 је на четвртном месту, а недијагностиковани узроци смрти на петом месту.

Најчешћи појединачни узрок смрти у овом узрасту је исхемијска болест срца а на другом месту је злоћудни тумор плућа, који је код жена овог узраста на првом и другом месту са злоћудним тумором

дојке. Следе на укупном нивоу болести крвних судова мозга на трећем, кардиомиопатија и ХОБП на четвртном односно петом месту са истим бројем умрлих. Код мушкараца на петом месту су самоубиства.

Морталитет одојчади је била 2,49‰ и повољнија је у односу на претходну годину 2,71‰ и повољнија у односу на републику 5‰. Није било случајева матерналног морталитета.

Коришћење здравствене заштите у свим областима на примарном и секундарном нивоу бележи смањење у 2020. години највећим делом због неповољне епидемиолошке ситуације са КОВИД-ом 19, али пад је евидентан и у претходним годинама а разлози су многобројни пад броја деце предшколског и школског узраста, коришћење услуга приватног сектора највише у стоматолошкој, гинеколошкој и специјалистичкој здравственој заштити.

Сумарно, највећи терет здравственог система и даље представљају болести система крвотока, тумори, трауматизам и самоубиства, хроничне опструктивне плућне болести, дијабетес, болести зависности и друге хроничне незаразне болести.

Ове године појава нове заразне болести Ковид19 са епидемијским размерама условила је промене у морбидитету и морталитету становништва, али и раду здравственог система, и наметнула да у будућности трагамо за ефикаснијим решењима организације и функционисања унутар истог.

У циљу смањења превременог морталитета мушкараца у зрелом и средњем добу и морталитета жена од превентабилних карцинома дојке и материце потребне су здравствено васпитне интервенције

становништва са фокусом на здраве стилове живота и промену ставова о значају одласка на редовне превентивне прегледе.

У будућности радити на јачању кадровских, просторних и технолошких капацитета здравственог система у циљу већег обухвата у програма организованог скрининга на карцином дојке, материце и дебелог црева, као и благовременог откривања депресије, КВБ и дијабетеса тип 2.

У области јавног здравља неопходна је сарадња на глобалном здрављу и здравственим изазовима прекограничне природе као и усклађивање са земљама које су пренеле и децентрализовале одговорности јавног здравља и у условима трајања актуелне пандемије. Сумарно, сви делови анализе говоре да су највећи терет здравственог система болести система крвотока, тумори, трауматизам и самоубиства, хроничне опструктивне плућне болести, дијабетес, болести зависности и друге хроничне болести. Оне припадају категорији социјалних и еколошких болести (условљене су већим делом организацијом социјалног живота, стресовима, стилем живота уопште), а здравственом систему намећу сасвим

нове приоритете и начин деловања. Оно што је могуће је: едукација становништва о здравим стиливима живота, рано препознавање болести, лечење, рехабилитација, одгађање смрти, смањење бола, гушења, немоћи и ублажавање сваког недостатка. Према формули израчунавања приоритета у свету и код нас, приоритет је смањење превремене смртности мушкараца у зрелом и средњем добу и смртности жена од превентабилних карцинома дојке и материце и то су уједно и највећи здравствени проблеми у нашем округу. У том смислу су планирани и организовани програми скрининга на карцином дојке, материце и дебелог црева и превентивни прегледи у циљу откривања депресије, КВБ и дијабетеса тип 2.

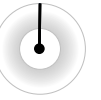
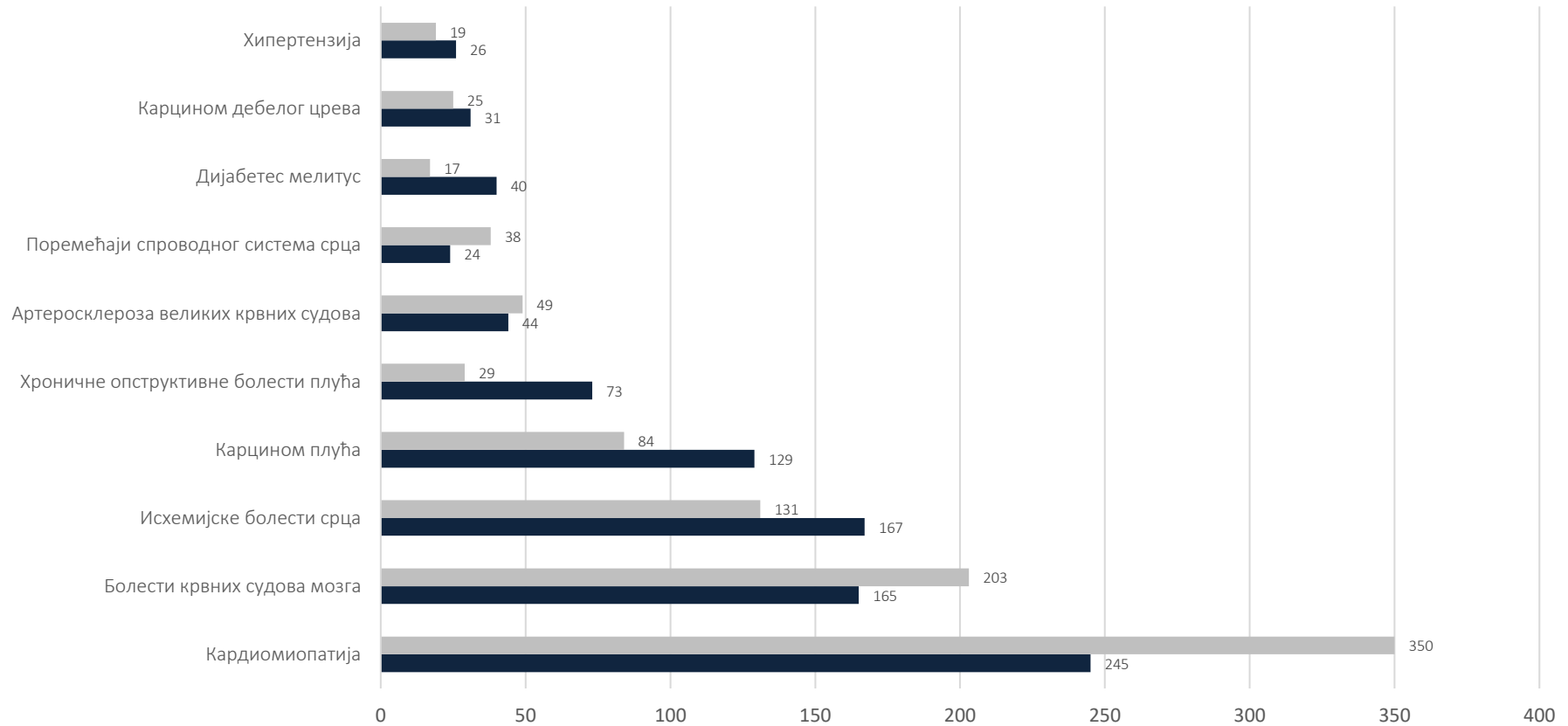

График 3 Структура најчешћих појединачних узрока смрти у укупној популацији у 2020. години

0:35

	Кардиомиопатија	Болести крвних судова мозга	Исхемијске болести срца	Карцином плућа	Хроничне опструктивне болести плућа	Артеросклероза великих крвних судова	Поремећаји спроводног система срца	Дијабетес мелитус	Карцином дебелог црева	Хипертензија
■ жене	350	203	131	84	29	49	38	17	25	19
■ мушкарци	245	165	167	129	73	44	24	40	31	26

■ жене ■ мушкарци

1.7. Туризам

Лето је главна туристичка сезона за европске туристе. Близу 70 процената од укупних ноћења остварује се током летње сезоне. Важни мотиви за летњи одмор су: лепота природе и околине, избор и садржај рекреативних активности, атмосфера у дестинацији, позитивно искуство везано за претходне боравке. Истакнути атрибути летњег туризма су: гостољубивост, пријатељски приступ, осећај сигурности и забава.

Може се очекивати да ће глобални ниво конкуренције у туризму бити у сталном порасту. Очекује се пораст понуде туристичких производа намењених мањим тржишним сегментима – нишама за планинаре, бициклисте итд., као и туристичка понуда везана за нове и нискобуџетне дестинације. Главни разлози за то су: глобално деловање авио компанија, хотелских ланаца, тур оператора; утицај ниско-буџетних авио-превозника; концентрација конкурентских сила (стратешка маркетинг удружења и професионалне кооперације нпр. франшизинг), укључујући повећање броја брендираних производа и понуда; улазак нових и ниско-буџетних дестинација у глобалну конкуренцију и обимно проширење постојећих капацитета у конкурентним дестинацијама.

Туризам у Србији је у претходном периоду био изразито турбулентан. Најпре је прошао кроз фазу раста промета у периоду 2005–2008. године. Са 2009. годином долази фаза контракције, која траје и наредне године, а од 2011. до 2013. уследио је период стагнације, у коме се просечан број ноћења туриста задржао на око 6,6 милиона годишње. У 2014. години, због временских непогода у мају, са падом броја ноћења за 7,3% у односу на 2013, туристички промет је поново доживео снажну контракцију. Међутим, упркос неповољним временским условима на самом почетку туристичке сезоне, 2014. је година која је обележила почетак

експанзивног раста туристичке активности у Србији. Временска серија ноћења туриста садржи веома изражене сезонске флукуације, са скоковима у летњој сезони и у периоду зимских празника. Од 2015. године туризам је поново у фази раста закључно са 2019. годином, последњом за коју су подаци доступни.

Изражено бројем ноћења туриста, најчешће посећивана туристичка места у 2019. била су бањска места, са око 2,8 милиона остварених ноћења, што представља 27,6% од укупног броја туристичких ноћења у Републици Србији. Од тога је 1,5 милиона ноћења остварено у Врњачкој Бањи и Сокобањи. Посетиоци бања су већином били домаћи туристи (87,3% од укупног броја ноћења). У 2019. години Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља. Највише ноћења су остварили посетиоци из Босне и Херцеговине, Кине, Црне Горе, Турске, Руске Федерације, Немачке и Хрватске. Посетиоци из ових земаља су остварили 41,1% укупног броја ноћења страних туриста током 2019. године.

Када је реч о туризму општине Врњачка Бања, може се закључити да прати тренд туризма на републичком нивоу. Општина Врњачка Бања располаже са подацима за период 2012-2019. године. У 2019. години (крај посматраног периода) евидентирано је укупно

288.414 посетилаца, што је за 148.572 посетиоца више него у 2012. години, односно дошло је до раста броја посетилаца за 106,24%. Што се броја ноћења тиче, у 2019. години остварено је укупно 903.676 ноћења, што је за 400.542 ноћења више него у 2012. години, односно за 79,61%.

График 4 Број домаћих и страних туриста по годинама за период 2012-2019. године

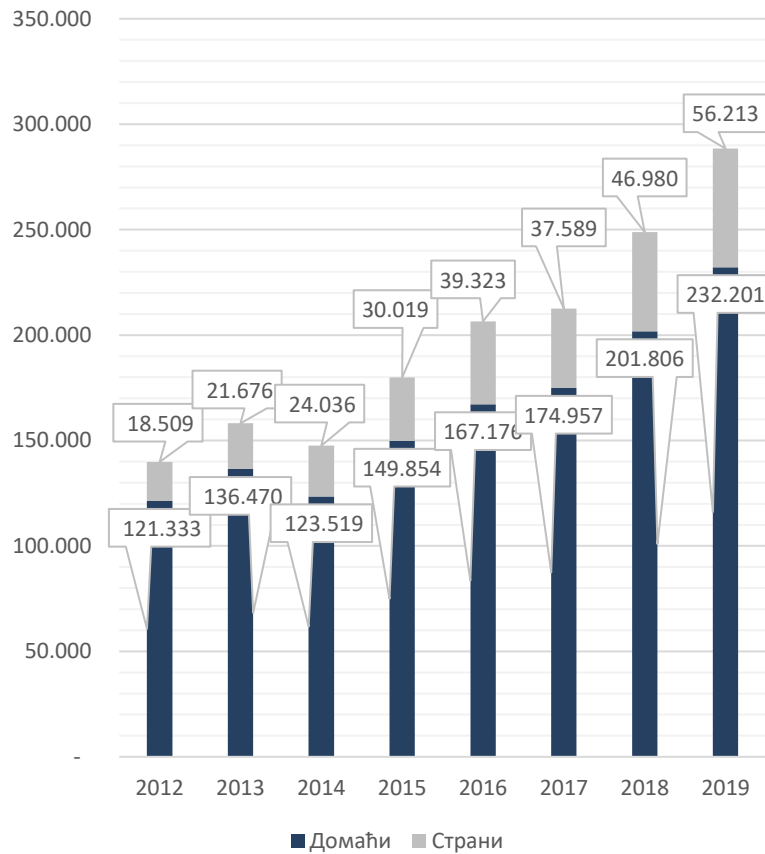
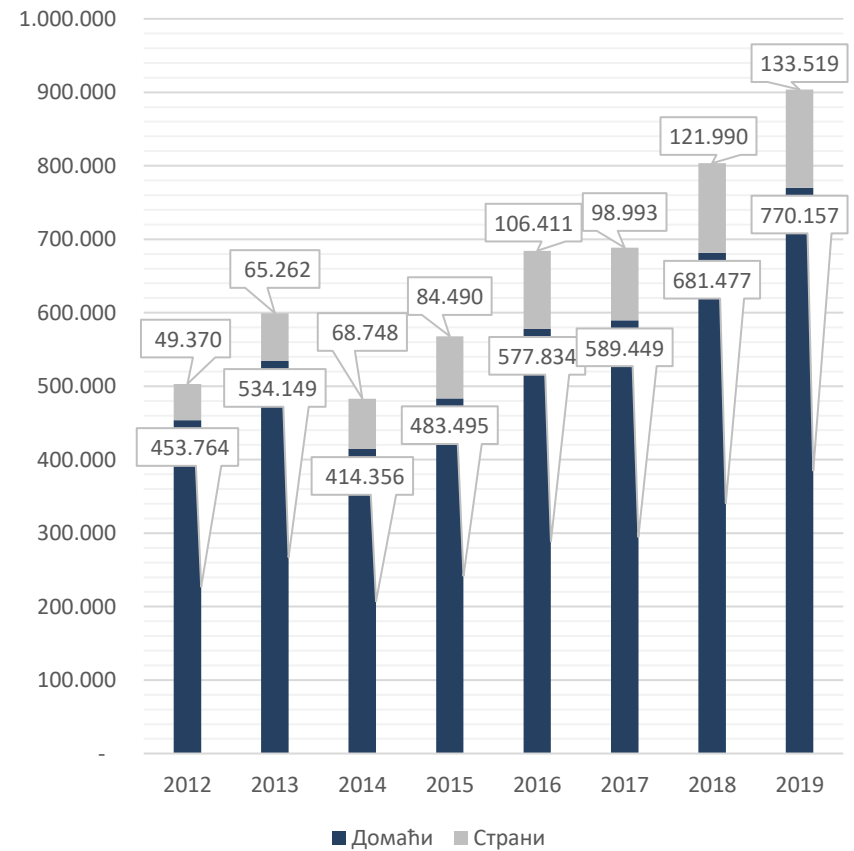

График 5 Број ноћења домаћих и страних туриста по годинама за период 2012-2019. године

1.8. Урбани дизајн општине Врњачка Бања

Дужина путева општине Врњачка Бања износи 288,9км. Са савременим коловозом је 93,98% путне мреже, што је значајно изнад нивоа републичког просека који износи 65,8%, за разлику од 2003. године кад је учешће савремених коловоза у Врњачкој Бањи износило око 63% и на приближно истом нивоу републичког просека. Када се анализира удео државних путева 2. реда и локалних путева са савременим коловозом у укупној дужини државних путева 2. реда и локалних путева, тада је ниво општине значајно нижи од просека Србије и Рашког округа.

Територија општине Врњачка Бања покривена је мрежом путева чију структуру чине:

- Део државног пута IА реда :
Државни пут бр.4: Државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Котроман)-Ужице- Чачак- Краљево- Крушевац-Појате веза са државним путем број 1)
- Државни пут II реда бр.162 : Врњци-Ботурићи-Брус-Разбојна
- Локални путеви

Један од показатеља развијености путне мреже је број становника по километру пута. Према том показатељу на 1 km пута у Врњачкој Бањи долази 90,52 становника, док је у Србији 158,81 становника на 1 km пута у 2018. години.

Преко општине Врњачка Бања у току је изградња новог ауто-пута Е-761: Појате (Е-75) - Крушевац - Краљево - Чачак - Ужице - Сјеница - Црна Гора.

Када је реч о паркирању, број места није довољан да подмири потребе у току летњег периода када је врхунац туристичке сезоне и

када се у Врњачкој Бањи одржавају манифестације које привлаче велики број посетилаца.

Што се приступачности јавних објеката тиче, сви јавни објекти имају могућност моторног приступа до улаза у објекте (кола хитне помоћи, противпожарна кола и сл.)

Јавна расвета се налази уз локалне и некатегорисане путеве и улице у насељима и у парковској зони Врњачке Бање. Међутим, структура јавне расвете је неповољна, јер још увек у великом проценту улице, како у самој Врњачкој Бањи, тако и у околним селима, нису довољно осветљене, према савременим захтевима. Осим овога, на многим деоницама, светиљке и инсталације су старе, што чешће доводи до кварова и лошег осветљења, а коришћење живиних извора светлости, који су у Европи готово избачени из употребе, а процентуално су најзаступљеније на територији наше општине, доводи до високих рачуна за утрошену електричну енергију и повећава трошкове одржавања.

Како би се превазишли ови проблеми и смањили сви трошкови везани за јавну расвету Општина Врњачка Бања тренутно реализује пројекат којим ће се:

- заменити светиљке са живиним изворима светлости новим светиљкама са натријумовим изворима високог притиска, метал-халогеним или светиљкама са LED изворима светлости;
- реконструисати поједине деонице јавне расвете;

Врњачка Бања се последњих година значајно определила за развој спортског туризма па је све више оних гостију који у Врњачку Бању долазе на спортске припреме, спортске игре, рекреацију и сл. Врњачка Бања има све услове за развој спортског туризма и спортске медицине. Ту је, пре свега, значајан број спортиста, значајан број учесника у физичком васпитању и значајан број учесника у спортској рекреацији и терапији у Врњачкој Бањи. Затим, изузетно повољан балнеоклиматолошки фактор минералне воде, клима, рељеф, паркови, шуме, здрава храна, развијена служба физикалне медицине, кабинет за спортску медицину са медицинским особљем и лекарима специјалистима за спортску медицину, сарадња са катедрама за спортску медицину и функционалну терапију, сарадња са спортским клубовима и спортистима, квалитетни спортски терени за припреме и могућност смештаја великог броја спортских екипа у комфорне угоститељске и туристичке објекте.

Најзначајнији објекат је Спортска хала „Врњачка Бања“ која испуњава услове за многе спортове као што су: кошарка, одбојка, рукомет, борилачки спортови, стони тенис, мали фудбал и сл.

Финансијска подршка Министарства државне управе и локалне самоуправе, у износу од 11,5 милиона динара, одобрена је пројекту општине Врњачка Бања за унапређење спортске инфраструктуре.

Пројекат је обухватио сређивање фудбалског терена у Врњцима и то уградњу система заливања, изградњу трибина и свлачионица. Улагањем у спортску инфраструктуру, локална самоуправа је обезбедила најбоље услове за припреме спортиста.

Неколико отворених терена за мале спортове (Стадион малих спортова „Коцка“) лоцирани у самом центру Бање, пружају идеалне услове за бављење малим фудбалом, кошарком и рукометом уз могућност закупа терена у вечерњим сатима. Ови терени представљају једне од најстаријих спортских терена у Врњачкој Бањи. Изграђени су 50-их година 20. века као шљакасти терени за рукомет и кошарку, а у наредним деценијама су ови терени асфалтирани, а сада је постављен и тартан. Ови терени заузимају култно место у историји Бањског спорта. На њима је формиран кошаркашки клуб „Гоч“ као и рукометни клуб „Гоч“. Током претходних година дограђене су трибине, свлачионице и ресторан за спортисте. Терени су осветљени рефлекторима.

Олимпијски базен изграђен је 1960. године и налази се у близини минералног извора Снежник. Овај објекат представља значајну туристичку понуду Врњачке Бање током летње сезоне. Током лета то је омиљено састајалиште младих који у врелим летњим данима освежење налазе управо на њему. Састоји се из комплекса од два базена од којих је један дечији, а други олимпијских димензија 25x50m и дубине од 1,20m - 2,20m. Поред базена постоји и пословни објекат са свлачионицама, амбулантом и спасилачком службом, а такође постоји и услужни објекат где гости базена могу да се освеже. Затворени базени у склопу врњачких хотела пружају одличне могућности упражњавања ватерпола и пливања током читаве године док у летњој сезони велики Олимпијски базен представља спортски објекат где се најрадије окупљају деца, омладина и гости Врњачке Бање. Ове 2022. године свечано је отворен и Аква парк „Рај“, највећи у Србији и региону. Посетиоцима је на располагању

богат садржај: велики базен са таласима, лења река дужине од скоро 0,5km, гусарски брод у дечијем базену са тобоганима, групе адреналинских тобогана итд. Обзиром да је замишљен тако да омогућава целодневни одмор, па се у оквиру овог комплекса налазе и продавнице, сувенирнице, ресторани, пивнице и сл. За све оне који више воле реку и спортски риболов уређене су Подунавачке баре (10 km) на Западној Морави где се и одржавају велика спортска такмичења. Такође постоје и идеални услови за бављење ловом у уређеном ловишту на Гочу.

Ски стаза представља значајну туристичку понуду Врњачке Бање у зимском периоду. Ски лифт се налази на планини Гоч удаљеној 12 километара од центра Врњачке Бање. До њега се долази асфалтираним обележеним путем. Пружа одличне услове за рекреативно бављење скијањем и за организовање такмичења.

Једна од великих предности Врњачке Бање је свакако у томе што она поседује око 60ha површине без саобраћаја, од чега више од половине припада Централном врњачком парку. Пројекат Врњачког парка утемељен је још средином 19-ог века и од тада до дана данашњег непрестано се ради на његовом уређењу и унапређењу. Многи светски стручњаци учествовали су у уређењу врњачког парка, доприносили су својим идејама и методима и били део тима састављеног од више генерација и великог броја људи из различитих временских периода. Почети на којима леже темељи данашњег Врњачког парка, датирају у 1888. годину, о чему имамо сведочанства у виду сачуваних фотографија. Из тадашњег парка састављеног од неколико кратких и испреплетаних стаза за шетњу, једне цветне ронделе и травњака, временом се изродио данашњи парк дужи од 2km. У парку се налазе и вештачка стена, терени за тенис, јапански врт и римски извор. Врњачки парк проглашен је за споменик природе и стављен под заштиту државе.

0:140

Табела 2 Саобраћајна инфраструктура²¹

Путна инфраструктура	Укупно	Савремени коловоз	Државни путеви I реда (магистрални)		Државни путеви II реда (регионални)		Општински путеви (локални)	
			свега	Савремени коловоз	свега	савремени коловоз	свега	савремени коловоз
Република Србија	43.967,0	28.899,3	3.889,9	3.859,5	10.040,2	9.108,8	30.036,9	15.931
Рашки област	2.959,8	1.411,3	281,4	281,4	450,4	390,3	2.228	739,6
Врњачка Бања	288,8	271,4	15,3	15,3	58,8	45,6	214,7	210,5

²¹ Извор: "Општине и региони у Републици Србији, 2019.", Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2019. године;

1.9. МСПП

Обзиром да је општина Врњачка Бања туристичко место I категорије и после Београда најпосећенија туристичка дестинација у Србији, не изненађује структура мале привреде у којој доминирају предузетници у услужном сектору, пре свега делатности ресторана и покретних угоститељских објеката које следе такси превозници и трговине на мало и велико.

Када је реч о привредним друштвима такође доминира услужни сектор, пре свега трговина на велико, ресторани, хотели превоз путника и терета и консултантске активности. Једини изузетак са значајнијим учешћем представља сектор изградње стамбених и нестамбених зграда који на овој ранг листи заузима високо друго место.

Подаци за период 2014-2018 показују раст нивоа просечних зарада и на нивоу републике и на нивоу региона, док је на нивоу

општине овај показатељ гравитирао око 33.500,00 динара све до 2017. године када је забележен раст на 35.124,00 динара, односно 38.544,00 у 2018. години. Такође, потребно је напоменути да је општина Врњачка Бања на основу Закона о регионалном развоју („Сл. гласник РС“, бр. 51/2009, 30/2010 и 89/2015 - др. закон) сврстана у II категорију према степену развијености, односно 80-100% од републичког просека, док се просечне нето зараде крећу 74,87-72,64% од републичког просека. Када је реч о односу зарада на локалном и регионалном нивоу, просечне нето зараде на локалном нивоу су константно ниже од оних на нивоу региона.

0:41

Табела 3 Просечна нето зарада (у РСД)²²

Година	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Република Србија	44.530,00	44.432,00	46.097,00	47.893,00	49.650,00	54.919,00	60.073,00	65.864,00
Београд	55.429,00	55.551,00	57.717,00	60.142,00	60.689,00	68.140,00	74.311,00	82.132,00
Рашка област	37.504,00	37.066,00	38.315,00	37.833,00	40.569,00	44.304,00	48.509,00	52.800,00
Врњачка Бања	33.338,00	33.704,00	33.487,00	35.124,00	38.544,00	41.802,00	45.442,00	49.619,00

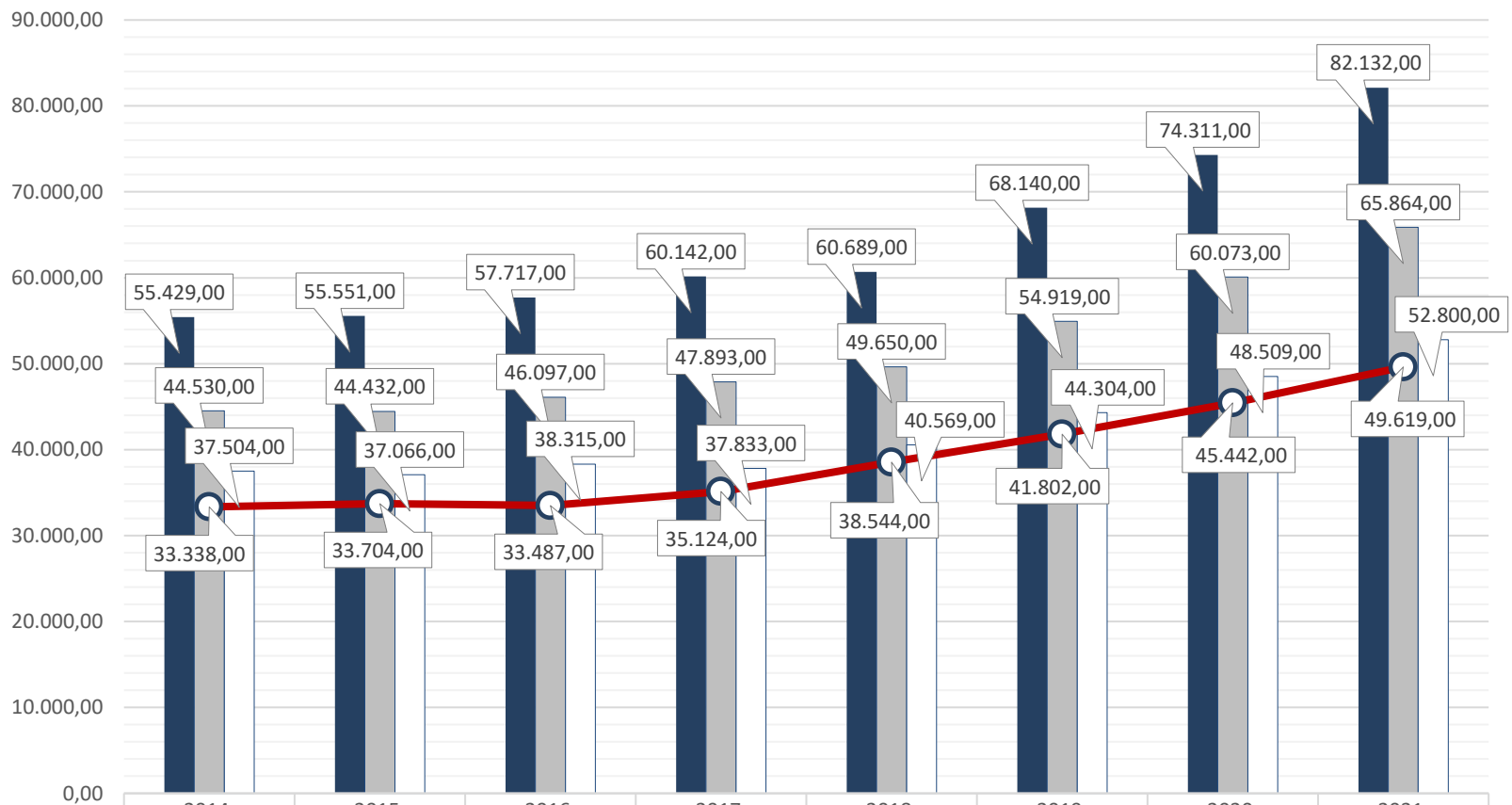
²² Извор: Агенција за привредне регистре – Мапа мера и подстицаја регионалног развоја

0:142

Просечна нето зарада (у РСД)

■ Београд ■ Република Србија □ Рашка област ●-○ Врњачка Бања

	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
■ Београд	55.429,00	55.551,00	57.717,00	60.142,00	60.689,00	68.140,00	74.311,00	82.132,00
■ Република Србија	44.530,00	44.432,00	46.097,00	47.893,00	49.650,00	54.919,00	60.073,00	65.864,00
□ Рашка област	37.504,00	37.066,00	38.315,00	37.833,00	40.569,00	44.304,00	48.509,00	52.800,00
●-○ Врњачка Бања	33.338,00	33.704,00	33.487,00	35.124,00	38.544,00	41.802,00	45.442,00	49.619,00

1.10. Пољопривреда

Гледано према типу пољопривредне производње, пољопривреду општине Врњачка Бања карактерише доминација мешовитих пољопривредних газдинстава, с обзиром на то да више од половине пољопривредних газдинстава (53,7%) припада једној од три групе пољопривредних газдинстава са мешовитом биљном и сточарском производњом. Специјализованих газдинстава је 46%, с тим што је у овој групи највише специјализованих за ратарску производњу, а најмање за повртарство, цвећарство и остале хортикултуре.

Структуру пољопривредног земљишта од укупне површине земљишта према начину коришћења чине: - ораничне површине (2699ha), - ливаде и пашњаци (2216ha), - воћњаци (460ha) и - виногради (1ha). Општина Врњачка Бања располаже добрим земљиштем и климатским чиниоцима за развој воћарства. На коришћеној површини под воћем, највише је заступљена шљива са 223.350 стабала, јабука са 47.210 стабала и виногради са 30 родних чокота.²³

Према расположивим подацима бројчано стање стоке на територији општине Врњачка Бања се значајно променило, нарочито у погледу великог смањења броја говеда од 53,54% - више него преполовљен фонд, а на рачун повећања броја свиња и оваца и живине. Производња млека је и даље сегмент који доноси највећим делом и најбрже доходак пољопривредним домаћинствима на територији наше општине и Републике.

Посматрано на локалном нивоу, број свиња је повећан за 79,37% поредећи 2018. годину са 2013. годином. Производни циклус

је знатно краћи у односу на говедарство и бржи је обрт капитала. Без обзира на цикличну исплативост ове производње у нашој земљи, треба посветити пажњу њеном развоју. Производња је углавном за сопствене потребе и као додатни извор прихода. Генетски потенцијал свиња на територији општине Врњачка Бања је веома неуједначен, нема никаквог организованог програма набавке приплодног материјала нити одгајивачког циља, а мере унапређења свињарства (вештачко осемењавање плоткиња семеном тестираних нерастова супериорне генетике, контролисаног здравственог стања) се примењују стихијски, без контроле од 1998. године. Нешто организованије и са становишта здравствене исправности квалитетније, ова мера се спроводи од када је сточарско-ветеринарски центар у Великој Плани почео организовану дистрибуцију семена испитаних нерастова једном седмично на територији општине Врњачка Бања (2000. године). Не постоје грла у матичној евиденцији стручних служби на територији општине Врњачка Бања.

0:43

²³ Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за општину Врњачка Бања за 2019.годину („Сл. лист Општине Врњачка Бања“, бр. 21/2019);

Број оваца на територији општине је у порасту у посматраном периоду и у односу на 2003. годину повећан је за 3.681, односно за 53,78%. Ако се узме у обзир да су овце:

- Веома рентабилне животиње;
- Са мало захтева у смислу исхране и држања;
- Корисне за побољшање квалитета наших пашњачких површина (нарочито у прегонском начину држања, комбиновано са држањем говеда);
- Животиње чије је парење сезонски, али се применом савремених биотехнолошких метода може постићи вансезонски припуст, који резултира са два јагњења годишње, уз повећан проценат ближњења и
- Да су јагњад веома тражена роба која скоро увек има добру цену,

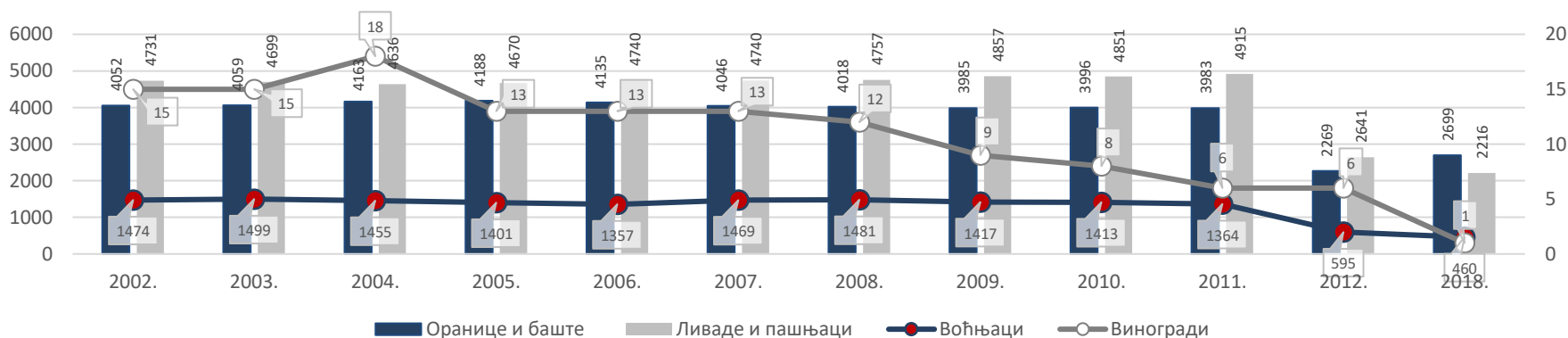
0:44

Потребно је осмислити подстицајне мере за развој овчарства као производње која одговара како оперативном менаџменту нашег

пољопривредног газдинства, тако и менаџменту за очување човекове околине.

Под живинарством првенствено подразумевамо узгој кокоши, ћурки, гусака и патака. Од живине се добијају изузетно квалитетне главне намирнице попут јаја и меса, али уз њих ту су и споредни производи попут стајњака и перја. Месо живине има већу нутритивну вредност од меса осталих домаћих животиња због већег удела есенцијалних аминокиселина и мањег удела везивног ткива. Разликујемо живина с белим месом (кокоши, ћурке) и живина с тамним месом (патка, гуска). Од споредних производа користи се перје и паперје живине у изради постељина, одеће и украсних предмета. У последње две декаде бројчано стање живине је експоненцијално расло са 33.355 у 2003. години на 296.892 у 2018. години, што представља пораст од 790,10%.

График 6 Пољопривредне површине према начину коришћења 2002-2018

2. АНАЛИЗА КРОВНОГ ПЛАНСКОГ ДОКУМЕНТА

2.1. Стратегија одрживог развоја Општине Врњачка Бања 2013-2023

2.1.1. Процес израде

Дана 30.3.2007. год., Скупштина општине Врњачка Бања на 16. редовној седници на основу члана 18. Став 1. тачка 9. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 9/02), члана 23. Статута општине Врњачка Бања („Сл. лист општине Краљево“, бр. 24/04) и на основу Декларације о одрживом развоју у градовима и општинама Србије, доноси ОДЛУКУ о отпочињању стратешког планирања и изради Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања.

Дана 12.04.2013 године Скупштина општине Врњачка Бања на својој 7. седници на основу члана 36 став 1 тачка 5 Статута општине Врњачка Бања („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 1/13 – пречишћен текст) доноси одлуку о усвајању Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023.

Принципи на којима је почивало остварење стратегије садрже у себи системе вредности за које се Општина определила као и етичке основе на којима се заснива стратегија. Неки од принципа су:

- Развој заснован на знању и стручности;
- Васпитање и образовање младих засновано на трајним вредностима;
- Транспарентност и активно учешће свих сектора у процесу израде и реализације стратегије;
- Равномерни развој у оквиру Општине;
- Сарадња са окружењем.

Срж стратегије представља структура циљева која је логична и хијерархијска. Циљеви су рашчлањени по нивоима на све детаљније циљеве до нивоа програма и пројеката. Хијерархијска структура циљева је рашчлањена на три нивоа и то: стратешки приоритети, општи циљеви и посебни циљеви. Виши циљеви логично воде ка нижим циљевима.

0:45

Постављени циљеви имају следеће карактеристике:

- Конзистентност – стратешки приоритети, општи циљеви и посебни циљеви су у узајамној сагласности;
- Релевантност – циљеви су релевантни за дату ситуацију (стање);
- Реалност (остварљивост)– у смислу да је могуће њихово извођење у простору и времену и са расположивим ресурсима;
- Специфичност и мерљивост – како би могло да се утврди да ли је циљ остварен и до ког нивоа.
- Временска дефинисаност – са одређеним терминима достизања резултата.

Након дефинисаних кључних области за развој и дефинисаних радних тимова за обраду сваке области понаособ, утврђена је визија развоја општине као и општи и посебни циљеви и пројекти. Општи циљеви представљају уопштене изјаве и планирају се дугорочно. Посебни циљеви произилазе из општих и односе се на конкретне области које треба развијати и унапређивати и планирају се средњорочно. Стратешки план не би био потпун без унапред одређених приоритета и акционог плана за реализацију пројеката уз унапред утврђени временски оквир и финансијску пројекцију истих.

Пројекти су конкретне мере које су предузимане у претходном периоду како би се постигли конкретни резултати и тиме остваривали, посебни и општи циљеви и на крају, визија општине. Важно је напоменути да је постигнут консензус око дефинисане визије, циљева, пројеката и приоритета предвиђених акционим планом за прву годину реализације.

Приоритизација пројеката утврђених стратешким планом урађена је у складу са унапред утврђеним критеријумима за оцењивање од стране чланова Комисије за стратешко планирање. Приоритетни пројекти у плану имплементације пројеката у првој години нашли су своје место на основу укупног броја бодова које је освојио дати пројекат. Број пројеката по датој области у плану имплементације утврђен је на основу односа укупног броја пројеката једне области са укупним бројем освојених бодова свих пројеката исте области. Критеријуми који су се користили за приоритизацију пројеката су следећи:

Табела 4 Критеријуми за приоритизацију пројекат

Утицај на општи циљ	У којој мери овај посебан циљ утиче на остварење општег циља из ког произилази? 3 – Много 2 – Средње 1 – Мало 0 – Ни мало	Друштвени развој и управљање у јавном сектору	На који начин ће пројекат утицати на унапређење услуга у друштвеном сектору и/или унапређење јавних предузећа и установа? 3 - Веома много 2 – Средње 1 – Мало 0 - Ни мало
Изводљивост	Колика је вероватноћа да ће се финансијски и људски ресурси неопходни за реализацију посебног циља (пројекта) бити доступни? 5 - Велика вероватноћа, већ су обезбеђена средства 4 -Вероватноћа постоји, познати су извори 3 - Вероватноћа постоји 2 - Мала вероватноћа да је сигурно 1 - Није сигурно 0 - Не постоји начин	Заштита животне средине и природни ресурси	На који начин ће пројекат допринети заштити животне средине и/или равномерној употреби ресурса општине? 3 – Веома много 2 – Средње 1 – Мало 0 – Ни мало
Временски оквир	Након колико времена ће се моћи измерити резултати утицаја пројекта? 3 - Краткорочно (мање од једне године) 2 - Средњорочно (2-4 године) 1 - Дугорочно (5 и више година)	Спремност за учешће и подршку	У којој мери сте спремни да лично учествујете у реализацији овог конкретнoг посебног циља? 3 – Велика 2 – Средња 1 – Мала 0 – Не постоји
Креирање радних места / Задржавање радних места и привлачење инвестиција	На који начин ће пројекат утицати на општину у смислу стварања нових радних места, задржавања радних места или капиталних инвестиција? 3 - Веома много 2 - Средње 1 – Мало 0 - Нема ефекта	Компатибилност са осталим посебним циљевима	Да ли ће остварење овог посебног циља допринети остварењу других посебних и општих циљева? 3 – Велика 2 – Средња 1 – Мала 0 – Не постоји

Приликом израде стратегије узете су у обзир и релевантне стратегије и докумената регионалног, националног и међународног развоја без којих одрживи развој Општине није могућ. Осим тога,

2.1.2. Измене и допуне

У току 2014. године у складу са Упутством за израду програмског буџета, објављеним од стране Министарства финансија, Стална конференција градова и општина је отпочела спровођење низа активности у циљу подршке свим градовима и општинама у процесу увођења програмског буџета. Једна од тих активности је била и припрема одговарајућих смерница и модела докумената који су стављени на располагање свим градовима и општинама и како би им помогли у припреми буџета за 2015. годину и испуњавању законске обавезе увођења програмског буџета.

Законом о буџетском систему ("Сл. Гласник РС", бр. 54/2009, 73/2010, 101/2010, 101/2011, 93/2012, 62/2013, 63/2013 - испр. и 108/2013) члан 112.) прописано је да се увођење програмског модела буџета примењује поступно за поједине кориснике буџетских средстава Републике Србије, а у целини од доношења Закона о буџету Републике Србије и Одлуке о буџетима локалне власти за 2015. годину. У ту сврху Министарство финансија је у овој години израдило Упутство за израду Програмског буџета уз поштовање најбоље праксе у погледу транспарентности и контроле јавне потрошње.

Унапређење буџетског процеса је део шире реформе управљања јавним финансијама, која ставља нагласак на утврђивање приоритета и оптимизацију потрошње у циљу подстицања привредног раста и ефикасног пружања квалитетних

Стратегија одрживог развоја Општине је усклађена и са постојећим секторским стратегијама у Републици.

услуга јавне управе. Програмски буџет представља ефикасан механизам за спровођење те реформе. Такав буџет омогућава боље управљање учинком јавне управе, већу одговорност корисника буџета, успостављање снажнијих веза између годишњег буџета, утврђивања приоритетних расхода и издатака и спровођења јавних политика, као и већу транспарентност потрошње. Јединице локалне самоуправе своју програмску структуру утврђују на основу листе програма и програмских активности униформних за све ЈЛС. Ту листу је утврдила Стална конференција градова и општина (у даљем тексту: СКГО), у складу с надлежностима ЈЛС. У тој листи је за програме и програмске активности утврђена њихова: шифра, назив, сектор коме припадају и сврха. СКГО је утврдила и накнадно доставила и листу униформних индикатора. Применом ових индикатора пружају се подаци о општим достигнућима униформних програма и програмских активности, као и статистички подаци из домена униформних програма и програмских активности.

ЈЛС имају обавезу да прате и извештавају о вредностима које се мере утврђеним униформним индикаторима, као део својих редовних обавеза извештавања. Униформност програма и програмских активности и индикатора обезбеђује да ЈЛС међусобно упореде трошкове и квалитет услуга пружених грађанима у оквиру тих програма и програмских активности. Такође, та униформност програма и програмских активности и њихова усклађеност са секторима и програмима на централном нивоу, омогућује да се

спроведе финансијска анализа и прате активности корисника буџета у одређеним областима на свим нивоима власти. Додатне инструкције о повезивању стратешког планирања и израде буџета ЈЛС и подршку у успостављању програмске структуре такође је обезбедила СКГО тако што је израдила униформне циљеве за програме и програмске активности у складу са надлежностима ЈЛС што је дато као надлежност Упутством за израду програмског буџета Министарства финансија, а приказано је графиком који се налази у прилогу.

Обзиром да се тренутно одвија процес који уводи потпуно нови концепт креирања буџета, Одељење за локални економски развој било је становишта да су се стекли услови за измене и допуне Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023. и да је потребно наведене смернице из упутства Министарства финансија и смернице које је дала СКГО истовремено уградити и у Стратегију како би кровни стратешки документ имао потребан опсег да обухвати 15 програма са преко 100 програмских активности и тиме ускладили кровну стратегију са уведеним концептом програмског буџета, а затим наведене измене пренети и на документе нижег реда који учествују у формирању програмског буџета као финалног документа.

2.1.3. Ex-post анализа Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања за период 2013-2023

Табела 5 Сажети приказ акционог плана

СТРАТЕШКИ ПРИОРИТЕТ	ОПШТИ ЦИЉ	ПОСЕБНИ ЦИЉ	ПРОЈЕКАТ (ЗАДАТАК)	ВРЕДНОСТ (ДИН.)	ВРЕДНОСТ (EUR) УСЛОВНО 100:1
1. Унапређени услови за развој привреде	1.1. Унапређење услова за развој туризма	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде	1.1.1.1.1. Мастер план туризма општине Врњачка Бања	5.000.000,00	50.000,00
			1.1.1.2.1. Аqua парк (комплекс базена) са теренима за тенис, одбојку на песку, балон салом и пратећим објектима	800.000.000,00	8.000.000,00
			1.1.1.2.2. Уређење корита Врњачке реке	75.000.000,00	750.000,00
			1.1.1.2.3. Изградња "Туристичког инфо центра" на улазу у Врњачку Бању	26.340.000,00	263.400,00
			1.1.1.2.4. Уређење излетишта на Гочу и туристичке стазе	15.000.000,00	150.000,00
			1.1.1.2.5. Препарцелација и уређење инфраструктуре за изградњу међународних културних центара са традиционалним ресторанима на Гочу	100.000.000,00	1.000.000,00
			1.1.1.2.6. Израда Главног пројекта и студије изводљивости за реконструкцију "Олимпијског базена"	5.000.000,00	50.000,00
			1.1.1.2.7. Решавање имовинских односа и израда главног пројекта реконструкције и изградње спортског комплекса "Коцка"	5.500.000,00	55.000,00

0:150

1. Унапређени услови за развој привреде		1.1.1.2.8. Цветна рондела на кружном току	1.000.000,00	10.000,00	
		1.1.1.2.9. Адаптација постојећег објекта и простора на Гочу	7.000.000,00	70.000,00	
		1.1.1.2.10. Санација, реконструкција и доградња Виле „Сплендор“	1.125.000.000,00	11.250.000,00	
		1.1.1.2.11. Економат „Пет храстова“	39.000.000,00	390.000,00	
		1.1.1.2.12. Аква парк „Ривијера“	49.500.000,00	495.000,00	
		1.1.1.3.1. Реконструкција објекта “Летње позорнице”	12.000.000,00	120.000,00	
		1.1.1.3.2. Набавка дигиталне опреме за приказивање филмова у биоскопу	10.800.000,00	108.000,00	
		1.1.1.3.3. Израда главног пројекта и изградња депоа за “Културни центар” и “Народну библиотеку”	7.500.000,00	75.000,00	
	1.1.2. Обнова културно-историјског наслеђа	1.1.2.1.1. Наставак реконструкције и изградње Централног бањског парка	40.000.000,00	400.000,00	
		1.1.2.1.2. Врњачки тунел времеплов	5.000.000,00	50.000,00	
	1.2. Унапређење услова за развој пољопривреде	1.2.1. Интензивирање производње	1.2.1.1.1. Едукација пољопривредних произвођача	805.000,00	8.050,00
			1.2.1.2.1. Развој тржишта земљишта	1.500.000,00	15.000,00
			1.2.1.3.1. Интензивирање свих облика пољопривредне производње	20.000.000,00	200.000,00

1. Унапређени услови за развој привреде			(ратарство, воћарство, повртарство итд.)				
			1.2.1.3.2. Формирање машинских прстенова	2.000.000,00	200.000,00		
			1.2.1.4.1. Развој сточарске производње	10.000.000,00	100.000,00		
	1.4. Унапређење услова за развој заната и трговине	1.4.4. Подстицај запошљавању	1.4.4.2.1. Изградња етно-куће, центра за очување старих заната, вештина и умећа	7.000.000,00	70.000,00		
	1.5. Унапређење услова за развој малих и средњих предузећа и радњи		1.5.1. Израда базе података малих и средњих предузећа (МСП)	1.5.1.1. База података учесника у привредним активностима у Општини Врњачка Бања	1.500.000,00	15.000,00	
				1.5.2. Оснивање Друштва привредника	1.5.2.1. Клуб предузетника	1.400.000,00	14.000,00
				1.5.7. Пружање техничке и финансијске подршке за повезивање сродних предузећа у удружења, мреже и кластере	1.5.7.1. Формирање и развој кластера	1.400.000,00	14.000,00
				1.5.11. Формирање пословног предузетничког центра, инкубатор центра и тренинг центра	1.5.11.1. Оснивање „Инкубатор центра“	1.400.000,00	14.000,00
	2.1. Израда неопходне планске документације		2.1.2. Обрада података – дигитализација Општине применом нових технологија	2.1.2.1. Израда карте јавне својине	14.000.000,00	140.000,00	
				2.1.2.2. Израда дигиталне инжињерскогеолошке карте општине Врњачка Бања површине 293 km2 размере 1: 5000	2.600.000,00	26.000,00	
2.1.2.3.				2.600.000,00	26.000,00		

2. Развој инфраструктуре			Израда дигиталне хидрогеолошке карте општине Врњачка Бања површине 293km ² размере 1: 5000		
			2.1.2.4. Израда идејног решења, визуелизација и видео анимација локација	2.400.000,00	24.000,00
		2.1.6. Израда пројектне документације	2.1.6.1. Израда пројектне документације за реконструкцију градских, сабирних и приступних саобраћајница са изградњом тротоара	2.000.000.000,00	20.000.000,00
2.2. Унапређење саобраћајне инфраструктуре у општини	2.2.3. Реконструкција главних улица	2.2.3.1. Реконструкција јавне расвете са репарацијом и монтажом „рустичних“ стубова у централној пешачкој зони	7.000.000,00	70.000,00	
		2.2.3.2. Систем за даљинско управљање јавном расветом	33.000.000,00	330.000,00	
2. Развој инфраструктуре	2.3. Изградња и реконструкција комуналне инфраструктуре	2.3.3. Реконструкција и проширење канализационе мреже на 100% територије општине Врњачка Бања	2.3.3.1. Израда Главног пројекта канализационе мреже на територији општине Врњачка Бања	106.000.000,00	1.060.000,00
			2.3.3.2. Израда пројектне документације за фабрику за пречишћавање отпадних вода и изградња фабрике	11.000.000.000,00	11.000.000,00
			2.3.3.3. Изградња уличне канализационе мреже за део територије МЗ “Врњци”	25.000.000,00	250.000,00
		2.3.7. Решавање градског и међуградског саобраћаја	2.3.7.1. Изградња аутобуске станице	120.000.000,00	1.200.000,00
		2.8.3. Решење проблема комуналне зоохигијене	2.8.3.1. Изградња азила за псе „Мрвица“	10.000.000,00	100.000,00
		2.4.	2.4.1.	2.4.1.1.	2.000.000,00

	Социјална стамбена изградња	Стратешко планирање	Израда Стратегије социјалног становања			
			2.4.1.2. Изградња социјалних станова	200.000.000,00	2.000.000,00	
3. Развијени и очувани људски ресурси	3.1. Брига о деци, младима и породици	3.1.3. Превенција социјалне патологије кроз формирање и активности канцеларије и клуба за младе	3.1.3.1. Јачање капацитета организација и удружења која се баве младима	5.000.000,00	50.000,00	
			3.1.3.2. Породично саветовалиште при Центру за социјални рад	10.000.000,00	100.000,00	
			3.1.3.3. Програми за превенцију болести зависности и за промоцију здравих животних стилова код деце и младих.	10.000.000,00	100.000,00	
	3.2. Унапређење положаја особа са инвалидитетом	3.2.4. Професионалне доквалификације и преквалификације особа са инвалидитетом	3.2.4.1. Професионална оријентација особа са инвалидитетом	1.000.000,00	10.000,00	
		3.2.5. Дневни центар за особе са инвалидитетом	3.2.5.1. Дневни боравак за децу са посебним потребама	6.000.000,00	60.000,00	
	3.3. Унапређење положаја старих лица	3.3.1. Сервис помоћ у кући	3.3.1.1. Сервис „Помоћ у кући“	30.000.000,00	300.000,00	
		3.3.2. Дневни центар за старе	3.3.2.1. Реконструкција постојећих објеката у јавном власништву у Дом за старе и пензионере	5.000.000,00	50.000,00	
	3. Развијени и очувани људски ресурси	3.5. Заштита људских и мањинских права	3.5.2. Унапређење положаја припадника Ромске популације	3.5.2.1. Изградња Клуба за Роме	9.100.000,00	90.100,00
				3.5.2.2. Подршка културних и едукативних програма за Роме	2.000.000,00	20.000,00
			3.5.4. Унапређење положаја рањивих група	3.5.4.1. Подршка културних и едукативних програма мањина	10.000.000,00	100.000,00
3.5.4.2.				10.000.000,00	100.000,00	

			Унапређ. положаја жена – подршка програма за жене		
			3.5.4.3. Унапређење положаја незапослених лица	10.000.000,00	100.000,00
4. Образовање, култура и спорт	4.1. Унапређење просторних капацитета образовних и културних институција	4.1.1. Изградња и реконструкција школа	4.1.1.1. Изградња и реконструкција објеката у предшколским и школским установама, јавним и друштвеним организацијама који се баве образовањем, спортом и културом	100.000.000,00	1.000.000,00
		4.1.2. Изградња и реконструкција отворених и затворених спортских објеката и терена	4.1.2.1. Изградња покривеног школско спортског базена за обуку и пливачка и ватерполо такмичења у ОШ Попински борци “Пискавац”	100.288.000,00	1.280.000,00
		4.1.3. Техничко опремање школа	4.1.3.1. Опремање информатичких кабинета у основним и средњим школама у Општини	25.000.000,00	250.000,00
			4.1.3.2. Опремање кабинета за музичку и ликовну уметност, новинарство, туризам и осталих кабинета у основним и средњим школама у Општини	30.000.000,00	300.000,00
	4.2. Подизање нивоа ефикасности рада образовних и културних установа	4.2.4. Системско уређење садржаја културне понуде Општине	4.2.4.1. Израда акционог плана стратешког развоја културе у Општини	300.000,00	3.000,00
5. Унапређење локалних институција	5.3. Унапређење организационе структуре локалних институција	5.3.1. Формирање / унапређење рада Канцеларије за локални економски развој	5.3.1.1. Одељење за ЛЕР	6.000.000,00	60.000,00
			5.3.1.2. Формално и неформално образовање кадрова ОУ	5.000.000,00	50.000,00
		5.3.8. Унапређење рада општинског услужног	5.3.8.1. Увођење „Система 48“	1.000.000,00	10.000,00

		центра кроз повезивање јавних предузећа и установа и месних канцеларија на јединствену мрежу података			
6. Заштита животне средине	6.1. Системски приступ заштити животне средине	6.1.4. Израда и реализација плана и програма енергетске ефикасности	6.1.4.1. Реконструкција функционалног осветљења на територији општине Врњачка Бања у циљу преласка на ЛЕД осветљење	100.310.000,00	1.310.000,00
			6.1.4.2. Реконструкција и адаптација јавних објекта општине Врњачка Бања у циљу унапређење енергетске ефикасности	100.000.000,00	1.000.000,00
	6.2. Смањење количине чврстог отпада	6.2.2. Санација Општинске депоније	6.2.2.1. Израда пројектне документације и прва фаза ремедијације, санације и рекултивације дивљих депонија и сметлишта	2.000.000,00	20.000,00
		6.7.1. Заштита пијаће воде	6.7.1.1. Израда плана и пројектне документације за заштиту свих изворишта пијаће и минералне воде са изградњом лабораторије	15.000.000,00	150.000,00
		6.7.2. Заштита речних водотокова	6.7.2.1. Израда пројектне документације за мрежу фекалне канализације и колектора и изградња	2.000.000.000,00	20.000.000,00
			СВЕГА	8.669.555.000,00 дин.	86.695.550,00 EUR

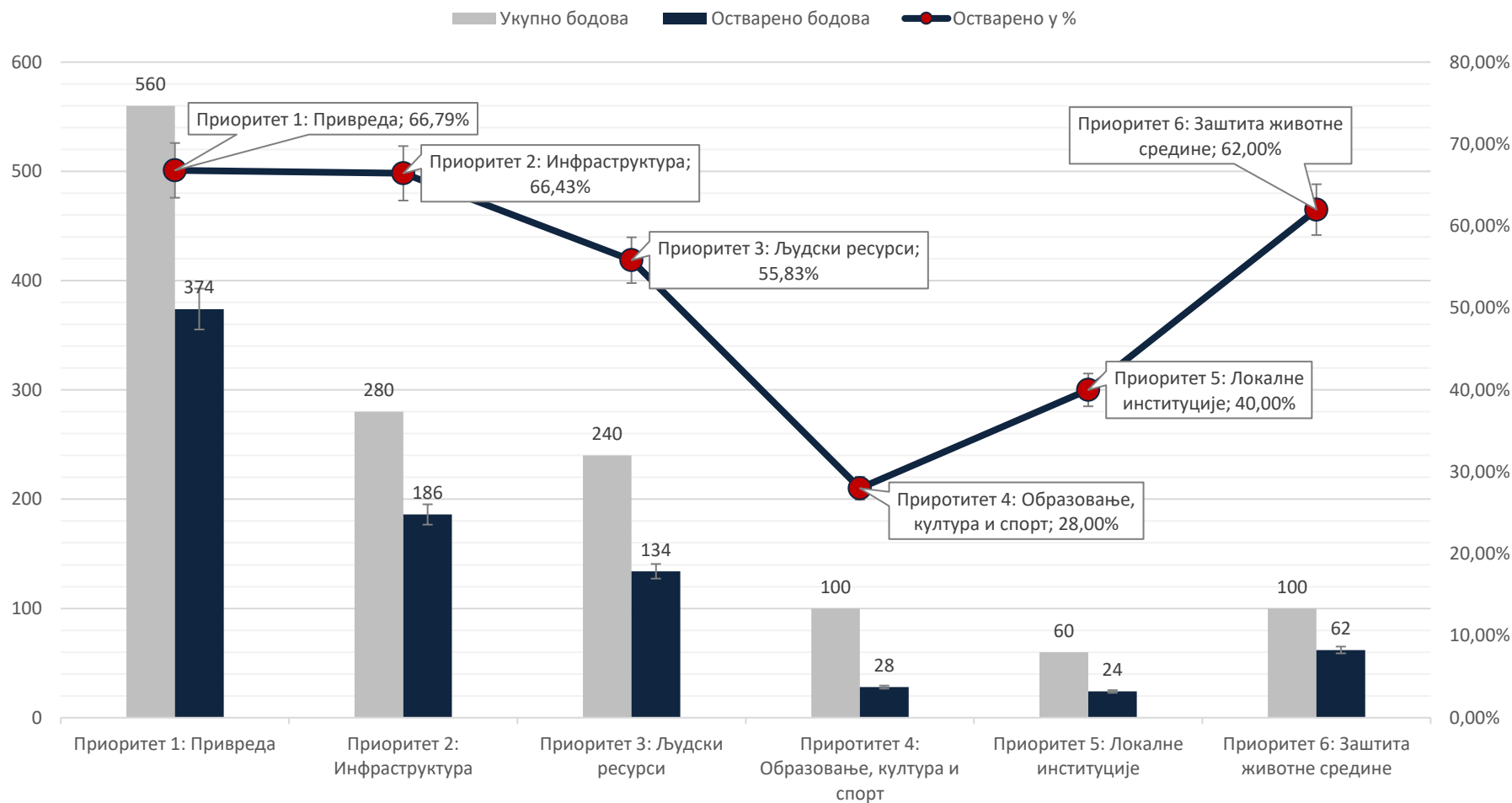

ЗБИРНИ ПРЕГЛЕД

Максималан број бодова: 1340;

Остварени број бодова: 808;

Остварење у процентима: 60.30%

0:57

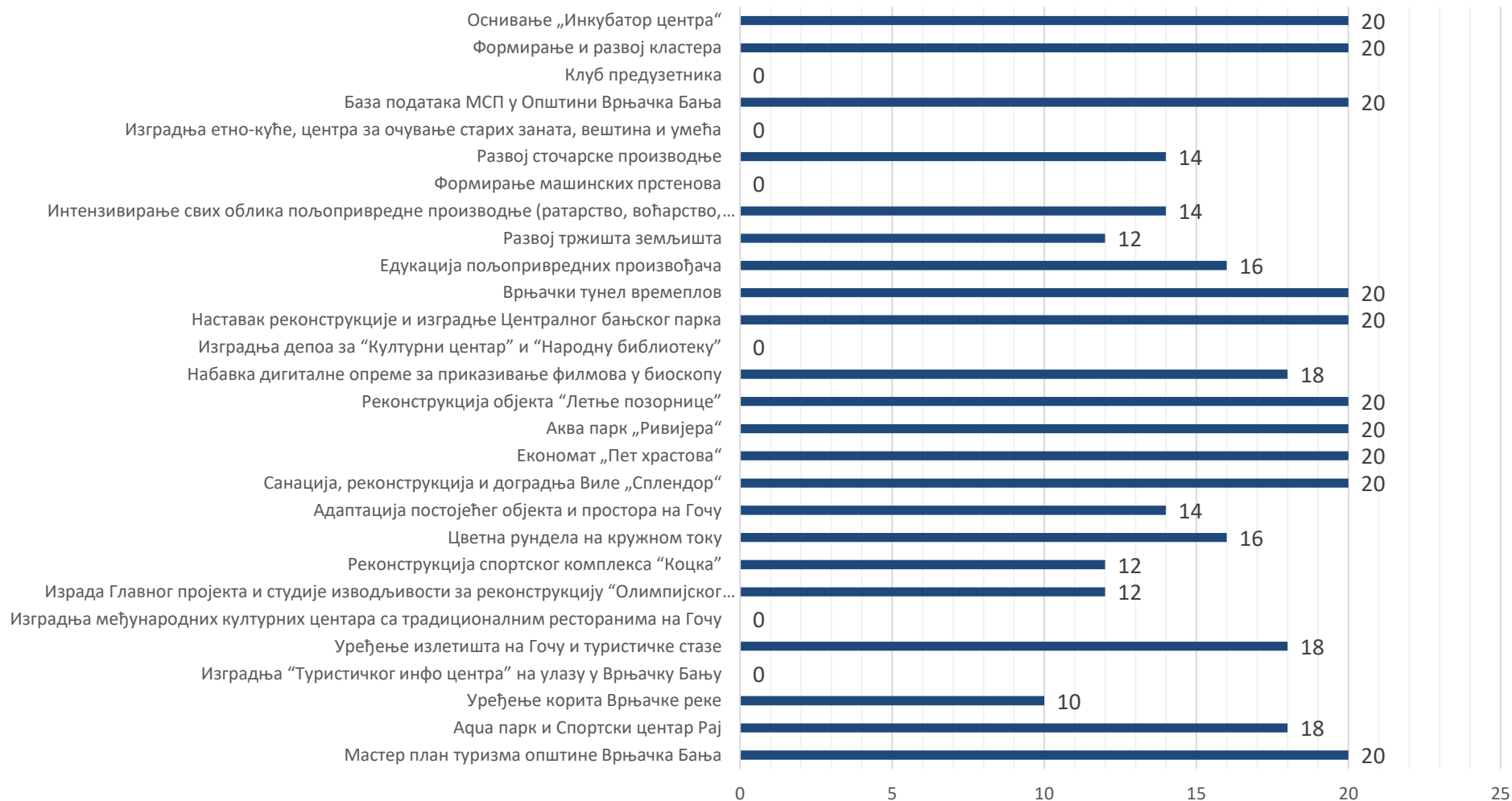
ПРИОРИТЕТ 1: ПРИВРЕДА

Максималан број бодова: 560;

Остварени број бодова: 374;

Остварење у процентима: 66.79%

0:58

ПРИОРИТЕТ 2: ИНФРАСТРУКТУРА

Максималан број бодова: 280;

Остварени број бодова: 186;

Остварење у процентима: 66.43%

0:59

ПРИОРИТЕТ 3: ЉУДСКИ РЕСУРСИ

Максималан број бодова: 240;

Остварени број бодова: 134;

Остварење у процентима: 55.83%

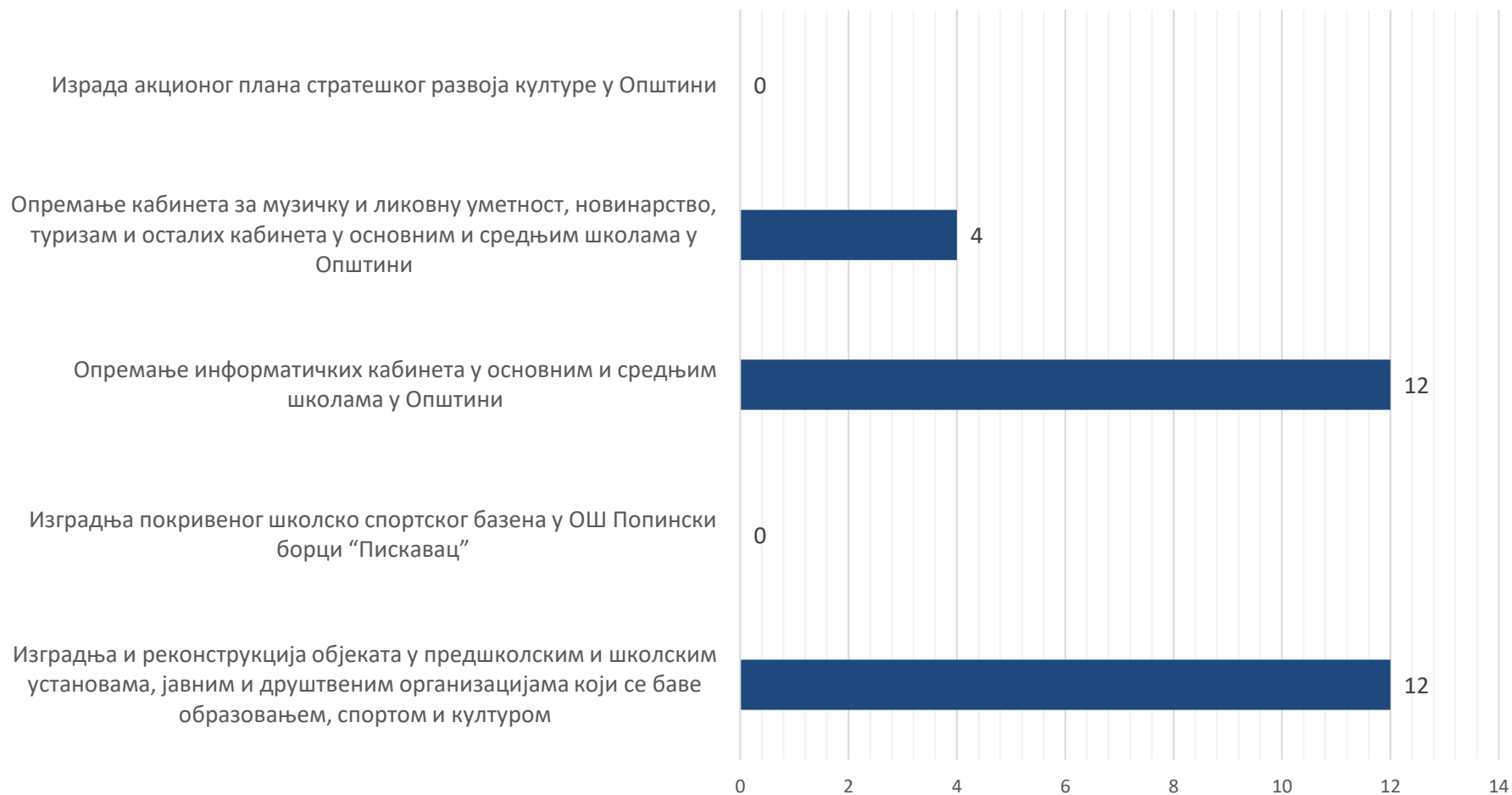
0:160

ПРИОРИТЕТ 4: ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА И СПОРТ

Максималан број бодова: 100;

Остварени број бодова: 28;

Остварење у процентима: 28.00%

0:161

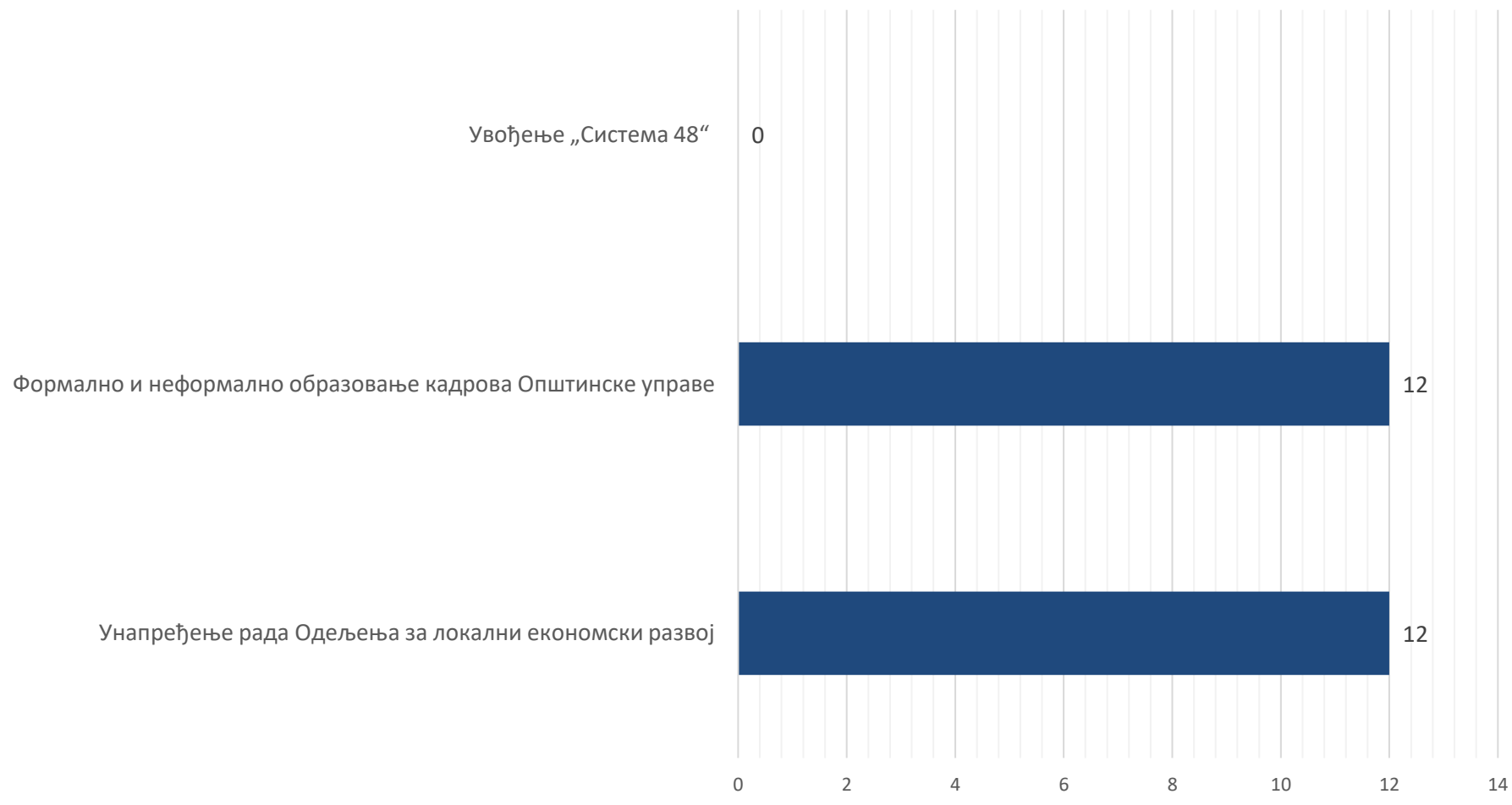
ПРИОРИТЕТ 5: ЛОКАЛНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ

Максималан број бодова: 60;

Остварени број бодова: 24;

Остварење у процентима: 40.00%

0:162

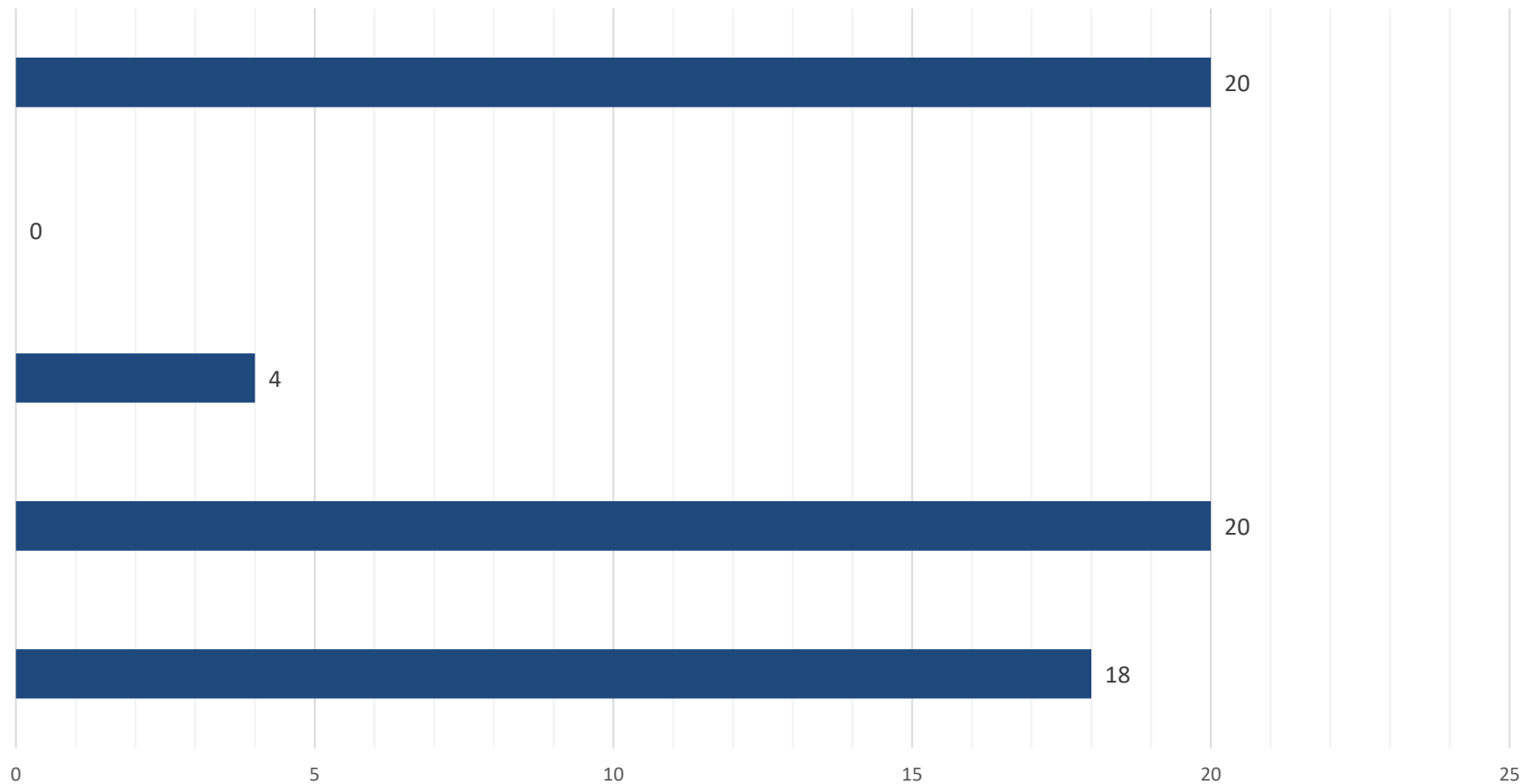

ПРИОРИТЕТ 6: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

Максималан број бодова: 100;

Остварени број бодова: 62;

Остварење у процентима: 62.00%

0:163

Претходни графици представљају степен реализације пројеката наведених у акционом плану према припадајућим стратешким приоритетима. Стубови лево представљају максималан могући број бодова свих пројеката из акционог плана који припадају датом

приоритету, док стубови десно представљају укупно остварени број бодова реализованих пројеката из акционог плана који припадају датом приоритету.

Табела 6 Евалуациона табела пројеката из акционог плана

ПРИОРИТЕТ 1: ПРИВРЕДА									
1.1.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ ТУРИЗМА							
1.1.1.1.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Мастер план туризма општине Врњачка Бања							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	временски оквир/планирано	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.1.1. Израда стратешких докумената	Постављен плански основ за даљи развој туризма	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		6 месеци	2022	Донета одлука о усвајању документа	Израђен и усвојен документ	Сл. лист Општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Аqua парк и Спортски центар Рај (комплекс отворених и затворених базена) са теренима за тенис, одбојку, пратећим смештајним објектима							

	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	временски оквир	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Унапређен спектар услуга које се нуде посетиоцима и становницима	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		36 месеци	2014-2022	Број нових радних места: 50-100	40-60	ПКС ПАРТНЕР база података
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	18	Било је потребно непуних 10 година да се од идеје дође до званичног отварања аква парка					
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.2.2.	ПРОЈЕКАТ	Уређење корита Врњачке реке							
	Специфични циљ	Очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Повећан број пешачких стаза за посетиоце и становнике, смањен ризик од изливања и унапређена заштита животне средине појачаним чишћењем корита и обала	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		30 месеци	2013 - 2020 - 2022	Обогатити туристичку понуду уређеном речном обалом, шеталиштем и бициклистичком стазом		Интегрисана база пројеката општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	10	Период реализације знатно премашује планирани рок који је био реалан					
	Ефикасност	1							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
1.1.1.2.3.	ПРОЈЕКАТ	Изградња “Туристичког инфо центра” на улазу у Врњачку Бању							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних	Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		24 месеца	Није реализован	Учинити туристичку понуду општине доступнијом свим посетиоцима Врњачке Бање	-	-

	спортско-рекреативних и културних објеката								
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
1.1.1.2.4.	ПРОЈЕКАТ	Уређење излетишта на Гочу и туристичке стазе							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Развој туристичких производа и проширење туристичке понуде ван насељеног места Врњачка Бања	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		12 месеци	2022	Уређен простор капацитета за 2000 излетника и 100 кампера (обезбеђени прикључци за воду и струју, обезбеђен систем за отпадне воде и одлагање смећа)	Израђена пројектно техничка документација и у току је реализација I фазе пројекта "Рајска планина Гоч"	Интегрисана база пројекта општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									

0:167

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	18	Израђена пројектно техничка документација и у току је реализација I фазе					
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.2.5.	ПРОЈЕКАТ	Препарцелација и уређење инфраструктуре за изградњу међународних културних центара са традиционалним ресторанима на Гочу							
	Специфични циљ	оčekивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Обогатити туристичку понуду	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		6 месеци	Пројекат није реализован	Број нових радних места: 50-100 Обогатити туристичку понуду	-	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
Релевантност		0	Пројекат није реализован						
Ефикасност									
Ефективност									

	Одрживост									
1.1.1.2.6.	ПРОЈЕКАТ	Израда Главног пројекта и студије изводљивости за реконструкцију “Олимпијског базена”								
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере	
	1.1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Обогатити туристичку понуду новим савременијим спортско-рекреативним објектима	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		18 месеци	2020	Обогатити туристичку понуду новим савременијим спортско-рекреативним објектима	Извршено партерно уређење базена и порушене старе трибине	Интегрисана база пројекта општине Врњачка Бања	
	УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
	Релевантност	3	12							
	Ефикасност	3								
Ефективност	3									
Одрживост	3									
1.1.1.2.7.	ПРОЈЕКАТ	Решавање имовинских односа и израда главног пројекта реконструкције и изградње спортског комплекса “Коцка”								
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере	

	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Омогућено коришћење терена ширем кругу корисника, пре свега професионалних тимова чије кровне организације имају специфичне захтеве по питању терена	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		21 месец	2019	Обогатити туристичку понуду новим савременијим спортско-рекреативним објектима	Постављена тартан подлога на комплетну површину терена и замењене трибине	Интегрисана база пројеката општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
1.1.1.2.8.	ПРОЈЕКАТ	Цветна рондела на кружном току							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-	Унапређена прегледност и визуелни доживљај приликом доласка у туристичко	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		4 месеца	2014	Обогатити туристичку понуду адекватним уређењем централног бањског кружног тока	Унапређена прегледност и визуелни доживљај приликом доласка у туристичко	Интегрисана база пројеката општине Врњачка Бања

	спортско-рекреативних и културних објеката	место I категорије							место I категорије	
УКУПНО ЗА МЕРУ										
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
	Релевантност	3	16							
	Ефикасност	5								
	Ефективност	3								
	Одрживост	5								
1.1.1.2.9.	ПРОЈЕКАТ	Адаптација постојећег објекта и простора на Гочу								
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере	
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Стварање допунске понуде за госте Врњачке Бање, где би организовано проводили време у живописном окружењу, на чистом ваздуху, конзумирали Гочке и Српске специјалитете	СБ „Меркур“ Одељење за ЛЕР		3 месеца	Пројекат је у почетној фази реализације	Број нових радних места:5 Годишњи приходи: 2.000.000,00 дин.	-	-	

		из непосредног еколошког окружења и развој руралног туризма.							
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	14	Израђена пројектно техничка документација и у току је реализација прве фазе					
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
1.1.1.2.10	ПРОЈЕКАТ	Санација, реконструкција и доградња Виле „Сплендор“							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	На темељу старог подигнут нови савремени wellness објекат који прати најновије туристичке и здравствене трендове	СБ „Меркур“ Одељење за ЛЕР		18 месеци	2018-2020	Број нових радних места: 20 Годишњи приходи: 60.000.000,00 Стварање нових капацитета високе категорије, могућност смештаја спортских екипа на припремама.	Број нових радних места: 20-30 Годишњи приходи: 60.000.000,00	Званична интернет презентација СБ "Меркур"
УКУПНО ЗА МЕРУ									

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20	Објекат изграђен и стављен у функцију					
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.2.11	ПРОЈЕКАТ	Економат „Пет хрстова“							
	Специфични циљ	оčekивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Растерећен просторни капацитет објекта Нови Меркур и омогућена организација послова на ефикаснији и ефективнији начин	СБ "Меркур" Одељење за ЛЕР		15 месеци	2015	Број нових радних места:3 Стварање бољих и модернијих услова у складу са европским стандардима за смештај и чување хране, мањи утрошак енергије, смањење утицаја на животну средину савременом опремом.	Број нових радних места:3	Званична интернет презентација СБ "Меркур"
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							

	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.2.12	ПРОЈЕКАТ	Аква парк „Ривијера“							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.2. Изградња нових савремених туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Отворен wellness центар "FONS ROMANUS"	СБ „Меркур“ Одељење за ЛЕР		13 месеци	2013	Број нових радних места: 3 Стварање допунске понуде за госте Врњачке Бање, комплетирање понуде.	Број нових радних места: 3	Званична интернет презентација СБ "Меркур"
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.3.1.	ПРОЈЕКАТ	Реконструкција објекта “Летње позорнице”							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.3. Реконструкција и осавремењавање постојећих туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Реконструисани и осавремењени културни објекти	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		29 месеци	2016	Обогатити туристичку понуду адекватним уређењем Летње позорнице.	Реконструисан објекат и трибине	Интегрисана база пројеката општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.3.2.	ПРОЈЕКАТ	Набавка дигиталне опреме за приказивање филмова у биоскопу							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.3. Реконструкција и осавремењавање постојећих туристичко-	осавремењен постојећи биоскоп	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		3 месеца		Обогатити туристичку понуду савременим биоскопским представама	Замењен стари филмски пројектор који је користио филмске траке са новим дигиталним	Интегрисана база пројеката општине Врњачка Бања

	спортско-рекреативних и културних објеката							(ласерским) пројектором	
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	18						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.1.1.3.3.	ПРОЈЕКАТ	Израда главног пројекта и изградња депоа за “Културни центар” и “Народну библиотеку”							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.3. Реконструкција и осавремењавање постојећих туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Повећање просторних капацитета установа Културни центар и Народна библиотека	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		45 месеци	Пројекат није реализован	Обогатити туристичку понуду адекватним уређењем Летње позорнице	-	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
1.1.2.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Наставак реконструкције и изградње Централног бањског парка							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.3. Реконструкција и осавремењавање постојећих туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Заштита и очување споменика природе под заштитом државе у функцији туризма	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		3 месеца	2015	Обогатити туристичку понуду уређеним централним парком	Заштићен споменик природе под заштитом државе у функцији туризма	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							

	Одрживост	5							
1.1.2.1.2.	ПРОЈЕКАТ	Врњачки тунел времеплов							
	Специфични циљ	оčekивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.1.1. Подизање нивоа туристичке понуде 1.1.1.3. Реконструкција и осавремењавање постојећих туристичко-спортско-рекреативних и културних објеката	Стављање у функцију културе и туризма објекта из II светског рата	Општина Врњачка Бања ТО Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		45 месеци	У току	Обогатити туристичку понуду новим културно-историјским садржајем	У току је реализација I фазе реконструкције тунела вредности преко 30.000.000,00 динара	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.2.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ ПОЉОПРИВРЕДЕ							
1.2.1.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Едукација пољопривредних произвођача							
	Специфични циљ	оčekивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	1.2.1. Интензивирање производње 1.2.1.1. Едукација пољопривредних произвођача	Повећан број запослених у пољопривреди	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Координатор за пољопривреду		Стална активност	Континуирано	Број нових радних места - Очекивано самозапошљавање 50 особа	ЈЛС организује радионице у склопу "Школе пољопривреде"	Званична интернет презентација ЈЛС
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	16						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	3							
1.2.1.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Развој тржишта земљишта							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.2.1. Интензивирање производње 1.2.1.2. Развој тржишта земљишта	Јасно дефинисан катастар непокретности Повећање рационалног и наменског коришћења свих облика својине земљишта (приватног и државног)	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Служба за катастар непокретности РС Пољопривредн и произвођачи		24 месеца	У току	Јасно дефинисан катастар непокретности Повећање рационалног и наменског коришћења свих облика својине земљишта (приватног и државног)	Реализација у току	Годишњи извештај о раду Општине Врњачка Бања - Одсек за имовинско-правне послове

УКУПНО ЗА МЕРУ								
Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
Релевантност	3	12						
Ефикасност	3							
Ефективност	3							
Одрживост	3							
1.2.1.3.1.	ПРОЈЕКАТ	Интензивирање свих облика пољопривредне производње (ратарство, воћарство, повртарство итд.)						
Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
1.2.1. Интензивирање производње 1.2.1.3. Интензивирање свих облика пољопривредне производње	Стандардизација семена високих категорија Подизање матичних засада свих економски целисходних воћних врста Увођење у производњу нових врста Праћење стања, предлагање мера за константни развој	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Пољопривредни и произвођачи		24 месеца	Континуирано	Број нових радних места: 50 Повећање приноса за 100%	ЈЛС у посматраном периоду годишње издвајала 5.000.000,00 до 15.000.000,00 динара на субвенције у пољопривреди	Званични сајт општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ								

0:180

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	14						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
1.2.1.3.2.	ПРОЈЕКАТ	Формирање машинских прстенова							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.2.1. Интензивирање производње 1.2.1.3. Интензивирање свих облика пољопривредне производње	Повећана производња Смањени трошкови производње	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Мали и средњи пољопривредн и произвођачи са непотпуном механизацијом		Стална активност	Пројекат није реализован	Једна до две акционе групе годишње добијају захтевану машину, опрему и сл.	-	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
1.2.1.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Унапређење услова за развој сточарске производње према свим компаративним предностима и дистинктивним компетентностима							

	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.2.1. Интензивирање производње 1.2.1.4. Развој сточарске производње према свим компаративним предностима и дистинктивним компетентностима	Унапређење сточарске производње према свим компаративним предностима, са посебним освртом на овчарској производњи	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Одељење за привреду Пољопривредни и произвођачи		24 месеци	Континуирано	Повећање броја грла у овчарству преко 300%	ЈЛС у посматраном периоду годишње издвајала 5.000.000,00 до 15.000.000,00 динара на субвенције у пољопривреди	Званични сајт општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	14						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
1.4.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ УСЛОВА ЗА РАЗВОЈ ЗАНАТА И ТРГОВИНЕ							
1.4.4.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Изградња етно-куће, центра за очување старих заната, вештина и умећа							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.4.4. Подстицај запошљавању 1.4.4.2. Формирање	Смањена незапосленост Очувани стари занати	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		4 месеца	Пројекат није реализован	Број нових радних места 5 - (Прва фаза – покретање едукативних	-	-

	пословног предузетничког центра, инкубатор центра и тренинг центра	Подигнута свест о значају очувања националне баштине					циклуса) 5-10 - (Друга фаза – установљавање програма едукације који ће бити трајно присутни у понуди Етно-куће) - Оспособљавање полазника за самосталну занатску делатност 30-100 - Број запослених у програмима обуке о Прва година 5 о Друга година 5-10 - Број семинара, курсева и других облика обуке 12 - Број полазника по програму 10-50		
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
1.5.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗВОЈА МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА И РАДЊИ							
1.5.1.1.	ПРОЈЕКАТ	База података учесника у привредним активностима у Општини Врњачка Бања							

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.5.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Клуб предузетника							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.5. УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗВОЈА МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА И РАДЊИ 1.5.2. Оснивање Друштва привредника	Одрживи развој чланица Заједнички наступ на тржишту Борба против нелојалне конкуренције	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Приватни предузетници		Стална активност	Пројекат није реализован	Формиран и функционалан Клуб предузетника	-	-
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
1.5.7.1.	ПРОЈЕКАТ	Формирање и развој кластера							

	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.5. УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗВОЈА МАЛИХ И СРЕДЊИХ ПРЕДУЗЕЋА И РАДЊИ 1.5.7. Пружање техничке и финансијске подршке за повезивање сродних предузећа у удружења, мреже и кластере	Формиран кластер туристичке привреде Врњачке Бање	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР МСП сектор		Стална активност	2021	Број нових радних места: 2-5 - Бржи развој МСП сектора - Побољшана укупна привредна ситуација - Већи животни стандард становништва	Формиран кластер туристичке привреде Врњачке Бање	АПР
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
1.5.11.1.	ПРОЈЕКАТ	Оснивање „Инкубатор центра“							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнер и	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	1.5. УНАПРЕЂЕЊЕ РАЗВОЈА МАЛИХ И СРЕДЊИХ	Основен Центар за развој	Општина Врњачка Бања Одељење за		Стална активност	2021	Број нових радних места: 2-5	Основен Центар за развој	https://crid.rs/

	ПРЕДУЗЕЋА И РАДЊИ 1.5.11. Формирање пословног предузетничког центра, инкубатор центра и тренинг центра	иновативних делатности у форми ДОО од стране Општине Врњачка Бања	ЛЕР Приватни предузетници					иновативних делатности	
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
	УКУПНО								
МАХ БР:	560	ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТ	374						
		У %	66.79%						

0:187

ПРИОРИТЕТ 2: ИНФРАСТРУКТУРА									
2.1.	ОПШТИ ЦИЉ	ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ							
2.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Израда карте јавне својине							
1.	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партне ри	временски оквир/планирање	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	2.1. ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ 2.1.1. База података – снимање територије Општине	Формирана база јавне својине олакшава комерцијализацију исте	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		24 месеца				
	УКУПНО ЗА МЕРУ								
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	16						
	Ефикасност	3							
Ефективност	3								
Одрживост	5								
2.1.1. 2.	ПРОЈЕКАТ	Географски информациони систем (GIS – Geographic Information System)							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.1. ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ 2.1.1. База података – снимање територије Општине	Очекује се да нови систем донесе много ефикаснији и ефективнији рад како на дневним пословима, тако и на пословима	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		12 месеци	Пројекат није реализован	Након проласка кроз све касније наведене фазе увођења система, очекује се да нови систем донесе много ефикаснији и ефективнији	-	-

		периодичног пресека стања, анализа и нових пројеката					рад како на дневним пословима, тако и на пословнима периодичног пресека стања, анализа и нових пројеката.		
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
2.1.2.2.	ПРОЈЕКАТ	Израда дигиталне инжињерскогеолошке карте општине Врњачка Бања површине 293 km² размере 1: 5000							
	Специфични циљ	Очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.1. ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ 2.1.2. Обрада података – дигитализација Општине применом	За дефинисање укупних природних могућности подручја општине Врњачка Бања а у циљу израде документације за просторни	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		24 месеца	Пројекат није реализован		-	-

0:189

0:190

	нових технологија	план и развој, потребно је извршити бројна истраживања из различитих истраживачких дисциплина. Геолошка истраживања треба да квалитативно и квантитативно дефинишу геолошке потенцијале на територији општине Врњачка Бања.							
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
2.1.2.3.	ПРОЈЕКАТ	Израда дигиталне хидрогеолошке карте општине Врњачка Бања површине 293km2 размере 1: 5000							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	<p>2.1. ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ</p> <p>2.1.2. Обрада података – дигитализација Општине применом нових технологија</p>	<p>Предвиђа се да се на територији општине Врњачка Бања, изведу хидрогеолошка истраживања са основним циљем да се прикажу егзактне могућности захватања квалитетних подземних вода различитог хемијског састава, првенствено за потребе:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. водоснабдевања становништва и индустрије; 2. наводњавање стакленика и мањих плантажа; 3. флаширање мало минерализоване вода (стона вода); 4. термалних и 	<p>Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР</p>	<p>24 месеца</p>	<p>Пројекат није реализован</p>				
--	--	---	--	------------------	---------------------------------	--	--	--	--

		термоминералних вода за различите намене.							
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
2.1.2.4.	ПРОЈЕКАТ	Израда идејног решења, визуелизација и видео анимација локација							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.1. ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ 2.1.2. Обрада података – дигитализација Општине применом нових технологија	Израда Идејног решења, визуелизација и видео анимација локација: Моравска језера Планина Гоч Нова Аутобуска станица Језеро-локација СРЦ Морава Кружни ток „магистралног	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		24 месеца	Континуирано	Локације и туристички садржаји презентовани помоћу нових технологија	Кључне локације и туристички садржаји презентовани помоћу нових технологија	Званични сајт Општине Врњачка Бања

		пута Олимпијски базен Летња позорница							
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	18						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
2.1.6.1.	ПРОЈЕКАТ	Израда пројектне документације за реконструкцију градских, сабирних и приступних саобраћајница са изградњом тротоара							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.1. ИЗРАДА НЕОПХОДНЕ ПЛАНСКЕ ДОКУМЕНТАЦИЈЕ 2.1.6. Израда пројектне документације	Унапређен квалитет саобраћајница и безбедност учесника у саобраћају	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Дирекција за планирање и изградњу		Трајно	Континуирано	Реконструисане саобраћајнице у складу са годишњим програмом одржавања, заштите, развоја и управљања општинским и некатегорисаним путевима и	Реконструисане саобраћајнице у складу са годишњим програмом одржавања, заштите, развоја и управљања општинским и некатегорисаним путевима и	Годишњи извештај о раду Општинске стамбене агенције

							улицама и изградња и реконструкција јавне расвете на подручју општине Врњачка Бања	улицама и изградња и реконструкција јавне расвете на подручју општине Врњачка Бања	
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
2.2.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У ОПШТИНИ							
2.2.3.1.	ПРОЈЕКАТ	Реконструкција јавне расвете са репарацијом и монтажом "рустичних" стубова у централној пешачкој зони							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.2. УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У ОПШТИНИ 2.2.3. Реконструкциј	Унапређено јавно осветљење	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Дирекција за планирање и изградњу		14 месеци	Континуирано	Реконструисана јавна расвета у складу са годишњим програмом одржавања, заштите, развоја и управљања општинским и некатегорисани	Реконструисана јавна расвета у складу са годишњим програмом одржавања, заштите, развоја и управљања општинским и некатегорисани	Годишњи извештај о раду Општинске стамбене агенције

	а главних улица						некатегорисан им путевима и улицама и изградња и реконструкција јавне расвете на подручју општине Врњачка Бања	м путевима и улицама и изградња и реконструкција јавне расвете на подручју општине Врњачка Бања	
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
2.2.3.2.	ПРОЈЕКАТ	Систем за даљинско управљање јавном расветом							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.2. УНАПРЕЂЕЊЕ САОБРАЋАЈНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ У ОПШТИНИ 2.2.3. Реконструкциј	Подизање енергетске ефикасности и уштеде у буџету услед смањења трошкова за јавну расвету	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Дирекција за планирање и изградњу Електродистрибуција		14 месеци	Пројекат није реализован	-	-	-

0:195

0:196

	а главних улица								
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
2.3.	ОПШТИ ЦИЉ	ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ							
2.3.3.	ПРОЈЕКАТ	Израда пројектне документације за фабрику за пречишћавање отпадних вода и изградња фабрике							
2.	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.3. ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ 2.3.3. Реконструкција и	Унапређена комунална инфраструктура пуштањем у рад ППОВ	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Бели извор“ и Дирекција за планирање и изградњу		87 месеци	Реализација пројекта у току кроз пројекат "Чиста Србија"	ППОВ пуштена у рад	Одређена локација и израђена пројектно-техничка документација и у току су припреме за отпочињање	Интегрисана база пројеката ЛЕР

	проширење канализационе мреже на 100% територије општине Врњачка Бања							извођења радова	
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
2.3.3.3.	ПРОЈЕКАТ	Изградња уличне канализационе мреже за део територије МЗ "Врњци"							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.3. ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ 2.3.3. Реконструкција и проширење канализационе мреже на	Унапређена комунална инфраструктура	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Бели извор“ и Дирекција за планирање и изградњу		48 месеци	Реализација пројекта у току кроз пројекат "Чиста Србија"	Улична канализационa мрежа пуштена у рад	Израђена пројектно-техничка документација и у току су припреме за отпочињање извођења радова	Интегрисана база пројекта ЛЕР

100% територије општине Врњачка Бања									
УКУПНО ЗА МЕРУ									
Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
Релевантност	5	20	Израђена пројектно техничка документација и у току је реализација прве фазе						
Ефикасност	5								
Ефективност	5								
Одрживост	5								
2.3.7. 1.	ПРОЈЕКАТ	Изградња аутобуске станице							
Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере	
2.3. ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ 2.3.7. Решавање градског и међуградског саобраћаја	Решена питања организације градског и приградског превоза и паркирања у Врњачкој Бањи на систематичан законом предвиђени начин.	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Дирекција за планирање и изградњу		39 месеци	2013	Број нових радних места: 50	Број запослених: 52	https://noviautoprevoz.rs/cir/	
УКУПНО ЗА МЕРУ									

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
2.3.8. 1.	ПРОЈЕКАТ	Изградња азила за псе „Мрвица“							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.3. ИЗГРАДЊА И РЕКОНСТРУКЦИЈА КОМУНАЛНЕ ИНФРАСТРУКТУРЕ 2.3.8. Решавање проблема комуналне зоохигијене	Трајно решен проблем паса луталица на територији ЈЛС	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Бели извор“ и Дирекција за планирање и изградњу		27 месеци	2013	Број нових радних места: 5 Остварене уштеде у износу од 1.000.000,00 дин	Број запослених: 4	ПКС ПАРТНЕР база података
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							

0:199

	Одрживост	3							
2.4.	ОПШТИ ЦИЉ	СОЦИЈАЛНА СТАМБЕНА ИЗГРАДЊА							
2.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Израда Стратегије социјалног становања							
1.	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	2.4. СОЦИЈАЛНА СТАМБЕНА ИЗГРАДЊА 2.4.1. Стратешко планирање	Постављен плански основ за решавање стамбених проблема на територији ЈЛС	Општина Врњачка Бања Општинска стамбена агенција, Одељење за ЛЕР, Дирекција за планирање и изградњу, ЦСР		6 месеци	2019-2029	Усвојен стратешки документ	Усвојена стратегија становања за период 2019-2029	Сл. лист Општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
2.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Изградња социјалних станова							
2.	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

0:200

	2.4. СОЦИЈАЛНА СТАМБЕНА ИЗГРАДЊА 2.4.1. Имплементаци ја Стратегије социјалног становања	Трајно решено стамбено питање осетљивих категија становништва који су у потреби	Општина Врњачка Бања Општинска стамбена агенција, Одељење за ЛЕР		9 година	У току	Број изграђених стамбених јединица	6 зграда са 120 стамбених јединица изграђених средствима донатора и додатно финансираних крз учешће ЈЛС и финансијско и у земљишту	Интегрисана база пројеката ЛЕР
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
	УКУПНО								
МАХ БР:	280	ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТ	186						
		У %	66.43%						

0:201

ПРИОРИТЕТ 3: ЉУДСКИ РЕСУРСИ

3.1.	ОПШТИ ЦИЉ	БРИГА О ДЕЦИ, МЛАДИМА И ПОРОДИЦИ
------	-----------	----------------------------------

3.1.3.1.	ПРОЈЕКАТ	Јачање капацитета организација и удружења која се баве младима							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир/планирано	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.1. БРИГА О ДЕЦИ, МЛАДИМА И ПОРОДИЦИ 3.1.3. Превенција социјалне патологије кроз формирање и активности канцеларије и клуба за младе	- Повећано учешће младих у јавном и културном животу заједнице кроз учешће у различитим активностима од интереса за локалну заједницу - Превенција социјалне патологије кроз подршку програма организација, удружења и КУД-ова	Општина, Канцеларија за младе Удружења за младе и удружења младих Министарство омладине и спорта Министарство културе Министарство здравља		24 месеца	2014-2019 2020-2025	- Повећано учешће младих у јавном и културном животу заједнице кроз учешће у различитим активностима од интереса за локалну заједницу - Превенција социјалне патологије кроз подршку програма организација, удружења и КУД-ова	- Повећано учешће младих у јавном и културном животу заједнице кроз учешће у различитим активностима од интереса за локалну заједницу - Превенција социјалне патологије кроз подршку програма организација, удружења и КУД-ова	Званични сајт општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							

3.1.3.2.	ПРОЈЕКАТ	Породично саветовалиште при Центру за социјални рад							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.1. БРИГА О ДЕЦИ, МЛАДИМА И ПОРОДИЦИ 3.1.3. Превенција социјалне патологије кроз формирање и активности канцеларије и клуба за младе	- Повећање сензибилитета родитеља за потребе и осећаје деце и младих и обрнуто, усклађивање породичних односа између деце и родитеља - Повећано учешће деце, младих и родитеља у јавном и културном животу заједнице кроз учешће у различитим активностима од интереса за локалну заједницу - Превенција социјалне патологије кроз подршку програма организација,	Општина, Канцеларија за младе Центар за социјални рад, Удружења за младе и удружења младих Министарство социјалне заштите		Трајно	Континуирано	Успостављена услуга при ЦСР	Услуга успостављена	Годишњи извештај о раду ЦСР

		удружења и КУД-ов							
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
3.1.3.3.	ПРОЈЕКАТ	Програми за превенцију болести зависности и за промоцију здравих животних стилова код деце и младих							
	Специфични циљ	Очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

0:204

	<p>3.1. БРИГА О ДЕЦИ, МЛАДИМА И ПОРОДИЦИ</p> <p>3.1.3. Превенција социјалне патологије кроз формирање и активности канцеларије и клуба за младе</p>	<p>- Повећање сензибилитета заједнице за проблеме, потребе и осећаје деце и младих,</p> <p>- Промена ставова у заједници за толеранцију психоактивних супстанца и укључење у промоцији здравих стилова живљења</p> <p>- Превенција социјалне патологије кроз подршку програма организација, удружења и КУД-ова</p>	<p>Општина, Канцеларија за младе</p> <p>Центар за социјални рад,</p> <p>Удружења у овој области, удружења за младе и удружења младих</p> <p>Министарство омладине и спорта</p> <p>Министарство културе</p> <p>Министарство здравља</p>		24 месеца	Континуирано	<p>- Повећање сензибилитета заједнице за проблеме, потребе и осећаје деце и младих,</p> <p>- Промена ставова у заједници за толеранцију психоактивних супстанца и укључење у промоцији здравих стилова живљења</p> <p>- Превенција социјалне патологије кроз подршку програма организација, удружења и КУД-ова</p>	<p>Годишње активности у складу са календаром јавног здравља КЗМ и ДЗ општине Врњачка Бања</p>	Извештај о раду КЗМ
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12	Увести чешће активности у току године					
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							

3.2.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ							
3.2.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Професионална оријентација особа са инвалидитетом							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ 3.2.4. Професионалне доквалификације и преквалификације особа са инвалидитетом	- Повећане могућности запошљавања особа са инвалидитетом	Општина Центар за социјални рад Црвени крст – Врњачка Бања НВО Дом здравља		24 месеца	Континуирано	- Повећане могућности запошљавања особа са инвалидитетом	Израђен и усвојен ЛАП за ОСИ 2016-2020 године	Сл. лист Општине Врњачка Бања
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	6						
	Ефикасност	1							
	Ефективност	1							
	Одрживост	1							
3.2.5.1.	ПРОЈЕКАТ	Дневни боравак за децу са посебним потребама							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	<p>3.2. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА ОСОБА СА ИНВАЛИДИТЕТОМ 3.2.5. Дневни центар за особе са инвалидитетом</p>	<p>Деци омогућен другачији приступ, начин рада и односа према њима ради њихове што боље физичке, психичке и социјалне адаптације и социјализације</p>	<p>Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Центар за социјални рад Црвени крст – Врњачка Бања НВО Дом здравља</p>		<p>Трајно</p>	<p>Континуирано</p>	<p>- На једном месту ће постојати поуздана и релативно обједињена евиденција деце са инвалидитетом и оне која заостају у развоју, и тиме омогућити да све будуће активности у пружању помоћи буду системски испланиране и спроведене - Омогућити деци другачији приступ, начин рада и односа према њима ради њихове што боље физичке, психичке и социјалне адаптације и социјализације личности у границама својих могућности - Омогућити њиховим породицама подршку и стручну помоћ на једном месту - Смањити степен изолованости ових</p>	<p>Дневни боравак успостављен у форми закупа простора у који су смештени корисници услуга о којима води рачуна УРДОУР ангажован од стране ЈЛС путем Уговора</p>	
--	---	---	---	--	---------------	---------------------	---	---	--

0:208

							породица - Повећати социјализацију и учешће у културним збивањима у Општини -Отклонити стигматизацију и дискриминацију деце и родитеља		
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							

3.3.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА СТАРИХ ЛИЦА							
3.3.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Сервис „Помоћ у кући“							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА СТАРИХ ЛИЦА 3.3.1. Сервис помоћ у кући	Припадници треће генерације који живе сами или са остарелим брачним другом и особе са инвалидитетом подржани у кућним условима	Центар за социјални рад Црвени крст – Врњачка Бања НВО Дом здравља		120 месеци	Услуга тренутно није доступна	- 50 корисника сервиса (припадници треће генерације који живе сами или са остарелим брачним другом и особе са инвалидитетом) - У сервису стално запослено 9 геронтодомаћица и један стручни сарадник	-	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Услуга тренутно није доступна					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
3.3.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Реконструкција постојећих објеката у јавном власништву у Дом за старе и пензионере							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	3.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ПОЛОЖАЈА СТАРИХ ЛИЦА 3.3.1. Сервис помоћ у кући	Припадници треће генерације који живе сами или са остарелим брачним другом и особе са инвалидитетом имају алтернативни вид збрињавања, неге и помоћи	Центар за социјални рад Црвени крст – Врњачка Бања НВО Дом здравља		12 месеци	-	Број нових радних места: 30-50 Годишњи приходи: 30.000.000,00 – 45.000.000,00 дин. - 100 - 150 корисника Дома за старе и пензионере (припадници треће генерације који живе сами или са остарелим брачним другом и особе са инвалидитетом)	У приватној режији у посматраном периоду на територији општине отворена два дома за старе	
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
3.5.	ОПШТИ ЦИЉ	ЗАШТИТА ЉУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА							
2.2.3.2.	ПРОЈЕКАТ	Изградња Клуба за Роме							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	3.5. ЗАШТИТА ЉУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА 3.5.2. Унапређење положаја припадника Ромске популације		Центар за социјални рад Црвени крст – Врњачка Бања НВО Дом здравља Одељење за ЛЕР		12 месеци	Реализација у току (постављен тракасти темељ и прва плоча)	- Приближавање институција система (здравство, социјална заштита, дечија заштита) грађанима и опслужити грађане Ромског насеља, управо код њих у најбољим могућим условима, где ће се осећати прихваћеним, тј. као своји; - Лепезом координираних активности са децом и младима велики број њих склониће се са улица, повећаће се број деце у школама, смањиће се социјална патологија карактеристична за Ромску популацију; - Повећање индивидуалних и групних капацитета. - Кроз све те активности створиће се услови	Постављен тракасти темељ и прва плоча	Интегрисана база пројеката општине Врњачка Бања
--	---	--	--	--	-----------	---	--	--	--

0:212

							и за бољу прихваћеност тј. интегрисаност у локалној заједници; - Коначно, свакако здравији живот.		
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
3.5.2.2.	ПРОЈЕКАТ	Подршка културних и едукативних програма за Роме							

	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.5. ЗАШТИТА ЉУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА 3.5.2. Унапређење положаја припадника Ромске популације	Боља видљивост, културолошка промоција Рома и поштовање различитости од стране локалног становништва	Удружења грађана Одељење за ЛЕР		120 месеци	Континуирано	- Боља видљивост, културолошка промоција Рома и поштовање различитости од стране локалног становништва - Створиће се услови за бољу интегрисаност Рома у локалној заједници; - Задовољнији грађани	Кроз донаторске програме комплетна школска популација Рома на територији ЈЛС (преко 70ученика) добила ИТ подршку (таблет рачунари) и подршку у виду едукативних програма	Интегрисана база пројеката ЛЕР
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	18						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
3.5.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Подршка културних и едукативних програма мањина							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	3.5. ЗАШТИТА ЉУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА 3.5.4. Унапређење положаја рањивих група	- Боља видљивост мањинских група, културолошка промоција и поштовање различитости - Створиће се услови за бољу интегрисаност мањина у локалној заједници; - Задовољнији грађани	Удружења грађана Одељење за ЛЕР		120 месеци	Мера није реализована	- Боља видљивост мањинских група, културолошка промоција и поштовање различитости - Створиће се услови за бољу интегрисаност мањина у локалној заједници; - Задовољнији грађани	-	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Мера није реализована					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
3.5.4.2.	ПРОЈЕКАТ	Унапређење положаја жена - Подршка програмима за жене							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.5. ЗАШТИТА ЉУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА 3.5.4. Унапређење	- Позиционирање и боља интегрисаност жена у заједници	Удружења грађана Одељење за ЛЕР		120 месеци	континуирано	- Позиционирање и боља интегрисаност жена у заједници		

	положаја рањивих група	- Оснаживање жена					- Оснаживање жена		
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12	Објекат изграђен и стављен у функцију					
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
3.5.4.3.	ПРОЈЕКАТ	Унапређење положаја незапослених лица							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	3.5. ЗАШТИТА ЛЋУДСКИХ И МАЊИНСКИХ ПРАВА 3.5.4. Унапређење положаја рањивих група	Смањена незапосленост најосетљивијих категорија незапослених лица	Удружења грађана Одељење за ЛЕР		120 месеци	Континуирано	- Подизање самопоуздања незапослених и мотивисање да се покрену на акцију - Позиционирање и боља интегрисаност незапослених лица у заједници - Оснаживање незапослених да постигну бољу конкурентност на тржишту	Број незапослених лица на евиденцији НСЗ 2013: 3.540 незапослених 1.878 жена 2021: 2.445 незапослених 1.339 жена	ЛАПЗ за наведени период
УКУПНО ЗА МЕРУ									

	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
	Релевантност	5	18							
	Ефикасност	5								
	Ефективност	5								
	Одрживост	3								
УКУПНО										
МАХ БР:	240	ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТ	134							
		У %	55.83%							

0:216

ПРИОРИТЕТ 4: ОБРАЗОВАЊЕ, КУЛТУРА И СПОРТ									
4.1.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРНИХ КАПАЦИТЕТА ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ УСТАНОВА							
4.1.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Изградња и реконструкција објеката у предшколским и школским установама, јавним и друштвеним организацијама који се баве образовањем, спортом и културом							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир/планирано	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

<p>4.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРНИХ КАПАЦИТЕТА ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ УСТАНОВА 4.1.1. Изградња и реконструкција школа</p>	<p>ЛАП за младе 2020- 2025</p>	<p>Општина Врњачка Бања Предшколске установе, основне и средње школе, културне установе, организације цивилног друштва</p>		<p>120 месеци</p>	<p>Број нових радних места: 50 - За услуге у предшколским установама има већа заинтересованост корисника у односу на постојеће просторне капацитете. Постоји проблем неиспуњења основних стандарда - У основним школама наставу похађа 2.600, а у средњим 1.200 ученика - Реализацијом овог пројекта постиже се квалитетно образовање за све предшколце, ученике, побољшање услова рада што ће омогућити укључење у процесе европског и међународног повезивања.</p>		
УКУПНО ЗА МЕРУ							
	<p>Критеријум</p>	<p>Процена остварења индикатора</p>	<p>Укупно</p>	<p>Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере</p>			
	<p>Релевантност</p>	<p>3</p>	<p>12</p>				
	<p>Ефикасност</p>	<p>3</p>					
	<p>Ефективност</p>	<p>3</p>					
	<p>Одрживост</p>	<p>3</p>					

0:217

0:218

4.1.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Изградња покривеног школско спортског базена за обуку и пливачка и ватерполо такмичења у ОШ Попински борци "Пискавац"								
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере	
	4.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРНИХ КАПАЦИТЕТА ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ УСТАНОВА 4.1.2. Изградња и реконструкција отворених и затворених спортских објеката и терена	Унапређење просторних капацитета за бављење спортским школским и ваншколским активностима	Општина Врњачка Бања Основне и средње школе		26 месеци	Пројекат није реализован	Број нових радних места: 5		-	
	УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
	Релевантност		0	Пројекат није реализован						
	Ефикасност									
Ефективност										
Одрживост										
4.1.3.1.	ПРОЈЕКАТ	Опремање информатичких кабинета у основним и средњим школама у Општини								
	Специфични циљ	Очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере	

4.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРНИХ КАПАЦИТЕТА ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ УСТАНОВА 4.1.3. Техничко опремање школа	Реализацијом овог пројекта постиже се квалитетно образовање за све ученике, побољшање методологије рада, а уплив информационих технологија ће омогућити укључење у процесе европског и међународног повезивања.	Општина Врњачка Бања Основне и средње школе		4 месеца		Број нових радних места: 5 - У Општини Врњачка Бања постоји 4 основних (са 13 школских места) и 2 средње школе - У основним школама наставу похађа 2.600, а у средњим 1.200 ученика			
	УКУПНО ЗА МЕРУ								
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
Ефективност	3								
Одрживост	3								
4.1.3.2.	ПРОЈЕКАТ	Опремање кабинета за музичку и ликовну уметност, новинарство, туризам и осталих кабинета у основним и средњим школама у Општини							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	4.1. УНАПРЕЂЕЊЕ ПРОСТОРНИХ КАПАЦИТЕТА ОБРАЗОВНИХ И	Реализацијом овог пројекта постиже се квалитетно образовање за све ученике, побољшање	Општина Врњачка Бања Основне и средње школе		4 месеца		Број нових радних места: 5 - У Општини Врњачка Бања постоји 4 основне (са 13		

	КУЛТУРНИХ УСТАНОВА 4.1.3. Техничко опремање школа	методологије рада, а уплив информационих технологија ће омогућити укључење у процесе европског и међународног повезивања.					школских места) и 2 средње школе - У основним школама наставу похађа 2.600, а у средњим 1.200 ученика		
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	1	4	Пројекат није реализован					
	Ефикасност	1							
	Ефективност	1							
	Одрживост	1							
4.2.	ОПШТИ ЦИЉ	ПОДИЗАЊЕ НИВОА ЕФИКАСНОСТИ РАДА ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ УСТАНОВА							
4.2.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Израда акционог плана стратешког развоја културе у Општини							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	4.2. ПОДИЗАЊЕ НИВОА ЕФИКАСНОСТИ РАДА ОБРАЗОВНИХ И КУЛТУРНИХ УСТАНОВА 4.2.4. Системско уређење садржаја културне понуде Општине	Позиционирање места културе у Општини у смислу да културу не треба сматрати главним потрошачем, већ оним чиниоцем који доноси директно или индиректно економску добит	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР Институције културе у Општини Министарство културе НВО		6 месеци	Пројекат није реализован	Израђен и усвојен документ	-	-

УКУПНО ЗА МЕРУ									
Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере						
Релевантност		0	Пројекат није реализован						
Ефикасност									
Ефективност									
Одрживост									
УКУПНО									
МАХ БР:	100	ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТ	28						
		У %	28.00%						

0:221

ПРИОРИТЕТ 5: ЛОКАЛНЕ ИНСТИТУЦИЈЕ									
5.3.	ОПШТИ ЦИЉ	УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ЛОКАЛНИХ ИНСТИТУЦИЈА							
5.3.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Унапређење рада Одељења за локални економски развој							
	Специфични циљ	оčekивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир/планирано	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

0:222	5.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ЛОКАЛНИХ ИНСТИТУЦИЈА 5.3.1. Унапређење рада Општинске управе	Допринос бржем локалном економском развоју	Општина Врњачка Бања		4 месеца	Континуирано	Број нових радних места: 5 - Формирање базе података - Стварање услова за привредни развој и отварање нових радних места - Привлачење домаћих и страних инвестиција - Алтернативно образовање (едукација према потребама) - Остваривање партнерства јавног и приватног сектора	Број радних места: 4 Формиране релевантне базе података Редовно годишње похађање обука Редовна подршка ЈПП и МСП	Годишњи извештај о раду ЛЕР-а
	УКУПНО ЗА МЕРУ								
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
Ефикасност	3								

	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
5.3.1.2.	ПРОЈЕКАТ	Формално и неформално образовање кадрова Општинске управе							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	5.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ЛОКАЛНИХ ИНСТИТУЦИЈА 5.3.1. Унапређење рада Општинске управе	- Унапређене услуге - Задовољнији корисници - развој	Општина Врњачка Бања		120 месеци	Континуирано	Број запослених који је похађао обуке у посматраном периоду	Око 70% запослених у посматраном периоду похађало формалне/неформалне обуке	Годишњи извештај о раду Општинске управе
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	3	12						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	3							
	Одрживост	3							
5.3.8.1.	ПРОЈЕКАТ	Увођење „Система 48“ - израда специфичног софтвера и едукација запослених за коришћење и одржавање јединственог система							

Специфични циљ	Очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
5.3. УНАПРЕЂЕЊЕ ОРГАНИЗАЦИОНЕ СТРУКТУРЕ ЛОКАЛНИХ ИНСТИТУЦИЈА 5.3.8. Унапређење рада општинског услужног центра кроз повезивање јавних предузећа и установа и месних канцеларија на јединствену мрежу података – набавка софтвера и едукација запослених за коришћење и одржавање јединственог система	Систем 48 пре свега треба да унапреди рад јавно комуналних предузећа и тиме поспеши рад и позицију локалне самоуправе која ствара повољно пословно окружење за привлачење инвестиција и отварање нових радних места. Један од резултата Система 48 би био и успостављање јединствене базе података јер сви захтеви грађана иду искључиво преко позивног Центра тако да се захтеви не могу изгубити или остати непримећени.	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		12 месеци	Систем уведен 2013 године, а укинут 2015. године	Број решених захтева кроз систем	56 решених захтева	Годишњи извештај о раду Општинске управе

		Крајњи циљ је унапређење рада система комуналних јавних предузећа што ће се позитивно одразити на побољшање квалитета живота свих грађана.							
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Систем уведен 2013 године, а укинут 2015. године					
	Ефикасност								
	Ефективност								
	Одрживост								
	УКУПНО								
МАХ БР:	60	ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТ	24						
		У %	40.00%						

0:225

ПРИОРИТЕТ 6: ЗАШТИТА ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ

6.1.	ОПШТИ ЦИЉ	СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ							
6.1.4.1.	ПРОЈЕКАТ	Реконструкција функционалног осветљења на територији општине Врњачка Бања у циљу преласка на ЛЕД осветљење							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир/планирано	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	6.1. СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 6.1.4. Израда и реализација плана и програма енергетске ефикасности	Смањена употреба натријумових и живиних сијалица опасних по животну средину Унапређена енергетска ефикасност	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Дирекција за планирање и изградњу“		29 месеци	У току	Процент замењених светиљки	У првој фази реализације замењено је 30% од планираних 100%	Интегрисана база пројеката ЛЕР
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	18						
	Ефикасност	3							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
6.1.4.2.	ПРОЈЕКАТ	Реконструкција и адаптација јавних објекта општине Врњачка Бања у циљу унапређење енергетске ефикасности							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	временски оквир	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

	6.1. СИСТЕМСКИ ПРИСТУП ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ 6.1.4. Израда и реализација плана и програма енергетске ефикасности	Повећање енергетске ефикасности Остваривање уштеде енергије ради уштеде оперативних трошкова јавних објеката на територији општине Врњачка Бања	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР		21 месец	У току	Број санираних објеката	У току реализација пројекта енергетске санације зграде Општинске управе као пилот пројекта на нивоу ЈЛС	Интегрисана база пројекта ЛЕР
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
6.2.2.1.	ПРОЈЕКАТ	Израда пројектне документације и прва фаза ремедијације, санације и рекултивације дивљих депонија и сметлишта							
	Специфични циљ	Очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере

0:227

0:228

	6.2. СМАЊЕЊЕ КОЛИЧИНЕ ЧВРСТОГ ОТПАДА 6.2.2. Санација општинске депоније	- Друштвена заједница остварује добит са становишта уштеде природних ресурса - ЈП „Бели извор“ би остварио добит од продатих секундарних сировина - Отворено неуређене депоније и сметлиште ће се уредити тако да више неће бити пожара, развејавања дима, ширења непријатних мириса, разношења отпада и моћи ће се безбедно живети у близини депоније - Добрим делом ће се заштитити подземне воде, ваздух и земљиште. Смањиће се могућност појаве пожара.	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Бели извор“		36 месеци	У току	Број санираних и рекултивисани дивљих депонија	У току је израда пројектно техничке документације	Годишњи извештај о раду ЈКП Бањско зеленило и чистоћа
	УКУПНО ЗА МЕРУ								
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	1	4						
Ефикасност	1								

	Ефективност	1							
	Одрживост	1							
6.7.	ОПШТИ ЦИЉ	ЗАШТИТА ВОДА							
6.7.1.1.	ПРОЈЕКАТ	Израда плана и пројектне документације за заштиту свих изворишта пијаће и минералне воде са изградњом лабораторије							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
6.7. ЗАШТИТА ВОДА 6.7.1. Заштита пијаће воде		- Друштвена заједница остварује добит са становишта уштеде природних ресурса - ЈП „Бели извор“ би остварио добит обзиром да би се постигао константан квалитет пијаће воде - Специјална болница „Меркур“ ће остваривати већу добит обзиром да би се постигао константан квалитет минералних вода	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Бели извор“		36 месеци	Пројекат није реализован	Израђен план и пројектна документација Изграђена лабораторија	-	-
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност		0	Пројекат није реализован					
	Ефикасност								
	Ефективност								

0:229

Одрживост									
6.7.1.2.	ПРОЈЕКАТ	Израда пројектне документације за мрежу фекалне канализације и колектора и изградња							
	Специфични циљ	очекивани резултат	Носиоци активности	партнери	Рок	Период реализације	планирани индикатори	Остварени индикатор	Извор провере
	6.7. ЗАШТИТА ВОДА 6.7.2. Заштита речних сливова	- Друштвена заједница остварује добит са становишта уштеде природних ресурса - ЈП „Бели извор“ би остварио добит обзиром да би се постигао константан квалитет пијаће воде - Специјална болница „Меркур“ ће остваривати већу добит обзиром да би се постигао константан квалитет минералних вода	Општина Врњачка Бања Одељење за ЛЕР ЈП „Бели извор“		48 месеци	У току	Израђена пројектна документација канализације и колектора Израђена канализација и колектор	Израђена пројектно-техничка документација и у току су припреме за отпочињање извођења радова кроз пројекат "Чиста Србија"	Интегрисана база пројеката ЛЕР
УКУПНО ЗА МЕРУ									
	Критеријум	Процена остварења индикатора	Укупно	Напомена процене остварења активности и допринос реализацији мере					
	Релевантност	5	20						
	Ефикасност	5							
	Ефективност	5							
	Одрживост	5							
	УКУПНО								

МАХ БР:	100	ОСТВАРЕНИ РЕЗУЛТАТ	62						
		У %	62.00%						

2. СОЦИО-ЕКОНОМСКА АНАЛИЗА

2.1. Демографске карактеристике

2.1.1. Укупно становништво

Подручје општине Врњачка Бања обухвата општински центар Врњачка Бања и 13 сеоских насеља, тако да становништво према урбано-руралној структури чини 37,3% градског и 62,7% сеоског становништва.

Табела 7 Упоредни преглед пораста – пада броја становника на територији Општине Врњачка Бања у периоду 1948-2018²⁴

Година	Број становника	Базни индекси	Ланчани индекси
1948.	15.916	100,0	100,0
1953.	17.394	109,3	109,3
1961.	18.820	118,2	108,2
1971.	21.940	137,8	116,6
1981.	24.768	155,6	112,9
1991.	25.875	162,6	104,5
2002.	26.492	166,4	102,4
2011.	27.332	171,7	103,2
2022.	25.181	158,21	92,13

Кретање становништва на подручју општине Врњачка Бања са проценама до 2018. године, поред апсолутног смањења становништва, карактеришу две основне карактеристике: негативни природни прираштај и демографско пражњење брдско-планинског подручја. Период од 1948. године до 2012. године карактерише позитиван тренд (са 15.916 у 1948. години, број становника на подручју општине Врњачка Бања се повећао на 27.527 у 2012.

години). Међутим, у последњим декадама 1971-1981. и 1991-2012. године општина Врњачка Бања бележи смањење стопе прираста укупног становништва (12,1 и 4,3 на 1.000 становника). Такође, вредности ланчаних индекса опадају (са 116,6 у 1971. на 102,4 у 2002. и 103,2 у 2012. години). Последњих шест година се бележи

²⁴ Извор података: РСЗ: Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991. 2002. и 2011. год, Књига 9.

апсолутни пад броја становника са 27.527 у 2012. години, на 26.141 у 2018. години.

Табела 8 Упоредни приказ Општине Врњачка Бања и окружења²⁵

	Површина (km ²)	Учешће	Бр. становника	Учешће	Густина насељености
Србија	88.499	100,00%	6.982.604	100,00%	78,9 ст./km ²
Област	3.923	4,43%	305.147	4,22%	77,8 ст./km ²
Општина	239	0,27%	26.141	0,38%	109,4 ст./km ²

Табела 9 Упоредни преглед пораста – пада броја становника по насељима Општине Врњачка Бања у периоду 1948-2011.²⁶

	1948.	1953.	1961.	1971.	1981.	1991.	2002.	2011.
Врњачка Бања	2355	3158	4971	6520	9699	9812	9912	10004
Вранеши	1409	1415	1432	1487	1550	1529	1422	1400
Врњци	1577	1734	1332	2729	1569	1846	2000	2268
Вукушица	385	427	353	320	310	283	244	226
Гоч	309	289	300	224	155	79	68	52
Грачац	2395	2386	2277	2129	2012	2045	2012	1824
Липова	553	592	583	640	762	938	965	932
Ново Село	2244	2340	2421	2651	3168	3619	3939	4430
Отроци	849	888	852	761	698	627	540	497
Подунавци	710	762	811	1070	1315	1365	1441	1495
Рсавци	435	435	436	424	424	410	400	334
Руђинци	1128	1211	1276	1335	1468	1826	1998	2452
Станишинци	934	935	922	722	665	473	375	241
Штулац	633	822	854	878	973	1007	1129	1177
Укупно	15916	17394	18820	21940	24768	25875	26492	27332

0:233

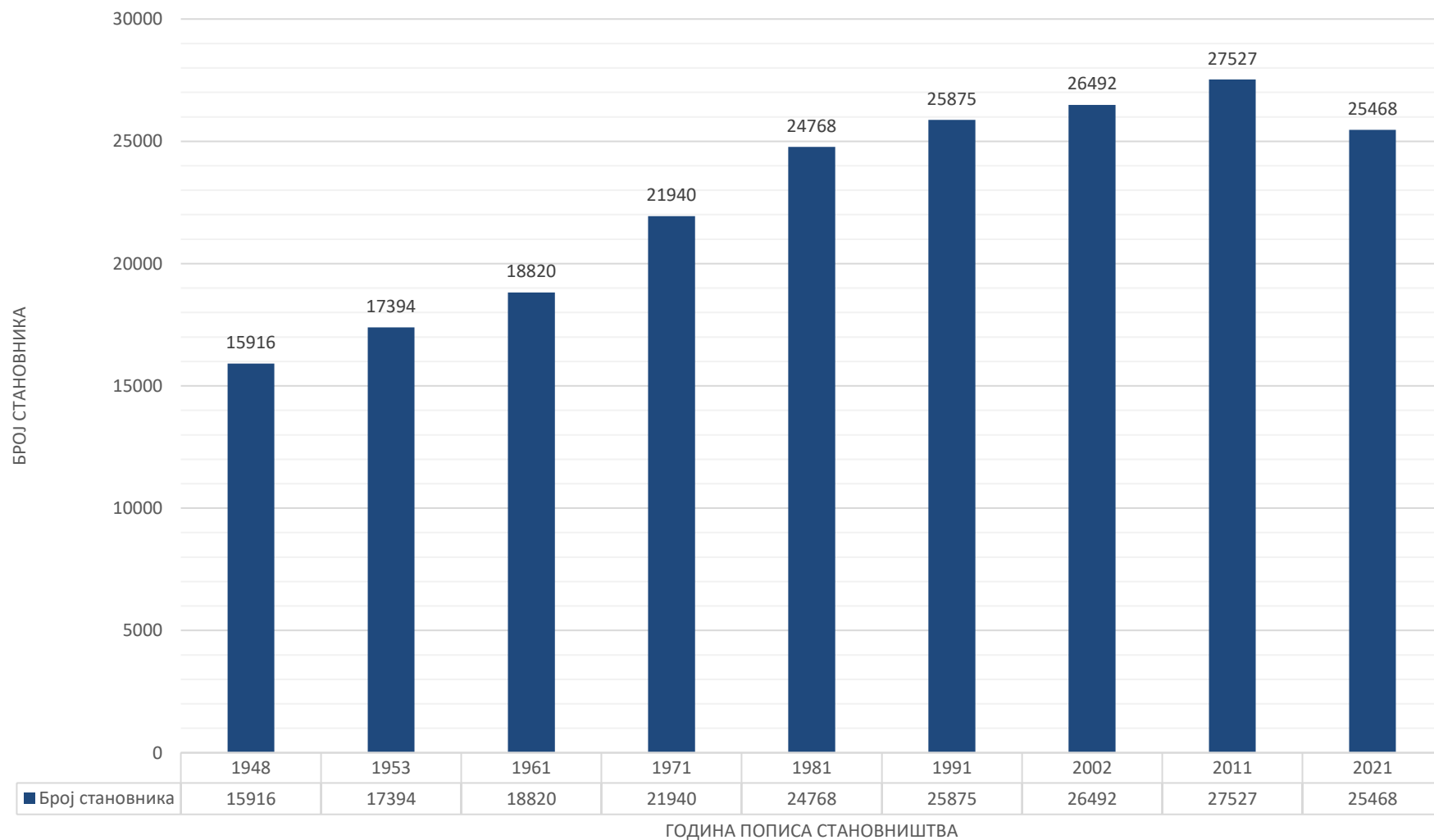
²⁵ Извор: РЗС „Попис становништва, домаћинстава и станова у РС у 2011. години – процена за 2018 годину“

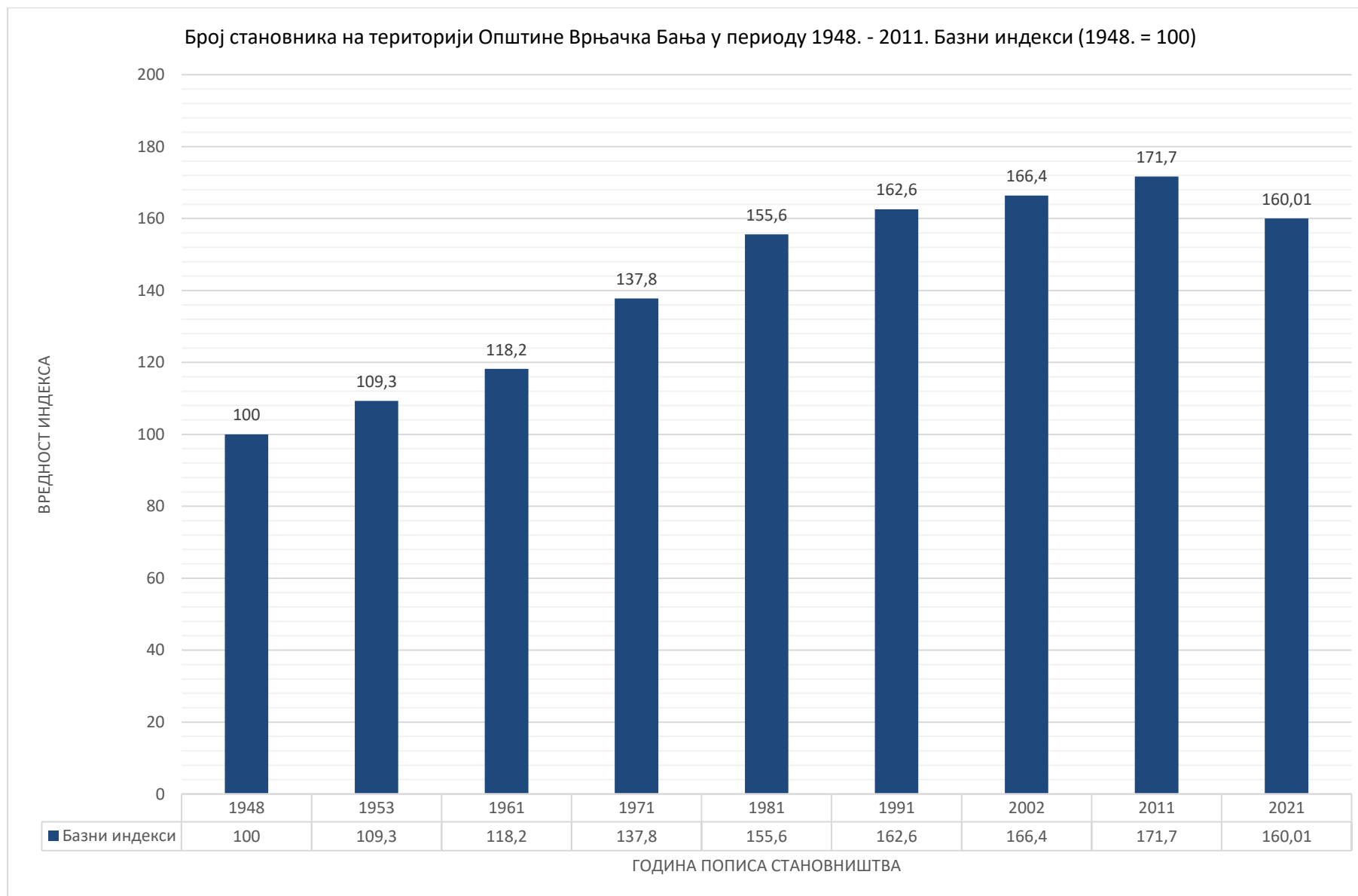
²⁶ Извор података: РЗС: Упоредни преглед броја становника 1948, 1953, 1961, 1971, 1981, 1991. 2002. и 2011. године, Књига 9.

0:234

Број становника на територији Општине Врњачка Бања у периоду 1948. - 2020.

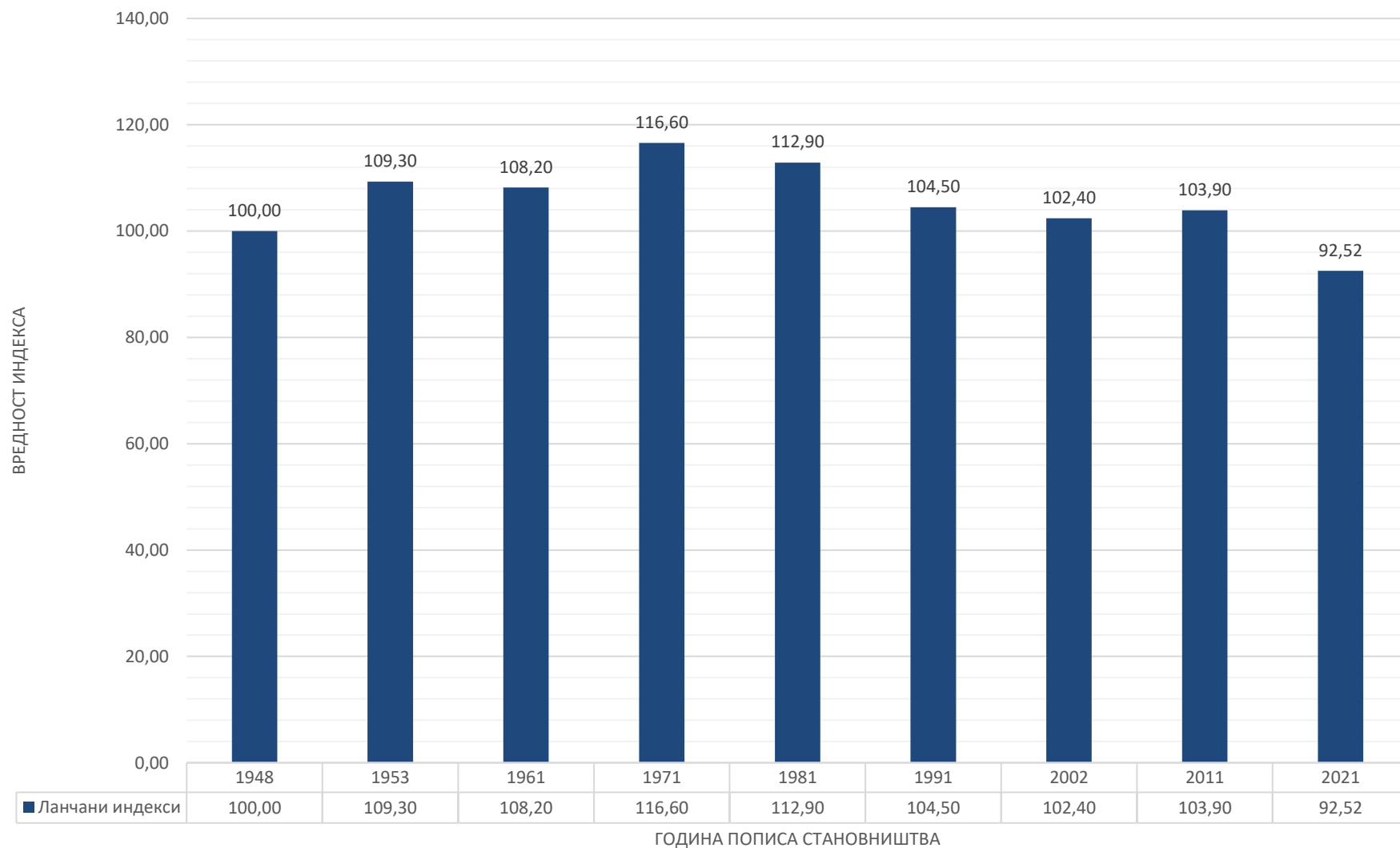

0:235

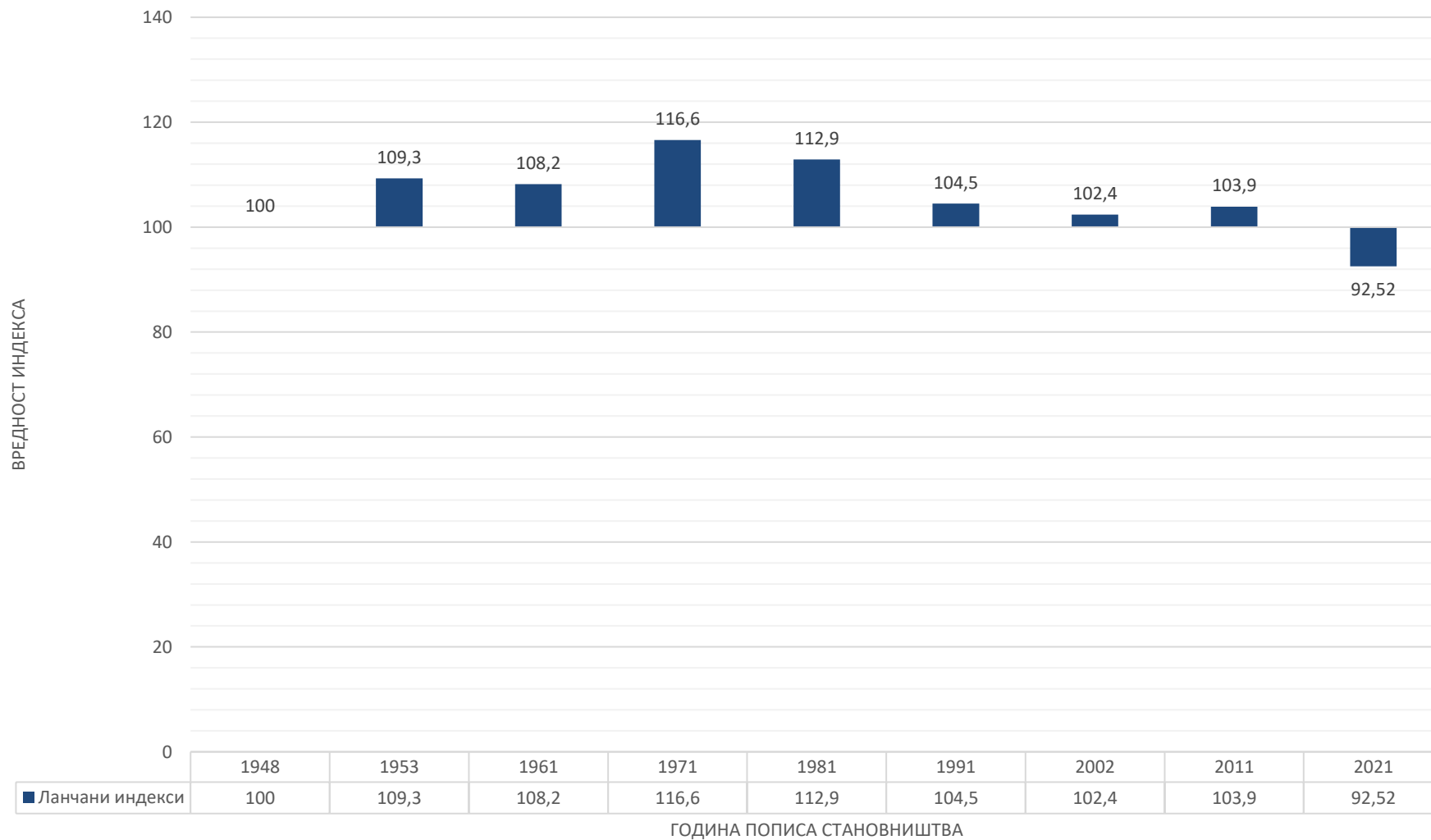
Број становника на територији Општине Врњачка Бања у периоду 1948. - 2011.
ланчани индекси (1948. = 100)

0:236

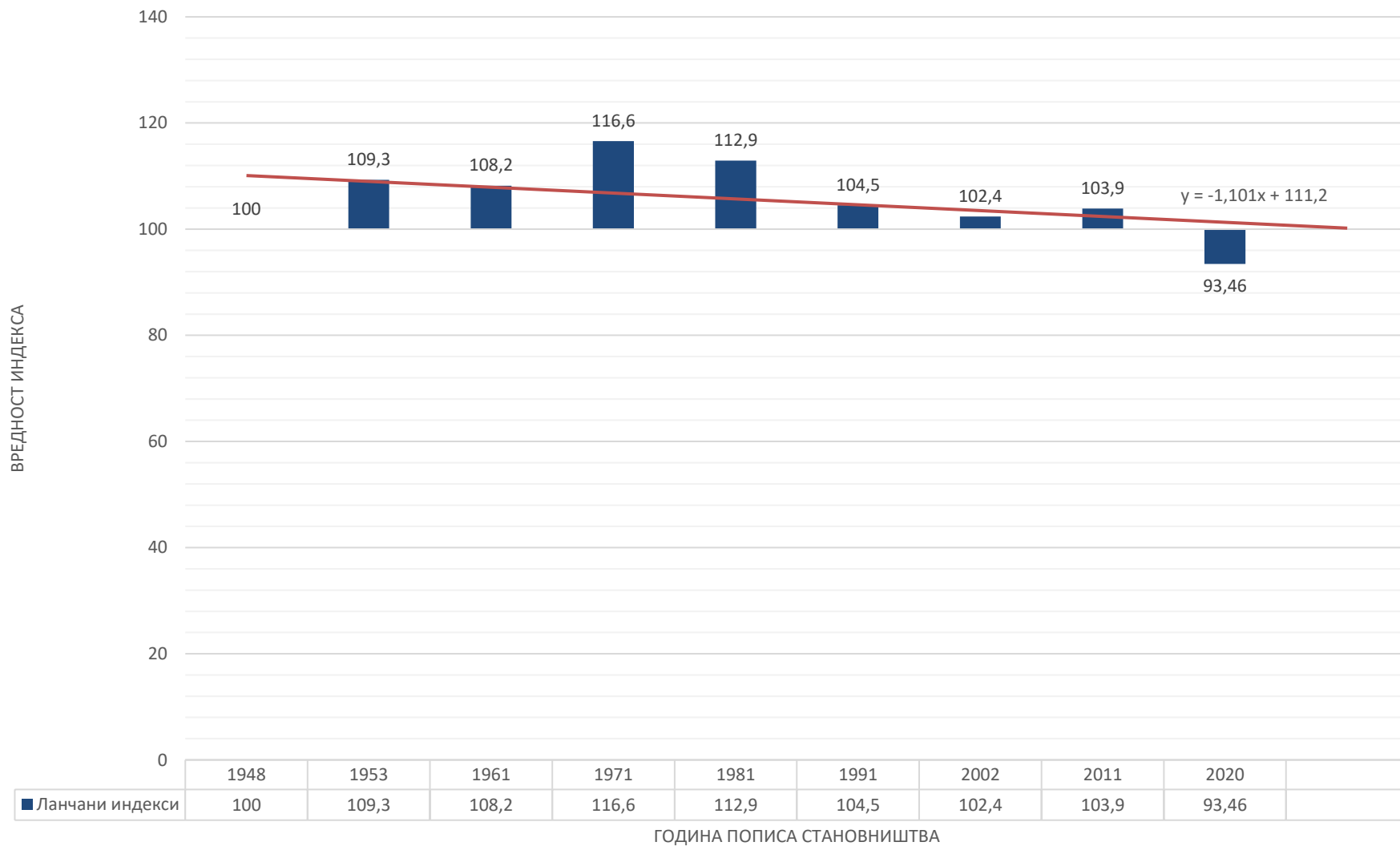
Број становника на територији Општине Врњачка Бања у периоду 1948. - 2011.
Врхови ланчаних индекса (1948. = 100)

0:238

Број становника на територији Општине Врњачка Бања у периоду 1948. - 2011.
Екстраполација линеарног тренда кретања ланчаних индекса

Када је реч о упоредном прегледу основних демографских параметара општине и Републике Србије, приказано табеларно у наставку, уочава се да су стопе живорођених и природног

прираштаја ниже од републичких, док су рецимо, просечна старост и индекс старења изнад републичког просека.

Табела 10 Упоредни преглед основних демографских параметара Општине и Републике Србије²⁷

Врњачка Бања			Република Србија		
Густина насељености (број становника/км ²) ³	111	(2016)	Густина насељености (број становника/км ²) ³	91	(2016)
Стопа живорођених ³	8	(2016)	Стопа живорођених ³	9	(2016)
Стопа умрлих ³	14	(2016)	Стопа умрлих ³	14	(2016)
Стопа природног прираштаја ³	-6	(2016)	Стопа природног прираштаја ³	-5	(2016)
Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	77	(2016)	Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	75	(2016)
Просечна старост (у годинама) ³	45	(2016)	Просечна старост (у годинама) ³	43	(2016)
Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	163	(2016)	Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	140	(2016)
Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,95	(2011)	Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,88	(2011)
Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	22715	(2041)	Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	6136010	(2041)
Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	27474	(2041)	Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	6824556	(2041)
Густина насељености (број становника/км ²) ³	110	(2017)	Густина насељености (број становника/км ²) ³	90	(2017)
Стопа живорођених ³	7	(2017)	Стопа живорођених ³	9	(2017)
Стопа умрлих ³	16	(2017)	Стопа умрлих ³	15	(2017)
Стопа природног прираштаја ³	-9	(2017)	Стопа природног прираштаја ³	-6	(2017)
Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	77	(2017)	Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	75	(2017)
Просечна старост (у годинама) ³	45	(2017)	Просечна старост (у годинама) ³	43	(2017)
Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	167	(2017)	Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	142	(2017)
Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,95	(2011)	Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,88	(2011)
Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	22715	(2041)	Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	6136010	(2041)
Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	27474	(2041)	Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	6824556	(2041)

²⁷ Извор података: Витална статистика, РЗС, Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС.

Површина (км ²) ¹	239	(2017)	Површина (км ²) ¹	88499	(2017)
Број насеља ²	14	(2017)	Број насеља ²	6158	(2017)
Становништво – процена средином године ³	26141	(2018)	Становништво – процена средином године ³	6982604	(2018)
Густина насељености (број становника/км ²) ³	109	(2018)	Густина насељености (број становника/км ²) ³	90	(2018)
Стопа живорођених ³	8	(2018)	Стопа живорођених ³	9	(2018)
Стопа умрлих ³	16	(2018)	Стопа умрлих ³	15	(2018)
Стопа природног прираштаја ³	-8	(2018)	Стопа природног прираштаја ³	-5	(2018)
Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	77	(2018)	Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	76	(2018)
Просечна старост (у годинама) ³	45	(2018)	Просечна старост (у годинама) ³	43	(2018)
Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	170	(2018)	Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	143	(2018)
Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,95	(2011)	Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,88	(2011)
Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	22715	(2041)	Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ³	6136010	(2041)
Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	27474	(2041)	Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијама) ³	6824556	(2041)
Становништво – процена средином године ³	25468	(2021)	Становништво – процена средином године ³	6.834.326	(2021)
Густина насељености (број становника/км ²) ³	107	(2021)	Густина насељености (број становника/км ²) ³	88	(2021)
Стопа живорођених ³	8	(2021)	Стопа живорођених ³	9	(2021)
Стопа умрлих ³	21	(2021)	Стопа умрлих ³	20	(2021)
Стопа природног прираштаја ³	-14	(2021)	Стопа природног прираштаја ³	-11	(2021)
Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	75	(2021)	Очекивано трајање живота живорођених (просек година) ³	73	(2021)
Просечна старост (у годинама) ³	45	(2021)	Просечна старост (у годинама) ³	44	(2021)
Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	177	(2021)	Индекс старења (60+ год. / 0–19 год.) ³	145	(2021)
Просечан број чланова домаћинства ⁴	2.95	(2021)	Просечан број чланова домаћинства ⁴	2.88	(2021)

Извор:¹ Републички геодетски завод² Територијални регистар, РЗС³ Витална статистика, РЗС⁴ Попис становништва, домаћинства и станова, РЗС

2.1.2. Становништво према старосним групама и полу, 2015-2021.

Када је реч о становништву према старосним групама највеће учешће у укупном становништву има контингент становништва старости 18-64 које износи 61% што је за 2% ниже од републичког просека који износи 63%. Следи контингент становништва старости 65+ чије учешће износи 23% и за 3% је више од републичког просека

који износи 20%. Најмањи контингент становништва је она који обухвата становништво старости 0-17 чије учешће у укупном становништву општине износи свега 16% и за 1% је ниже од републичког просека који износи 17%.

Табела 11 Становништво према старосним групама²⁸

	2015.		2016.		2017.		2018.		2019.		2020.		2021.	
	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	746	794	730	788	714	780	705	782	708	777	696	762	684	755
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	1018	1027	1011	1015	982	995	940	958	896	945	871	939	871	924
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	532	579	508	571	500	565	520	562	548	546	556	545	529	543
Деца старости 0–17 година	2152	2262	2101	2233	2067	2187	2052	2155	2030	2317	1985	2109	1937	2075
Број младих (15–29 година)	2231	2326	2174	2267	2118	2221	2111	2205	2108	2185	2062	2155	2007	2137
Радни контингент становништва (15–64 година)	8922	8600	8755	8493	8609	8402	8479	8316	8328	8195	8167	8071	8028	7972
Укупан број становника	13881	12870	13756	12788	13628	12694	13521	12620	13428	12536	13291	12431	13153	12315

На следећем графику види се претходно описана структура становништва представљена према петогодишњима и подељена

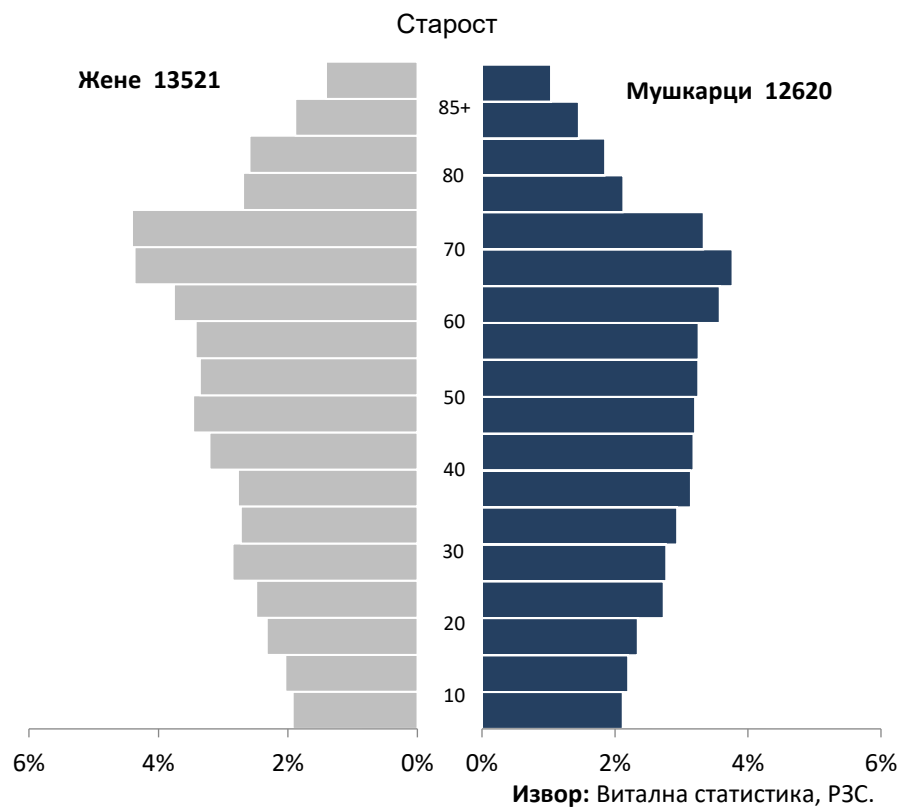
према полу. Овако представљени подаци сликовит о приказују постепен процес старења становништва општине

0:24

²⁸ Извор: Витална статистика, РЗС

Графикон 1 Становништво по петогодишима и полу, 2017.²⁹

0:242

²⁹ Извор: Витална статистика, РЗС

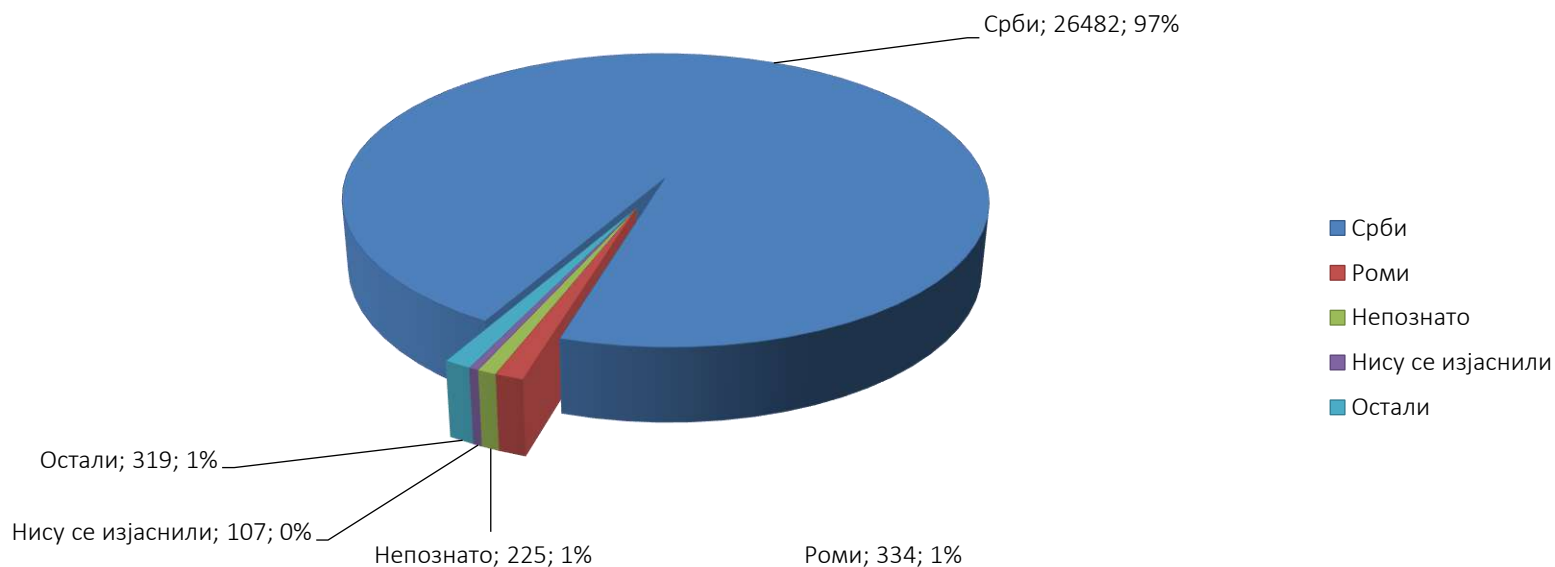

2.1.3. Етничка структура становништва према попису из 2011. године³⁰

Када је реч о стању на нивоу Републике Србије, према националној припадности, као Срби изјаснило се 83,3% особа, а још 20 етничких заједница имало је по више од 2.000 припадника. Примећен је веома велики раст броја особа које су се изјасниле по регионалној припадности, као и оних који се нису изјаснили. Осим тога, забележен је велики пораст броја особа изјашњених као Горанци и Роми. Највећи пад броја припадника био је међу

Југословенима и Црногорцима. На нивоу општине Врњачка Бања, према резултатима пописа, највећи број становника, њих 26.482 односно 97% изјаснио се као Срби што је за непуних 14% изнад резултата на нивоу републике. Следе Роми са 334 односно 1%, Остали са 319 односно 1%, Непознато са 225 односно 1% и Нису се изјаснили са 107 односно мање од 1%

Графикон 2 Етничка структура становништва општине Врњачка Бања према попису из 2011. год.

0:243

³⁰ Преузето из Стратегије одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023. године

2.1.4. Образовна структура становништва

Образовна структура становништва има посебан значај у демографским истраживањима, с обзиром на утицај који има на природно и миграционо кретање становништва. У образовној структури становништва старог 15 и више година на подручју Врњачке Бање (2011. године), завршена средња школа је најчешћи вид образовања код оба пола (50,84% становника), на другом месту је основно образовање (20,38% углавном старијег слоја становништва), док је 14,89% становништва општине са вишом и високом стручном спремом. Значајно је напоменути да је 42,36% становништва општине на нивоу основног и нижег образовања, што неспорно захтева веће ангажовање на образовању становништва кроз доквалификацију, преквалификацију и програме перманентног образовања. Иако је забележен тренд смањења броја неписмених у последњих 20 година и даље је присутан значајан проценат неписменог становништва (778 становника), посебно женског становништва (5,37% становништва старог 10 и више година). У 2011. години се бележи смањење броја неписменог становништва на 411

са 778, колико је било 2002. године. Иако је забележено смањење, још увек је висок проценат неписмености, поготово жена. Од укупног броја неписменог становништва, проценат женског неписменог становништва 2011. године износи 89,54%.

Значајно је напоменути да је дошло до пораста броја становништва са вишим и високим образовањем у укупној образовној структури. Док је 2002. године у образовној структури посматраног становништва 2.326 становника општине било са вишом и високом стручном спремом, у 2012. години долази до скока од преко 50%, на 3.530 становника са овом стручном спремом. Пораст броја становника са вишом и високом стручном спремом делом се правда отварањем великог броја приватних високо образовних институција, а делом опредељивањем незапослених лица да стицањем вишег нивоа образовања повећају себи могућност проналаaska посла на тржишту рада.

0:244

Табела 12 Становништво старо 15 и више год. према полу, школској спреми и писмености (по попису из 2002. год.)

ВРЊАЧКА БАЊА	Пол	Укупно (3+5+7+8+9+15+16+17)	Без школске спреме		1-3 разреда основне школе		4-7 разреда основне школе	основно образовање	Средње образовање						Више образовање	Високо образовање	Непознато
			свега	неписмени	свега	неписмени			свега	стручне школе у двогод. и трогод. трајању	гимназија	средње стручне школе	средње усмерено образовање	школе за специјализацију			
М	10.716	246	74	142	1	1.233	2.442	5.113	2.373	405	1.814	371	150	702	610	228	
Ж	11.658	1.201	704	401	8	1.588	2.772	4.531	1.224	636	2.237	398	36	519	495	151	
Σ	22.374	1.447	778	543	9	2.821	5.214	9.644	3.597	1.041	4.051	769	186	1.221	1.105	379	

Табела 13 Становништво старо 15 и више год. према полу, школској спреми и писмености (по попису из 2011. год.)

ВРЊАЧКА БАЊА	Пол	Укупно (3+5+7+8+9+15+16+17)	Без школске спреме		1-3 разреда основне школе		4-7 разреда ОШ	основно образовање	Средње образовање						Више образовање	Високо образовање	Непознато
			свега	неписмени	свега	неписмени			свега	стручне школе у двогод. и трогод. трајању	гимназија	средње стручне школе	средње усмерено образовање	школе за специјализацију			
			1	2	3	4			5	6	7	8	9	10			
М	11.332	80	43	2.303	6.314	3.088	545	2.393	...	288	782	973	54	
Ж	12.373	574	368	2.528	5.738	2.019	826	2.818	...	75	744	1.031	59	
Σ	23.705	654	411	4.831	12.052	5.107	1.371	5.211	...	363	1.526	2.004	113	

Пописом у 2011. години први пут су прикупљани подаци о „компјутерској“ писмености, односно подаци о томе да ли лице зна да врши обраду текста, израђује табеле, шаље и прима електронску пошту, као и да ли зна да користи интернет. Републички завод за статистику груписао је лица на: „Компјутерски писмена лица“ (лица која знају да обављају све четири активности на рачунару), „Лица која делимично познају рад на рачунару“ (лица која знају да обављају једну, две или три поменуте активности, али не и све четири) и „Компјутерски неписмена лица“ (лица која не умеју да

обављају ни једну од наведених активности). Наведени подаци нам показују да је компјутерска писменост релативно равномерно распоређена по полу, док женски пол благо предњачи када је реч о компјутерски неписменим лицима. У односу на укупан број овог контингента становништва, 45,60% становништва је рачунарски писмено, односно делимично писмено, што је испод републичког просека који износи 48,99%.

Табела 14 Становништво старо 15 и више год. према компјутерској писмености и полу (по попису из 2011. год.)

Пол	Укупно	Компјутерски писмена лица	Лица која делимично познају рад на рачунару	Компјутерски неписмена лица
Σ	23.705	7.064	3.746	12.895
М	11.332	3.530	1.893	5.909
Ж	12.373	3.534	1.853	6.986

2.2. Економска структура становништва

2.2.1. Незапосленост

На основу годишњих извештаја Националне службе за запошљавање уочава се да укупни показатељи тржишта рада имају позитиван смер кретања. Уколико се упореди стање на евиденцији НСЗ од 30.11.2016. године и 30.11.2017. године уочава се смањење евидентираних незапослених лица за 257, односно за 7,47%. Уколико посматрамо удео жена, ово смањење броја незапослених на евиденцији, у незнатно већем делу, односи се на жене и износи 131 односно 50,97%. Позитивне промене у погледу броја евидентираних незапослених лица у периоду 2010-2017 имају делом своје оправдање у реализацији програма и мера активне

политике запошљавања које је локална самоуправа самостално или у сарадњи са НСЗ реализовала у посматраном периоду. Међутим, као што је раније напоменуто, наведене резултате анализе треба узети са резервом, обзиром да је у последњих три године регистрован пад броја становника на територији општине са 27.332 становника колико је према резултатима пописа било 2011. године, на 26.544 колико према проценама АПР-а за 2016. годину има на територији општине Врњачка Бања, што представља разлику од 788 становника, или 2,89%.

0:246

2.2.1.1. Незапосленост према радном искуству, инвалидитету и националности

Табела 15 Преглед незапослености према радном искуству, инвалидитету, држављанству и националности за период 2010-2018. год.³¹

Год	Незапос. лица		Просечна дужина тражења посла (у месецима)		Претходно радно искуство				ОСИ		Држављанство								Национал.	
					Први пут траже запослење / без радног искуства		Били у радном односу / радно ангаж.				Република Србија		Избег.		Интерно рас. лица		Страни држ.		Роми	
					Σ	Ж	Σ	Ж			Σ	Ж	Σ	Ж	Σ	Ж	Σ	Ж	Σ	Ж
2010.	3558	1923			1853	990	1705	933	17	5	3537	1914	13	4	7	4	1	1	106	52
2011.	3456	1829			1417	800	2039	1029	18	4	3362	1782	12	4	81	42	1	1	93	44
2012.	3567	1894			1368	764	2199	1130	19	6	3463	1847	13	3	91	44	0	0	99	49
2013.	3540	1878			1274	703	2266	1175	17	4	3433	1830	12	4	94	43	1	1	134	67
2014.	3513	1843			1225	659	2288	1184	19	9	3407	1799	11	4	94	39	1	1	141	70
2015.	3495	1881			1116	631	2382	1250	32	13	3379	1822	9	2	107	56	3	1	131	65
2016.	3501	1882			1036	576	2465	1306	30	14	3397	1829	6	2	92	47	6	4	133	61
2017.	3264	1752	56,18	60,56	960	521	2304	1231	31	15	3155	1694	8	4	95	50	6	4	128	58
2018.	3010	1592	59,59	63,15	812	437	2198	1155	23	8	2894	1531	5	3	105	54	6	4	125	57
2018 ³²	2969	1563	60,43	64,36	824	441	2145	1122	22	8	2857	1503	5	3	101	53	6	4	123	57

³¹ Извор: Годишњи извештаји НСЗ – Филијала Краљево –испостава Врњачка Бања

³² Извештај НСЗ – Филијала Краљево –испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2018. године

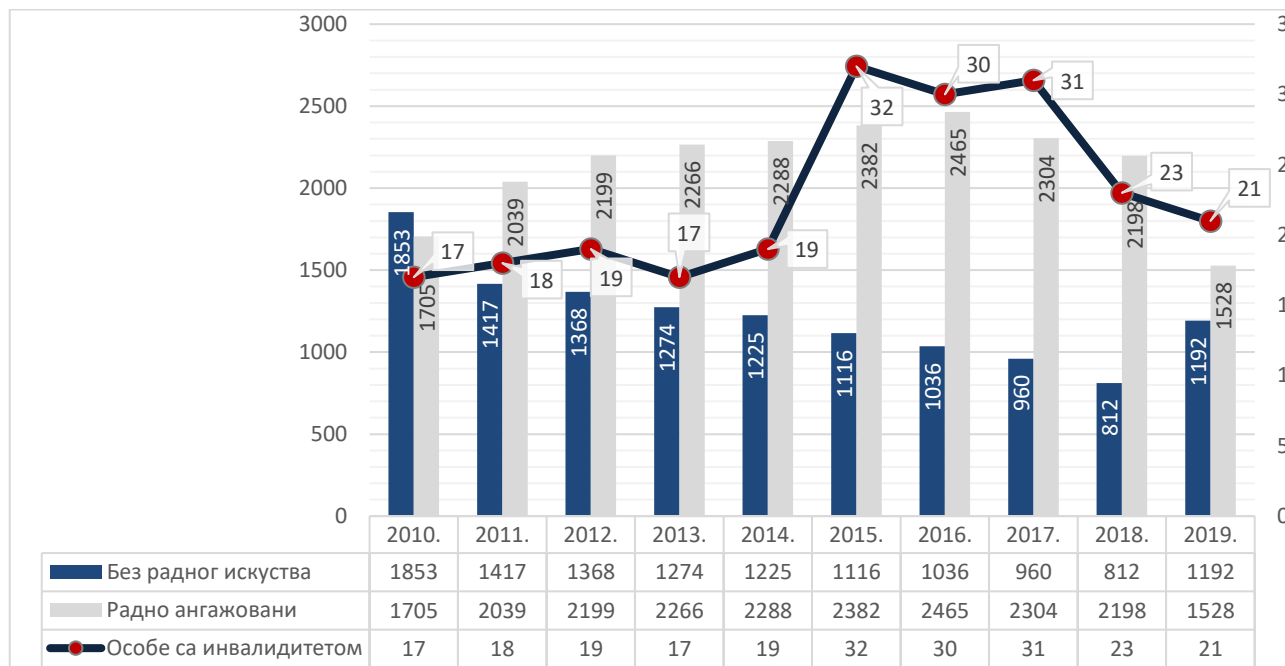

2019 ³³	2720	1436	59,97	63,33	1192	645	1528	791	21	7	2622	1381	8	5	85	47	5	3	111	57
--------------------	------	------	-------	-------	------	-----	------	-----	----	---	------	------	---	---	----	----	---	---	-----	----

Следећи график илуструје и јасније приказује кретање посматраних показатеља са екстраполацијом тренда на 2020. и 2021. годину, у случају да се примене исте мере и програми као и у

ранијим периодима, у истом или сличном окружењу уочава се даљи пад евидентиране незапослености.

Графикон 3 Структура незапослености према радном искуству и инвалидитету

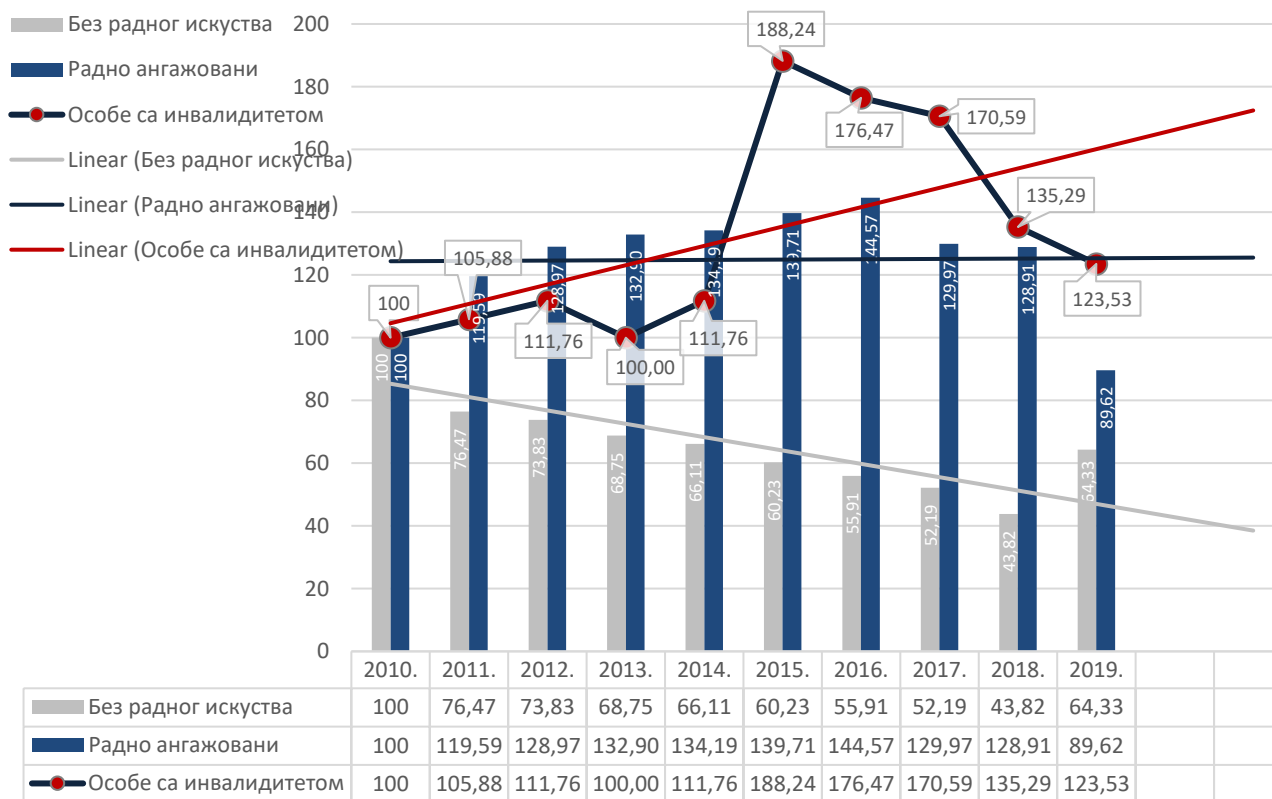
0:247

³³ Извештај НСЗ – Филијала Краљево –испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2019. године (подаци добијени из новог Интегрисаног информационог система НСЗ који је пуштен у рад у марту 2019. године)

Када претходне податке претворимо у график са базним индексима чија је база 2010=100, још се јасније уочавају наведене промене.

Графикон 4 Структура незапослености према радном искуству и инвалидитету (базни индекс: 2010=100)

0:248

2.2.1.2. Незапосленост према степену стручне спреме

Ако наведене укупне показатеље представимо кроз степен стручне спреме, уочава се смањење броја евидентираних незапослених лица на свим степеновима стручне спреме. Оправдање у овој промени можемо пронаћи у појачаном запошљавању, чињеници да један број лица постаје неактиван, као и да се у временима кризе млади чешће одлучују за наставак

образовања као алтернативу немогућности запослења. Када је реч о самој структури незапослених према степену стручне спреме, уочава се и даље велико учешће нискоквалификованих/без квалификација од 1.022 лица у укупном броју евидентираних незапослених лица, односно 32,11 % што је ниже од републичког просека који износи 32,8%.

Табела 16 Структура незапослености према степену стручне спреме

Година	Степен стручне спреме ³⁴																			
	I		II		III		IV		V		VI-1		VI-2		VII-1		VII-2		VIII	
	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж
2010.	1.132	619	153	104	993	449	917	553	51	13	116	73	17	12	179	100	-	-	-	-
2011.	977	508	156	102	973	401	907	559	48	11	119	74	60	44	214	128	2	2	-	-
2012.	951	475	159	99	960	410	989	616	48	10	129	79	89	59	239	143	3	3	-	-
2013.	951	474	160	104	936	409	984	596	48	10	114	65	93	59	252	159	2	2	-	-
2014.	917	451	163	104	935	392	960	582	46	11	107	63	114	67	267	170	4	3	-	-
2015.	913	470	156	94	906	399	985	589	47	15	104	64	108	70	277	178	2	2	-	-
2016.	901	451	152	92	921	411	987	595	58	20	103	66	94	61	284	185	1	1	-	-
2017.	838	410	151	91	820	367	942	566	46	12	87	55	91	63	289	188	-	-	-	-
2018.	807	380	130	84	781	356	857	504	35	10	84	49	85	59	230	149	1	1	-	-
2018. ³⁵	810	375	125	79	766	342	844	502	33	9	83	50	80	57	227	148	1	1	-	-
2019. ³⁶	692	326	120	71	694	314	826	489	35	8	69	45	73	50	210	132	1	1	-	-

0:249

³⁴ Извор: Годишњи извештаји НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања

³⁵ Извештај НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2018. године

³⁶ Извештај НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2019. године.

2.2.1.3. Незапосленост према годинама старости³⁷**Табела 17 Структура незапослености према годинама старости**

Год.	Године старости																					
	15-19		20-24		25-29		30-34		35-39		40-44		45-49		50-54		55-59		60-64		65+	
	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж	Ук.	Ж
2010.	97	44	366	172	421	241	434	253	384	243	405	236	427	225	413	236	413	211	175	52	23	10
2011.	94	42	325	166	431	245	442	252	383	217	418	235	413	219	390	203	419	205	141	45	-	-
2012.	75	35	367	185	459	258	451	259	406	240	408	229	438	245	410	209	399	196	154	38	-	-
2013.	78	44	404	190	439	243	431	247	380	230	413	243	405	232	435	232	390	192	165	25	-	-
2014.	75	33	395	209	482	253	420	241	378	224	375	217	396	214	428	238	384	183	180	31	-	-
2015.	67	31	355	186	438	251	413	237	396	228	398	233	405	233	439	247	367	175	220	60	-	-
2016.	70	19	321	180	432	238	381	215	400	225	378	231	432	262	473	254	363	180	251	78	-	-
2017.	66	20	265	145	369	198	341	207	372	202	380	224	380	223	424	232	396	209	271	92	-	-
2018.	58	18	218	112	313	165	306	186	327	179	326	194	374	220	399	228	423	217				
2018. ³⁸	59	18	216	112	304	158	296	182	333	184	312	180	372	214	392	222	416	214	269	79	-	-
2019. ³⁹	57	23	217	108	276	140	277	175	273	153	308	168	305	168	379	219	403	205	225	70	-	-

У наведеној табели приказани су исти подаци, овај пут груписани према годинама старости. НСЗ посматра интервале од пет година, као што је приказано у табели. Обзиром да су промене мале да би

биле уочљиве у датим временским интервалима од по пет година, изведена је следећа табела која проширује интервале на 15-29, 30-49 и 50-65 и више година.

³⁷ Извор: Годишњи извештаји НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања

³⁸ Извештај НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2018. године.

³⁹ Извештај НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2019. године.

Табела 18 Структура незапослености према годинама старости – интегрални преглед⁴⁰

Година	Године старости					
	15-29		30-49		50-65+	
	Ук.	Жене	Ук.	Жене	Ук.	Жене
2010.	884	457	1.650	957	1.024	509
2011.	850	453	1.656	923	950	453
2012.	901	478	1.703	973	963	443
2013.	921	477	1.629	952	990	449
2014.	952	495	1.569	896	992	452
2015.	860	468	1.612	931	1.026	482
2016.	823	437	1.591	933	1.087	512
2017.	700	363	1.473	856	1.091	533
2018.	589	295	1.333	779	822	445
2018. ⁴¹	579	288	1.313	760	1.077	515
2019. ⁴²	550	295	1.163	664	1.007	494

0:251

Подаци овако груписани дају јаснију слику о кретању евидентиране незапослености. Наиме, уочљив је даљи пад евидентираних незапослених лица која можемо сврстати у категорију „младих“. У апсолутном износу реч је о паду од 579 на дан 30.11.2018. године на 550 на дан 30.11.2019. године, односно 29 лица. Такође, имамо пад евидентиране незапослености у категорији 30-49 година у истом временском периоду са 1.313 на 1.163, односно за 150, док у истом временском периоду имамо и пад

незапослености у категорији 50-65+ година са 1.077 на 1.007, односно за 70 лица.

Имајући у виду све напред наведене анализе, закључак је да економско стање на макроекономском нивоу, као и примењене мере локалне активне политике запошљавања у претходном периоду дају резултате праћене позитивним променама у локалном пословном окружењу у смислу активирања туристичко-угоститељских објеката који су били предмет спорних приватизација

⁴⁰ Извор: Годишњи извештаји НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања

⁴¹ Извештај НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2018. године.

⁴² Извештај НСЗ – Филијала Краљево – испостава Врњачка Бања закључно са 30.11.2019. године.

и субјекти стечаја у ранијем периоду, али их је потребно појачати новим мерама које су пре „економске“, него досадашње

„социјалне“, како би се остварило значајније смањење незапослености, поготово код најризичнијих група.

2.2.2. Запосленост

Табела 19 Запосленост у општини Врњачка Бања у периоду 2001. – 2018. год. (годишњи просек)

Година	Територија	Укупно	% жене	Запослени у правним лицима	Лица која самостално обављају делатност	Број запослених на 1000 становника	
						Укупно	Запослени у правним лицима
2001.	РС	1.904.477	43,2	1.555.035	349.442	246	201
	Центр. Србија	1.399.256	43,2	1.150.163	249.093	243	170
	Рашки округ	64.641	43,3	46.393	18.248	206	148
	Врњачка Бања	5.266	45,9	4.358	908	201	166
2002.	РС	1.848.531	43,4	1.458.645	389.886	246	194
	Центр. Србија	1.354.633	43,6	1.076.409	278.224	248	197
	Рашки округ	62.951	43,5	44.536	18.415	216	153
	Врњачка Бања	7.113	50,8	4.269	2.844	268	161
2003.	РС	1.813.570	43,9	1.383.807	429.763	241	184
	Центр. Србија	1.331.329	44,1	1.022.280	309.049	243	187
	Рашки округ	62.632	42,8	41.250	21.382	214	141
	Врњачка Бања	7.539	50,2	4.443	3.096	282	166
2004.	РС	2.050.854	43,4	1.580.140	470.714	275	212
	Центр. Србија	1.513.708	43,6	1.172.658	341.050	278	216
	Рашки округ	69.331	41,3	45.573	23.758	236	155
	Врњачка Бања	8.685	48,3	5.526	3.159	327	208
2005.	РС	2.068.964	43,5	1.546.471	522.493	278	208
	Центр. Србија	1.524.198	43,8	1.145.723	378.475	281	211
	Рашки округ	70.875	41,5	44.492	26.383	240	151
	Врњачка Бања	8.500	46,3	5.044	3.457	320	190
2006.	РС	2.025.627	43,1	1.471.150	553.877	274	199
	Центр. Србија	1.497.531	43,2	1.090.808	406.723	277	202
	Рашки округ	70.854	41,1	43.234	27.621	239	146
	Врњачка Бања	8.411	43,1	4.718	3.693	318	178
2007.	РС	2.002.344	43,4	1.432.851	569.494	271	194
	Центр. Србија	1.472.954	43,4	1.059.091	413.863	273	196
	Рашки округ	72.331	40,5	43.087	29.244	243	145
	Врњачка Бања	9.060	43,8	5.112	3.948	342	193
2008.	РС	1.999.476	43,7	1.428.457	571.019	272	194
	Центр. Србија	1.466.133	43,8	1.052.529	413.604	273	196
	Рашки округ	70.729	41,0	41.810	28.919	237	140
	Врњачка Бања	9.052	43,7	5.082	3.970	342	192
2009.	РС	1.889.085	44,3	1.396.792	492.293	258	191
	Центр. Србија	1.391.175	44,5	1.034.443	356.732	260	193
	Рашки округ	65.556	41,7	40.623	24.943	219	136

	Врњачка Бања	8.568	42,6	5.144	3.424	324	194
2010.	РС	1.796.000	44,8	1.355.000	441.000	246	186
	Центр. Србија	-	-	-	-	-	-
	Рашки округ	60.000	40,2	39.000	21.000	200	130
	Врњачка Бања	8.000	41,7	5.000	3.000	289	183
2011.	РС	1.746.138	45,9	1.342.892	403.246	2414	185
	Центр. Србија	-	-	-	-	-	-
	Рашки округ	5.608	43,2	38.094	17.986	187	127
	Врњачка Бања	6.703	46,3	4460	2243	255	170
2012.	РС	1.727.048	48,1	1.341.114	385.934	240	186
	Центр. Србија	-	-	-	-	-	-
	Рашки округ	54.277	43,4	37.458	16.819	196	121
	Врњачка Бања	6.020	47,9	4030	1990	220	147
2013.	РС	1.715.163	46,2	1.338.082	377.081	239	187
	Центр. Србија	-	-	-	-	-	-
	Рашки округ	-	-	-	-	-	-
	Врњачка Бања	5.849	48,2	3.953	1.896	216	146
2014.	РС	1.697.686	47,0	1.323.831	373855	238	186
	Центр. Србија	-	-	-	-	-	-
	Рашки округ	-	-	-	-	-	-
	Врњачка Бања	5.568	48,5	3.669	1.899	207	136
Година	Територија.	Укупно	Рег. инд. пољ.	Запослени у правним лицима	Приватни предузетници и запослени код њих	Број запослених на 1000 становника	
						Укупно	Запослени у правним лицима
2015.	РС	1.989.617	93.320	1.587.437	308.863	280	224
	Београдски р.	670.296	3.128	597.193	69.976	399	355
	Рег. Шум. и Зап. Србије	470.555	43.315	332.762	94.482	239	169
	Рашка област	64.140	3.110	45.594	15.437	209	148
	Врњачка Бања	6.235	94	4.297	1.845	233	161
2016.	РС	2.009.785	89.106	1.597.366	323.313	285	226
	Београдски р.	669.845	3.118	593.146	73.581	398	352
	Рег. Шум. и Зап. Србије	475.397	41.533	334.476	99.387	243	171
	Рашка област	64.699	2.966	45.169	16.564	211	147
	Врњачка Бања	6.696	91	4.706	1.898	252	177
2017.	РС	2.062.588	85.231	1.634.901	342.457	294	233
	Београдски р.	691.555	3.014	609.082	79.459	410	361
	Рег. Шум. и Зап. Србије	486.165	39.910	341.205	105.051	250	176
	Рашка област	67.036	2.819	46.344	17.873	220	151
	Врњачка Бања	7.015	83	4.828	2.104	267	183
2018.	РС	2.131.079	78.533	1.688.241	364.305		
	Београдски р.	717.998	2.728	629.921	85.349		
	Рег. Шум. и Зап. Србије	500.520	36.979	352.164	111.378		
	Рашка област	68.847	2.651	47.504	18.692		
	Врњачка Бања	7.247	74	5.001	2.172		

На следећем графику уочавају се четири кластера када је реч о кретању запослености на територији општине Врњачка Бања. Први кластер који обухвата временски период од 2001-2008. године обележен је растом броја запослених са 5.226 запослених на почетку посматраног периода, на 9.052 на крају посматраног периода. Следећи период обухвата 2009, 2010. и 2011. годину који је обележен светском и домаћом економском кризом у коме се бележи пад запослености, најпре на 8.568, затим на 8.000, да би свој минимум запосленост достигла 2011. године када је износила свега

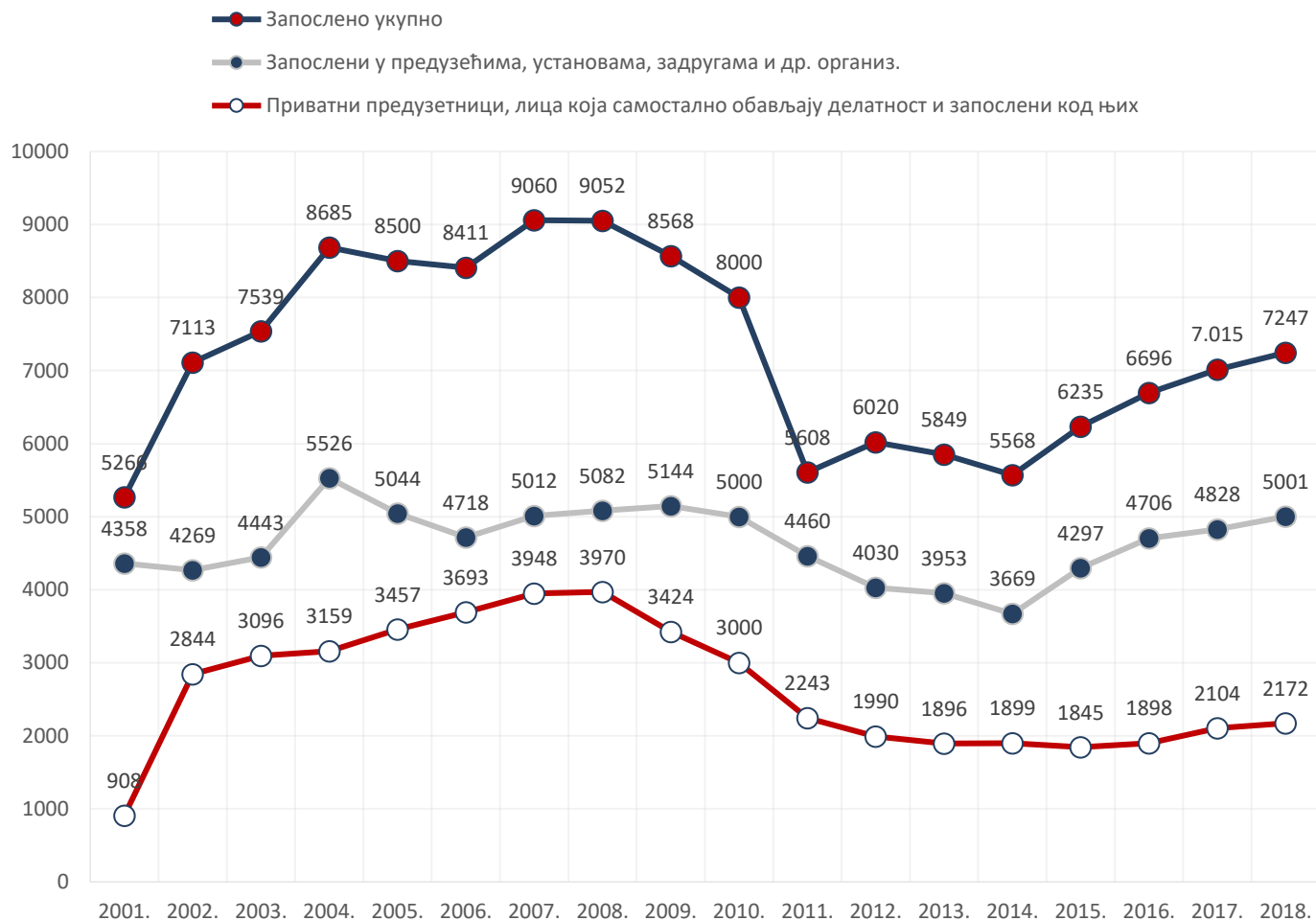
5.608. Након кризе у следећем посматраном периоду од 2012-2014. године уследио је период наизменичног повећања и смањења у коме се запосленост најпре повећавала на 6.020 запослених у 2012. години, па затим пада у 2013. (5.849) и 2014. години (5.568)⁴³. У последњем, четвртном посматраном периоду, који почиње 2015. године, бележи се константан раст запослености са 6.235 (што је за 667 више него у 2014. години), па закључно са 2018. годином у којој укупна запосленост на територији Врњачке Бање износи 7.247 лица.

0:255

⁴³ Статистика запослености и зарада, РЗС

Графикон 5 Кретање запослености на територији општине Врњачка Бања у периоду 2001-2017. године

0:256

2.3. Социјална заштита

Централна институција социјалне заштите у Врњачкој Бањи је Центар за социјални рад Врњачка Бања. Разлог уласка у систем социјалне заштите највећим делом је целокупно лоша економска ситуација - најчешће су социјално- материјалне тешкоће, губитак посла, поремећени односи, насиље у породици, бракоразводна парница и поверавање деце, болест, као и други лични и породични разлози. Уколико је поступак покренут од стране других институција разлози за покретање поступка након процене уз активну партиципацију корисника, Поред тога, приметно је да постоји проблем у могућности остваривања одређених права и услуга које корисници могу остварити у Центру. Најдоминантнија заштита корисника у Центру је и у 2022. години материјална подршка, посебно осетљивих група свих узрасних категорија.

Током 2022.године Центру је поднето 2.694 управних и вануправних различитих писмених захтева и поднесака, по којима је Центар решавао у складу са законом.

Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад Врњачка Бања на дан 31.12.2022. године износио је 2.693 особе, односно

8,64% од укупног броја становника Општине Врњачка Бања, рачунајући и избегла и расељена лица који су евидентирани у Комесаријату општине Врњачка Бања. Међу корисницима је 1.033 (38,35 %) мушког, а 1.660 (61,65 %) женског пола. Међу њима је 452 деце, 296 младих, 1.355 одраслих и 590 старих особа. у укупан број корисника нису урачунати корисници, којима се социјалне услуге пружају у Клубу за стара лица и корисници различитих информација о правима и услугама из социјалне заштите. Током 2023. године регистровано је 348 новоевидентираних корисника, реактивирано је 267 корисника а 57 корисника је стављено у пасиву.

Расељена и избегла лица. Према евиденцији Републичког комесаријата за избеглице у Врњачкој Бањи на дан 31.12.2021. године статус расељених лица са Косова и Метохије имало је 3.542 лица, а статус избеглих 56 лица, или укупно 3.598 лица.

Роми. На територији Општине Врњачка Бања налазе се три ромска насеља у којима живи око 400 становника ромске националности. Као припадници Ромске националности, према попису из 2011. год. изјаснило се 334 лица. У ромском насељу Доњи Грачац

живи 59 домаћинстава са око 250 становника. У ромском насељу у Руђинцима живи око 100 становника. У ромском насељу у Врњцима живи око 30 становника. Начин живота, културолошке и хигијенске навике су на задовољавајућем нивоу. Евидентираних корисника ромске националности је укупно 211 (деце 70, младих 26, одраслих 105 и остарелих корисника ромске националности 10) што је 63,17% Рома од укупног броја који су се по попису из 2011 изјаснили као Роми, и који живе на територији општине.

Деца. У 2022. години нису евидентирана деца и млади на смештају у установама социјалне заштите. Тенденција неупућивања деце и младих на смештају у установама социјалне заштите, присутна је у Центру дужи низ година. Реализоване су континуиране планске активности како би овај вид заштите у потпуности изостао, као и примена низа превентивних активности и подршке коју биолошке породице могу остварити у Центру и другим институцијама у социјалној средини. Мерама старатељске заштите у 2022. години обухваћено је 14 деце из следећих разлога : родитељи деце су преминули, родитељи спречени да врше родитељску дужност, родитељи лишени родитељског права и због неадекватног родитељског старања и занемаривања деце. Мерама привремене старатељске заштите обухваћено је 11 деце у току 2022. године. Мерама хранитељског смештаја, смештајем у породици или другом врстом смештаја, у току 2022. године обухваћено је укупно 11-

оро деце у хранитељској породици која су током године обухваћена су током године обухваћена поменутих мерама заштите, 2 детета су у сродничкој породици без накнаде. Деца из ове категорије су обухваћена мерама старатељске заштите. На смештају у хранитељским породицама су и 2 лица из групације млади и одрасли. У току 2022. године реализовано је 4 поступка усвојења деце, 2 деце мушког пола и 2 деце женског пола. Према евиденцији Центра током 2022. године мерама и услугама социјалног рада обухваћено је 36 деце и 32 младих са испољеним проблемима у понашању, укупно 68 евидентираних лица према којима се воде прекршајни и кривични поступци.

Млади, одрасли и старији. Области остваривања права у социјалној заштити младих, одраслих и старих су следеће:

У извештајној години Центру за социјални рад поднето је 86 нових захтева за новчану социјалну помоћ, од којих је позитивно решено 81 захтева, негативно решено 5 захтева. Ревизијом права на НСП обухваћено је 78 породица корисника овог права у неограниченом трајању и годишњу ревизију права, док је за 43 носиоца овог права ограниченог трајања уз прекид од три месеца. У овом виду подршке породици, пренето је 85 породица које ово право користе дужи низ година. Укупан број породица корисника права на новчану социјалну помоћ је 244 носиоца овог права. Број чланова породице обухваћених овим видом

заштите је 545 чланова породице (205 радно способних и 340 радно неспособних лица).

Укупан број особа са инвалидитетом и оболелих лица на евиденцији Центра у 2022. години, у који је урачунат и број корисника са оствареним правом на помоћ и негу другог лица и правом на увећани додатак за помоћ и негу другог лица, износи 193 корисника. Најзаступљенија је старосна група одраслих и старијих корисника. Током 2022. године дошло је до увећања броја поднетих захтева за признавање права на туђу негу и помоћ за лица свих узрасних категорија која имају здравствене проблеме и потребну личну и здравствену документацију те је евидентирано 149 корисника који су остварили право на туђу помоћ и негу и 44 корисника права на увећан додатак за туђу помоћ и негу које обезбеђује Републички фонд за пензионо и инвалидско осигурање.

Право на једнократну социјалну помоћ од 1.005 поднетих захтева у 2022. години остварило је 969 подносилаца захтева, од тог броја 18 захтева је било за изузетну социјалну помоћ (увећан износ који је намењен за побољшање стамбених прилика корисника услуга, за уклањање штете након пожара и за лечење).

Старатељским мерама заштите (стално и привремено старатељство) обухваћена су током 2022. године лица лишена пословне способности - углавном

због болести и сметњи у психофизичком развоју, укупно 81 лице од којих су 12 деца, 6 младих, 60 одраслих лица и 3 старија лица. Укупан број пунолетних корисника на смештају у установама социјалне заштите у току 2022. године је износио 64 особе.

У 2022. години у Центру је забележено постојање занемаривања и злостављања и насиља у породици. Евидентирано је 139 лица, жртве насиља су из свих старосних група а међу њима је 38 особа мушког и 101 женског пола. Доминантна врста забележеног насиља је физичко и психичко насиље и то над одраслим особама женског пола. Насиље према месту одвијања догодило се најчешће у породици, затим на улици и др. Сведоци породичног насиља су била и деца. У највећем броју извор пријаве насиља у породици је обавештење од стране Полицијске станице и жртве. Извршиоци насиља по евиденцији Центра су били родитељи (15), супружници (56), ванбрачни супружници (39), деца (11), брат или сестра (3) и остали извршиоци (15).

Услуге социјалне заштите. Центар пружа следеће услуге социјалне заштите: услуге процене и планирања, услуге неодложне интервенције, услуге подршке за самосталан живот, саветодавно-терапијске и социјално-едукативне услуге, дневне услуге у заједници, домски смештај и смештај у прихватилиште и услуге смештаја које не може обезбедити у

потребном обиму установа социјалне заштите у државној својини.

Одлуком о социјалној заштити општине Врњачка Бања утврђена је материјална подршка и услуге у социјалној заштити за које је надлежна локална самоуправа.

Права на материјалну подршку која су реализована у 2022. години су једнократна новчана помоћ, опрема корисника за смештај у установу или другу породицу, путни трошкови и исхрана пролазника, накнада трошкова сахране и изузетне новчане помоћи. Услуге социјалне заштите које су реализована у 2022. години су помоћ у кући за одрасла и стара лица (21 корисник), дневни боравак за одрасла лица са сметњама у развоју и дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју (укупно 24 корисника, услуга се пружа у Удружењу родитеља деце ометене у развоју општине Врњачка Бања), услуге Клуба за стара лица (36 корисника), саветовалиште за брак и породицу и услуга личног пратиоца (17 корисника).

На територији општине Врњачка Бања постоје два лиценцирана пружаоца услуга социјалне заштите - Центар (Помоћ у кући за стара и одрасла лица) и Удружење родитеља деце ометене у развоју општине Врњачка Бања (Дневни боравак за одрасла лица са сметњама у развоју и Дневни боравак за децу и младе са сметњама у развоју).

Социјално становање. Општина Врњачка Бања има 28 стамбених јединица намењених социјалном становању за избегла и расељена лица, од којих су 8 за социјално угрожене и 20 за остале из ове категорије. Недавно је изграђен објекат са 20 опремљених стамбених јединица. Улазак корисника у стамбене јединице се очекује 2023. године. Један од станова биће уступљен Центру на коришћење за ургентне потребе корисника.

Социјалну заштиту становништва општине Врњачка Бања највећим делом обезбеђују Република (око 18.400.000,00 динара) и локална самоуправа (око 13.000.000,00 динара).

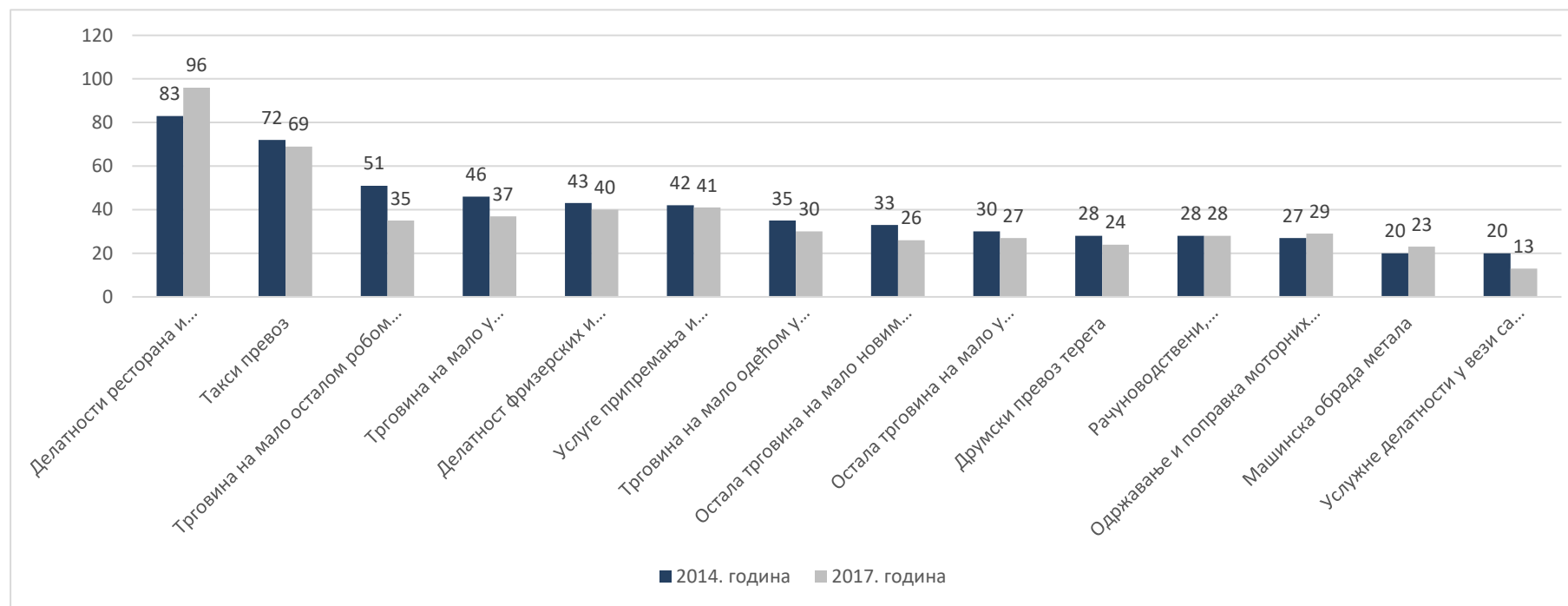
2.4. Привреда

2.4.1. Структура привреде

Обзиром да је општина Врњачка Бања туристичко место I категорије и после Београда најпосећенија туристичка дестинација у Србији са преко 250.000 посетилаца годишње који остваре преко 800.000 ноћења годишње (подаци за 2018), не изненађује следећи

график којим је приказана структура мале привреде у којој доминирају предузетници у услужном сектору, пре свега делатности ресторана и покретних угоститељских објеката које следе такси превозници и трговине на мало и велико.

График 7 Сектори у којима постоји регистровано 10 и више предузетника⁴⁴

0:261

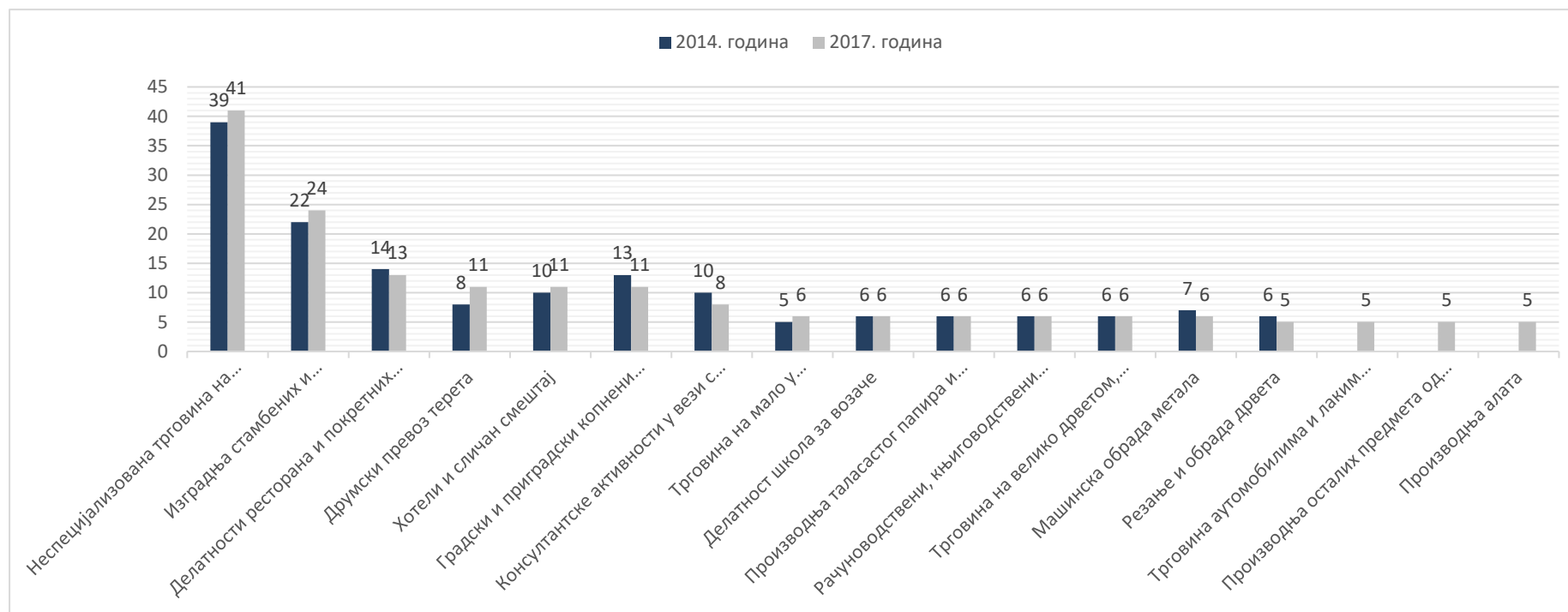
⁴⁴ Извор: Агенција за привредне регистре

Када је реч о привредним друштвима такође доминира услужни сектор, пре свега трговина на велико, ресторани, хотели превоз путника и терета и консултантске активности. Једини изузетак са

значајнијим учешћем представља сектор изградње стамбених и нестамбених зграда који на овој ранг листи заузима високо друго место.

График 8 Сектори у којима постоји регистровано 5 и више привредних друштава⁴⁵

⁴⁵ Извор: Агенција за привредне регистре

2.4.2. Зараде

У следећој табели приказан је упоредни преглед просечних нето зарада на републичком, регионалном и нивоу општине Врњачка Бања у периоду 2014-2016. година.

Табела 20 Просечна нето зарада (у РСД)⁴⁶

Година	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	2021.
Република Србија	44.530,00	44.432,00	46.097,00	47.893,00	49.650,00	54.919,00	60.073,00	65.864,00
Београд	55.429,00	55.551,00	57.717,00	60.142,00	60.689,00	68.140,00	74.311,00	82.132,00
Рашка област	37.504,00	37.066,00	38.315,00	37.833,00	40.569,00	44.304,00	48.509,00	52.800,00
Врњачка Бања	33.338,00	33.704,00	33.487,00	35.124,00	38.544,00	41.802,00	45.442,00	49.619,00

0:263

Подаци у наведеној табели показују раст нивоа просечних зарада и на нивоу републике и на нивоу региона, док је на нивоу општине овај показатељ гравитирао око 33.500,00 динара све до 2017. године када је забележен раст на 35.124,00 динара, односно 38.544,00 у 2018. години. Такође, потребно је напоменути да је општина Врњачка Бања на основу Закона о регионалном развоју („Сл. гласник РС“, бр. 51/2009, 30/2010 и 89/2015 - др. закон) сврстана у II категорију према степену развијености, односно 80-100% од републичког просека, док се просечне нето зараде крећу 74,87-72,64% од републичког просека. Када је реч о односу зарада на локалном и регионалном нивоу, просечне нето зараде на локалном нивоу су константно ниже од оних на нивоу региона.

⁴⁶ Извор: Агенција за привредне регистре – Мапа мера и подстицаја регионалног развоја

2.4.3. Туризам

Лето је главна туристичка сезона за европске туристе. Близу 70 процената од укупних ноћења остварује се током летње сезоне. Важни мотиви за летњи одмор су: лепота природе и околине, избор и садржај рекреативних активности, атмосфера у дестинацији, позитивно искуство везано за претходне боравке. Истакнути атрибути летњег туризма су: гостољубивост, пријатељски приступ, осећај сигурности и забава.

Може се очекивати да ће глобални ниво конкуренције у туризму бити у сталном порасту. Очекује се пораст понуде туристичких производа намењених мањим тржишним сегментима – нишама за планинаре, бициклисте итд., као и туристичка понуда везана за нове и нискобуџетне дестинације. Главни разлози за то су: глобално деловање авио компанија, хотелских ланаца, тур оператора; утицај ниско-буџетних авио-превозника; концентрација конкурентских сила (стратешка маркетинг удружења и професионалне кооперације нпр. франшизинг), укључујући повећање броја брендираних производа и понуда; улазак нових и

ниско-буџетних дестинација у глобалну конкуренцију и обимно проширење постојећих капацитета у конкурентним дестинацијама.

Туризам у Србији је у претходном периоду био изразито турбулентан. Најпре прошао кроз фазу раста промета у периоду 2005–2008. године. Са 2009. годином долази фаза контракције, која траје и наредне године, а од 2011. до 2013. уследио је период стагнације, у коме се просечан број ноћења туриста задржао на око 6,6 милиона годишње. У 2014. години, због временских непогода у мају, са падом броја ноћења за 7,3% у односу на 2013, туристички промет је поново доживео снажну контракцију. Међутим, упркос неповољним временским условима на самом почетку туристичке сезоне, 2014. је година која је обележила почетак експанзивног раста туристичке активности у Србији. Временска серија ноћења туриста садржи веома изражене сезонске флукуације, са скоковима у летњој сезони и у периоду зимских празника. Од 2015 године туризам је поново у фази раста закључно са 2019. годином, последњом за коју су подаци доступни.

Табела 21 Туристи и ноћења туриста по туристички местима 2018. године⁴⁷

2018.								
	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста ⁴⁸	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
УКУПНО	3.430.522	1.720.008	1.710.514	9.336.103	5.678.235	3.657.868	3,3	2,1
Београд - Градска насеља	1.111.745	173.297	938.448	2.289.464	334.997	1.954.467	1,9	2,1
Нови Сад - Градска насеља	196.893	67.368	129.525	418.312	140.736	277.576	2,1	2,1
БАЊЕ	596.884	487.302	109.582	2.542.391	2.226.627	315.764	4,6	2,9
Аранђеловац	33.591	27.143	6.448	88.553	72.488	6.065	2,7	2,5
Бања Врдник	27.814	22.691	5.123	102.082	90.361	11.721	4,0	2,3
Врањска Бања	2.284	2.119	165	20.625	19.723	902	9,3	5,5
Врњачка Бања	247.709	200.343	47.366	818.045	695.171	122.874	3,5	2,6
Врујци - Горња Топлица	10.889	10.230	659	52.717	50.204	2.513	4,9	3,8
Гамзиградска Бања	1.881	1.766	115	16.278	15.884	394	9,0	3,4
Горња Трепча	11.621	10.122	1.499	119.668	101.253	18.415	10,0	12,3
Ковиљача	24.156	18.618	5.538	136.282	106.949	29.333	5,7	5,3
Луковска Бања	13.753	11.995	1.758	88.423	81.693	6.730	6,8	3,8
Матарушка Бања	426	400	26	4.325	4.113	212	10,3	8,2
Нишка Бања	4.454	3.325	1.129	28.914	25.243	3.671	7,6	3,3
Палић	30.218	18.354	11.864	51.138	32.822	18.316	1,8	1,5
Пролом Бања	17.718	14.234	3.484	88.662	78.079	10.583	5,5	3,0
Сијаринска Бања	7.998	7.664	334	50.817	49.317	1.500	6,4	4,5
Сокобања	101.167	87.974	13.193	498.463	461.310	37.153	5,2	2,8
ПЛАНИНСКА МЕСТА	596.313	474.464	121.849	2.172.906	1.827.830	345.076	3,9	2,8
Авала	7.041	2.040	5.001	23.502	4.150	19.352	2,0	3,9
Брус	2.387	1.332	1.055	7.033	4.050	2.983	3,0	2,8
Дивчибаре	42.655	41.327	1.328	184.193	179.584	4.609	4,3	3,5
Златар	16.157	14.241	1.916	50.429	46.561	3.868	3,3	2,0
Златибор (Партизанске Воде, Палисад, Водице, Рибница, Јабланица)	217.311	158.726	58.585	763.867	616.742	147.125	3,9	2,5
Ивањица	12.419	10.893	1.526	53.473	50.738	2.735	4,7	1,8
Јастребац	1.982	1.692	290	3.321	2.822	499	1,7	1,7
Копаоник	132.080	105.760	26.320	535.594	423.999	111.595	4,0	4,2
Мокра Гора	14.565	7.090	7.475	27.023	16.498	10.525	2,3	1,4

⁴⁷ Извор: Републички завод за статистику Републике Србије⁴⁸ Просечан број ноћења туриста израчунат је дељењем броја ноћења с бројем туриста. Пошто се туриста региструје у сваком месту где борави, у случају промене места долази до његовог поновног исказивања, односно дуплирања. Стога је, вероватно, и просечан број ноћења туриста, израчунат на овај начин, мањи од стварног.

Мајданпек	2.837	1.883	954	5.757	4.267	1.490	2,3	1,6
Рајац	2.045	2.008	37	8.277	8.236	41	4,1	1,1
Ртањ	-	-	-	-	-	-	-	-
Рудник	4.423	4.423	-	27.542	27.542	-	6,2	-
Тара (Калуђерске баре, Шљивовица, Митровац, Перућац)	63.356	58.356	5.000	241.707	229.292	12.415	3,9	2,5
Стара планина	20.517	16.381	4.136	69.184	56.089	13.095	3,4	3,2
ОСТАЛА ТУРИСТИЧКА МЕСТА	769.201	437.061	332.140	1.539.478	927.939	611.539	2,1	1,8
Бор	12.156	9.309	2.847	32.682	23.942	8.740	2,6	3,1
Ваљево	16.942	12.562	4.380	27.055	18.307	8.748	1,5	2,0
Велика Плана	2.912	2.728	184	4.261	3.931	330	1,4	1,8
Голубац	5.005	3.440	1.565	9.047	6.832	2.215	2,0	1,4
Доњи Милановац	22.946	19.767	3.179	50.481	43.115	7.366	2,2	2,3
Зајечар	16.188	10.406	5.782	32.444	21.262	11.182	2,0	1,9
Зрењанин	13.083	6.645	6.438	33.193	13.159	20.034	2,0	3,1
Караташ	1.178	1.145	33	4.004	3.887	117	3,4	3,5
Кикинда	8.347	7.323	1.024	43.965	39.527	4.438	5,4	4,3
Кладово	31.948	25.833	6.115	71.088	56.894	14.194	2,2	2,3
Краљево	16.328	9.374	6.954	32.222	18.879	13.343	2,0	1,9
Крушевац	13.431	8.354	5.077	22.542	12.477	10.065	1,5	2,0
Лесковац	12.968	6.125	6.843	24.498	9.111	15.387	1,5	2,2
Нови Пазар	16.461	9.762	6.699	25.415	15.967	9.448	1,6	1,4
Опленац	3.818	2.504	1.314	6.551	4.156	2.395	1,7	1,8
Пирот	16.745	7.675	9.070	36.857	18.572	18.285	2,4	2,0
Предејане	6.712	1.251	5.461	9.685	4.224	5.461	3,4	1,0
Пожега	10.416	6.467	3.949	17.470	11.880	5.590	1,8	1,4
Рума	20.799	8.407	12.392	31.064	15.014	16.050	1,8	1,3
Сремска Митровица	3.059	1.160	1.899	4.843	2.052	2.791	1,8	1,5
Суботица	61.534	34.949	26.585	97.518	51.874	45.644	1,5	1,7
Ужице	4.359	2.145	2.214	7.528	3.972	3.556	1,9	1,6
Чачак	17.325	9.251	8.074	28.018	14.904	13.114	1,6	1,6
Шабач	15.294	7.604	7.690	37.238	12.921	24.317	1,7	3,2
ОСТАЛА МЕСТА	159.486	80.516	78.970	373.552	220.106	153.446	2,7	1,9

2019

	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста ¹⁾	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
УКУПНО	3689983	1843432	1846551	10073299	6062921	4010378	3.3	2.2
Београд - Градска насеља	1205183	183183	1022000	2487922	377752	2110170	2.1	2.1
Нови Сад - Градска насеља	204473	69867	134606	393112	129396	263716	1.9	2.0
БАЊЕ	670044	547239	122805	2781627	2427434	354193	4.4	2.9
Аранђеловац	32885	27198	5687	86620	72633	13987	2.7	2.5
Бања Врдник	28700	23249	5451	104881	91978	12903	4.0	2.4
Врањска Бања	3050	2890	160	20610	19571	1039	6.8	6.5
Врњачка Бања	283491	230887	52604	907892	774206	133686	3.4	2.5
Врујци - Горња Топлица	10542	9910	632	55714	52750	2964	5.3	4.7
Гамзиградска Бања	2072	1685	387	21991	16537	5454	9.8	14.1

Горња Трепча	12269	10808	1461	122798	103915	18883	9.6	12.9
Ковиљача	24322	18725	5597	130896	100191	30705	5.4	5.5
Луковска Бања	12877	11428	1449	91355	84862	6493	7.4	4.5
Матарушка Бања	394	374	20	3710	3552	158	9.5	7.9
Нишка Бања	3728	2612	1116	25891	20584	5307	7.9	4.8
Палић	33668	20779	12889	62718	42307	20411	2.0	1.6
Пролом Бања	18227	14343	3884	88790	77364	11426	5.4	2.9
Сијаринска Бања	8742	8395	347	68532	67056	1476	8.0	4.3
Сокобања	124877	108151	16726	588422	540928	47494	5.0	2.8
ПЛАНИНСКА МЕСТА	638521	502607	135914	2302273	1919201	383072	3.8	2.8
Авала	5684	2533	3151	23379	6641	16738	2.6	5.3
Брус	2039	1060	979	5724	2921	2803	2.8	2.9
Дивчибаре	42130	41195	935	172633	169615	3018	4.1	3.2
Златар	16506	14637	1869	50475	47056	3419	3.2	1.8
Златибор (Партизанске Воде, Палисад, Водице, Рибница, Јабланица)	237064	168067	68997	777057	618326	158731	3.7	2.3
Ивањица	13075	11584	1491	64533	57947	6586	5.0	4.4
Јастребац	2040	1854	186	3544	3147	397	1.7	2.1
Копоник	135613	107422	28191	565980	444027	121953	4.1	4.3
Мокра Гора	16325	7747	8578	30552	18522	12030	2.4	1.4
Мајданпек	5134	3189	1945	14615	9688	4927	3.0	2.5
Рајац	2737	2510	227	8424	8056	368	3.2	1.6
Ртањ	2886	2671	215	5609	5176	433	1.9	2.0
Рудник	4400	4400	-	26357	26357	-	6.0	-
Тара (Калуђерске баре, Шљивиовица, Митровац, Перућац)	69847	64635	5212	281002	267715	13287	4.1	2.5
Стара планина	21873	17342	4531	75534	62011	13523	3.6	3.0
¹⁾ Просечан број ноћења туриста израчунат је дељењем броја ноћења с бројем туриста. Пошто се туриста региструје у сваком месту где борави, у случају промене места долази до његовог поновног исказивања, односно дуплирања. Стога је, вероватно, и просечан број ноћења туриста, израчунат на овај начин, мањи од стварног.								
ОСТАЛА ТУРИСТИЧКА МЕСТА	799111	450944	348167	1705309	980527	724782	2.2	2.1
Бор	14178	9798	4380	32843	21565	11278	2.2	2.6
Ваљево	10095	6423	3672	18162	10328	7834	1.6	2.1
Велика Плана	5680	3740	1940	8361	5554	2807	1.5	1.4
Голубац	7691	6349	1342	11719	10054	1665	1.6	1.2
Доњи Милановац	24238	20453	3785	60443	53706	6737	2.6	1.8
Зајечар	18122	11971	6151	40997	21654	19343	1.8	3.1
Зрењанин	12429	6018	6411	34678	13658	21020	2.3	3.3
Караташ	3156	2949	207	12245	11890	355	4.0	1.7
Кикинда	8565	7813	752	46878	43613	3265	5.6	4.3
Кладово	33719	25513	8206	67513	52406	15107	2.1	1.8
Краљево	17748	9688	8060	40049	19355	20694	2.0	2.6
Крушевац	13645	8890	4755	25616	15388	10228	1.7	2.2
Лесковац	15541	7974	7567	32850	12956	19894	1.6	2.6
Нови Пазар	11117	6973	4144	16144	9939	6205	1.4	1.5
Опленац	2962	1921	1041	5316	3280	2036	1.7	2.0
Пирот	19605	8840	10765	36299	16831	19468	1.9	1.8
Предејане	8084	2305	5779	10201	4422	5779	1.9	1.0
Пожега	11790	6469	5321	19266	12202	7064	1.9	1.3
Рума	21887	8737	13150	34192	15907	18285	1.8	1.4

0:267

ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА 2023-2030

Сремска Митровица	4248	2058	2190	8772	4939	3833	2.4	1.8
Суботица	64732	36202	28530	104996	55993	49003	1.5	1.7
Ужице	3931	2423	1508	6155	3870	2285	1.6	1.5
Чачак	18360	9230	9130	30308	15024	15284	1.6	1.7
Шабац	16709	8745	7964	49714	17241	32473	2.0	4.1
ОСТАЛА МЕСТА	172651	89592	83059	403056	228611	174445	2.6	2.1

¹⁾ Просечан број ноћења туриста израчунат је дељењем броја ноћења с бројем туриста. Пошто се туриста региструје у сваком месту где борави, у случају промене места долази до његовог поновног исказивања, односно дуплирања. Стога је, вероватно, и просечан број ноћења туриста, израчунат на овај начин, мањи од стварног.

2020

	Туристи			Ноћења туриста			Просечан број ноћења туриста ¹⁾	
	свега	домаћи	страни	свега	домаћи	страни	домаћи	страни
УКУПНО	1820021	1374310	445711	6201290	4936732	1264558	3.6	2.8
Београд - Градска насеља	313753	93172	220581	865530	288843	576687	3.1	2.6
Нови Сад - Градска насеља	70875	37212	33663	169429	89357	80072	2.4	2.4
БАЊЕ	522947	491879	31068	2184602	2075951	108651	4.2	3.5
Аранђеловац	21227	18972	2255	52975	47420	5555	2.5	2.5
Бања Врдник	31594	28746	2848	93035	86722	6313	3.0	2.2
Врањска Бања	1536	1436	100	15011	14683	328	10.2	3.3
Врњачка Бања	211496	200879	10617	698238	668635	29603	3.3	2.8
Врујци - Горња Топлица	8388	8091	297	38115	37092	1023	4.6	3.4
Гамзиградска Бања	1221	675	546	19242	6466	12776	9.6	23.4
Горња Трепча	8339	7996	343	78590	73853	4737	9.2	13.8
Ковиљача	14157	11207	2950	76786	57186	19600	5.1	6.6
Луковска Бања	9514	8553	961	61700	58650	3050	6.9	3.2
Матарушка Бања	112	111	1	1049	1039	10	9.4	10.0
Нишка Бања	1377	1284	93	4857	4143	714	3.2	7.7
Палић	25522	22495	3027	60065	55144	4921	2.5	1.6
Пролом Бања	14575	12789	1786	69777	65134	4643	5.1	2.6
Сијаринска Бања	7136	7078	58	50336	50053	283	7.1	4.9
Сокобања	124998	122584	2414	648820	642568	6252	5.2	2.6
ПЛАНИНСКА МЕСТА	460892	407375	53517	1747172	1530741	216431	3.8	4.0
Авала	1588	804	784	9980	2267	7713	2.8	9.8
Брус	15163	12326	2837	67631	54976	12655	4.5	4.5
Дивчибаре	45377	44775	602	159933	158210	1723	3.5	2.9
Златар	11196	10918	278	36016	35364	652	3.2	2.3
Златибор (Партизанске Воде, Палисад, Водице, Рибница, Јабланица)	157347	135663	21684	575047	510438	64609	3.8	3.0
Ивањица	6166	5850	316	28419	27433	986	4.7	3.1
Јастребац	1793	1690	103	3409	3184	225	1.9	2.2
Копаоник	104370	85858	18512	432038	339021	93017	3.9	5.0
Мокра Гора	11158	9581	1577	29261	26054	3207	2.7	2.0
Мајданпек	2175	1730	445	8519	5510	3009	3.2	6.8
Рајац	2409	2407	2	8647	8643	4	3.6	2.0

0:268

Ртањ	6349	6114	235	15476	14941	535	2.4	2.3
Рудник	2150	2058	92	14567	12804	1763	6.2	19.2
Тара (Калуђерске баре, Шљивовица, Митровац, Перућац)	31965	31119	846	143300	141358	1942	4.5	2.3
Стара планина	25188	22458	2730	88395	80093	8302	3.6	3.0

¹⁾ Просечан број ноћења туриста израчунат је дељењем броја ноћења с бројем туриста. Пошто се туриста региструје у сваком месту где борави, у случају промене места долази до његовог поновног исказивања, односно дуплирања. Стога је, вероватно, и просечан број ноћења туриста, израчунат на овај начин, мањи од стварног.

ОСТАЛА ТУРИСТИЧКА МЕСТА	373923	283841	90082	1031807	788763	243044	2.8	2.7
Бор	7569	6359	1210	22507	18787	3720	3.0	3.1
Ваљево	4565	3891	674	12007	10501	1506	2.7	2.2
Велика Плана	3536	3023	513	6273	4862	1411	1.6	2.8
Голубац	5621	5329	292	15659	15201	458	2.9	1.6
Доњи Милановац	7552	6879	673	21693	20031	1662	2.9	2.5
Зајечар	7883	6509	1374	22752	16621	6131	2.6	4.5
Зрењанин	4992	3331	1661	16991	9569	7422	2.9	4.5
Караташ	1000	998	2	4140	4136	4	4.1	2.0
Кикинда	6720	6584	136	37291	36901	390	5.6	2.9
Кладово	15814	12811	3003	41512	36851	4661	2.9	1.6
Краљево	8973	7332	1641	33913	21470	12443	2.9	7.6
Крушевац	5905	4210	1695	28510	12713	15797	3.0	9.3
Лесковац	6617	4297	2320	19798	8907	10891	2.1	4.7
Нови Пазар	8708	7325	1383	17328	14999	2329	2.0	1.7
Опленац	1580	1405	175	3107	2743	364	2.0	2.1
Пирот	11176	7916	3260	24517	17523	6994	2.2	2.1
Предејане	1310	552	758	5195	965	4230	1.7	5.6
Пожега	6236	5363	873	12269	10642	1627	2.0	1.9
Рума	11709	7192	4517	19362	13329	6033	1.9	1.3
Сремска Митровица	2340	1625	715	5911	4679	1232	2.9	1.7
Суботица	24648	16367	8281	58845	41394	17451	2.5	2.1
Ужице	1169	986	183	2029	1685	344	1.7	1.9
Чачак	6780	4908	1872	14262	9579	4683	2.0	2.5
Шабац								
ОСТАЛА МЕСТА	77631	60831	16800	202750	163077	39673	2.7	2.4

¹⁾ Просечан број ноћења туриста израчунат је дељењем броја ноћења с бројем туриста. Пошто се туриста региструје у сваком месту где борави, у случају промене места долази до његовог поновног исказивања, односно дуплирања. Стога је, вероватно, и просечан број ноћења туриста, израчунат на овај начин, мањи од стварног.

Изражено бројем ноћења туриста, најчешће посећивана туристичка места у 2020. била су бањска места, са око 2,18 милиона остварених ноћења, што представља 35,23% од укупног броја туристичких ноћења у Републици Србији. Од тога је 1,5 милиона ноћења остварено у Врњачкој Бањи и Сокобањи. Посетиоци бања су већином били домаћи туристи (87,3% од укупног броја ноћења).

У 2019. години Србију су посетили страни туристи из око педесет различитих земаља. Највише ноћења су остварили посетиоци из Босне и Херцеговине, Кине, Црне Горе, Турске, Руске Федерације,

Немачке и Хрватске. Посетиоци из ових земаља су остварили 41,1% укупног броја ноћења страних туриста током 2019. године.⁴⁹

Када је реч о туризму општине Врњачка Бања, може се закључити да прати тренд туризма на републичком нивоу. Општина Врњачка Бања располаже са подацима за период 2012-2019. године. У 2019. години (крај посматраног периода) евидентирано је укупно 288.414 посетилаца, што је за 148.572 посетиоца више него у 2012. години, односно дошло је до раста броја посетилаца за 106,24%. Што се броја ноћења тиче, у 2019. години остварено је укупно 903.676 ноћења, што је за 400.542 ноћења више него у 2012. години, односно за 79,61%.

Табела 22 Туристички промет општине за период 2015-2019 године

ЛЕГЕНДА ⁵⁰			Σ	I	II	III	IV	V	VI	VII	VIII	IX	X	XI	XII
2012	П	Д	121.333	5.785	1.759	6.446	10.330	14.138	12.942	16.878	19.678	11.228	10.135	4.533	7.481
		С	18.509	596	136	713	1.183	2.024	3.605	2.752	2.660	2.192	1.003	327	1.318
		Σ	139.842	6.381	1.895	7.159	11.513	16.162	16.547	19.630	22.338	13.420	11.138	4.860	8.799
	Н	Д	453.764	17.732	7.656	17.629	38.819	48.984	49.547	65.036	77.116	49.364	37.181	19.450	25.250
		С	49.370	1.596	556	1.832	3.227	3.933	10.017	8.727	7.856	4.202	2.916	1.219	3.289
		Σ	503.134	19.328	8.212	19.461	42.046	52.917	59.564	73.763	84.972	53.566	40.097	20.669	28.539
2013	П	Д	136.470	5.149	2.981	6.713	12.518	17.457	14.719	18.903	21.797	13.180	10.228	5.323	7.502
		С	21.676	725	261	1.410	1.154	2.551	2.999	3.334	3.909	1.886	1.186	669	1.592
		Σ	158.146	5.874	3.242	8.123	13.672	20.008	17.718	22.237	25.706	15.066	11.414	5.992	9.094
	Н	Д	534.149	18.138	12.005	20.598	44.571	54.945	58.980	71.626	90.042	58.967	46.434	29.340	28.503
		С	65.262	2.039	868	4.142	4.128	6.332	10.572	9.987	11.159	5.372	3.857	2.992	3.814
		Σ	599.411	20.177	12.873	24.740	48.699	61.277	69.552	81.613	101.201	64.339	50.291	32.332	32.317
2014	П	Д	123.519	5.822	2.764	6.312	9.781	11.036	13.140	16.390	27.805	11.788	7.120	4.545	7.016
		С	24.036	827	402	751	1.074	1.781	2.566	3.143	7.483	2.469	1.182	484	1.874
		Σ	147.555	6.649	3.166	7.063	10.855	12.817	15.706	19.533	35.288	14.257	8.302	5.029	8.890
	Н	Д	414.356	21.939	8.505	14.003	28.336	31.602	43.686	58.739	106.414	45.496	24.207	13.037	18.392
		С	68.748	2.507	1.618	2.259	3.859	4.454	9.824	9.447	18.237	5.791	4.193	1.635	4.924
		Σ	483.104	24.446	10.123	16.262	32.195	36.056	53.510	68.186	124.651	51.287	28.400	14.672	23.316

⁴⁹ Извор: Трендови, IV квартал 2019., Републички завод за статистику, Београд, 2020. године

⁵⁰ П – посетиоци; Н – ноћења; Д – домаћи; С – страни

2015.	П	Д	149.854	5.917	2.582	7.114	11.315	18.769	15.128	21.210	32.293	13.225	10.185	4.031	8.085
		С	30.019	1.155	307	1.294	895	2.327	3.605	4.380	10.134	2.162	1.408	670	1.155
		Σ	179.873	7.072	2.889	8.408	12.210	21.096	18.733	25.590	42.427	15.387	11.593	4.701	9.767
	Н	Д	483.495	16.757	7.499	15.357	33.275	47.501	45.728	71.522	122.077	56.452	30.518	13.601	23.208
		С	84.490	3.565	1.532	2.938	3.152	6.238	12.364	14.589	24.710	6.210	3.167	2.441	3.584
		Σ	567.985	20.322	9.031	18.295	36.427	53.739	58.092	86.111	146.787	62.662	33.685	16.042	26.792
2016.	П	Д	167.176	5.453	4.447	7.701	10.854	16.239	17.103	25.087	37.289	15.237	11.676	6.379	9.711
		С	39.323	1.268	533	1.258	1.345	3.075	5.047	7.338	11.963	2.537	1.919	758	2.282
		Σ	206.499	6.721	4.980	8.959	12.199	19.314	22.150	32.425	49.252	17.774	13.595	7.137	11.993
	Н	Д	577.834	14.993	15.820	18.525	33.618	41.655	55.251	96.415	138.717	74.688	36.955	26.400	24.797
		С	106.411	3.564	1.450	3.585	4.255	9.466	16.106	19.825	27.400	6.576	5.290	3.469	5.425
		Σ	684.245	18.557	17.270	22.110	37.873	51.121	71.357	116.240	166.117	81.264	42.245	29.869	30.222
2017.	П	Д	174.957	5.791	3.711	8.354	11.337	15.569	17.425	28.251	39.134	15.869	13.124	5.969	10.423
		С	37.589	1.109	938	1.294	1.271	2.393	5.101	7.224	11.322	2.408	1.535	1.179	1.815
		Σ	212.546	6.900	4.649	9.648	12.608	17.962	22.526	35.475	50.456	18.277	14.659	7.148	12.238
	Н	Д	589.449	15.519	12.272	21.343	35.726	47.089	50.181	102.982	140.053	71.643	43.743	22.658	26.240
		С	98.993	2.659	2.442	3.261	4.160	6.921	12.607	21.212	25.960	6.269	4.404	3.830	5.268
		Σ	688.442	18.178	14.714	24.604	39.886	54.010	62.788	124.194	166.013	77.912	48.147	26.488	31.508
2018.	П	Д	201.806	7.146	5.733	9.855	14.345	20.191	21.315	30.817	40.315	16.362	14.449	7.874	13.404
		С	46.980	1.169	629	1.628	1.806	3.408	6.555	9.450	12.541	3.147	2.368	1.252	3.027
		Σ	248.786	8.315	6.362	11.483	16.151	23.599	27.870	40.267	52.856	19.509	16.817	9.126	16.431
	Н	Д	681.477	21.215	16.671	26.795	49.884	61.873	62.316	106.218	155.275	75.765	46.473	27.024	31.968
		С	121.990	2.717	2.291	4.124	5.567	10.194	15.797	23.380	31.872	7.897	6.118	4.728	7.305
		Σ	803.467	23.932	18.962	30.919	55.451	72.067	78.113	129.598	187.147	83.662	52.591	31.752	39.273
2019.	П	Д	232.201	7.070	6.070	11.793	14.697	23.048	23.656	33.572	47.325	18.924	17.838	11.469	16.739
		С	56.213	1.254	1.408	3.366	1.840	3.565	6.016	10.594	14.258	4.430	2.704	2.658	4.120
		Σ	288.414	8.324	7.478	15.159	16.537	26.613	29.672	44.166	61.583	23.354	20.542	14.127	20.859
	Н	Д	770.157	21.270	19.341	30.811	48.943	74.500	69.969	115.668	173.199	85.758	56.889	34.167	39.642
		С	133.519	3.555	2.051	5.321	5.618	9.493	14.862	26.547	35.435	8.273	6.466	6.095	9.803
		Σ	903.676	24.825	21.392	36.132	54.561	83.993	84.831	142.215	208.634	94.031	63.355	40.262	49.445

График 9 Број домаћих и страних туриста по годинама за период 2012-2019. године

0:272

График 10 Број ноћења домаћих и страних туриста по годинама за период 2012-2019. године

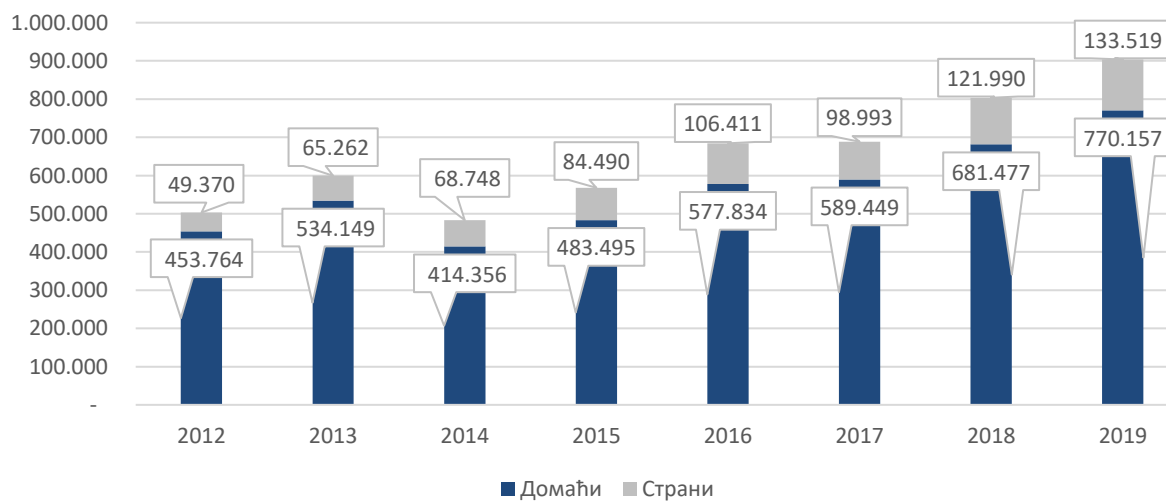
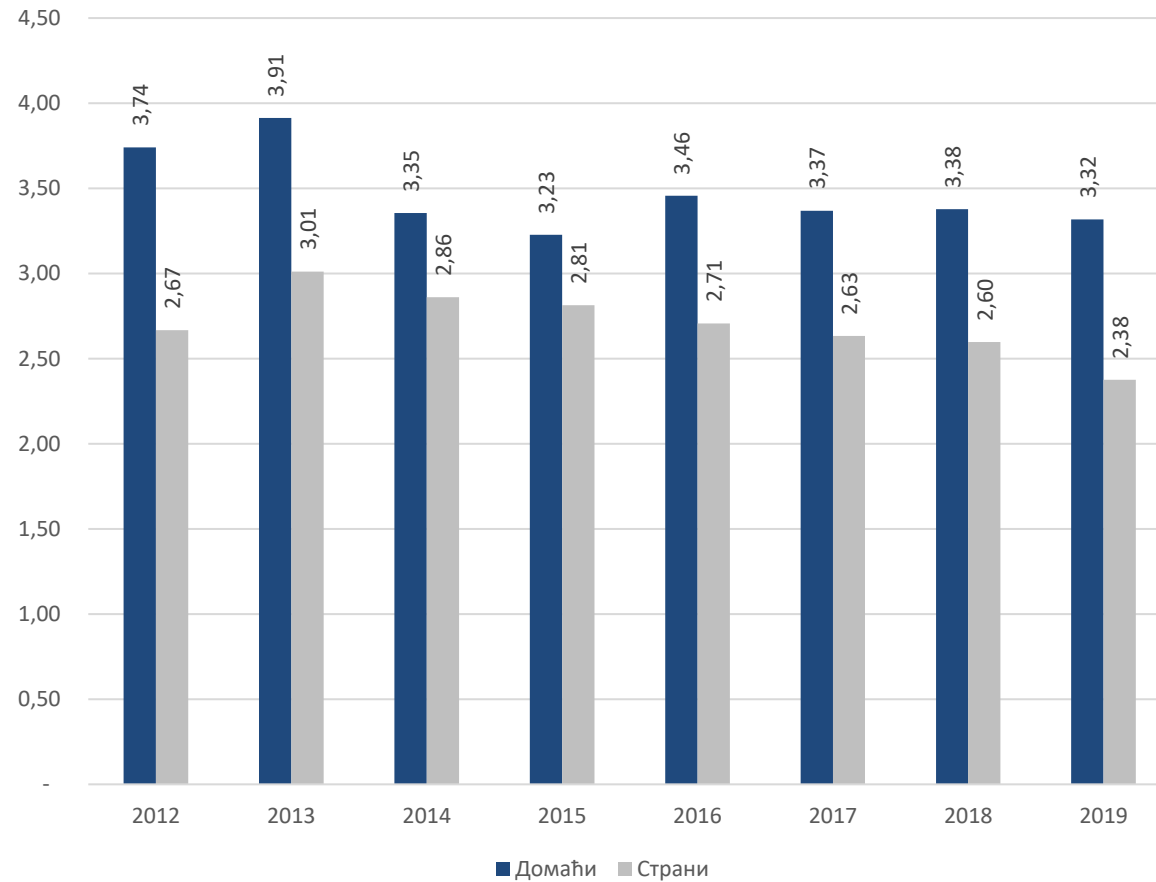

График 11 Просечан број ноћења домаћих и страних туриста по годинама за период 2012-2019. године

0:273

За потребе дефинисања циљних вредности показатеља за приоритетни циљ __.__. на следећа два графика извршена је линеарна екстраполација тренда кретања броја домаћих и страних туриста закључно са последњом годином важења овог документа. Као што се из приложеног да видети, приказани модел предвиђа

даљи раст броја туриста и броја ноћења тако да у 2027. години укупан број туриста износи 430.000, од чега 335.000 домаћих и 95.000 страних туриста. Модел на следећем графику предвиђа да наведени број туриста оствари укупно 1.250.000 ноћења, од чега 210.000 ноћења страних и 1.040.000 домаћих туриста.

График 12 Екстраполација тренда кретања броја домаћих и страних туриста

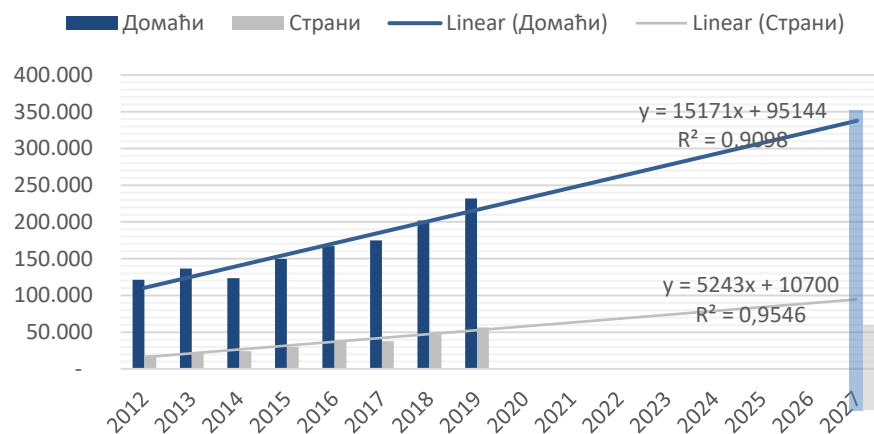
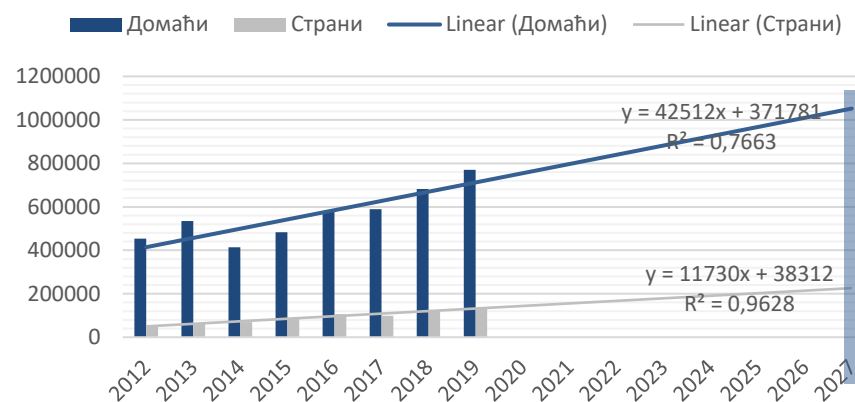

График 13 Екстраполација тренда кретања броја ноћења домаћих и страних туриста

0:274

2.5. Пољопривреда

Дефиниције

Пољопривредно газдинство је технички и економски самостална производна јединица која има јединствено управљање и на којој привредно друштво, земљорадничка задруга, установа или друго правно лице, предузетник или породично пољопривредно газдинство обавља пољопривредну производњу као примарну или секундарну делатност. Локација газдинства је место на коме се одвија целокупна пољопривредна производња или њен главни део. То је обично место на коме се налазе пољопривредни објекти/зграде намењени за пољопривредну производњу (нпр. објекти за смештај стоке, стакленик, хладњача за

смештај пољопривредних производа, највећи административни објекат и сл.) или највећа површина коришћеног пољопривредног земљишта. Коришћено пољопривредно земљиште чине:

- пољопривредно земљиште на окућници;
- оранице и баште (укључујући и угаре);
- стални засади – воћњаци, виногради, расадници;
- засади корпарске врбе, површине под рогозом;
- рогачем, површине на којима се узгајају тартуфи;

- као и засади јелки подигнутих за продају (новогодишње јелке);
- ливаде и пашњаци које газдинство редовно обрађује – користи.

Гледано према типу пољопривредне производње, пољопривреду општине Врњачка Бања карактерише доминација мешовитих пољопривредних газдинстава, с обзиром на то да више од половине пољопривредних газдинстава (53,7%) припада једној од три групе пољопривредних газдинстава са мешовитом биљном и сточарском производњом. Специјализованих газдинстава је 46%, с

тим што је у овој групи највише специјализованих за ратарску производњу, а најмање за повртарство, цвећарство и остале хортикултуре. Структуру пољопривредног земљишта од укупне површине земљишта према начину коришћења чине: - ораничне површине (2699ha), - ливаде и пашњаци (2216ha), - воћњаци (460ha) и - виногради (1ha). Општина Врњачка Бања располаже добрим земљиштем и климатским чиниоцима за развој воћарства. На коришћеној површини под воћем, највише је заступљена шљива са 223.350 стабала, јабука са 47.210 стабала и виногради са 30 родних чокота.⁵¹

Табела 23 Пољопривредна површина у ha према начину коришћења 2002. – 2011. Година⁵²

Год	Назив	Бр. газдинстава	Пољопривредна површина	Оранице и баште	Воћњаци	Виногради	Ливаде	Пашњаци
2002.	Реп. Србија		5106900	3351086	245048	68613	589763	816596
	Центр. Србија		3323725	1770545	226549	56935	553715	710576
	Рашки округ		192432	48272	13615	30	54174	76337
	Врњачка Бања		10273	4052	1474	15	2604	2127
2003.	Реп. Србија		5115072	3345154	245933	67434	594459	825938
	Центр. Србија		3321500	1762463	227525	55984	556500	713295
	Рашки округ		191698	46740	13658	32	54809	76451
	Врњачка Бања		10273	4059	1499	15	2572	2127
2004.	Реп. Србија		5 113 307	3 343 916	244 432	65 879	598 136	823 205
	Центр. Србија		3 321 148	1 762 094	226 309	54 760	561 136	711 152
	Рашки округ		191 566	45 071	13 572	35	55 453	77 434
	Врњачка Бања		10 273	4 163	1 455	18	2 516	2 120
2005.	Реп. Србија		5 112 323	3 329 973	238 544	64 385	609 321	832 011
	Центр. Србија		3 321 758	1 748 128	220 769	53 510	570 779	722 800
	Рашки округ		191 392	45 036	13 154	30	54 353	78 818
	Врњачка Бања		10 273	4 188	1 401	13	2 553	2 117

⁵¹ Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за општину Врњачка Бања за 2019.годину („Сл. лист Општине Врњачка Бања“, бр. 21/2019);

⁵² Нису обухваћени подаци за Косово и Метохију.

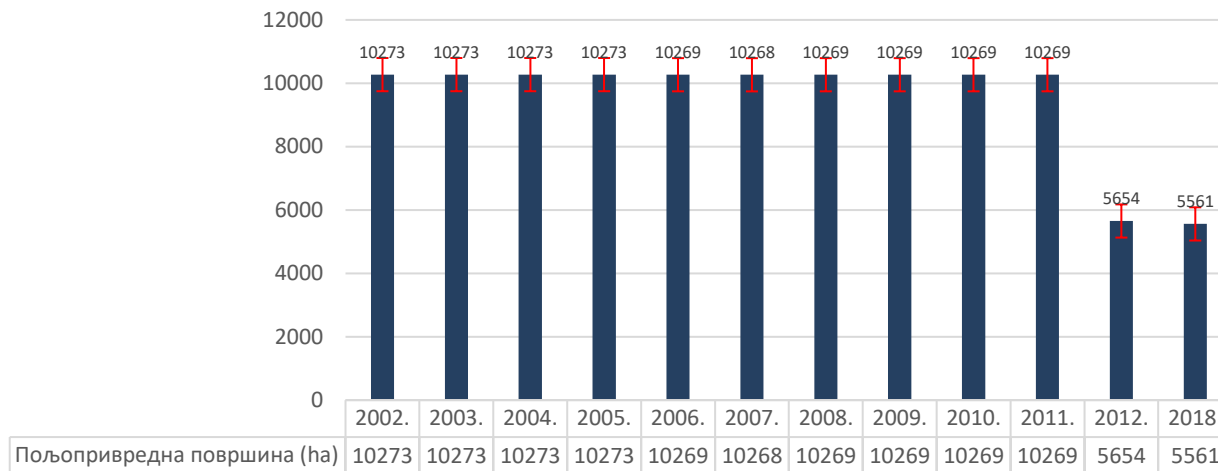
ПЛАН РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА 2023-2030

2006.	Реп. Србија	5105008	3318392	237640	62151	609593	838348
	Центр. Србија	3324058	1743971	219799	51646	571143	731229
	Рашки округ	191349	44114	12810	28	55144	79252
	Врњачка Бања	10269	4135	1357	13	2651	2112
2007.	Реп. Србија	5052957	3298701	239599	59068	620495	835094
	Центр. Србија	3305516	1727177	222044	49052	578523	728720
	Рашки округ	191262	44627	13031	28	56582	76994
	Врњачка Бања	10268	4046	1469	13	2628	2112
2008.	Реп. Србија	5093192	3302089	241599	58324	620707	832704
	Центр. Србија	3311939	1727612	223021	48372	579750	727375
	Рашки округ	191285	44175	12865	27	57389	76828
	Врњачка Бања	10269	4018	1481	12	2645	2112
2009.	Реп. Србија	5096646	3300999	240285	57540	624924	833688
	Центр. Србија	3315890	1723306	222452	47723	584313	732410
	Рашки округ	191321	44346	12743	24	57652	76555
	Врњачка Бања	10269	3985	1417	9	2745	2112
2010.	Реп. Србија	5091507	3294922	239846	57103	623838	835701
	РШ и ЗС	1589203	778510	132010	13945	297533	365680
	Рашка област	191216	43895	12676	23	58170	76451
	Врњачка Бања	10269	3996	1413	8	2739	2112
2011.	Реп. Србија	5096267	3293577	239948	56434	621418	844674
	РШ и ЗС	1592361	781341	132253	13934	297290	366062
	Рашка област	191222	43883	12849	21	58514	75954
	Врњачка Бања	10269	3983	1364	6	2754	2161
2012.	Реп. Србија	631552	3437423	2513154	156657	22150	713242
	РШ и ЗС	262940	1014210	518627	86295	8667	384617
	Рашка област	28173	102885	31494	7152	39	62717
	Врњачка Бања	2888	5654	2269	595	6	2641
2018.	Реп. Србија	564541	3475894	2571580	182923	20466	676724
	РШ и ЗС	242636	1035998	565616	98172	7597	352548
	Рашка област	26505	104384	32337	7068	23	63215
	Врњачка Бања	2920	5561	2699	460	1	2216

0:276

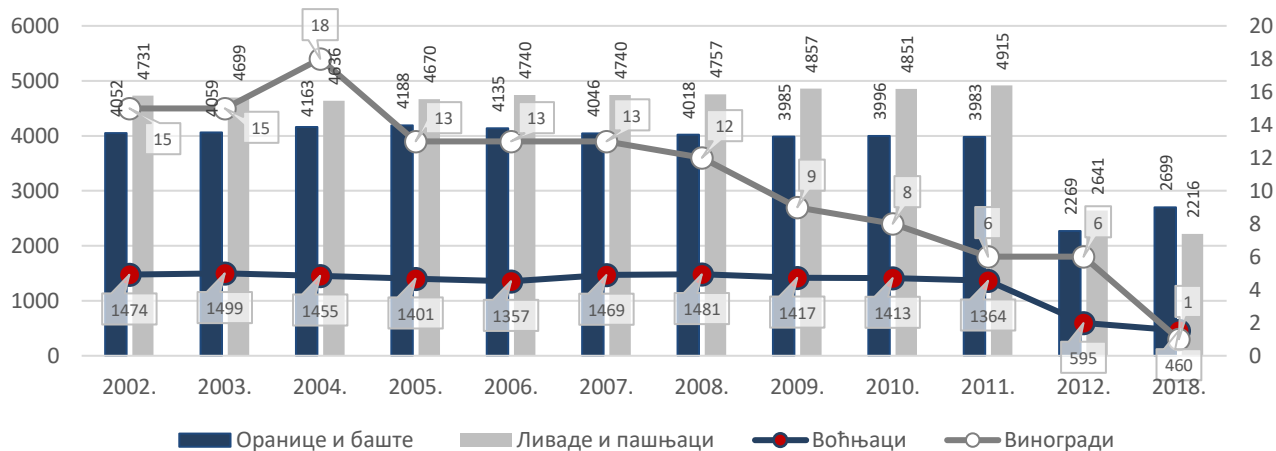

График 14 Пољопривредна површина на територији општине Врњачка Бања 2002-2018

0:277

График 15 Пољопривредне површине према начину коришћења 2002-2018

Према расположивим подацима бројчано стање стоке на територији општине Врњачка Бања се значајно променило, нарочито у погледу великог смањења броја говеда од 53,54% - више него преполовљен фонд, а на рачун повећања броја свиња и оваца и живине. Производња млека је и даље сегмент који доноси највећим делом и најбрже доходак пољопривредним домаћинствима на територији наше општине и Републике.

Посматрано на локалном нивоу, број свиња је повећан за 79,37% поредећи 2018. годину са 2013. годином. Производни циклус је знатно краћи у односу на говедарство и бржи је обрт капитала. Без обзира на цикличну исплативост ове производње у нашој земљи, треба посветити пажњу њеном развоју. Производња је углавном за сопствене потребе и као додатни извор прихода. Генетски потенцијал свиња на територији општине Врњачка Бања је веома неуједначен, нема никаквог организованог програма набавке приплодног материјала нити одгајивачког циља, а мере унапређења свињарства (вештачко осемењавање плоткиња семеном тестираних нерастова супериорне генетике, контролисаног здравственог стања) се примењују стихијски, без контроле од 1998. године. Нешто организованије и са становишта здравствене исправности квалитетније, ова мера се спроводи од када је сточарско-ветеринарски центар у Великој Плани почео организовану дистрибуцију семена испитаних нерастова једном седмично на територији општине Врњачка Бања (2000. године). Не постоје грла у матичној евиденцији стручних служби на територији општине Врњачка Бања.

Број оваца на територији општине је у порасту у посматраном периоду и у односу на 2003. годину повећан је за 3.681, односно за 53,78%. Ако се узме у обзир да су овце:

- Веома рентабилне животиње;
- Са мало захтева у смислу исхране и држања;
- Корисне за побољшање квалитета наших пашњачких површина (нарочито у прегонском начину држања, комбиновано са држањем говеда);
- Животиње чије је парење сезонски, али се применом савремених биотехнолошких метода може постићи вансезонски припуст, који резултира са два јагњења годишње, уз повећан проценат ближњења и
- Да су јагњад веома тражена роба која скоро увек има добру цену,

Потребно је осмислити подстицајне мере за развој овчарства као производње која одговара како оперативном менаџменту нашег пољопривредног газдинства, тако и менаџменту за очување човекове околине.

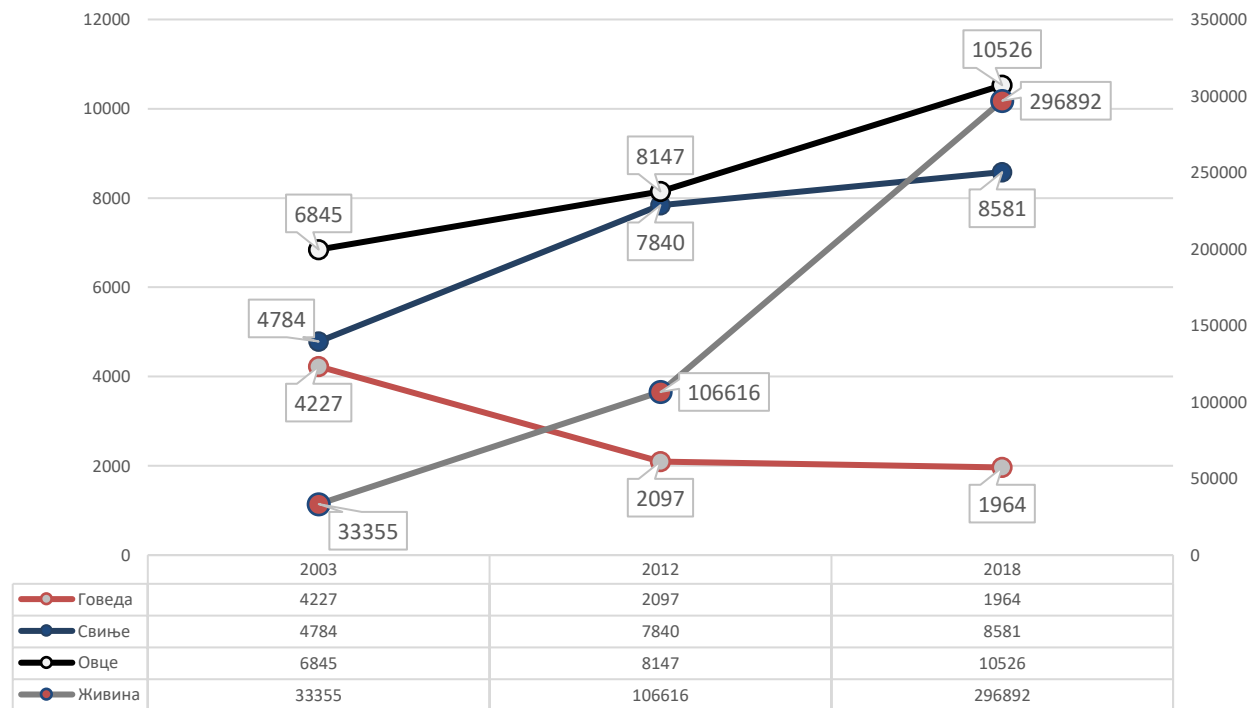
Под живинарством првенствено подразумевамо узгој кокоши, ћурки, гусака и патака. Од живине се добијају изузетно квалитетне главне намирнице попут јаја и меса, али уз њих ту су и споредни производи попут стајњака и перја. Месо живине има већу нутритивну вредност од меса осталих домаћих животиња због већег удела есенцијалних аминокиселина и мањег удела везивног ткива. Разликујемо живина с белим месом (кокоши, ћурке) и живина с тамним месом (патка, гуска). Од споредних производа користи се перје и паперје живине у изради постељина, одеће и украсних предмета. У последње две декаде бројчано стање живине је експоненцијално расло са 33.355 у 2003. години на 296.892 у 2018. години, што представља пораст од 790,10%.

Табела 24 Бројчано стање стоке на територији општине Врњачка Бања 2003-2018

	Говеда		Свиње		Овце		Живина
	Укупно	Од тога: краве и стеоне јунице	Укупно	Од тога: крмаче и супрасне назимице	Укупно	Од тога: овце за приплод	Укупно
2003.	4.227	3.043	4.784	956	6.845	5.407	33.355
2012.	2.097	1.517	7.840	1.446	8.147	6.488	106.616
2018.	1.964	н/д	8.581	н/д	10.526	н/д	296.892

График 16 Преглед стања стоке на територији општине Врњачка Бања 2003-2018

0:279

Табела 25 Продаја и откуп изабраних производа пољопривреде, шумарства и рибарства за период 2000-2018 године

	Регион Град- Општина	Пшеница	Кукуруз	Свиње	Говеда	Јаја	Млеко	Пасуљ	Кромпир	Јабуре	Шљиве	Грожђе
		t						t				
						хиљ.ком.	хиљ.лит.					
2000	РС	411758	246452	86457	26290	70366	346198	290	10994	21398	5176	11288
	Врњачка Бања	-	36	86	39	54	-	3	66	2	-	0
2001	РС	663940	209819	77722	18917	66821	353553	82	18078	18590	6900	12597
	Врњачка Бања	-	1	13	34	33	-	1	48	1	-	0
2002	РС	606245	350223	80769	16741	37215	402966	70	19184	8244	2333	8415
	Врњачка Бања	-	-	15	35	79	-	1	48	2	-	0
2003	РС	333602	241822	77119	15811	56467	405824	66,7	11484	34982	8477	12268
	Врњачка Бања	-	-	15	36	67	-	1,2	57	1,6	-	0
2004	РС	776 334	341 286	57 392	14 952	111 697	425 629	74	15 610	23 962	3 848	7 438
	Врњачка Бања	-	-	14	26	64	-	1	26	1	-	-
2005	РС	564349	574929	65614	24192	89313	583015	43	33074	36202	4585	6704
	Врњачка Бања	-	-	14	47	71	83	1	36	2	-	-
2006	РС	775860	846289	76576	28417	87308	672379	45	19985	35995	11683	3408
	Врњачка Бања	-	-	9,0	42	63	594	2,8	73	7,8	31	-
2007	РС	671661	523241	78679	30019	68133	640821	35	23218	38998	19434	7146
	Врњачка Бања	-	-	19	22	92	984	9	21	83	70	5
2008	РС	741477	695571	74390	22961	54581	717491	45	34456	35836	10062	13863
	Врњачка Бања	-	-	1	8	70	1078	17	29	8	80	-
2009	РС	826558	818055	72883	23292	41259	722742	41	34927	38968	16189	9619
	Врњачка Бања	-	-	-	-	-	1496	-	114	64	44	21
2010	РС	866256	925844	84684	25091	62869	685804	49	22752	51075	14762	7684
	Врњачка Бања	-	-	-	-	-	2143	-	-	-	24	-
2011	РС	887320	1208969	90269	25530	131578	681354	29	33873	58615	16355	3312
	Врњачка Бања	-	-	-	-	3985	1994	-	-	1019	22	-
2012	РС	981315	1139189	84798	31104	149800	711927	5	20509	59126	12287	2509
	Врњачка Бања	-	-	27	-	12180	1927	-	-	222	126	-
2013	РС	1437326	987582	94832	36970	287319	745705	16	28068	76923	27849	9802
	Врњачка Бања	-	-	17	-	2186	2042	-	-	1861	10	-
2014	РС	1067659	1779093	108027	38445	285984	794342	14	29615	80920	14865	3346
	Врњачка Бања	-	-	-	4,2	-	1651	-	15	43	20	-
2015	РС	1378414	1742233	127021	41884	368454	837069	32	37573	101843	29246	2743
	Врњачка Бања	-	-	-	-	-	1779	-	21	4	4	9
2016	РС	1684090	1958706	122227	45776	413399	820951	48	39295	112113	47571	7388
	Врњачка Бања	3	-	-	13	-	1161	-	6	3	1	-
2017	РС	1240745	1427145	105650	43035	464675	837666	72	42271	95735	31889	7026
	Врњачка Бања	-	-	-	-	11	1407	-	5	65	-	-
2018	РС	1590714	1796844	138863	47004	510150	842893	79	33613	139674	41704	12908
	Врњачка Бања	-	-	-	5	-	1550	-	-	47	-	-

0:280

График 17 Продаја и откуп млека за период 2000-2018 године

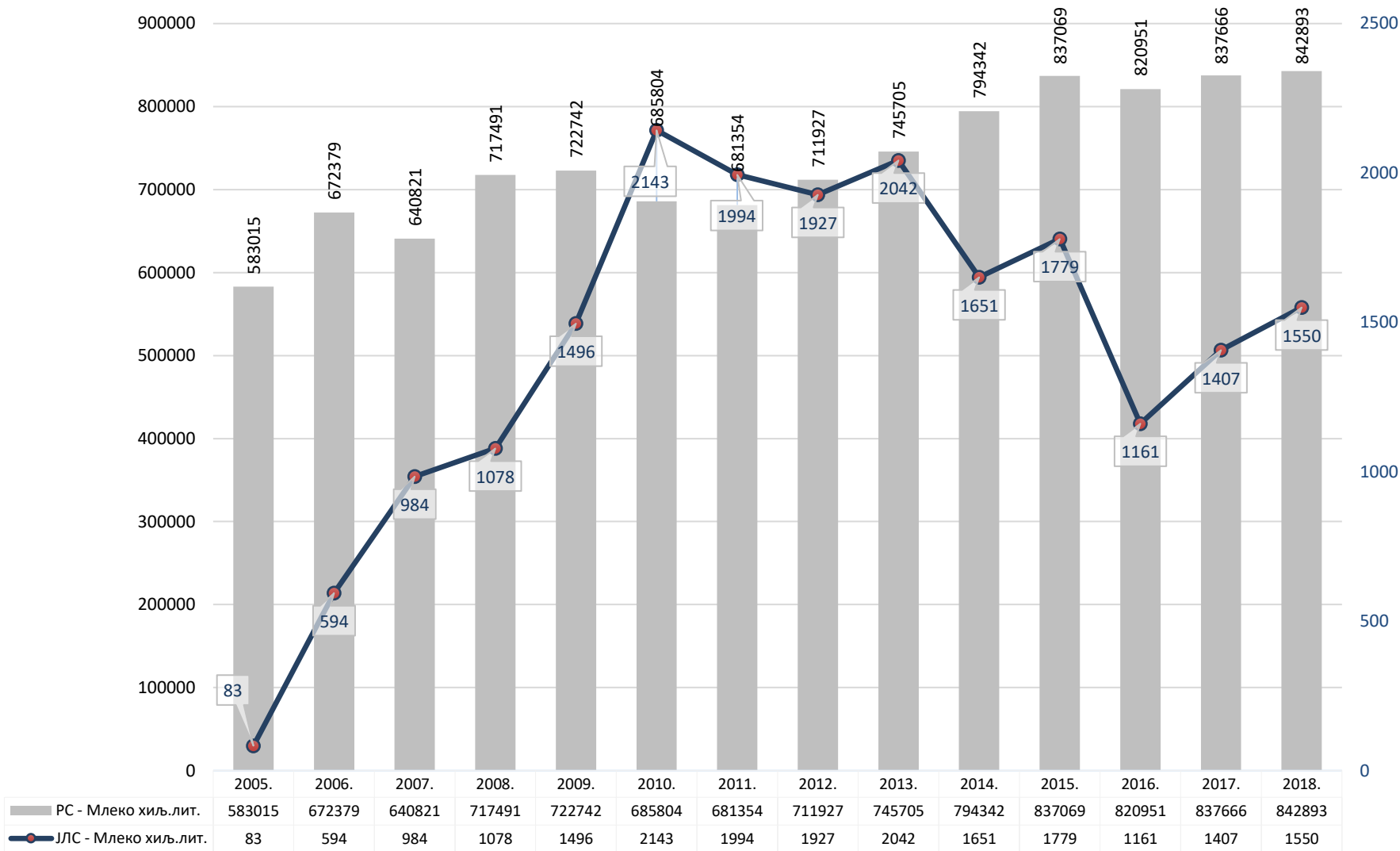
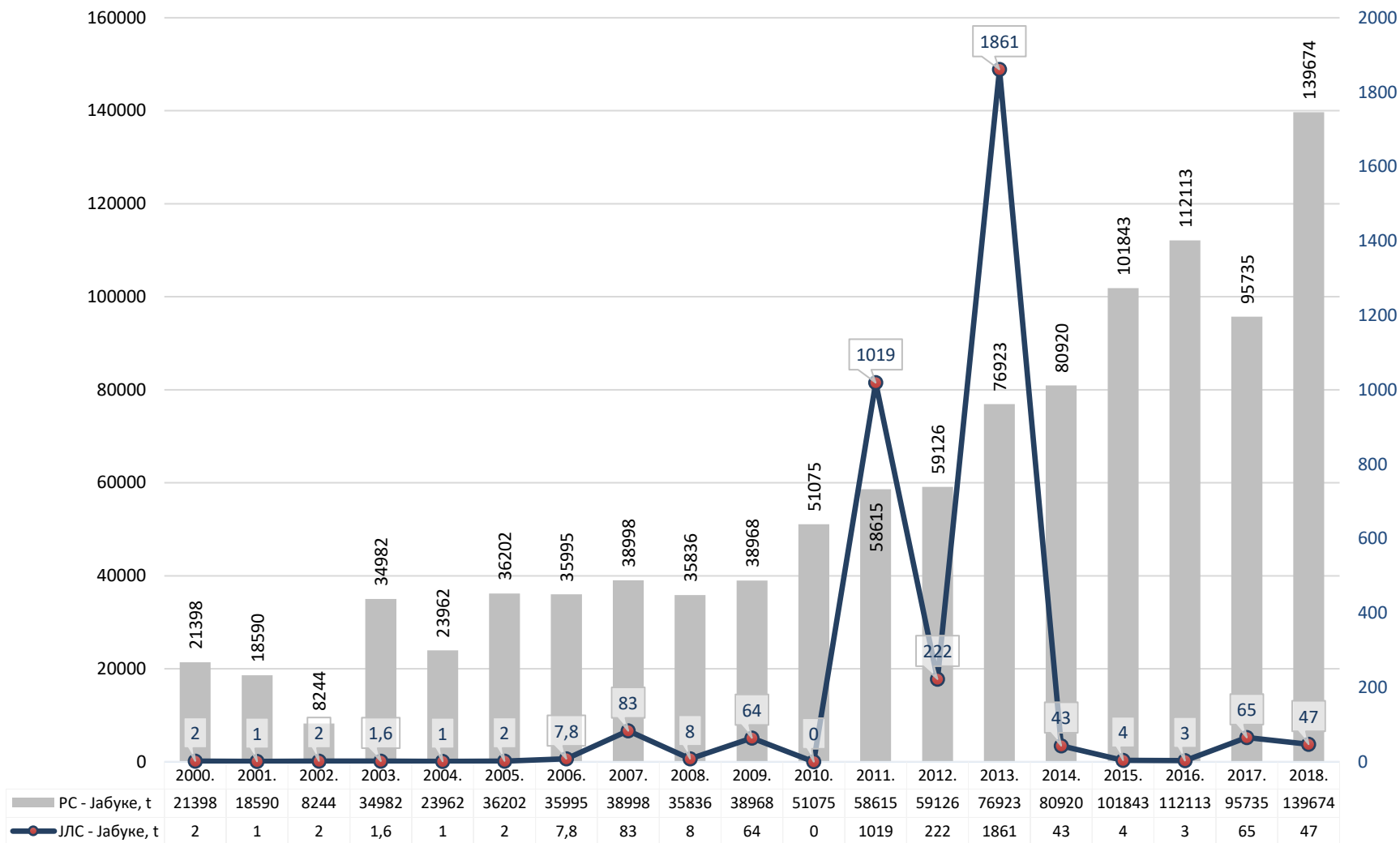

График 18 Продаја и откуп јабука за период 2000-2018 године

0:282

2.6. Шумарство

Шумом, као добром од општег интереса, мора се газдовати тако да се очувањем њених вредности обезбеди трајност коришћења укупних потенцијала (ресурса). Како је императив вишефункционалног и рационалног коришћења шумских екосистема нарочито изражен у заштићеним деловима природе, то и планирање коришћења ових природних потенцијала мора бити на посебном нивоу.

Реално планирање, утврђивање стања шума и рационално коришћење укупних потенцијала шума, захтева осигурање поуздане информационе основе о карактеристикама шумских екосистема. Затечено стање шума одликују се различитим степеном угрожености (посебно сушењем) шума, великом разноликошћу шумских заједница, честом сменом врста дрвећа као едификатора у појединим типовима шума, антропогено условљеном заменом врста и појавом различитих деградационих форми од високих састојина, недовољно обраслих до специфичних састојинских облика лисника, шикара и шибљака. У исто време досадашњи системи газдовања су врло различити по врсти и интензитету, односно комплексима шума у њима.

Због свега тога неопходна и основна претпоставка свеобухватног планирања коришћења укупних потенцијала шумских екосистема је поуздано утврђивање затеченог стања шума, чиме би се истовремено створио основ за правилан избор средстава и мера са циљем превођења затеченог стања ка наменски функционалнијем.⁵³

Као почетак организованог газдовања шумама Србије узима се 1891. донесен први Закон о година, када је производно добро, шумама. Овај закон је „први законодавни акт који третира шуме као шумску привреду као привредну грану“. Закон целину и обезбеђује третира шуме као једну газдовања и право својине над шумама, уводи ограничавања шумама, трајност газдовања шумама модерну стручну управу. Од доношења првог закона до данас организација се мењала, у правцу савременог газдовања шумама. Скупштина општине Врњачке Бање оснива 23.06.2016. Јавно предузеће за године на другој седници газдовање заштитним шумама Врњачке Бање "Шуме–Гоч" Врњачка Бања у циљу обављања развоја, делатности од општег интереса, Односно обезбеђивања трајног обављања, унапређивања, заштите, очувања и повећања заштитних шума вредности и опште корисних функција Бања, а које су од виталног интереса за живот и будући развој општине Врњачка Бања припадају Југозападној шумској области, и које су Одлуком Скупштине општине бр.322–71/86—1 од 28.02.1986. године проглашене за заштитне а налазе се на Предузеће У пословима највећи унапређења шума, заштите шума и изградњи шумских комуникација заштите, гајење и део финансира из властитих извора. Део средстава за спровођење мера унапређење подизање нових шума, изградњу шумских комуникација, развој и ловства, предузеће остварује по основу конкурса Министарства заштите животне пољопривреде и Републике Србије средине и Буџетског — Управе за шуме, за доделу средстава из Буџетског фонда за шуме фонда за развој ловства Републике Србије и других извора.⁵⁴

0:283

⁵³ Основа газдовања шумама за г.ј. "Гоч Гвоздац - а" књига I (2019 – 2028), Шумарски факултет, Београд, 2018. година.

⁵⁴ Основа газдовања шумама за ГЈ "Гоч-Станишинци" (2018 – 2027), ЈП "Шуме – Гоч" Врњачка Бања, Београд, 2018. година.

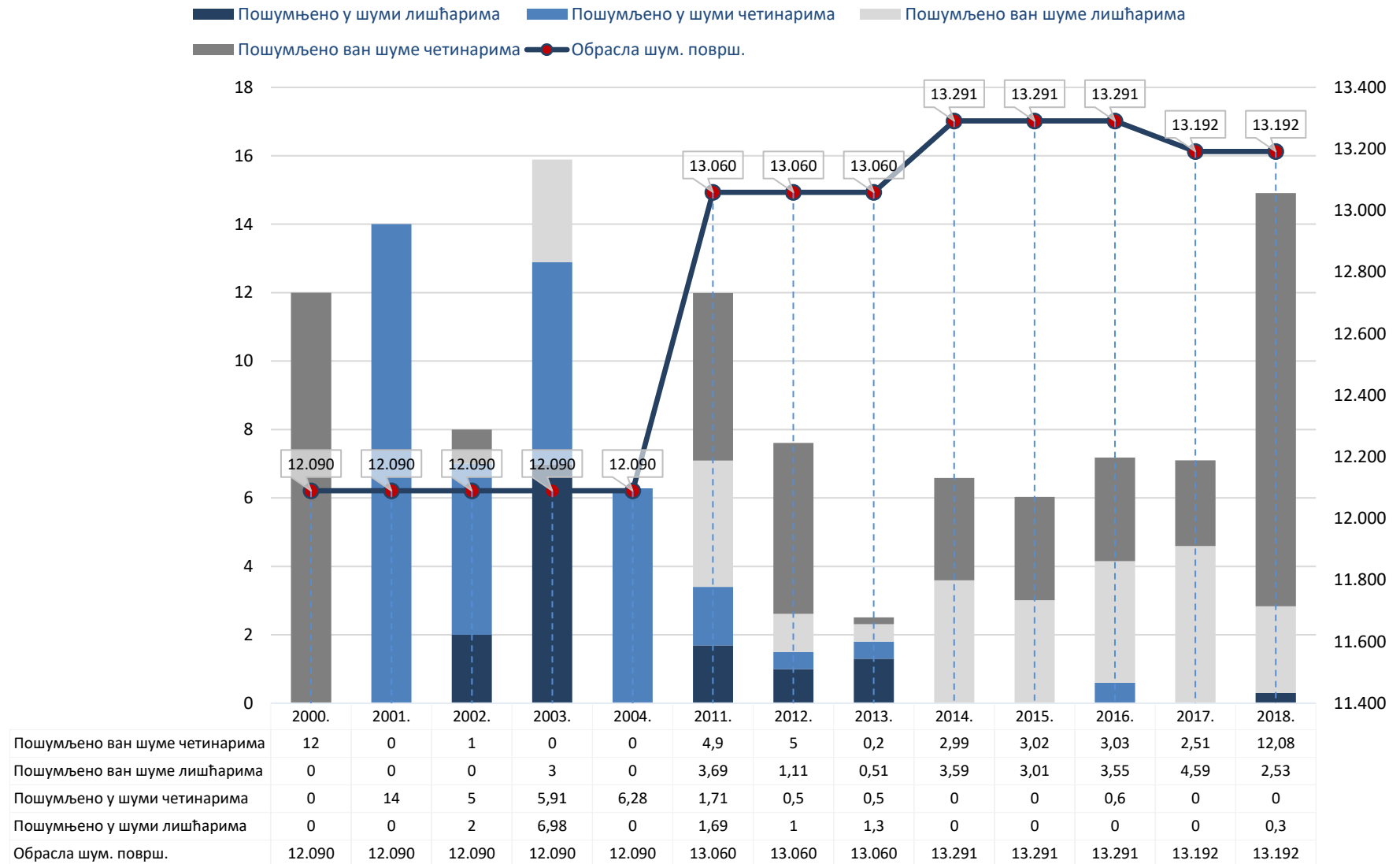
Табела 26 Пошумљене површине и посечена дрвна маса, 2000-2018.

Год.	Пошумљено, ha				Обрасла шумска површина – укупно, ha	Посечена дрвна маса			
	У шуми		Изван шуме			Укупно, m ³		Техничко дрво, %	
	лишћарима	четинарима	лишћарима	четинарима		лишћара	четинара	лишћара	четинара
2000.	-	-	-	12,00	12.090	26.927	5.304	37	95
2001.	-	14	-	-	12.090	19.882	9.001	35	95
2002.	2,00	5,00	-	1,00	12.090	24.351	5.672	42	96
2003.	6,98	5,91	3,00	-	12.090	25.572	6.083	37	67
2004.	-	6,28	-	-	12.090,00	23.178	2.652	34	83
2011.	1,69	1,71	3,69	4,90	13.059,50	31.934	7.193	29	82
2012.	1,00	0,50	1,11	5,00	13.059,50	25.426	9.103	28	73
2013.	1,30	0,50	0,51	0,20	13.059,50	25.381	8.937	28	72
2014.	-	-	3,59	2,99	13.291,12	26.327	8.516	29	47
2015.	-	-	3,01	3,02	13.291,12	26.793	8.054	31	50
2016.	-	0,60	3,55	3,03	13.291,12	27.053	7.123	29	65
2017.	-	-	4,59	2,51	13.191,71	33.543	3.753	29	70
2018.	0,30	-	2,53	12,08	13.191,71	35.790	8.270	37	60

Извор: Републички завод за статистику

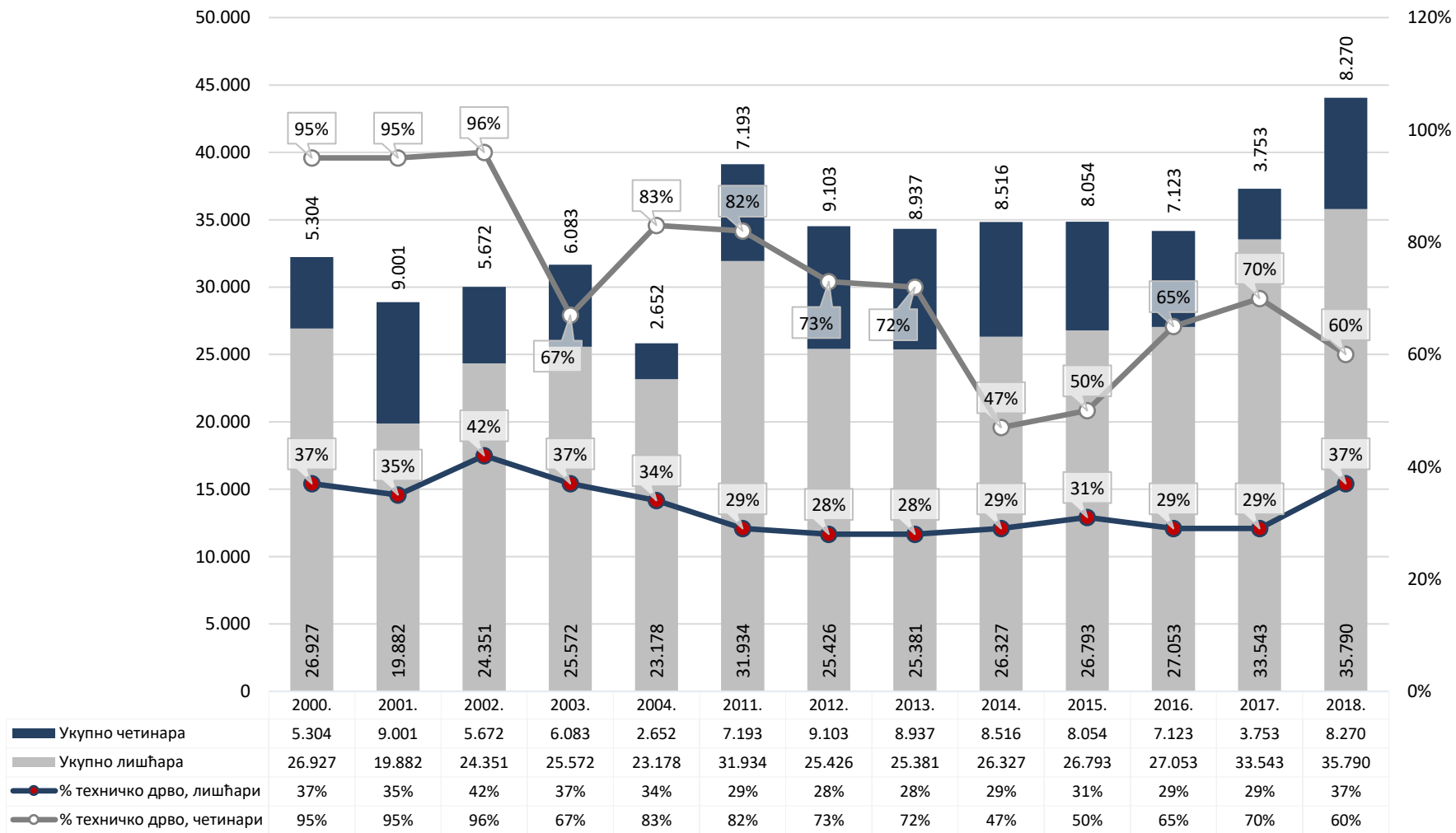
График 19 Пошумљене површине у ha, 2000-2018. године

0:285

График 20 Посечена дрвна маса у ha, 2000-2018. године

0:286

2.7. Грађевинарство

Садашњу стамбену изградњу на територији Општине Врњачка Бања карактерише интензивна стамбена изградња вишепородичних и индивидуалних стамбених објеката. Инвеститори вишепородичних стамбених објеката су најчешће и градитељи, односно приватна грађевинска предузећа. Инвеститори индивидуалних стамбених објеката су физичка лица која граде за

сопствене потребе, а чији су градитељи предузећа регистрована за ову врсту делатности. У изградњи станова са преко 90 % доминирају приватна грађевинска предузећа у односу на испод 10 % физичких лица која се такође појављују као градитељи станова или кућа. Финансирање градње обично обезбеђују из сопствених извора или из банкарских кредита.

Табела 27 Вредност извршених грађевинских радова, 2000-2018 (у хиљ. дин.)

Год.	Укупно	Друштвена својина		Приватна својина		Остали облици својине
		свега	стамбена изградња	свега	стамбена изградња	
2000.	237.137	6.341	3.572	228.227	178.892	2.569
2001.	331.483	22.843	4.482	242.880	204.301	65.760
2002.	221.551	33.039	1.443	116.292	95.640	72.220

Год.	Све својине		Приватна својина		Остали облици својине	
	Укупно	Стамбена изградња	Свега	Стамбена изградња	Свега	Стамбена изградња
2003.	350.081	132.132	159.644	131.599	190.437	533
2004.	315.970	165.861	178.003	151.014	137.967	14.847
2005.	603.520	310.153	526.697	289.463	76.823	20.690
2006.	745.679	471.500	529.490	436.736	216.189	34.764
2007.	690.669	306.893	371.202	288.833	319.467	18.060
2008.	863.632	430.377	320.146	286.819	543.486	143.558
2009.	871.735	566.072	518.892	503.818	352.843	62.254
2010.	512.239	349.502	298.816	290.345	213.423	59.157
2011.	638.489	105.186	224.384	80.474	414.105	24.712
2012.	400.794	72.788	156.242	45.535	244.552	27.253
2013.	236.363	55.043	155.289	49.498	81.074	5.545
2014.	275.570	55.306	130.209	45.954	145.361	9.352

Год.	Вредност изведених радова			Вредност изведених радова - новоградње		
	Укупно	Зграде	Остале грађевине	Укупно	Зграде	Остале грађевине
2015.	344.425	250.995	93.385	240.076	203.556	36.520
2016.	1.346.655	551.919	794.371	487.081	441.784	45.297
2017.	593.033	465.543	127.446	250.022	219.805	30.217
2018.	1.832.618	1.608.633	223.669	667.822	601.539	66.283

Табела 28 Стамбена изградња 2000-2018.

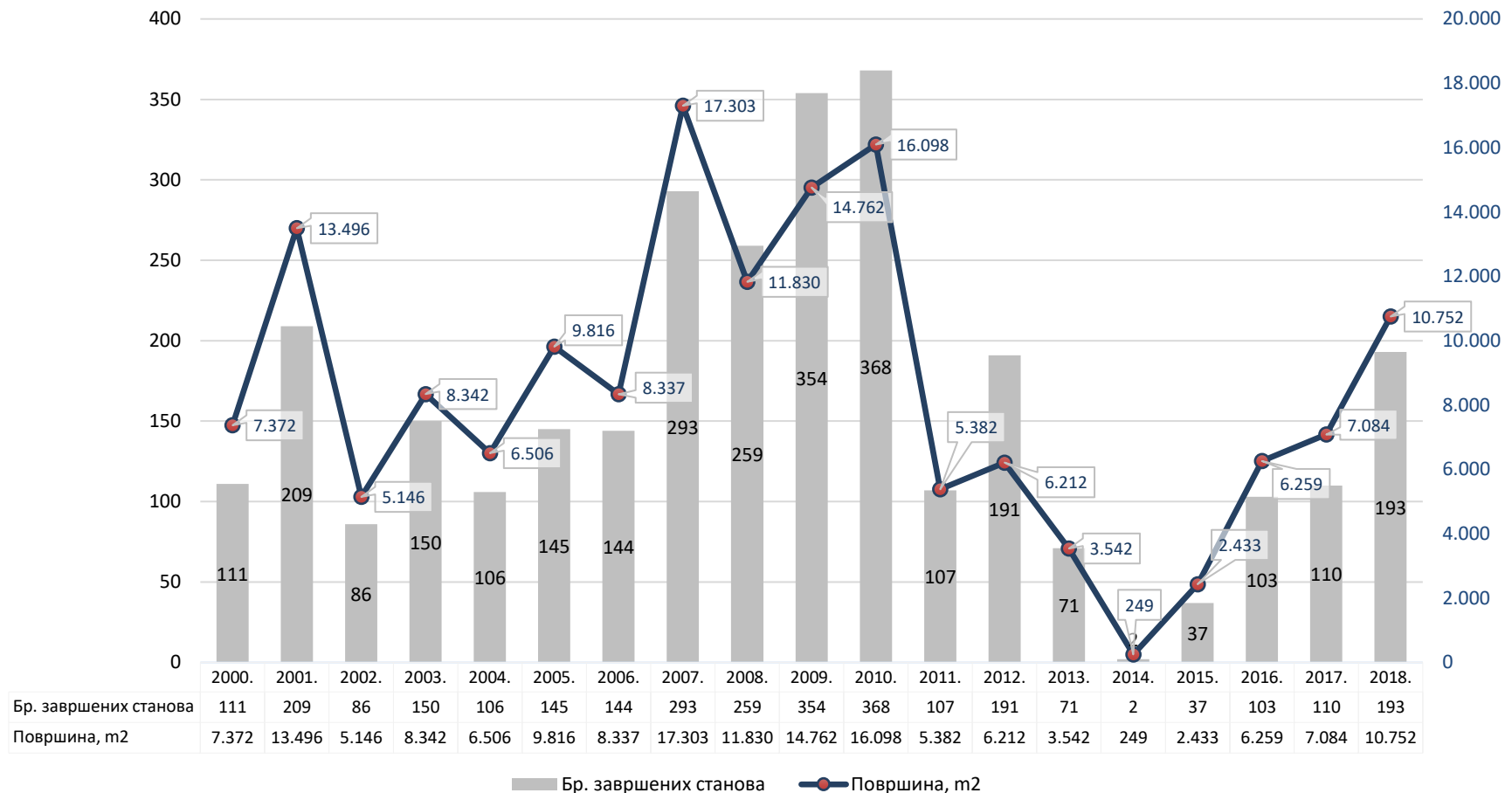
	Укупно			Индивидуални сектор			Изграђено станова на 1000 становника
	Завршени станови		Број незавршених станова	Завршени станови		Број незавршених станова	
	број	Површина, м ²		број	Површина, м ²		
2000.	111	7.372	278	111	7.372	264	4,2
2001.	209	13.496	130	195	12.889	130	7,9
2002.	86	5.146	129	77	4.841	129	3,2
2003.	150	8.342	87	150	8.342	87	5,6
2004.	106	6.506	139	92	5.899	139	4,0
2005.	145	9.816	159	128	8.649	106	5,5
2006.	144	8.337	320	144	8.337	271	5,4
2007.	293	17.303	213	276	16.489	180	11,1
2008.	259	11.830	671	232	10.773	367	9,8
2009.	354	14.762	509	354	14.762	463	13,4
2010.	368	16.098	303	345	15.035	273	13,9
2011.	107	5.382	206	93	4.498	180	4,1
2012.	191	6.212	73	167	5.242	24	7,0
2013.	71	3.542	8	71	3.542	3	2,6
2014.	2	249	74	2	249	51	0,1
2015.	37	2.433	73				1,4
2016.	103	6.259	247				3,9
2017.	110	7.084	247				4,2
2018.	193	10.752	178				7,4
СВЕГА							

Год.	Број		Површина, м ²		До 1918	1919-1945	1946-1960	1961-1970	1971-1980	1981-1990	После 1990
	Укупно	У приватној	Укупно	У приватној							
2011.	1	1	45	45	-	-	1	-	-	-	-
2012.	5	5	339	339	-	-	4	-	-	1	-
2013.	5	5	301	301	-	-	-	2	2	1	-
2014.	5	5	357	357	-	-	1	4	-	-	-
2015.	2		296								
2016.	1		30								
2018.	4		279								

0:288

График 21 Укупан бр. завршених станова са припадајућом квадратуром, 2000-2018. година

0:289

Продаја станова се у највећем броју случајева врши уз поштовање потребне законске регулативе која се примењује и на којој инсистирају купци станова. Купац не прихвата трансакцију без поштовања законске регулативе у промету непокретности.

Купопродајни уговори се сачињавају и оверавају код судски овлашћеног јавног бележника, плаћа се порез и врши укњижба у Катастру непокретности на новог власника односно купца стана.

Купопродаја станова врши се директно између купца и понуђача или преко агенција за некретнине које сада нуде тржишту око 97 % расположивих слободних станова, а само око 3 % станова се продаје директно.

Последњих година бележи се појава нових инвеститора, а тиме и процентуално увећање изградње станова што аутоматски доводи до релативног смањења тржишне цене за куповину нових станова. Међутим, у односу на окружење посебно у односу на суседну општину Трстеник ове цене су знатно више. Према анализи понуде у Агенцијама за промет некретнинама стање је следеће:

Табела 29 Анализа понуда Агенција за промет некретнина на територији Врњачке Бање

Величина стамбене јединице	Локација	Цена по m ² изражена у EUR
Једнособни	Центар	1100-1800
Једнособни	Периферија	800-1200
Двособни	Центар	1000-1700
Двособни	Периферија	700-1000
Трособни	Центар	950-1600
Трособни	Периферија	600-900

У односу на просечну цену изградње станова по квадрату продајне цене су 2-3 пута више, тако да се чини да су ови станови намењени популацији са високим животним стандардом. Као купци станова у Врњачкој Бањи најчешће су особе које немају пребивалиште на територији наше општине, односно породице који ће користити ове стамбене јединице за одмор и рекреацију. Такође, тенденција је да се у Бању насељавају и пензионери.

Са овим ценама многи становници Врњачке Бање стичу утисак да немају могућност за решавање свог стамбеног питања на

реалном тржишту. Једину шансу виде у доградњи и адаптацији кућа својих родитеља или куповини сеоских домаћинстава и њиховој реконструкцији и адаптацији. Проблем на стамбеном тржишту Врњачке Бање су високе продајне цене стамбеног простора а приоритет да општина успостави стамбену политику која ће обезбедити могућност да већи број њених становника реши своје стамбено питање по некомерцијалним ценама и са тиме у вези предложена мера из Стамбене стратегије општине Врњачка Бања 2019-2029 је изградња социјалних станова односно стамбених јединица за продају и закуп.⁵⁵

⁵⁵ Стамбена стратегија општине Врњачка Бања 2019-2029 („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 12/2019), Општинска стамбена агенција општине Врњачка Бања, Врњачка Бања, Март, 2019. године.

3. ЗДРАВСТВЕНИ ПОКАЗАТЕЉИ

3.1. Показатељи доступности

3.1.1. Обезбеђеност лекарима

Здравствене установе на подручју Општине Врњачка Бања према Уредби о Плану мреже здравствених установа (“Службени гласник РС”, број 42/06) и Уредби о изменама и допунама Уредбе о Плану мреже здравствених установа 119/07, 84/08, 71/09, 85/09 и 24/10, 6/12, 37/12, 8/14 и 92/15) су: 1. Дом здравља Врњачка Бања, Специјална болница за лечење и рехабилитацију „Меркур“ Врњачка Бања 320 постеља (70 за лечење и 250 за рехабилитацију) и Специјална болница за интерне болести Врњачка Бања (70 постеља).

Табела 30 Лекари, стоматолози и фармацеути у здравственој служби⁵⁶

Година	Република / регион / област / општина	Лекари				Стоматолози	Фармацеути ⁵⁷	Бр. стан. на 1 лекара
		укупно	опште медицине	на специјализ.	специјалисти			
2020.	Република Србија	20.101	3.617	2.728	13.756	1.545	1.429	343
	Рег. Шумадије и З. Србије	5.089	916	647	3.526	402	339	371
	Рашка област	807	159	122	526	77	69	376
	Врњачка Бања	78	9	8	61	6	2	330
2019.	Република Србија	19.884	2.754	2.555	14.575	1.596	1.528	349
	Рег. Шумадије и З. Србије	4.917	639	639	3.639	460	401	388
	Рашка област	777	99	145	533	80	67	392

0:291

⁵⁶ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

⁵⁷ Што се тиче броја фармацеута на територији општине Врњачка Бања једно лице је запослено у Меркуру и једно у специјалној болници (то су 2 лица који организационо припадају општини Врњачка Бања. Поред њих, запослено је и 7 лица чије радно место је у Апотеци. Они организационо припадају Апотекарској установи Краљево, али су доступни становништву општине Врњачка Бања тако да их при изради Анализе здравственог стања становништва ЗЈЗ Краљево у табелама приказује као укупних 9.

	Врњачка Бања	80	8	12	60	6	2	325
2018.	Република Србија	19.984	2.803	2.471	14.710	1.607	1.653	349
	Рег. Шумадије и З. Србије	4.951	660	594	3.697	435	428	389
	Рашка област	774	107	126	541	81	71	394
	Врњачка Бања	81	10	9	62	6	2	323
2017.	Република Србија	20.008	2.773	2.390	14.845	1.634	1.754	351
	Рег. Шумадије и З. Србије	4.970	668	589	3.713	436	457	391
	Рашка област	766	102	124	540	78	75	399
	Врњачка Бања	83	7	11	65	5	2	317
2016.	Република Србија	20.054	2.645	2.489	14.920	1.688	1.981	352
	Рег. Шумадије и З. Србије	4.936	657	554	3.725	445	510	396
	Рашка област	745	91	112	542	79	76	412
	Врњачка Бања	83	5	10	68	5	2	320
2015.	Република Србија	20.450	2.880	2.522	15.048	1.901	2.103	347
	Рег. Шумадије и З. Србије	4.993	727	538	3.728	494	527	395
	Рашка област	755	100	104	551	89	79	407
	Врњачка Бања	85	4	10	71	6	2	315
2014.	Република Србија	20.645	3.213	2.339	15.093	2.005	2.186	345
	Рег. Шумадије и З. Србије	5.108	799	567	3.742	517	544	389
	Рашка област	754	120	89	545	91	79	408
	Врњачка Бања	86	7	10	69	6	2	313
2013.	Република Србија	21.125	3.297	2.471	15.357	2.104	2.188	339
	Рег. Шумадије и З. Србије	5.158	790	606	3.762	536	546	388
	Рашка област	752	117	86	549	93	83	410
	Врњачка Бања	84	4	12	68	6	2	323
2012.	Република Србија	20.960	3.252	2.399	15.309	2.160	2.163	343
	Рег. Шумадије и З. Србије	5.122	766	606	3.750	546	545	394
	Рашка област	732	104	82	546	98	86	422
	Врњачка Бања	85	3	12	70	6	3	322
2011.	Република Србија	21.067	3.390	2.286	15.391	2.229	2.130	345
	Рег. Шумадије и З. Србије	5.132	799	600	3.733	556	541	394
	Рашка област	714	99	72	543	100	82	420
	Врњачка Бања	86	6	12	68	6	2	306
2010.	Република Србија	21.103	3.444	2.315	15.344	2.242	2.038	346
	Регион Шумадије и Западне Србије	5.147	829	672	3.646	560	514	396
	Рашка област	723	96	89	538	100	80	415
	Врњачка Бања	88	7	11	70	6	2	300
2009.	Република Србија	20.825	3.425	2.087	15.313	2.273	2.034	352
	Рег. Шумадије и З. Србије	987	169	111	707	87	71	293

	Рашка област	712	101	87	524	98	84	420
	Врњачка Бања	87	7	9	71	6	2	304
2008.	Република Србија	20.668	3.401	1.922	15.345	2.300	2.019	356
	Рег. Шумадије и З. Србије	950	167	94	689	83	64	306
	Рашка област	710	100	89	521	107	85	420
	Врњачка Бања	85	7	9	69	6	2	311

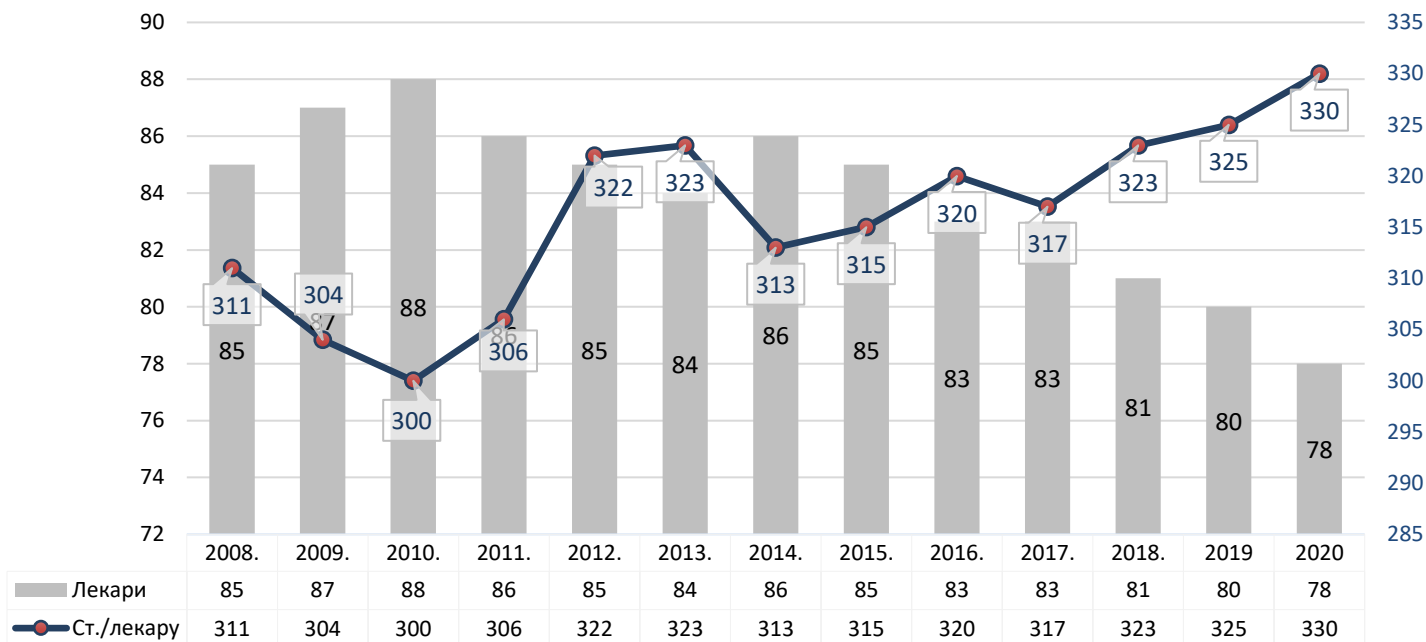
Основни (репрезентативни) индикатор нивоа развијености здравствене мреже и квалитета здравствених услуга је број лекара на 100.000 становника. У Републици Србији је на дан 31.12.2020. године било 20.101 доктора медицине, процењен број становника 6.899.126, па је било 291 доктора медицине на 100.000 становника,

те је већа обезбеђеност лекарима на републичком нивоу у односу на ово анализирано подручје где износи 272 у 2018. години.⁵⁸ Лекара има укупно 459 на Рашком округу ЗЈЗ Краљево и од њих је 405 специјалиста и лекара на специјализацији (88,2%).

График 22 Преглед укупног броја лекара и броја становника по једном лекару на територији општине

0:293

⁵⁸ У Републици Србији је на дан 31.12.2015. године било 20.450 доктора медицине, процењен број становника 7.095.383, па је било 288 доктора медицине на 100.000 становника, мање је него на овом подручју где износи 316 у 2016. години.

0:294

У 2020. години у службама стоматолошке здравствене заштите било је запослено укупно у овом делу Рашког округа 40 стоматолога, 41 асистента и 13 зубних техничара. На 4139 становника

је обезбеђен 1 стоматолог. Најмање стоматолога на број становника било је у Рашки, обезбеђеност 1 стоматолог на 5607 становника, а највише у Краљеву, 1 стоматолог на 3906 становника.

3.2. Показатељи ефикасности

3.2.1. Просечан број посета по изабраном лекару

3.2.1.1. Здравствена заштита одраслог становништва

Табела 31 Оптерећеност здравствених радника у области здравствене заштите одраслог становништва за Рашки округ (ЗЈЗ Краљево) у 2020. години⁵⁹

ТЕРИТОРИЈА	Просечан број...					
	...посета у ординацији...					
	...код лекара у току			...код осталих медицинских радника у току		
	године	радног дана	радног сата	године	радног дана	радног сата
Врњачка Бања	9.307	34,47	4,92	1.772	8,06	1,15
Краљево	6.181	22,89	3,27	3.080	14,00	2,00
Рашка	7.795	28,87	4,12	3.391	15,41	2,20
РАШКИ ОКРУГ ЗЈЗ КВ	6.761	25,04	3,58	2.950	13,41	1,92

Током 2020. године у службама за здравствену заштиту одраслог становништва радило је 93 изабраних лекара што значи да просечно 1461 одраслих становника припада једном изабраном лекару не рачунајући изабране лекаре у железничкој здравственој станици и војне осигуранике које припадају другим министарствима.

Закључујемо да постоји добра кадровска обезбеђеност с обзиром да је норматив за ову област здравствене заштите 1600 одраслих становника.

У 2020. години реализовано је укупно 628803 посета изабраном лекару. Кућне посете изабраног лекара су реализоване у дому здравља Краљево и Рашка, укупно 1180 посета.

Просечна оптерећеност изабраног лекара била је 25,04 посета дневно, највише у Врњачкој Бањи 34,47, а најмање у Краљеву 22,89 посета. Мера извршења је 35 посета дневно у овој области здравствене заштите, па закључујемо да је оптерећеност у складу са нормативом била само у ДЗ у Врњачкој Бањи.

0:295

Табела 32 Здравствени радници и посете у служби хитне помоћи за рашки округ (ЗЈЗ Краљево) у 2020. години⁶⁰

Служба	Број лекара	Бр. сред. и виших радника	Укупно посета	Бр. пос. на 1 лек.	
				дневна	на рад. час
Дом здравља Врњачка Бања- Хитна служба	7	11	9772	6,35	0,91

⁵⁹ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

⁶⁰ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

Здравствени центар Краљево- Хитна служба	19	25	38791	9,28	1,33
РАШКИ ОКРУГ ЗЈЗ Краљево	26	36	48563	8,49	1,21

Првих посета по одраслом становнику је било просечно 1,52. Код осталих здравствених радника сваки одрастао становник је имао просечно 7,72 посета и укупно просечно посета код лекара и осталих здравствених радника је било 12,35 посета.

Служба хитне медицинске помоћи је организована као посебна служба у 2 дома здравља у Краљеву и у

Врњачкој Бањи, а ДЗ Рашка функционише у склопу службе за здравствену заштиту одраслих.

Кадровски капацитет чини 26 лекара и 37 техничара. Реализовано је укупно 33648 лекарских посета, што је на дневном нивоу 5,88 посета просечно по једном лекару,

0:296

3.2.1.2. Здравствена заштита мале и предшколске деце

Здравствену заштиту деце предшколског узраста на подручју Рашког округа ЗЈЗ Краљево обезбеђивало је укупно 13 лекара и сви су специјалисти и 22 медицинска сестра- техничар.

На једног лекара специјалисту у просеку има 742 предшколске деце што говори о доброј доступности кадра најмлађим становницима.

3.2.1.3. Здравствена заштита школске деце и омладине

Здравствену заштиту школске деце и омладине на подручју Рашког Здравствену заштиту школске деце и омладине на подручју Рашког округа ЗЈЗ Краљево обезбеђивало је укупно 19 лекара од којих је 15 специјалиста и 20 медицинске сестре- техничара. У

Реализовано је укупно 45542 куративних прегледа. Нешто више од две трећине (67,48%) су први прегледи јер доминирају акутне респираторне инфекције.

Просечан број куративних посета по детету је био 4,72 годишње, с тим што је у Врњачкој Бањи било 5,61, а најмање у Краљеву 4,41

просеку је обезбеђен 1 лекар специјалиста на 1339 школске деце и с обзиром да је норматив 1500 деце закључујемо да је обезбеђеност у овој области здравствене заштите добра.

Реализовано је укупно 50088 лекарских прегледа. Приближно $\frac{3}{4}$ (61,33%) су први прегледи јер доминирају акутне респираторне инфекције и повреде.

Табела 33 Оптерећеност здравствених радника у области здравствене заштите школске деце и омладине по општинама и за Рашки округ (ЗЈЗ Краљево) у 2018. години⁶¹

ТЕРИТОРИЈА	Просечан број посета у ординацији					
	Код лекара специјалисте у току			Код осталих мед. рад. у току		
	године	радног дана	радног сата	године	радног дана	радног сата
Врњачка Бања	2.760	12,55	1,79	6.135	27,89	3,98
Краљево	3.203	14,56	2,08	3.302	15,01	2,14
Рашка	4.888	22,22	3,17	3.493	15,88	2,27
РАШКИ ОКРУГ ЗЈЗ Краљево	3.339	15,18	2,17	3.623	16,47	2,35

0:297

Анализирањем дневне оптерећености лекара специјалисте види се да је просечно било 23,24 посета дневно при чему највише у Рашки (просечно 26,73), а најмање у Врњачкој Бањи 21,57 посета просечно дневно.

3.2.1.4. Здравствена заштита жена

Здравствену заштиту жена на подручју Рашког округа ЗЈЗ Краљево обезбеђивало је укупно 14 лекара (од којих је 11 специјалиста) и 23 медицинских сестара. Овај капацитет специјалиста показује да у просеку има 6.679 жена на једног

Просечан годишњи број посета на једно школско дете је био 3,69 посета, од 3,39 у Краљеву до 4,68 у Врњачкој Бањи.

гинеколога што показује солидну обезбеђеност гинеколога у односу на норматив који је 6500 жена.

На подручју Рашког округа ЗЈЗ Краљево реализовано је укупно 14.937 посета.

⁶¹ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

3.2.1.5. Обим специјалистичких прегледа амбулантних корисника у специјалним болницама

На нивоу Рашког округа ЗЈЗ Краљево у специјалним болницама реализовано је укупно 8764 специјалистичких лекарских прегледа за амбулантне болеснике за кориснике РФЗО12.

У СБ за рехабилитацију „Агенс“ Матарушка Бања реализовано је 2081 специјалистичких прегледа, у СБ за интерне болести Врњачка Бања 3286, а у СБ за лечење и рехабилитацију „Меркур“ Врњачка Бања 3397 специјалистичких прегледа.

3.3. Показатељи квалитета

Под показатељем квалитета подразумева се квантитативан показатељ који се користи за праћење и евалуацију квалитета неге и лечења пацијената, као и подршка активностима здравствене заштите. Показатељи квалитета обухватају и показатеље квалитета рада здравствених установа, као и показатеље квалитета који се односе на рад комисије за унапређење квалитета рада, стицање и обнову знања и вештина запослених, вођење листа чекања, безбедност пацијената, задовољство корисника услугама здравствене службе и задовољство запослених.

показатеље квалитета у зависности од врсте здравствене установе и делатности коју обављају.

Анализу показатеља квалитета здравствених услуга здравствених установа на територији општине Врњачка Бања (ДЗ Врњачка Бања, СБ Меркур Врњачка Бања и СБ за интерне болести Врњачка Бања) врши ЗЈЗ Краљево, као што је и дефинисано Уредбом о Плану мреже у надлежности ЗЈЗ Краљево.

Показатељи квалитета рада здравствених установа утврђују се према нивоима здравствене делатности, врстама здравствених установа и медицинским гранама. Здравствене установе прате

3.3.1. Показатељи квалитета на примарном нивоу здравствене делатности

3.3.1.1. Служба за здравствену заштиту одраслог становништва

Табела 34 Извештај о показатељима квалитета рада изабраних лекара у служби опште медицине, филијала краљево, I-XII 2020. год.⁶²

⁶² Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

Назив показатеља	Вредност показатеља				
	Циљ квалитета	ДЗ Краљево	ДЗ Врњачка Бања	ДЗ Рашка	Рашки округ-Фил. KV
1. Процент регистрованих корисника који су из било ког разлога посетили свог изабраног лекара	40-50%	68,17	99,96	73,43	73,0
2. Однос првих и поновних прегледа ради лечења код изабраног лекара	1:2	1:1,98	1:1,06	1:2,23	1:1,86
3. Однос броја упута издатих за специјалистичко - консултативни преглед и укупног броја посета код лекара	15-20%	21,3	10,67	2,29	16,9
4. Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код лекара		5,1	7,05	3,86	5,2
5. Обухват регистрованих корисника старијих од 65 година вакцинацијом против сезонског грипа	85%	34,77	14,56	10,78	28,8
6. Процент оболелих од повишеног крвног притиска (I10-I15) код којих је на последњем контролном прегледу, вредност крвног притиска била нижа од 140/90.	25-50%	10,7	45,0	29,9	16,18
7. Процент оболелих од шећерне болести (E10-E14) који су упућени на преглед очног дна.	50-90%	44,06	49,97	6,87	40,2
8. Процент оболелих од шећерне болести (E10-E14) код којих је бар једном одређена вредност гликолизованог хемоглобина (ХБА1ц).	50-70%	28,16	54,73	15,0	30,47
9. Процент регистрованих корисника у чији је здравствени картон убележена вредност крвног притиска, индекс телесне масе - ИТМ, пушачки статус и препоручени савети за здраво понашање.	50-90%	47,0	50,0	6,64	42,27
10. Процент регистрованих корисника старијих од 50 година којима је урађен тест на крвављење у столицу (хемокулт тест).	20-30%	5,31	3,4	1,67	4,35
11. Процент епизода са тонзилофарингитисом (J02, J03) код којих је као прва терапија ординирана терапија пеницилином.	10-15%	1,17	12,43	4,18	4,2

0:299

1. Процент регистрованих корисника који су из било ког разлога посетили свог изабраног лекара

Значај показатеља за квалитет: говори у којој мери је изабрани лекар активан у обезбеђивању здравствене заштите становницима на својој листи.

Вредности показатеља су се кретале од најмање 68.17% у ДЗ Краљево, преко 73.43% у ДЗ Рашка, до највише 99.96% у ДЗ Врњачка Бања. Просечна вредност за установе у надлежности ЗЈЗ Краљево за 2020.год. износи 73.0% и посматрано за исте установе у односу на претходну годину

не бележи значајну разлику (74.0%). У односу на претходну годину дошло је до смањења вредност овог показатеља у ДЗ Рашка и ДЗ Краљево, а повећања у ДЗ Врњачка Бања, што је исто као и претходне године.

2. Однос првих и поновних прегледа ради лечења код изабраног лекара

Значај показатеља за квалитет: указује на способност и вештину лекара да реши здравствени проблем.

Највећу вредност овог показатеља, као и ранијих година има ДЗ Рашка 2.23, а најнижу ДЗ Врњачка Бања 1.06. Просечна вредност овог показатеља на територији коју покрива ЗЈЗ Краљево је 1.86 и посматрано за исте установе у 2019.години је без значајније промене с обзиром на специфичну годину коју је обележила пандемија вирусом SARS CoV-2 (1:1.65). Посматрано у односу на претходну годину, дошло је до смањења односа првих и поновних прегледа у ДЗ Рашка, повећања у ДЗ Краљево, док је у ДЗ Врњачка Бања вредност овог показатеља на готово истом нивоу као и у 2019.год.

3. Однос броја упута издатих за специјалистичко-консултативни преглед и укупног броја посета код лекара.

Значај показатеља за квалитет: указује на улогу изабраног лекара опште медицине као „чувара капије” за улаз у здравствени систем.

Вредност показатеља се креће од најмање 2.29 у ДЗ Рашка преко 10.67 у ДЗ Врњачка Бања до највише 21.3 у ДЗ Краљево, просечно за округ 16.9 упут на 100 посета, што је нижа вредност него у претходној години (26.0), а посматрано само за установе у надлежности ЗЈЗ Краљево. То више показује да су пацијенти због епидемиолошке ситуације мање користили услуге специјалистичко-консултативних служби, него да се побољшала улога изабраних лекара као „чувара капије” за улаз у здравствени систем.

4. Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код лекара.

Значај показатеља за квалитет: директно указује на удео превентивних прегледа у укупном броју услуга изабраног лекара. Капитациони подстицај до 30% од варијабилног дела плате изабраног лекара.

Просечна вредност овог показатеља се незнатно смањила у односу на претходну годину ако посматрамо само установе у надлежности ЗЈЗ Краљево (са 5.7% на 5.2%). Креће се од најмање 3.86% у ДЗ Рашка до највише 7.05% у ДЗ Врњачка Бања. Од посматраних домова здравља у односу на 2019.год., повећање процента превентивних прегледа је ДЗ Врњачка Бања, у ДЗ Рашка је дошло до смањења удела превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета, а у ДЗ Краљево индикатор не бележи промену вредности.

Посматрајући прва четири индикатора квалитета уочава се да је Служба за здравствену заштиту одраслог становништва и даље претежно куративно оријентисана, а да актуелна епидемиолошка ситуација имала значајнијег утицаја на реализацију превентивних прегледа и упућивање пацијената на специјалистичко-консултативне прегледе.

5. Обухват регистрованих корисника старијих од 65 година вакцинацијом против сезонског грипа.

Значај показатеља за квалитет: квалитет здравствене заштите пружене старијим од 65 година и превенција вирусних пнеумонија и хоспитализације. Директно утиче на смањење трошкова лечења.

Најмањи проценат вакцинисаних лица старијих од 65 година вакцином против сезонског грипа је у ДЗ Рашка-10.78%, највећи у ДЗ Краљево-34.77%, просек за установе у надлежности Филијале Краљево 28.8%. Посматрано у односу на претходну годину вредност показатеља је значајно повећана (са 19.51%).

6. Процент оболелих од повишеног крвног притиска (И10-И15) код којих је на последњем контролном прегледу вредност крвног притиска била нижа од 140/90.

Значај показатеља за квалитет: указује на квалитет и успешност менаџмента хроничним масовним болестима, конкретно КВО. Директно утиче на смањење трошкова лечења компликација.

Најнижа вредност овог показатеља је забележена у ДЗ Краљево 10.7%, највиша у ДЗ Врњачка Бања-45.01%, просек за територију у надлежности ЗЈЗ Краљево износи 16.18% и има значајно мању вредност од просека из 2019.год. који је износио 45.5%.

7. Процент оболелих од шећерне болести (Е10-Е14) који су упућени на преглед очног дна.

Значај показатеља за квалитет: указује на квалитет и успешност менаџмента хроничним масовним болестима, конкретно дијабетес мелитусом. Директно утиче на смањење трошкова лечења компликација.

Овај показатељ има нешто вишу вредност у односу на претходну годину и на укупном нивоу за посматрана три дома здравља износи 40.2% - у претходној години је просек износио 47.2%. Најмања вредност је 6.87% у ДЗ Рашка, а највиша 49.97% у ДЗ Врњачка Бања.

8. Процент оболелих од шећерне болести (Е10-Е14) код којих је бар једном одређена вредност гликозилираног хемоглобина (ХБА1ц).

Значај показатеља за квалитет: указује на квалитет и успешност менаџмента хроничним масовним болестима, конкретно дијабетес мелитусом. Директно утиче на смањење трошкова лечења компликација.

Овај показатељ на територији у надлежности ЗЈЗ Краљево, од почетка праћења показатеља, је имао највећу вредност у 2015.год. када је износио 57.42% да би у 2016.год. забележио пад за више од 15%, а онда повећање у 2017.год. на 51.04%, да би у 2018.год. поново забележио пад од готово 10% и има вредност 41.47%. У 2019.год. овај индикатор бележи раст од око 3% и износи 44.42%, да би у претходној години имао најмању вредност 30.47%. Посматрајући појединачно по установама, креће се од најмање 15.0% у ДЗ Рашка, што је смањење од 10% у односу на претходну годину, преко 28.16% у ДЗ Краљево, до највише 54.73% у ДЗ Врњачка Бања која једина бележи раст овог показатеља.

9. Процент регистрованих корисника у чији је здравствени картон убележена вредност крвног притиска, индекс телесне масе – ИТМ, пушачки статус и препоручени савети за здраво понашање.

Значај показатеља за квалитет: контрола фактора ризика за настанак хроничних масовних болести.

Просечна вредност овог показатеља за територију коју покрива ЗЈЗ Краљево, у односу на претходну годину је мања за око 20% (са 63.82% на 42.27%). Креће се од најмање 6.64% у ДЗ Рашка, преко 47.0 у ДЗ Краљево, до највише 50.0% у ДЗ Врњачка Бања.

10. Процент регистрованих корисника старији од 50 – 74 године којима је урађен тест на крвављење у столици (хемокулт тест).

Значај показатеља за квалитет: указује на успешност скрининга колоректалног карцинома. Директно утиче на смањење трошкова лечења и дужину преживљавања оболелих.

Вредност овог показатеља се креће од најмање 1.67% у ДЗ Рашка, преко 3.4% у ДЗ Врњачка Бања до највише 5.31% у ДЗ Краљево, укупни просек је 4.35% и мањи је обухват циљане популације овим скринингом него 2019.год. за установе на територији коју покрива ЗЈЗ Краљево (9.54%).

11. Процент епизода са тонзилофарингитисом (J02, J03) код којих је као прва терапија ординирана терапија пеницилином.

Значај показатеља за квалитет: указује на поштовање водича добре праксе за примену антибиотске терапије и рационалну употребу антибиотика.

Процент епизода тонзилофарингитиса које су третиране пеницилинском терапијом 2020.год. је мањи него у 2019.год., тако да је за 4.2% пацијената као прва терапија у прошлој години дат лек из ове групе. Вредност овог показатеља креће се од најмање 1.17% у ДЗ Краљево, преко 4.18% у ДЗ Рашка до 12.43% у ДЗ Врњачка Бања.

3.3.1.3. Служба за здравствену заштиту деце и омладине

Табела 35 Извештај о показатељима квалитета рада изабраних лекара у служби за здравствену заштиту деце и омладине, Рашки округ, I-XII 2020.године⁶³

Назив показатеља	Вредност показатеља				
	Циљ квалитета	ДЗ Краљево	ДЗ Врњачка Бања	ДЗ Рашка	Рашки округ
Процент регистрованих корисника који су из било ког разлога посетили свог изабраног лекара	80-85%	84,11	57,37	88,11	80,81
Однос првих и поновних прегледа ради лечења код изабраног лекара	1:1	1:0,48	1:0,16	1:0,41	1:0,40
Однос броја упута издатих за специјалистичко-консултативни преглед и укупног броја посета код лекара	15-20%	15,56	11,45	14,31	14,64
Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код лекара		28,66	26,31	21,47	27,19
Процент епизода са акутним инфекцијама горњих дисајних путева (J00-J06) код којих је при првом прегледу прописан антибиотик.		44,68	46,16	55,21	45,84
Процент епизода свих обољења код деце лечених антибиотицима у којим је ординирана ампулирана терапија		8,12	0,76	42,06	7,35
Процент предгојазне/гојазне деце у чији је здравствени картон убележен статус ухрањености и дат савет о правилној исхрани	50-70%	100	100	100	100
Обухват деце у 15.години живота комплетном имунизацијом	85%	99,84	72,47	92,5	94,96

0:303

1. Процент регистрованих корисника који су из било ког разлога посетили свог изабраног лекара.

⁶³ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

Значај показатеља за квалитет: говори у којој мери је изабрани педијатар активан у обезбеђивању здравствене заштите становницима на својој листи.

Вредности показатеља су се кретале од најмање 57.37% у ДЗ Врњачка Бања до највише 88.11% у ДЗ Рашка, просечно за установе у надлежности ЗЈЗ Краљево 80.81%. Посматрано у односу на претходну годину вредност овог показатеља бележи пад у свим домовима здравља.

2. Однос првих и поновних прегледа ради лечења код изабраног лекара.

Значај показатеља за квалитет: указује на способност и вештину педијатра да реши здравствени проблем.

Посматрано у односу на претходну годину, нема значајне промене у вредности овог показатеља јер бележи незнатну промену са 0.37 на 0.40.

3. Однос броја упута издатих за специјалистичко-консултативни преглед и укупног броја посета код лекара.

Значај показатеља за квалитет: указује на улогу изабраног педијатра као „чувара капије” за улаз у здравствени систем.

Вредност показатеља се креће од најмање 11.45 у ДЗ Врњачка Бања до највише 15.56 у ДЗ Краљево, просечно за територију у надлежности ЗЈЗ Краљево 14.64 упута на 100 посета, што је нижа вредност него у претходној години (18.79).

4. Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код лекара.

Значај показатеља за квалитет: директно указује на удео превентивних прегледа у укупном броју услуга изабраног педијатра. Капитациони подстицај до 30% од варијабилног дела плате изабраног лекара.

Просечна вредност овог показатеља је виша у односу на прошлoгодишњи ниво (са 22.18% на 27.19%). Креће се од најмање 21.47% у ДЗ Рашка до највише 28.66 % у ДЗ Краљево.

5. Процент епизода са акутним инфекцијама горњих дисајних путева (J00-J06) код којих је при првом прегледу прописан антибиотик.

Значај показатеља за квалитет: указује на поштовање водича добре праксе за примену антибиотске терапије и рационалну употребу антибиотика.

Овај показатељ има нешто неповољнију вредност (45.84%) у односу на 2019.год. када је износио 41.56%. Вредност показатеља се креће од најмање 44.68% у ДЗ Краљево до највише 55.21% у ДЗ Рашка.

6. Процент епизода свих обољења код деце лечене антибиотицима у којима је ординирана ампулирана терапија.

Значај показатеља за квалитет: указује на квалитет и конфор терапије антибиотицима код деце.

Вредност овог показатеља се креће од најмање 2,6% у ДЗ Врњачка Бања до највише 32,48% у ДЗ Рашка, што је на територију у надлежности ЗЈЗ Краљево 10,81% и нешто је повољнија вредност у односу на претходну годину када је овај показатељ износио 11,59%.

7. Процент предгојазне/гојазне деце у чији је здравствени картон убележен статус ухрањености и дат савет о правилној исхрани.

Значај показатеља за квалитет: указује на менаџмент факторима ризика код деце.

Овај показатељ се годинама одржава на високом нивоу у здравственим установама у надлежности ЗЈЗ Краљево. У свим домовима здравља овај показатељ је 100% односно, свој прегојазној/гојазној деци је убележен у картон статус ухрањености и дат савет о правилној исхрани.

0:305

8. Обухват деце у 15. години живота комплетном имунизацијом.

Значај показатеља за квалитет: указује на активну улогу изабраног педијатра у обухвату деце вакцинацијом.

Обухват деце у 15.год. комплетном имунизацијом бележи, на Рашком округу благ пад у односу на претходну годину и креће се од најмање 72.47% у ДЗ Врњачка Бања до највише 99.84% у ДЗ Краљево. Средња вредност је 94.96%.

На графиконима 3 и 4 приказане су вредности показатеља квалитета рада у служби за здравствену заштиту деце, школске деце и омладине за период 2016-2020.год.

3.3.1.4. Служба за здравствену заштиту жена

Табела 36 Извештај о показатељима квалитета рада изабраних лекара у служби за здравствену заштиту жена, Рашки округ, I-XII 2020. година⁶⁴

Назив показатеља	Вредност показатеља				
	Циљ квалитета	ДЗ Краљево	ДЗ Врњачка Бања	ДЗ Рашка	Рашки округ
Процент регистрованих корисница које су из било ког разлога посетиле свог изабраног гинеколога		23,25	30,89	35,61	26,0
Однос првих и поновних прегледа ради лечења код изабраног гинеколога		1:0,57	1:0,5	1:0,85	1:0,6
Однос броја упута издатих за специјалистичко-консултативни преглед и укупног броја посета код гинеколога		2,05	10,42	5,15	3,45
Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код гинеколога		35,99	42,32	63,88	40,2
Процент корисница од 25 до 69 година старости обухваћених циљаним прегледом ради раног откривања рака грлића материце	30-35%	12,28	1,78	15,46	11,68
Процент корисница од 45 до 69 година старости које су упућене на мамографију од било ког изабраног гинеколога у последњих 12 месеци	30-35%	0,0	0,0	12,39	1,9

0:306

1. Процент регистрованих корисница који су из било ког разлога посетили свог изабраног лекара.

Значај показатеља за квалитет: говори у којој мери је изабрани гинеколог активан у обезбеђивању здравствене заштите женама на својој листи.

Вредности показатеља су се кретале од најмање 23.25% у ДЗ Краљево до највише 35.61% у ДЗ Рашка, просечно за територију у надлежности ЗЈЗ Краљево 26.0%. Посматрано у односу на претходне године, вредност овог показатеља је највиша у 2013.год. години са обухватом од 59.41%, потом у 2012.год. када је била 58.6% и 49.25% у 2014.год., а затим вредност пада на 41.58% у 2015.год., да би у 2016.години забележила незнатан раст на 46.43%, а затим поново пад за готово 6% у 2017.год. У 2018.год. вредност овог показатеља је порасла за 4% да би се у 2019.год. смањила за више од 9%, а у 2020.год. има најнижу вредност од 26%.

⁶⁴ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

2. Однос првих и поновних прегледа ради лечења код изабраног лекара.

Значај показатеља за квалитет: указује на способност и вештину гинеколога да реши здравствени проблем.

Највећу вредност овог показатеља, као и у претходној години има ДЗ Рашка 0.85, а најнижу ДЗ Врњачка Бања 0.5, просечна вредност 0.6. У последњем петогодишту, овај показатељ бележи сличне вредности на просечном нивоу за установе у надлежности ЗЈЗ Краљево.

3. Однос броја упута издатих за специјалистичко-консултативни преглед и укупног броја посета код лекара.

Значај показатеља за квалитет: указује на улогу изабраног гинеколога као „чуvara капије“ за улаз у здравствени систем.

Вредност показатеља се креће од најмање 2.05 у ДЗ Краљево до највише 10.42 у ДЗ Врњачка Бања, просечно за територију у надлежности ЗЈЗ Краљево 3.45 упута на 100 посета, што је нижа вредност него у претходној години када је износио 4.14 упута на 100 посета.

4. Процент превентивних прегледа у укупном броју прегледа и посета код лекара.

Значај показатеља за квалитет: директно указује на удео превентивних прегледа у укупном броју услуга изабраног лекара. Капитациони подстицај до 30% од варијабилног дела плате изабраног лекара.

Просечна вредност овог показатеља не бележи промену у односу на прошлогодишњи ниво (са 40.4% удео превентивних прегледа у укупном броју прегледа се смањио на 40.2%). Креће се од најмање 35.99% у ДЗ Краљево до највише 63.88% у ДЗ Рашка.

5. Процент корисница од 25 до 69 година старости обухваћених циљаним прегледом ради раног откривање рака грлића материце⁶⁵.

⁶⁵ Правилником о Номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС”, бр. 119/12) је дефинисана услуга „Скрининг/рано откривање рака грлића материце” уместо „циљаних прегледа ради раног откривања рака грлића материце”. Националним програмом раног откривања карцинома грлића материце („Сл. гласник РС”, бр. 73/13) је измењена циљна група жена и од септембра 2013. године су то жене од 25 до 64 године. Неопходна је ревизија овог индикатора изменом и допуном Правилника о показатељима квалитета здравствене заштите („Службени гласник РС”, бр. 47/10).

Значај показатеља за квалитет: указује на успешност скрининга рака грлића материце.

Најнижи проценат корисница од 25 до 69 година старости обухваћених циљаним прегледом ради раног откривање рака грлића материце забележен је у ДЗ Врњачка Бања-1.78%, а највиши у ДЗ Рашка 15.46% што је просечна вредност на укупном нивоу 11.68% и нижа је вредност него у 2019.год. када је износио 15.75% жена ове добне групе.

6. Процент корисница од 45 до 69 година старости које су упућене на мамографију у последњих 12 месеци⁶⁶.

Значај показатеља за квалитет: указује на успешност скрининга рака дојке.

Најнижи проценат корисница од 45 до 69 година старости које су упућене на мамографију у последњих 12 месеци остварен је у ДЗ Краљево и ДЗ Врњачка Бања где ниједна корисница ове добне групе није упућена на мамографски преглед, а највиши у ДЗ Рашка 12.39%. Овако ниска вредност показатеља у ДЗ Краљево и ДЗ Врњачка Бања је последица квара мамографског апарата у ОБ Краљево која једина обавља прегледе за територију у надлежности ЗЈЗ Краљево. Што се тиче корисница у општини Рашка, могу се прегледати и у ОБ Нови Пазар што је резултирало одређеним бројем ових услуга. Просечна вредност показатеља за Филијалу Краљево износи 1.9%.

Напомена: Правилником о Номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС”, бр. 119/12) је дефинисана услуга „Скрининг/ рано откривање рака дојке (мамографија)” и ову услугу врше радиолошке службе. Изабрани гинеколог је давао упут за мамографију, на примарном, секундарном или терцијарном нивоу. Национални програм раног откривања карцинома дојке („Сл. гласник РС”, бр. 73/13) је променио циљну популацију жена и од септембра 2013. године су то жене од 50 до 69 година старости. Неопходна је ревизија овог индикатора изменом и допуном Правилника о показатељима квалитета здравствене заштите („Службени гласник РС, бр. 47/10).

3.3.1.5. Стоматолошка здравствена заштита

Орално здравље је саставни део општег здравља појединца па су и показатељи квалитета стоматолошке здравствене заштите саставни део Правилника. Већина

показатеља је повезано са спровођењем систематских и стоматолошких превентивних прегледа при чему је од 2011. године измењен одређен број показатеља и започело се са праћењем

⁶⁶ Правилником о Номенклатури здравствених услуга на примарном нивоу здравствене заштите („Сл. гласник РС”, бр. 119/12) је дефинисана услуга „Скрининг/ рано откривање рака дојке (мамографија)” и ову услугу врше радиолошке службе. Изабрани гинеколог је давао упут за мамографију, на примарном, секундарном или терцијарном нивоу. Национални програм раног откривања карцинома дојке („Сл. гласник РС”, бр. 73/13) је променио циљну популацију жена и од септембра 2013. године су то жене од 50 до 69 година старости. Неопходна је ревизија овог индикатора изменом и допуном Правилника о показатељима квалитета здравствене заштите („Службени гласник РС, бр. 47/10)

појаве и лечења ортодонтских аномалија. Распољиви подаци су само из здравствених установа чији је оснивач држава, а да би се у потпуности сагледало стање оралног здравља популације на

територији у надлежности ЗЈЗ Краљево потребно би било да се добију информације и из приватног сектора.

Табела 37 Кретање показатеља квалитета рада у стоматолошкој здравственој заштити од 2013-2020.год.⁶⁷

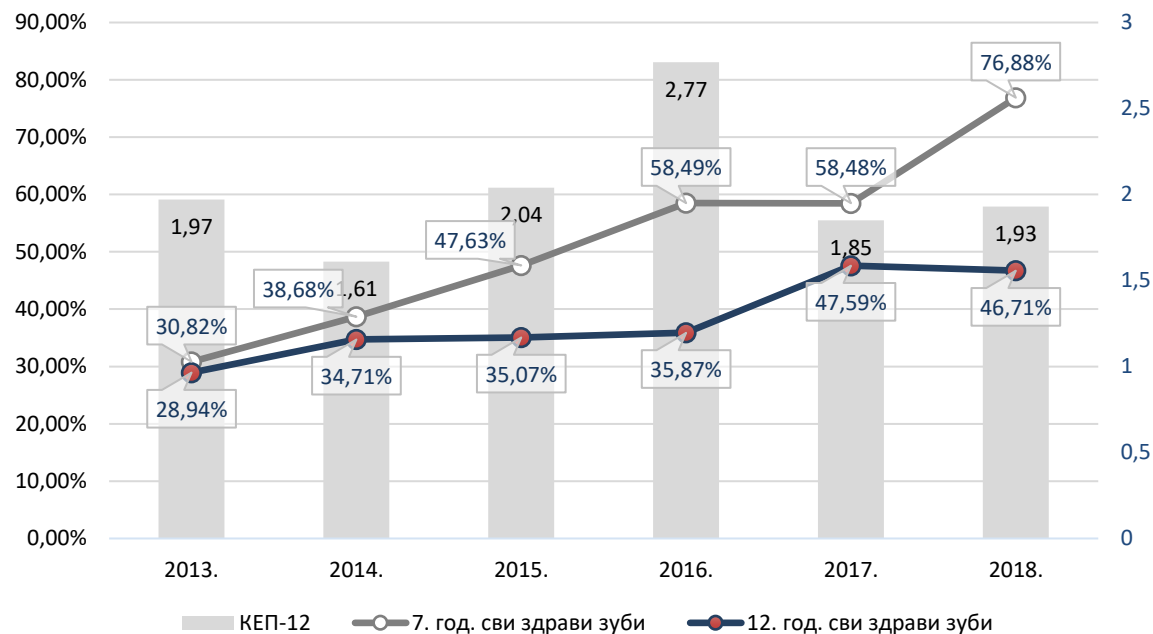
Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Унапређење показатеља у односу на 2019. год.
Деце (%) у 7. години живота са свим здравим зубима	30,82	38,68	47,63	58,49	58,48	76,88	74,55	64,7	▼
Деце (%) у 7. години живота обухваћених локалном апликацијом флуорида	100,0	100,0	99,30	99,38	98,06	98,04	90,15	97,94	▲
Деце (%) у 12. години живота са свим здравим зубима	28,94	34,71	35,07	35,87	47,59	46,71	53,89	49,08	▼
КЕП-12	1,97	1,61	2,04	2,77	1,85	1,93	2,06	1,41	▲
Деце (%) у 12.години живота обухваћених локалном апликацијом флуорида	100	100	99,42	98,98	97,67	98,52	97,53	96,2	▼
Деца у 7.разреду основне школе код којих је утврђено присуство нелечених аномалија (% нелечених у укупном броју присутних аномалија)	11,57	12,84	17,78	34,28	16,76	16,01	15,56	13,68	▲
Деца у 3.разреду средње школе код којих је утврђено присуство нелечених аномалија (% нелечених у укупном броју присутних аномалија)	15,34	9,71	12,81	29,46	14,33	17,2	14,45	6,44*	▲
Труднице обухваћене превентивним прегледом (%)	68,95	76,79	74,68	81,37	79,15	80,41	72,66	76,63	▲
Пацијенти старији од 18.година код којих је конзервативно третирана парадонтопатија (%)	4,91	8,28	7,69	6,85	13,27	11,96	9,19	10,12	▲
Поновљене интервенције (%)	1,22	3,61	0,96	1,03	8,42	0,63	1,28	0,73	▲

0:309

⁶⁷ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

График 23 Кретање показатеља који се односе на здравље зуба код деце узраста до 12 година у периоду 2013-2018

0:310

3.3.1.6. Патронажна служба

У патронажним службама на територији у надлежности ЗЈЗ Краљево у 2020.године остварено је 6808 посета новорођеном детету што је просечно 5.55 посете, и креће се од најмање 4.93 у ДЗ Врњачка Бања до највише 5.81 посета по новорођеном детету у ДЗ Краљево. Од укупног броја посета 1226 су прве посете, тако да је

свако новорођенче обухваћено првом посетом током године. Посматрано у односу на претходну годину, иако број посета новорођенчету не бележи значајну промену (22 посете више), обухват новорођене деце првом посетом се повећао са 99.9% на 100% јер је, на жалост мањи број новорођене деце. Обухват

одојчади патронажном посетом за подручје износи 2.28 посете (према Правилнику је две посете одојчету током године), што је исто као претходне године и креће се од најмање 1.85 у ДЗ Врњачка Бања до највише 2.77 у ДЗ Рашка. Из посматраних података се уочава да, упркос неповољној епидемиолошкој ситуацији, запослени у Патронажној служби су вулнерабилним групама пружали услуге као и претходних година.

Код особа старијих од 65 година просечан број посета је 0.11 што значи да је 10.87% старијих од 65 година обухваћено посетом

патронажне сестре и то од најмање 8.02% у ДЗ Врњачка Бања до највише 13.9% у ДЗ Рашка, (графикон бр.13). Посматрано у односу на претходну годину, обухват старијих од 65 година патронажном посетом се смањило за нешто више од 3%, али треба да напоменути да, осим актуелне епидемиолошке ситуације са инфекцијом вирусом SARS CoV-2, у ДЗ Краљево недостаје 9, а у ДЗ Врњачка Бања и ДЗ Рашка једна патронажна сестара у односу на Правилник о ближим условима за обављање здравствене делатности.

Табела 38 Кретање показатеља квалитета рада у служби поливалентне патронаже од 2013-2020. год.⁶⁸

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Унапређење показатеља у односу на 2019. год.
Просечан број патронажних посета по новорођенчету	5.36	5.49	5.46	5.52	5.6	5.46	5.28	5.55	▲
Просечан број патронажних посета по одојчету	2.18	2.17	1.94	1.89	2.32	2.24	2.27	2.28	▲
Просечан број патронажних посета по особи старијој од 65 год.	0.22	0.24	0.17	0.15	0.22	0.16	0.14	0.11	▼
Просечан број патронажних посета (укупно)	0.53	0.54	0.46	0.42	0.47	0.42	0.36	0.32	▼
Обухват новорођенчади првом патронажном посетом	93.44	95.01	98.78	99.71	100	99.09	99.92	100	▲

0:31

3.3.1.7. Здравствена заштита радника – за лекаре специјалисте медицине рада у ДЗ

На територији у надлежности ЗЈЗ Краљево само ДЗ Краљево пружа услуге специфичне здравствене заштите радника. Број превентивних прегледа запослених који раде на радним местима са

повећаним ризиком износи 7476 што је у односу на претходну годину када је тај број био 10616 за 29.6% мање, с тим што у овој служби и даље ради само један лекар.

⁶⁸ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

Табела 39 Кретање показатеља квалитета рада у служби за здравствену заштиту радника од 2013-2020. години⁶⁹

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Унапређење показатеља у односу на 2019. год.
Просечан број превентивних прегледа запослених који раде на радним местима са повећаним ризиком по специјалисти медицине рада	1.304	2.076	3.112	3.825	8.469	9.137	10.616	7.476	▲
Процент запослених који су обухваћени едукацијом о ризицима по здравље на радном месту	100	100	13.56	100	100	100	100	100	Нема промене
Процент запослених који су обухваћени оспособљавањем за пружање прве помоћи на радном месту	100	100	100	100	100	100	100	100	Нема промене
Процент повреда на раду	5,33	3,66	3,46	3,35	3,48	4,61	4,3	5,8	▼
Број професионалних болести верификованих од стране ПИО	0	0	0	0	0	0	0	0	Нема промене

0:312

Од укупног броја запослених за које је послодавац уговорио услуге са службом медицине рада сви су обухваћени едукацијом о ризицима по здравље на радном месту, као и едукацијом о пружању прве помоћи на радном месту. Процент повреда на раду код

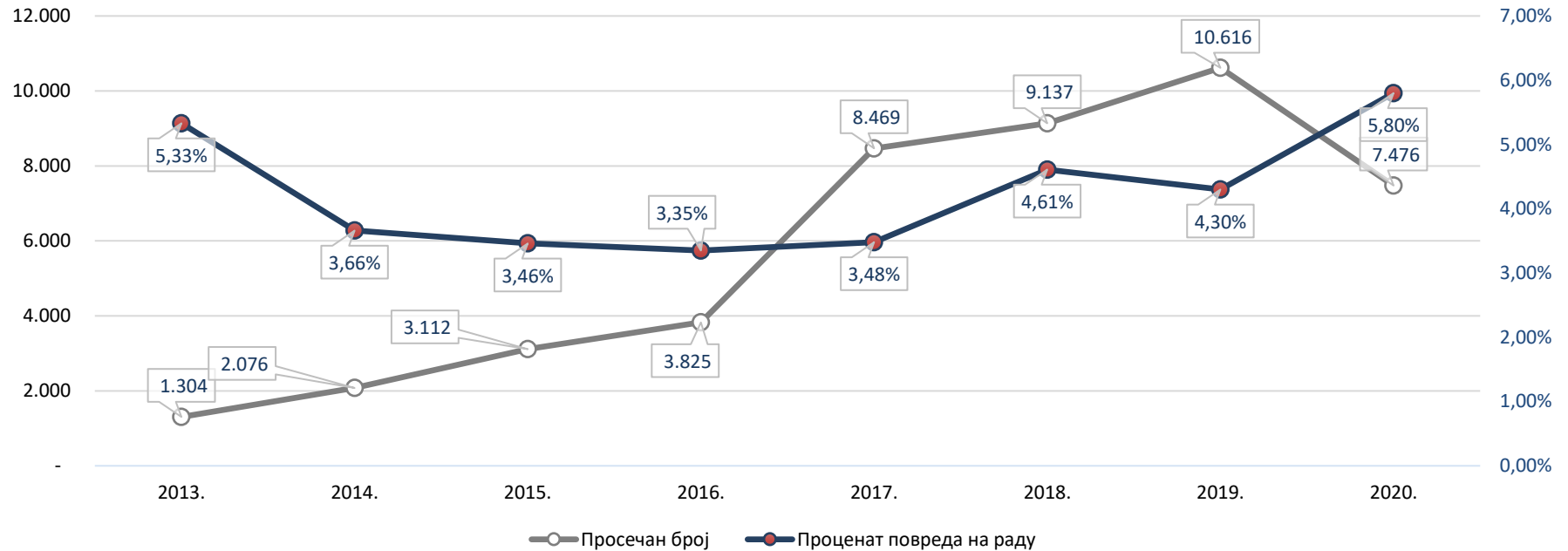
послодаваца који су уговорили послове заштите здравља на раду са Службом медицине рада је 3.35% у ДЗ Краљево. ПИО није регистровао запослене оболеле од професионалних болести на територији у надлежности ЗЈЗ Краљево.

⁶⁹ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

График 24 Кретање показатеља квалитета рада у служби за здравствену заштиту радника од 2013-2018. години:

1 - Просечан број превентивних прегледа запослених који раде на радним местима са повећаним ризиком по специјалисти медицине рада;
2 - Процент повреда на раду.

0:313

3.3.1.8. Хитна медицинска помоћ

У ДЗ Рашка хитна медицинска помоћ је и даље у саставу службе опште медицине, док од 2017. године уз ДЗ Краљево и ДЗ Врњачка Бања шаље податке о показатељима квалитета за Службу хитне медицинске помоћи. Извештај о активационом времену, реакционом времену и времену прехоспиталне интервенције у ДЗ Краљево су следећи: активационом време је 1.0 минут (исто као и претходне године), реакционо време 5.47 минута (у претходној години 5.8), време прехоспиталне интервенције 13.58 минута (у 2019. години 14.32). У ДЗ Врњачка Бања вредност наведених

показатеља је следећа: активационом време је 1.29 минут (у претходној години 1.3 минут), реакционо време 6.45 минута (у 2019. години 7.87), време прехоспиталне интервенције 17.89 минута јер се пацијенти транспортују у ОБ Краљево која је удаљена готово 25 км (у претходној години 21.77 минута).

Процент извршених КПР у ДЗ Краљево је 100%, у ДЗ Врњачка Бања 48.48%, проценат успешних КПР без присуства екипе ХМП у ДЗ Краљево је 37.1% док је у ДЗ Врњачка Бања 8.7%, и

процент успешних КПР у присуства екипе ХМП Краљево 75.0%, а ХМП Врњачка Бања 44,4%. Процент самостално решених случајева на терену је 70.39% у ДЗ Краљево, 96.71% у ДЗ Врњачка Бања, а процент самостално решених случајева у амбуланти ДЗ Краљево–67.96% и 97.2% у ДЗ Врњачка Бања.

Процент извршених КПР⁷⁰ у ДЗ Краљево је 100%, у ДЗ Врњачка Бања 18,48%, процент успешних КПР без присуства екипе

3.3.1.9. Специјалистичко консултативне службе

Током 2012. године, а потом крајем 2014. године, дошло је до промене у организационој структури здравствених установа у смислу раздвајања ЗЦ Краљево на дом здравља и општу болницу где су смештене све специјалистичко консултативне службе. Према томе, сви показатељи квалитета рада специјалистичко-консултативних служби на нивоу примарне здравствене заштите се односе на мале домове здравља у којима углавном се не заказују прегледи већ се пацијенти истог дана прегледају када се и јаве на преглед, или добију упут. Изузетак је била служба интерне медицине у ДЗ Рашка у 2014. године када је 84,28% првих прегледа заказано, просечна дужина чекања је била 4,85 дана и 84,21% пацијената је примљено код лекара у року од 30 минута од времена заказаног термина. У ДЗ Врњачка Бања и ДЗ Рашка током 2015. године пацијенти су примани истог дана када су се и јавили на преглед. У 2016. године дошло је до увођења ИЗИС-а, што се одразило само на заказивање специјалистичких прегледа у ДЗ Рашка док су у ДЗ Врњачка Бања и даље пацијенти примани истог

ХМП у ДЗ Краљево је 58,54% док је у ДЗ Врњачка Бања 12,5%, и процент успешних КПР у присуства екипе ХМП Краљево 83,33%, а ХМП Врњачка Бања 100%. Процент самостално решених случајева на терену је 70,96% у ДЗ Краљево, 87,54% у ДЗ Врњачка Бања, а процент самостално решених случајева у амбуланти ДЗ Краљево–74,63% и 96,87% у ДЗ Врњачка Бања.

дана кад су се и јављали на преглед. У служби интерне медицине у ДЗ Рашка у 2016. год. је заказано укупно 3258 првих прегледа, што је 90,33% од укупног броја заказаних прегледа, просечна дужина чекања је била 10 дана и сви пацијенти су примљени код лекара у року од 30 минута од времена заказаног термина. У 2017. години у ДЗ Рашка нису заказивани специјалистичко консултативни прегледи, као и у ДЗ Врњачка Бања у службама интерне медицине и пнеумофтизиологије. У ДЗ Врњачка Бања у служби офталмологије сви први прегледи су заказани и просечно се чекало 20 дана, с тим што су сви заказани пацијенти примљени на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина. У служби оториноларингологије и психијатрије су такође заказани сви први прегледи, просечно се чекало три дана на преглед сви заказани пацијенти примљени на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина.

⁷⁰ Кардиопулмонална реанимација (КПР) је хитна процедура која комбинује компресије грудног коша често са вештачком вентилацијом у циљу ручног очувања нетакнуте мождане функције док се не предузму додатне мере за

обнављање спонтане циркулације крви и дисања код особе која је у застоју срца.

У 2018.год. у ДЗ Рашка нису заказивани специјалистичко консултативни прегледи, као и у ДЗ Врњачка Бања у службама интерне медицине и пнеумофтизиологије. У ДЗ Врњачка Бања у служби офталмологије 98.45% првих прегледи су заказани и просечно се чекало 20 дана, при чему је 67.2% заказаних пацијената примљено на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина. У служби оториноларингологије и психијатрије сви први прегледи су заказани, просечно се чекало четири дана на преглед, а сваки други пацијент је примљен на преглед у року од 30 минута.

Као и у 2018.год. ни у 2019.год. у ДЗ Рашка нису заказивани специјалистичко консултативни прегледи, као и ни у ДЗ Врњачка Бања у службама интерне медицине и пнеумофтизиологије. У ДЗ Врњачка Бања у служби офталмологије 90.09% првих прегледи су заказани и просечно се чекало 28 дана, при чему је 66.74% заказаних пацијената примљено на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина. У служби оториноларингологије је заказано 91.9% првих прегледа, просечно се чекало четири дана на преглед, а 70.87% заказаних пацијената је примљен на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина. Најмањи проценат првих прегледа је заказан у служби психијатрије- 86.69%, просечно се чекало 5 дана и 58.32% је примљено на преглед у року од 30 минута.

Као што је опште познато, 2020.год. је обележила пандемија вирусом SARS-CoV-2 која је утицала на пружање свих услуга у примарној здравственој заштити, а посебно у специјалистичко-консултативним службама јер су одлагани сви прегледи осим хитних. То је довело до смањења броја прегледа у овим службама за 35.5% на укупном нивоу и то у ДЗ Врњачка Бања за једну трећину а у ДЗ Рашка за готово 40%. У ДЗ Рашка, као и претходне године, нису заказивани специјалистичко-консултативни прегледи ни у једној служби, док у ДЗ Врњачка Бања су заказивани прегледи у служби офталмологије, оториноларингологије и психијатрије а нису у служби интерне медицине и пнеумофтизиологије. Најдуже се чекало у служби офталмологије 5 дана, а најмање у служби оториноларингологије 3 дана, просечно 4.38 дана. Процент заказаних посета у односу на укупан број посета је највећи у служби психијатрије 98% , а најмањи у служби офталмологије 72.3%. посматрајући укупно на нивоу Дома здравља Врњачка Бања, тај проценат износи 40.64% и мањи је него у претходној години када је износио 56.7%. посматрано на укупном нивоу за домове здравља које су у надлежности ЗЈЗ Краљево просечна дужина чекања на заказани преглед је износила 4.38 дана, 26.65% посета је било заказано у односу на укупан број посета и сви пацијенти су били примљени у року од 30 минута од заказаног термина.

0:315

Табела 40 Кретање показатеља квалитета рада у специјалистичко-консултативним службама домова здравља у надлежности ЗЈЗ Краљево од 2013-2018. год.⁷¹

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.
Просечна дужина чекања на заказан први преглед	0	4,85	0	10	11,67	13,59	17,49	4,38
% заказаних посета у односу на укупан број посета	0	14,94	0	23,19	43,01	38,66	35,99	26,65

⁷¹ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

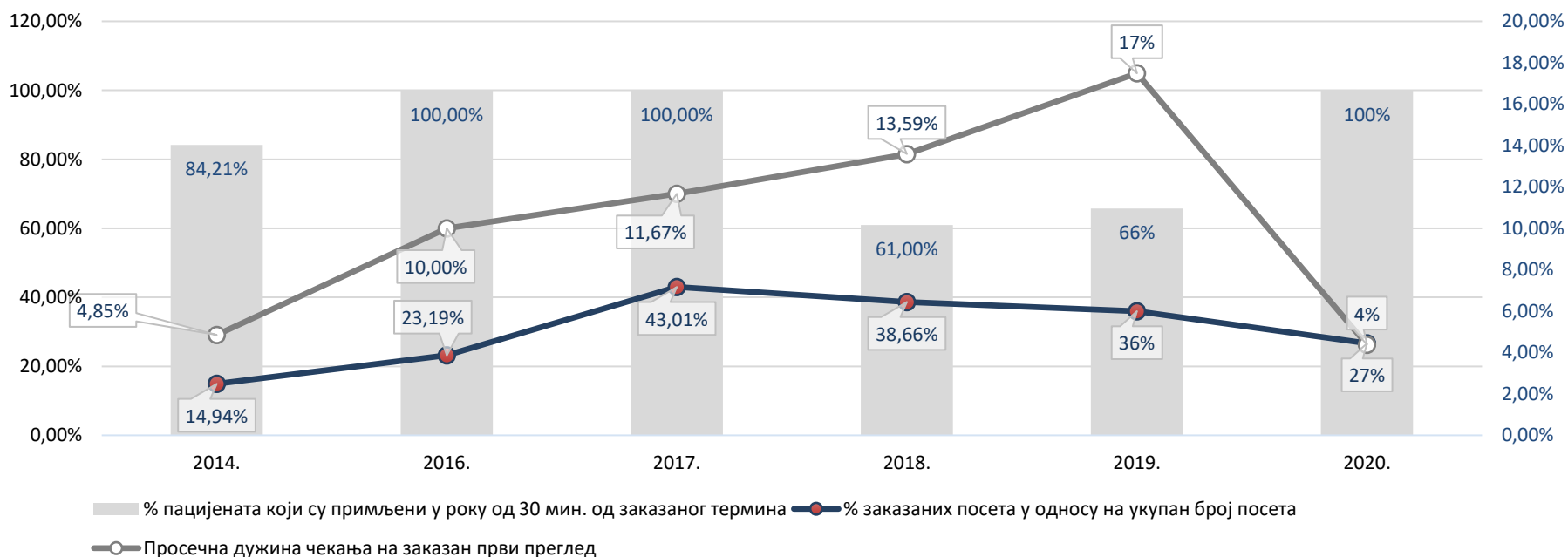
% пацијената који су примљени у року од 30 мин. од заказаног термина	0	84,21	0	100	100	61	65,76	100
--	---	-------	---	-----	-----	----	-------	-----

У 2018. години у ДЗ Рашка нису заказивани специјалистичко консултативни прегледи, као и у ДЗ Врњачка Бања у службама интерне медицине и пнеумофтизиологије. У ДЗ Врњачка Бања у служби офталмологије 98,45% првих прегледи су заказани и просечно се чекало 20 дана, при чему је 67,2% заказаних пацијената

примљено на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина. У служби оториноларингологије и психијатрије су заказани сви први прегледи, просечно се чекало четири дана на преглед, а сваки други заказани пацијент је примљен на преглед у року од 30 мин. од заказаног термина.

График 25 Кретање показатеља квалитета рада у специјалистичко-консултативним службама домова здравља у надлежности ЗЈЗ Краљево од 2013-2018. год.

0:316

3.3.2. Показатељи квалитета на секундарном нивоу здравствене делатности

Од 2015.године на подручју у надлежности ЗЈЗ Краљево је само ОБ Студеница Краљево и у њој је прошле године лечено 11893 болесника, остварено је 70248 болесничких дана са просечном дужином болничког лечења од 5.91 дан, што је нешто већа дужина лежања него у претходној години (5.51 дан). Посматрано у односу на 2019.год. лечено је за 7293 пацијената мање (око 38.0%) и остварено за 35551 мање болесничких дана (33.6%), а због још увек актуелне епидемиолошке ситуације са инфекцијом вирусом SARS CoV-2. Највеће смањење броја хоспитализованих лица се бележи на дечјем одељењу где је број лечене деце два пута мањи него у 2019.год., а потом на хируршким одељењима где је број исписаних лица мањи за 41%. Одељење гинекологије је имало 20% мање лечених лица и интернистичке гране 36.7% мање пацијената. Од укупног броја лечених пацијената, сваки десети је, према подацима из установе, лечен на тзв. „Ковид одељењу“, при чему је од укупно 1179 лица са симптомима инфекције вирусом SARS CoV-2, њих 917 имало потврђену инфекцију било позитивним антигенским било ПСР тестом, док је 262 лечених лица имало све симптоме инфекције али непотврђене дијагностичким процедурама које су у примени. Свим пацијентима леченим од ове инфекције је, у неком периоду лечења, била потребна терапија кисеоником, а 16.3% оболелих је користило механичку вентилацију.

Просечна дужина болничког лечења је и даље најмања на гинекологији и износи 4.68, а најдуже се лежи на интерном одељењу, 6.77 дана. Просечна дужина болничког лечења оболелих од инфаркта миокарда је 7.21, а за цереброваскуларни инсулт 7.5 дана.

Од укупног броја лечених у ОБ Краљево умрло је 757 пацијената, што чини стопу леталитета од 6.37 и значајно је већа

вредност у односу на претходну годину, (у 2019.год. је износила 2.92, у 2018.год. је била 3.64, у 2017.год. је износила 3.0, 2016.год. 3.37, у 2015.год. 3.11, у 2014.год. 2.63). Овакво повећање стопе болничког леталитета је директно или индиректно повезано са и даље актуелном епидемиолошком ситуацијом у земљи, јер је броја лечених лица у ОБ Краљево значајно мањи него у претходним годинама, на болничко лечење су примана само лица са тешком клиничком сликом и често запуштеним хроничним незаразним болестима код којих је свакако била већа вероватноћа за смртни исход, и наравно, умирање од инфекције вирусом SARS CoV-2.

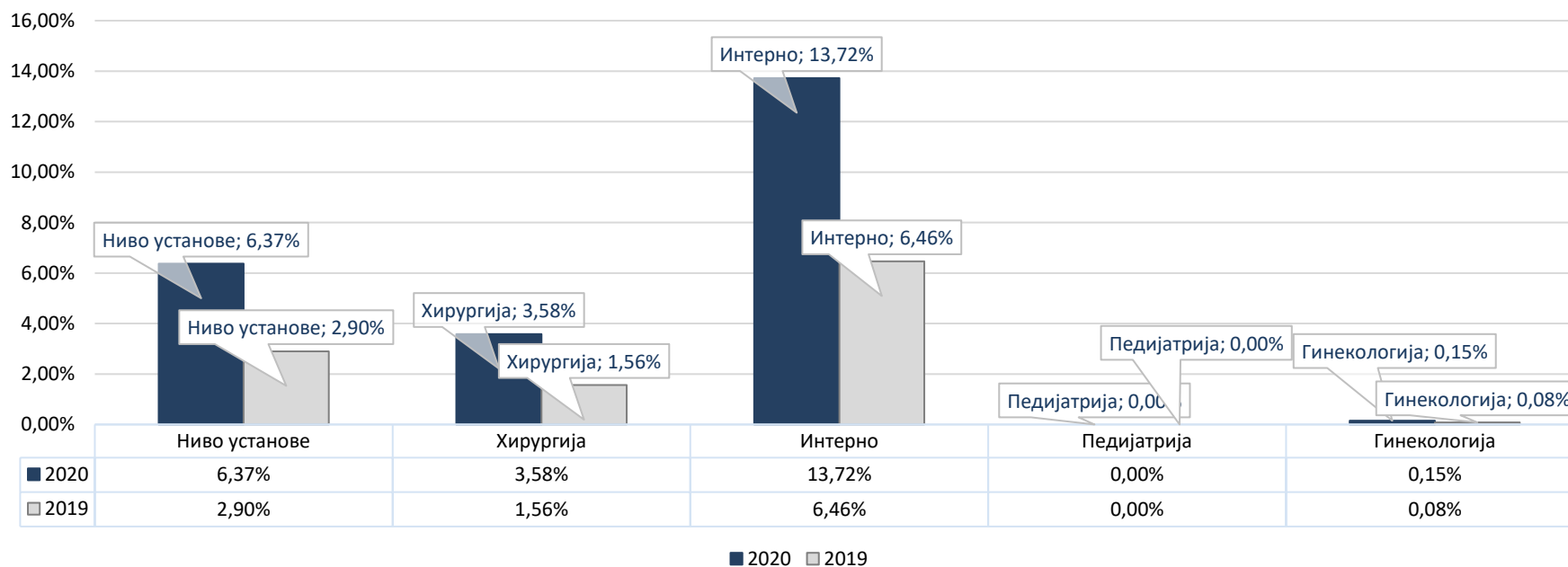
Када пратимо леталитет по гранама медицине уочава се да је стопа леталитета, као и ранијих година, најнижа на гинекологији и педијатрији, а највиша на интерном одељењу. Овај тренд је узрокован старењем становништва, доминацијом хроничних незаразних болести и применом нових технологија у дијагностици, лечењу и рехабилитацији, а у 2020.год. и обољевањем од вируса SARS CoV-2.

У ОБ Краљево са дијагнозом инфаркта миокарда лечено је у прошлој години 322 пацијената од којих је умрло 25, при чему је у првих 48 сати од пријема умрло 68.0%. Стопа леталитета за инфаркт миокарда од 7.76 што је више него у 2019.год кад је била најнижа вредност ове стопе од -2.56 у последњих пет година (у 2018.год. је износила 3.97, у 2017.год. 7.41, у 2016.год. 6.03, 2015.год. је износила 8.68, у 2014.године 10.79). Од укупно 342 пацијената лечених у ОБ Краљево од цереброваскуларног инсульта, умрло је 62, што чини стопу леталитета од 18.13 што је виша стопа него у 2019.год када је износила 16.12 (у 2018.год.-23.09, у 2017.год. је била највиша стопа леталитета у последњих пет година 24.44, у 2016.год. 21.86, у

2015.год. 17.99, у 2014.год.-24.07). Процент умрлих пацијената од ЦВИ у првих 48 сати од пријема износи 30.65% лечених пацијената.

График 26 Стопа леталитета према гранама медицине у ОБ Краљево, 2019-2020. године

Табела 41 Показатељи квалитета рада на гинекологији и акушерству за 2017, ОБ Краљево⁷²

Назив показатеља	ОБ Краљево		
	2017.	2018.	2020.
Број порођаја	1.183	1.220	1.277

⁷² Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

Просечна дужина лежања у болници за нормалан порођај	5,02	4,00	5,78
Процент породиља које су имале повреду при порођају	8,62%	7,70%	6,5%
Број трудница и породиља умрлих током хоспитализације	0	0	0
Процент новорођенчади која су имале повреду при порођају	4,31%	3,55%	3,17%
Број живорођене деце умрле до отпуста из болнице	0	1	1
Процент порођаја у епидуралној анестезији	11,24%	14,43%	11,43%
Процент порођаја уз присуство партнера	0%	0,41%	0,23%

Породилиште опште болнице је укључено у програм „Болница пријатељ беба“.⁷³

0:319

⁷³ BFHI (Baby-friendly hospital initiative) је програм чији је циљ промоција, подршка и заштита дојења. Креиран је од стране WHO (светске здравствене организације) и UNICEF (Дечји фонд Уједињених нација) Болнице које доследно спроводе овај програм су Baby friendly болнице, односно Болнице пријатељи беба. Код нас се често под појмом Baby friendly подразумева заједнички смештај мајке и бебе, али то је само један од корака неопходних за успешно дојење.

Табела 42 Кретање показатеља квалитета рада у ОБ Краљево од 2013-2020. године⁷⁴

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Унапређење показатеља у односу на 2017.год
Стопа леталитета	2,11	2,63	3,11	3,37	3,0	3,64	2.92	6.37	▼
% умрлих у току првих 48 сати од пријема у болницу	23,32	21,89	21,64	14,61	30	31,15	31.19	30.65	▲
% обдукованих	1,61	1,05	1,48	0,15	0,69	0,38	0.53	0.4	▼
% пацијената код којих је извршен поновни пријем на одељење интензивне неге	2,79	2,79	4,26	6,38	9,01	8,27	7.54	14.87	▼
Просечна дужина болничког лечења	6,29	5,13	5,51	5,71	5,44	5,76	5.51	5.91	▼
Просечан број медицинских сестара по заузетој болесничкој постељи	0,67	0,67	0,76	0,65	0,87	0,83	0.85	1.41	▲
% пацијената који се прате по процесу здравствене неге	20,65	21,54	26,16	25,14	29,3	29,08	29.28	27.26	▼
% сестринских отпусних писама	60,98	51,75	55,88	48,89	52,93	56,13	51.76	81.57	▲
ИНТЕРНА МЕДИЦИНА									
Стопа леталитета за АИМ ⁷⁵	7,88	10,79	8,68	6,03	7,41	3,98	2.56	7.76	▼
% умрлих од АИМ у току првих 48 сати од пријема	47,37	30,77	85,71	64,71	77,27	57,14	88.89	68.0	▲
Стопа леталитета за ЦВИ ⁷⁶	23,03	24,07	17,99	21,86	24,44	23,09	16.12	18.13	▼
% умрлих од ЦВИ у току првих 48 сати од пријема	41,67	46,36	47,67	44,44	38,18	50	40.54	30.65	▲
Просечна дужина болничког лечења за АИМ	12,88	11,29	11,37	10,57	10,04	10,23	7.94	7.21	▲
Просечна дужина болничког лечења за ЦВИ	7,03	7,35	7,62	7,45	6,76	7	7.05	7.5	▼
% пацијената са АИМ код којих је извршен поновни пријем у коронарну јединицу	0	0,83	0,83	0	0	0	0	0	Нема промене

⁷⁴ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

⁷⁵ Акутни инфаркт миокарда (АИМ, infarctus myocardi), или срчани удар, представља ургентно медицинско стање настало услед тренутног престанка снабдевања срца крвљу, углавном услед постојања крвног угрушка.

⁷⁶ Мождани удар (арорлеџа церебри, шлог, ЦВИ, CVI, TIA, цереброваскуларни инсулт) означава престанак функционисања одређених група можданих ћелија (оштећење можданог паренхима/основног ткива), а настаје услед недостатка хранљивих материја и/или кисеоника. Недостатак ових материја се јавља као последица поремећаја крвотока услед зачепљења крвних судова или услед њиховог прскања и излива крви у мождано ткиво или мождане овојнице. С обзиром да мождане ћелије не поседују резерве хранљивих материја и кисеоника, долази до њиховог пропадања што се клинички манифестује испадом оних функција за чије су извршење ћелије одговорне. Назив је настао од грчке речи ἀποπληξία што значи ударити. Чешће се употребљава термин шлог од немачке речи schlagen што значи, исто, ударити, лупити. Арорлеџа је застарело медицински термин који се сада користи само у специфичним стањима.

% пацијената са ЦВИ код којих је извршен поновни пријем на одељење интензивне неге	0	0	0	0,4	0	0,41	0	0	Нема промене
% поновних хоспитализација пацијената са АИМ у року од 30 дана од отпуста	0	0,83	0	0	6,73	1,99	1.42	1.24	▲
% поновних хоспитализација пацијената са ЦВИ у року од 30 дана од отпуста	1,92	1,31	0	0.61	1,11	0,41	0.65	0.88	▼
ХИРУРГИЈА									
Стопа леталитета оперисаних пацијената	1,47	1,77	1,71	1,39	1,5	1,16	0.63	0.7	▼
% пацијената који су добили сепсу после операције	0,42	0,43	0,44	0,47	0,39	0,32	0.33	0.31	▲
Просечан број преоперативних дана лечења	0,91	0,97	1,05	1,13	1,03	1,22	0.98	1.57	▼
Просечан број оперисаних пацијената у општој, регионалној и локалној анестезији по хирургу	136,72	158,93	178,16	205,67	127,51	163,83	165.81	73.11	▼
ГИНЕКОЛОГИЈА И АКУШЕРСТВО									
% порођаја обављених царским резом	26,69	28,86	28,7	28,75	28,66	32,87	33.67	31.25	▲
% порођаја у епидуралној анестезији	0	0	0,7	8,16	11,24	14,43	16.83	11.43	▼
% порођаја уз присуство партнера	0	0	0,32	0,33	0	0,41	0.25	0.23	▼
% породиља које су имале повреду приликом порођаја	2,75	1,27	3,35	5,6	8,62	7,7	9.3	6.5	▲
% новорођенчади које су имале повреду приликом порођаја	3,66	4,22	2,97	3,45	4,31	3,55	3.57	3.17	▲
Просечна дужина лежања у болници за нормалан порођај	5,7	7,95	5,3	5,15	5,02	4	3	5.78	▼
Број трудница и породиља умрлих током хоспитализације	1	1	0	0	0	0	0	0	Нема промене
Број живорођене деце умрле до отпуста	0	0	1	0	0	1	2	1	▲

Ако посматрамо период од 2007. до 2012.године просечна дужина болничког лечења у ОБ Краљево, се смањила са 7.2 на 5.99 дан, да би у 2013.год. незнатно порасла на 6.29 дана и потом у 2014.год. се смањила на 5.13 дана, а онда бележи раст прво на 5.51 дан у 2015.год па на 5.71 дан у 2016.год, да би се у 2017.год. незнатно смањила на 5.44 дана. У 2018.год. просечна дужина болничког лечења поново бележи раст и то на 5.76 дана, и та се вредност одржава и у

2019.год. 5.51 дана. У претходној 2020.год. просечна дужина болничког лечења достиже вредност од готово 6 дана. Број преоперативних дана, после скока у 2008.години, бележи вредност мању од једног дана све до 2015.године кад поново има вредност од једног дана, што се наставља и у 2016.год. када има вредност 1.13 дана, као и у 2017.год. када износи 1.03 дана. Међутим, у 2018.год. овај индикатор достиже вредност од 1.22 дана, да би се у 2019.год. смањила на вредност мања од 1 дана. У

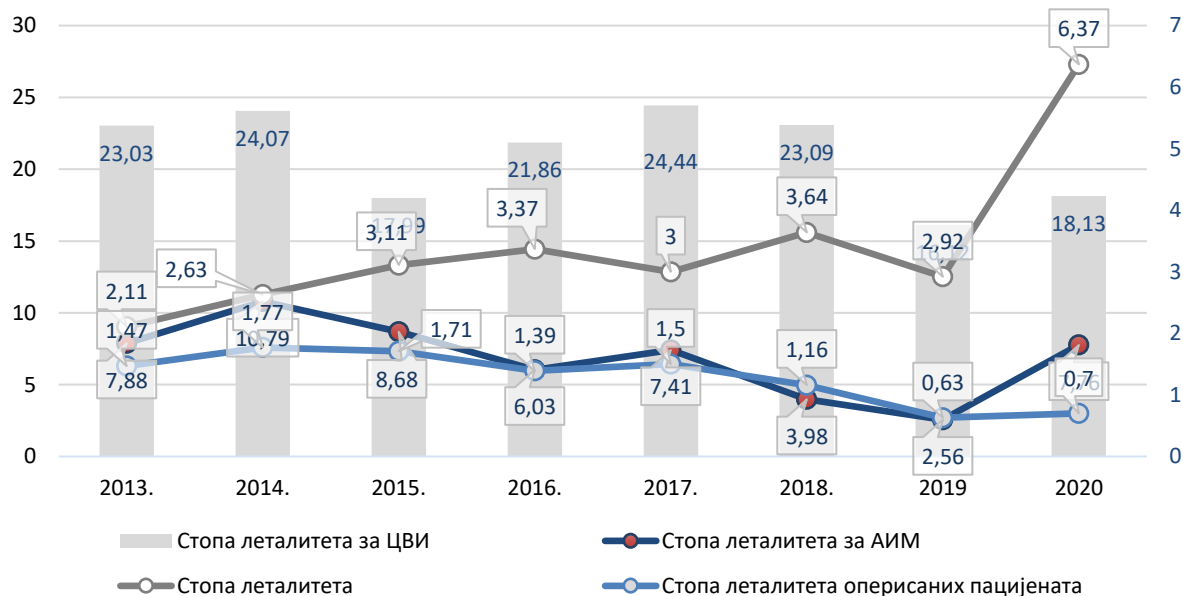

прошлој 2020.год. просечан број преоперативних дана лечења достиже највећу вредност од почетка праћења овог показатеља-1.57 дана. Општа стопа леталитета има вредност већу од три у периоду 2009-2011.г., потом бележи пад све до 2015.год. када поново прелази вредност 3. Тај раст се наставља и у 2016.год. када има вредност 3.37, да би у 2017.год. забележила незнатан пад на вредност 3. У 2018.год. овај показатељ бележи вредност од 3.64, а у 2019.год. поново пада на вредност мању од 3, да би у години обележеној епидемијом вирусом SARS CoV-2, достигао највишу вредност од почетка праћења ових показатеља-6.37. Специфична стопа леталитета од инфаркта миокарда бележи најнижу вредност у

2019.год. од 2.56, а највишу у 2007.год. 11.59, у 2020.год. 7.76. Специфична стопа леталитета од цереброваскуларног инсульта, у 2007.год има вредност од 24.34 потом бележи пад до 2011.години, али се податак односи на други полугодишњи период, а потом вредност стопе расте до 2014.год. на 24.07, онда пада на 17.99, да би у 2016.год. порасла на 21.86. У 2017.год. ова специфична стопа има највишу вредност у последњих десет година и износи 24.44, у 2018.год. има незнатан пад на 23.09 да би у 2019.години забележила значајан пад на 16.12. У претходној години вредност овог показатеља је 18.13.

График 27 Кретање стопа леталитета у ОБ Краљево од 2013-2018. године

0:322

3.3.2.1. Специјалистичко консултативне службе

У надлежности ЗЈЗ Краљево налази се само ОБ Краљево, због оснивања ЗЈЗ Нови Пазар почетком 2015. године.

На секундарном нивоу праћени су следећи показатељи:

- просечна дужина чекања на заказан први преглед на нивоу ОБ Краљево – 7.27 дана, при чему се, као и прошле године, најдуже чека у служби интерне медицине - 8.56 дана, потом у служби хирургије – 5.86 дана, до најмање 1.74 дана у

служби педијатрије. На психијатрији и гинекологији и акушерству се прегледи не заказују.

- проценат заказаних посета у односу на укупан број посета износи 60.35% на нивоу ОБ Краљево. Посматрано по службама, највећи проценат заказаних посета је у хируршкој специјалистичкој служби ОБ Краљево 80.51%, а најмањи на педијатрији-48.41%.
- проценат пацијената који су примљени код лекара у ОБ Краљево, у року од 30 минута од заказаног времена, износи 65.2%, и креће се од најмање 63.58% у служби интерне медицине до највише 67.09% на хирургији.

Табела 43 Кретање показатеља квалитета рада у специјалистичко-консултативним службама опште болнице краљево од 2013-2020.год.⁷⁷

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Унапређење показатеља у односу на 2019.год
Просечна дужина чекања на заказан први преглед	7,76	7,87	8,32	10,38	11,9	8.12	8.29	7.27	▲
% заказаних посета у односу на укупан број	37,34	34,3	40,67	53,85	70,81	66.73	73.43	60.35	▲
% пацијената који су примљени у року од 30 мин. од заказаног термина	81,12	70,31	57,68	69,24	57,77	64.52	56.45	65.2	▲

0:323

3.3.2.2. Показатељи квалитета које прате службе за трансфузију крви

Циљеви квалитета у овој области су дефинисани на основу Националних стандарда који су донети маја месеца 2006.године од стране Министарства здравља, Препорука за примену, употребу и обезбеђење квалитета компонената крви (12 издање) и Правилника о ближим условима

здравствене делатности у здравственим установама (Сл. Гласник РС, бр.43/06). У међувремену од 01. јануара 2019. год. почиње примена новог Закона о трансфузијској медицини (Сл. Гласника 40/17 и 113/17), а на основу овог Закона доноси се и Правилник о квалитету у области

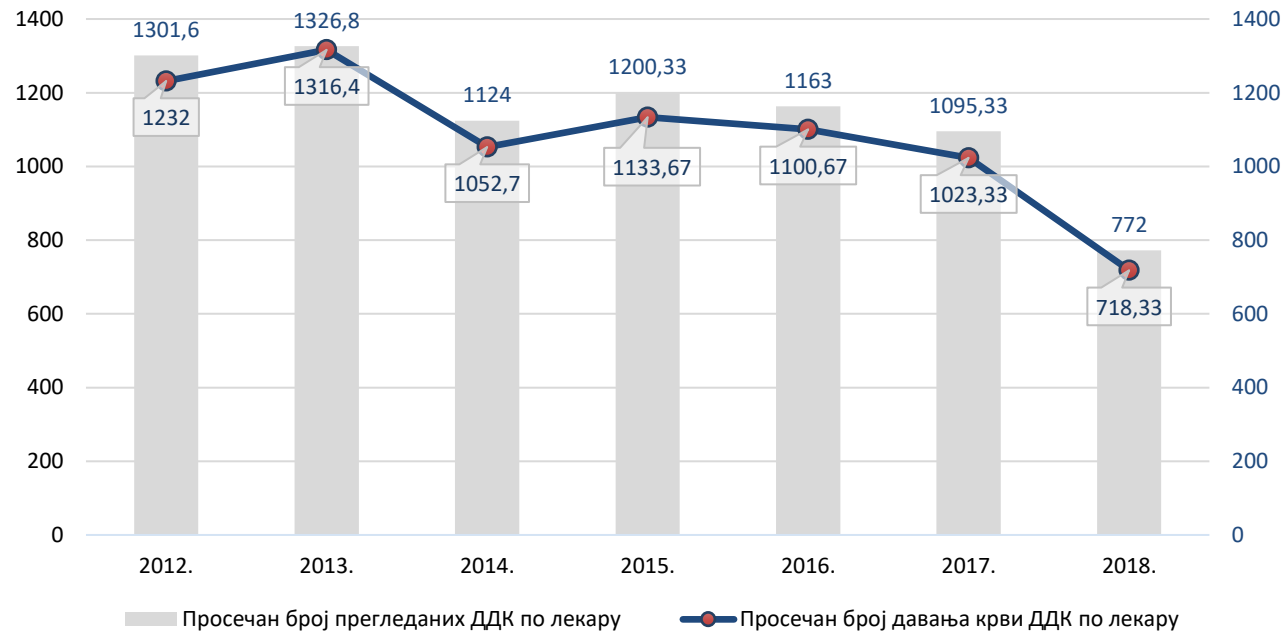
⁷⁷ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017. и 2018. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

трансфузијске медицине (Сл. Гласник 6/19) тако да је давалаштво преузео Институт за трансфузиологију крви Београд и ОБ „Студеница“ Краљево више није у могућности

да прикупља податке за дефинисане показатеље квалитета у области трансфузијске медицине.

График 28 Показатељи квалитета у области прикупљања крви ОБ Краљево, 2012-2018. године (до 16.09.2018. године)

0:324

Табела 44 Показатељи квалитета у области прикупљања крви⁷⁸

Показатељ	Циљ квалитета	БСТК Краљево
одбијени даваоци	15±3%	6,57%

⁷⁸ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

наменска давања	<1%	5,83%
-----------------	-----	-------

У БСТК Краљево прикупљане су јединице à 450ml крви као и јединице à 350ml, при чему је у овој служби у Краљеву у 2018. години прикупљено 156 јединица à 350ml, што је 7,2% прикупљених

јединица крви од укупног броја прикупљених јединица у овој установи. У БСТК Краљево сва прикупљена крв се прерађивала, а од септембра месеца се набавља из Београда.

Табела 45 Показатељи квалитета у области прераде прикупљене крви⁷⁹

Показатељ	Циљ квалитета	БСТК Краљево
квантитет донације à 450ml	100%	93,4%
квантитет донације à 350ml	0%	6,6%
прерада (процесирање) крви	>98%	100,0%
издата цела крв	<2%	0,0%
делеукоцитовање еритроцита	100%	71,02%

0:325

Национални циљ у области контроле квалитета компонената крви је да се врши контрола 4 јединице месечно или 1% произведених јединица. У БСТК Краљево, од наведених фамилија продуката, производе се све врсте и успостављена је процедура контроле квалитета.

Анализа показатеља квалитета, у области документованости процеса рада, показује да су у БСТК Краљево успостављене све наведене процедуре.

Табела 46 Кретање показатеља квалитета рада у службама за трансфузију крви Опште болнице Краљево од 2013-2018. год. (до 16.09.2018. године)⁸⁰

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Унапређење показатеља у односу на 2017. год
Број прикупљених јединица à 450ml	3.004	2.923	3.198	3.065	2.867	1.999	▼
Број прикупљених јединица à 350ml	287	235	203	237	203	156	▲
Просечан број дав. крви ДДК по лекару	1.316,4	1.052,67	1.133,67	1.100,67	1.023,33	718,33	▼
% наменских давања	8,66	5,51	6,38	6,15	5,83	2,83	▲

⁷⁹ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

⁸⁰ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

% давања крви на терену	29,5	26,69	28,14	27,07	26,61	31,83	▲
% издатих јединица целе крви	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	0,0	Нема промене
% издатих јединица делеукоцитираних еритроцита	24,84	32,06	41,99	82,68	71,02	100	▲
Просечан број прегледа ДДК по лекару	1.326,8	1.124,0	1.200,33	1.163,0	1.095,33	772	▼

3.3.2.3. Показатељи квалитета који се односе на вођење листа чекања

На укупном нивоу ОБ Краљево у 2020. години урађено је укупно 5503 интервенције/процедуре које се налазе на листи чекања, што је за 2463 процедуру мање (31%) у односу на претходну годину. Треба напоменути да је од 2018.год. значајно унапређена евиденција услуга са листе чекања, а ови подаци који су добијени од стране ОБ „Студеница“ Краљево се налазе на сајту Министарства здравља РС. На крају године на дан 31.12.2020. године остало је 1193 лица на листи чекања, што је за 111 лица мање него у 2019.год. Просечна дужина чекања од 131.96 дана је нешто већа него у 2019.год. када је износила 109.46 дана.

За тоталну протезу кука и колена (шифра услуге 49318-00 Потпуна артропластика зглоба кука, једнострана) у ОБ Краљево на дан 31.12.2020.год. чекало је 180 пацијената, што је за око 44% више него на крају 2019. године. У 2020.години уградња тоталне протезе кука је реализована код 104 пацијената од којих је 54 са листе

чекања (51.9%) и мање је него у 2019.год. када је износио 81,5%. У 2018.години интервенција је урађена код 179 пацијента од којих је 144 (80.45%) са листе чекања. У 2017.год. код укупно 170 пацијената је урађена ова врста интервенције од којих је 143-84.12% са листе чекања, у 2016.год. од 171 пацијента коме је урађена интервенција 142 је са листе чекања, у 2015. години од укупно 177 процедура 149 је било са листе чекања. У 2013.год, 2010. и 2008.год. све интервенције уградње кука и колена су реализоване пацијентима са листе чекања, док је у 2009. и 2011.години уграђено још 8 односно 7 протеза ван листе чекања, што је 5.6% односно 9.7% од укупно уграђеног броја протеза. И у 2012.години још 9 пацијената ван листе чекања је имало ову врсту интервенције и то је 5.8% у односу на укупан број пружених услуга, у 2014.год-26 и то је 14% у односу на број пружених услуга и највише у 2015. години 28 или 15,8% и 2016.год. 29 или 16.6%. Просечна дужина чекања у прошлој години је 269.2 дана, што је значајно ниже у односу на претходну годину када је била 354.55 дан.

Табела 47 Кретање показатеља квалитета рада за услуге са листе чекања опште болнице краљево од 2013-2020. год.⁸¹

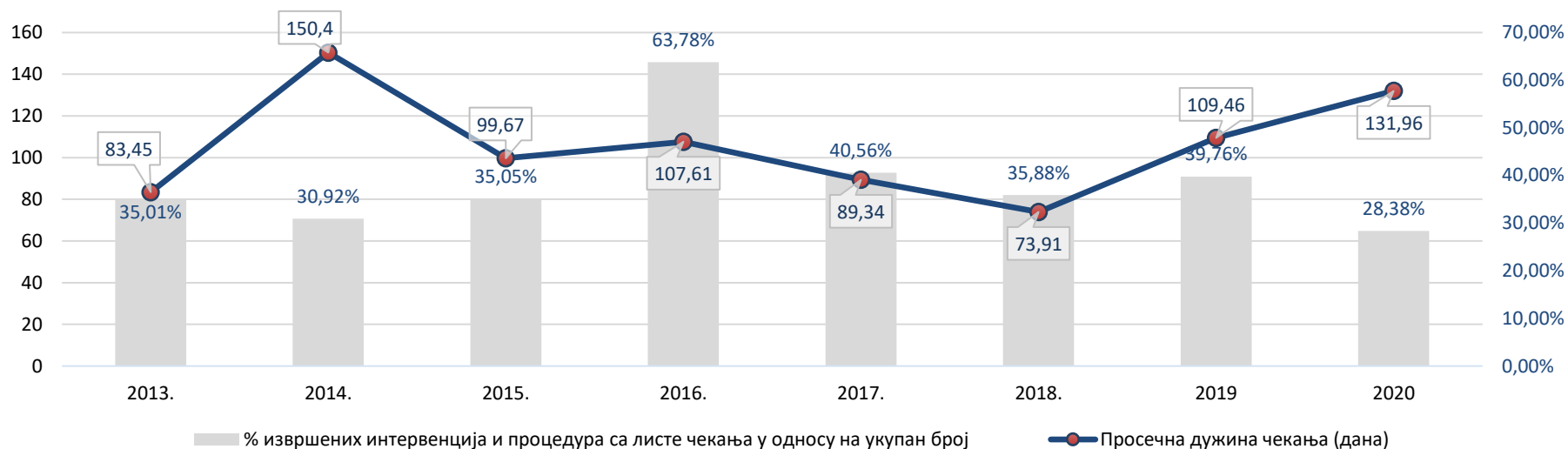
Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	2019.	2020.	Унапређење показатеља у односу на 2017. год.
% извршених интервенција и процедура са листе чекања у односу на укупан број	35,01	30,92	35,05	63,78	40,56	35,88	39,76	28,38	▼
Просечна дужина чекања (дана)	83,45	150,4	99,67	107,61	89,34	73,91	109,46	131,96	▲

На листи чекања у 2018. години, за област кардиологије су следеће услуге: услуге имплантације генератора пејсмејкера (шифра 38353-00) на коју се просечно чекало 45,69 дана а одрађено је 22 услуге, услуга имплантације дефибрилатора (шифра 38393-00) и услуга замене пејсмејкера (шифра 38353-01) на коју се просечно чекало 34,69 дана а одрађено је 14 услуга. Када су у питању услуге магнетне резонанце у 2018. год. највише је урађено услуга са шифром 90901-03 магнетна резонанца кичме 953 на коју се просечно чекало 53,71 дан, док се најдуже чекало на услугу Магнетне резонанце мозга (шифра 90901-00) просечно 61,97 дана.

График 29 Кретање показатеља квалитета рада за услуге са листе чекања опште болнице краљево од 2013-2018. год.

0:327

⁸¹ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

0:328

3.3.2.1. Специјалне болнице

У овим здравственим установама праћени су обавезни показатељи квалитета који се прате за установу у целини као и за област интерне медицине.

У 2020.године у специјалним болница у надлежности ЗЈЗ Краљево лечено је 11662 болесника, остварено је 127490 болесничких дана са просечном дужином болничког лечења од 10.9 дана. Посматрано у односу на претходну годину број лечених пацијената је мањи за 10.5%, а број болесничких дана за чак 34123 болесничка дана 21.1%. Просечна дужина болничког лечења је, као и претходне године, најмања у СБ за интерне болести Врњачка Бања и износи 8.27 дана, а најдуже се лежи у СБ за рехабилитацију “Агенс” Матарушка Бања – 22.4 дана. Просечна дужина болничког лечења оболелих од инфаркта миокарда, у специјалним болницама, за ниво

у надлежности ЗЈЗ Краљево је 6.47 дана, а за цереброваскуларни инсулт 43.5 дана.

Од укупног броја лечених пацијената у специјалним болницама је умрло 120 пацијената, што чини стопу леталитета од 1.03. Стопа леталитета се креће од најмање

0.1 у СБ Меркур Врњачка Бања, до највише 9.85 у СБ за интерне болести Врњачка Бања (што је и за очекивати с обзиром на патологију лечених пацијената).

На одељење интензивне неге поново је враћено 12 пацијената од укупно 683 лечених на овом одељењу, што је 1.76%.

У СБ Агенс Матарушка Бања 55.2% лечених болесника је праћено по процесу здравствене неге. Од 2018.год. у СБ за интерне болести се такође прати индикатор о броју упућених писама патронажној служби тако да је у овој болници упућено 35 писама (3.22%), а у СБ за рехабилитацију „Агенс“ Матарушка Бања 488 писама патронажној служби (49.8%). На укупном нивоу то је 523 писама патронажној служби односно 4.48%.

На нивоу округа у надлежности ЗЈЗ Краљево у специјалистичко-консултативним службама специјалних болница је обављено укупно 8189 првих прегледа који су одрађени

3.3.2.2. Безбедност пацијената

Као и претходне године, процедуре за нежељени догађај и нежељено дејство лекова успостављене су у свим здравственим установама у надлежности ЗЈЗ Краљево.

Стопа падова пацијената у установама секундарне здравствене заштите у надлежности ЗЈЗ Краљево 2020.год. је износила 0.11, стопа пацијената са декубитусом

за осигуранике РФЗО, при чему је 43.6% првих прегледа заказано и на њих се чекало просечно 3.13 дана што је значајно краће чекање него у 2019.год. када се чекало 7.58 дана. У СБ Меркур Врњачка Бања се специјалистичко-консултативни преглед нису заказивали већ су се пацијенти примали истог дана када су и дошли на преглед, у СБ Агенс Матарушка Бања 8 док се у СБ за интерне болести Врњачка Бања чекало мање од 2 дана.

1.57 и стопа тромбоемболијских компликација 0.04. Кад су у питању показатељи безбедности пацијената у хирургији, није било компликација услед давања анестезије за територију коју покрива ЗЈЗ Краљево, стопа механичких јатрогених оштећења код хируршких интервенција је износила 0.69, није било хируршких интервенција урађених на погрешном пацијенту, погрешном органу или страни тела. Стопа поновљених операција у истој регији за износи 6.76 у ОБ Краљево. Стопа инциденције свих болничких инфекција на јединици интензивне неге износи 1.01, док је стопа инциденције инфекције оперативног места 0.6.

0:329

Табела 48 Кретање показатеља квалитета рада у области безбедности пацијената од 2013-2018. год.⁸²

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Унапређење показатеља у односу на 2016.год
Стопа падова пацијената	0,13	0,13	0,134	0,18	0,17	0,17	Нема промене

⁸² Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

Стопа пацијената са декубитусима	1,12	1,49	1,59	1,33	0,99	1,78	▼
Стопа тромбоемболијских компликација	0,26	0,25	0,21	0,29	0,21	0,03	▲
Стопа компликација услед давања анестезије	1,15	1,32	0,61	0,51	0,41	0,0	▲
Стопа поновљених операција у истој регији	7,06	7,51	8,57	6,79	12,11	10,3	▲
Стопа механичких јатрогених оштећења код хируршких интервенција	0,16	0,07	0,07	0,0	0,0	0,19	▼
Стопа инциденције свих болничких инфекције на јединицама интензивне неге	3,11	3,3	0,97	1,36	1,77	1,96	▼
Стопа инциденције инфекције оперативног места	0,89	0,81	0,37	0,44	0,65	0,6	▲

0:330

3.3.2.3. Стицање и обнова знања и вештина запослених

У 2018. години одржано је 188 едукација што износи просечно по 3.84 едукација по запосленом здравственом раднику/сараднику.

Од укупно 1.842 запослених здравствених радника и здравствених сарадника у здравственим установама које су у надлежности ЗЈЗ Краљево у 2018. год. 1.744 запослених је учествовало у обнови знања и стицању вештина, што чини 94,7 запослених и већи је проценат него у 2017. год. - 92,8%. Посматрано

појединачно по домовима здравља највећи проценат радника који је учествовао у обнови знања и стицању вештина је у ДЗ Рашка где су сви запослени здравствени радници/сарадници ишли на едукацију о трошку установе, а најмањи у ДЗ Краљево 80,2%. Што се тиче ОБ Краљево такође су сви запослени здравствени радници и сарадници учествовали у разним едукативним скуповима. Од три специјалне болнице највећи проценат запослених је био укључен у обнову знања и стицање вештина у СБ Меркур Врњачка Бања - 100%, а најмање у СБ за интерне болести Врњачка Бања 98,2%.

Табела 49 Кретање показатеља квалитета рада у области стицања и обнова знања и вештина за на рашком округу филијала краљево од 2013-2018. год.⁸³

Назив показатеља	2013.	2014.	2015.	2016.	2017.	2018.	Унапређење показатеља у односу на 2016.год
------------------	-------	-------	-------	-------	-------	-------	--

⁸³ Извори: Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. години, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. године.

Процент особа које су бар једном о трошку установе похађале курс, семинар или учествовале на конгресу или стручном састанку из области која је релевантна за њихов стручни рад	97,94	97,42	98,75	98,1	92,79	94,68	▲
Број акредитованих програма континуиране медицинске едукације од стране Здравственог савета Србије, а чији су носиоци (предавачи) запослени у здравственој установи	85	70	38	67	55	72	▲

3.3.2.4. Општи закључци ЗЈЗ Краљево

Отварањем ЗЈЗ Нови Пазар смањено се број установа које су у надлежности ЗЈЗ Краљево, а тиме су се промениле и вредности показатеља квалитета који се прате. Да би подаци били поредиви, поново су урађене анализе и вредности показатеља али само за установе за које је надлежан ЗЈЗ Краљево (ДЗ Краљево, ДЗ Рашка, ДЗ Врњачка Бања, Апотека Краљево, ОБ Краљево, СБ за рехабилитацију Агенс Матарушка Бања, СБ за интерне болести Врњачка Бања, СБ Меркур Врњачка Бања и ЗЈЗ Краљево), тако да су сви показатељи у посматраном петогодишту за наведене установе.

На територији која је у надлежности ЗЈЗ Краљево, све здравствене установе су доставиле показатеље квалитета здравствене заштите за период јануар-децембар 2020.године, иако је претходну годину обележила пандемија, ванредно стање, ванредна ситуација, ангажовање кадра у другим здравственим установама, односно КОВИД болницама, заражавање здравствених радника, различити периоди изолације и самоизолације, на жалост и смртни случајеви међу здравственим радницима. Свакако је било нереално очекивати реализацију здравствених услуга динамиком која је планирана и која се реализује у годинама које не бележе овакве ексцесне ситуације, али су установе свој рад прилагодиле

потребама пацијената и актуелној ситуацији на најбољи могући начин.

У служби опште медицине 73.0% регистрованих корисника је посетило свог изабраног лекара, што указује да су изабрани лекари веома активни у обезбеђивању здравствене заштите становницима на својој листи. На једну прву долазе 1.86 поновне посете ради лечења (што је више него у претходној години када је тај однос износио 1:1.65) и око 17% пацијената је послато на неки специјалистичко-консултативни преглед. Удео превентивних прегледа је 5.2%. Процент превентивних прегледа је капитациони подстицај варијабилног дела плата изабраних лекара тако да се очекивало да ће овај показатељ квалитета из године у годину бележити раст, а тиме и утицати на побољшање здравственог стања становништва Рашког округа-Филијала Краљево. Процент особа старијих од 65 година који су обухваћени вакцинацијом против грипа на територији у надлежности ЗЈЗ Краљево износи 28.8% и највећа је вредност од како се прати овај показатељ квалитета (у 2019.год. је износио 19.51%, 2018.год.-13.58%, у 2017.год.- 14.37%, у 2016.год.-13.89%, 2015.-13.6%, у 2014.год.-14.13% (показатељ квалитета пружене здравствене заштите особама старијим од 65. година који директно утиче на смањење трошкова здравствене заштите). Свега

16.18% пацијената оболелих од повишеног крвног притиска је на последњој контроли имало вредност нижу од 140/90ммХг, мање од половине оболелих од шећерне болести је упућено на преглед очног дна, а код 30.47% ових пацијената је одређена вредност гликозираног хемоглобина. У картонима 42.27% регистрованих корисника је убележена вредност крвног притиска, индекс телесне масе – ИТМ, пушачки статус и препоручени савети за здраво понашање и указује на активност изабраног лекара у контроли фактора ризика за настанак хроничних незаразних болести код својих опредељених пацијената. Хемокулт тест је одрађен код свега 4.35% особа старости од 50-74 године, са варијацијама обухвата од најмање 1.67% у ДЗ Рашка до највише 5.31% обухваћене популације у ДЗ Краљево, што је свакако мање од препорученог и значајно мање него у претходној години. Прва терапија пеницилином код оболелих од тонсилофарингитиса указује на критичнију примену антибиотске терапије и просечна вредност за годишњи ниво на територији у надлежности ЗЈЗ Краљево је била 4.2% лечених, што је мања вредност него у свим ранијим годинама.

У служби за здравствену заштиту деце и омладине 80.8% регистрованих корисника је посетило свог изабраног лекара, на нешто више од две прве долази једна поновна посета ради лечења, а 14.64% деце је послато на неки специјалистичко-консултативни преглед. Удео превентивних прегледа је 27.19% што је највиша вредност од почетка праћења показатеља и последица је смањења броја прегледа на укупном нивоу за једну трећину у односу на претходну годину (у 2019.год. је био 22.18%, у 2018.год. 23,38%,

2017.год. је износио 21.64%, у 2016.год. 22.74%, у 2015.год. - 24.73%, у 2014.год. - 22.68% и 2013.год.-24.61%). Код 45.84% деце

лечене од акутне инфекције горњих дисајних путева је при првом прегледу ординирана антибиотска терапија што је више него у 2019.год. када је износила 41.56%. Ампулирана терапија је дата код 7.35% деце које је због неког обољења лечено антибиотцима. У картоне све прегледане предгојазне/гојазне деце лекар је уписао статус ухрањености и дао им савет о правилној исхрани, а 94.96% деце у 15. години живота су обухваћена комплетном имунизацијом што је нешто мање него прошле године када је обухват био 96.63%.

Свог изабраног гинеколога посетило је 26% регистрованих корисница. На једну прву, две трећине корисница су имале и једну поновну посету. Упут за специјалистичко- консултативни преглед добило је 3.45% прегледаних пацијенткиња, а 40.2% посета је било превентивног карактера. Обухват корисница старости од 25 до 69 година циљаним прегледом ради раног откривања рака грлића материце, се креће од најмање 1.78% у ДЗ Врњачка Бања, преко 12.28% у ДЗ Краљево до највише 15.46% у ДЗ Рашка. Просечна вредност за прошлу годину за територију коју покрива ЗЈЗ Краљево је 11.67% што је мања него у претходној години-15.75%. Свега 1.9% жена старости 45-69 година је обухваћено мамографским прегледом, а разлог је што је, у ОБ “Студеница” Краљево мамограф и даље у квару и прима само ограничен број пацијенткиња по приоритету. Обухват циљане популације корисница мамографским прегледом се креће од најмање 0% у Граду Краљеву и у општини Врњачка Бања, до 12.39% у општини Рашка, која упућује своје пацијенте и у ОБ Нови Пазар.

У области стоматолошке здравствене заштите показатељи су праћени само у здравственим установама у државној својини. Из добијених података видимо да је 64.7% прегледане деце старости 7. година са свим здравим зубима и да су готово сва прегледана деца обухваћена локалном апликацијом флуорида. Посматрано у односу на претходну годину проценат седмогодишњака са свим здравим

зубима је мањи за око 10% али и даље има вредност као што је препорука у развијеним земљама (већи од 50%). Ипак треба нагласити да се податак односи на децу која су систематски прегледана а не на укупан број седмогодишњака. Када је у питању орално здравље дванаестогодишњака, од укупног броја деце овог узраста 49.08% је са здравим зубима (55-79% је вредност овог показатеља у развијеним земљама), локалном апликацијом флуорида обухваћена су готово сва прегледана деца, а КЕП-12 за територију у надлежности ЗЈЗ Краљево износи 1.41 што је мање него у претходној години и последица је значајно мањег броја систематски прегледане деце овог узраста (мање за једну трећину). Присуство нелечених ортодонтских аномалија установљено је код 13.7% прегледане деце у 7. разреду основне школе и код 6.4% прегледане деце у трећем разреду средње школе, при чему су подаци за ДЗ Краљево и ДЗ Врњачка Бања јер у ДЗ Рашка ови прегледи нису рађени. 76.63% трудница је обухваћена превентивним прегледом, при чему је проценат већи него у претходној години за око 4%. Код 10.2% одраслих је конзервативно третирана парадонтопатија што је нешто већи обухват него у претходној години-9.19%, а код 0.73% пацијената је било поновљених интервенција.

Свако новорођенче на територији округа је просечно пет пута обишла патронажна сестра, свако одојче је имало две патронажне посете и 10.87% становника старијих од 65 година је имало једну патронажну посету у току године.

У ОБ Краљево хоспитализовано је 11893 пацијент са просечном дужином лежања од 5.91 дана, при чему се и у овој години, најдуже лежало на интерном одељењу, а најкраће на одељењу гинекологије. Оболели од ИЦВ просечно се задрже 7.5 дана, а од АИМ око 7.21 дана. Просечан број преоперативних дана је 1.57 дана. Општа стопа леталитета је 6.37, специфична стопа

леталитета од АИМ – 7.76 а од ИЦВ 18.13. Стопа леталитета оперисаних износи 0.7, при чему није било умрлих након одрађене апендектомије, а јесте након холецистектомије. Само 0.4% умрлих је упућено на обдукцију. Сваки хирург је просечно у прошлој години урадио 73.11 операција што је значајно мање него у претходној години, мање од 1% оперисаних је добило сепсу након операције. Нешто мање од трећина порођаја је царски рез и бележи пад од 2% у односу на претходну годину.

У специјалним болницама се лежи просечно 10.9 дана и то, као и претходне године, најкраће у СБ за интерне болести Врњачка Бања, а најдуже у СБ за рехабилитацију «Агенс» Матарушка Бања. Стопа леталитета за ниво округа у специјалним болницама износи 1.03.

У области безбедности пацијената успостављене су Процедуре за нежељене догађаје и нежељено дејство лекова у свим здравственим установама округа. Стопа падова пацијената у установама секундарне здравствене заштите Рашког округа-Филијала Краљево је износила у 2020.години 0.11, стопа пацијената са декубитусом 1.57 стопа тромбоемболијских компликација 0.04. Кад су у питању показатељи безбедности пацијената у хирургији у 2020.години, није било компликација услед давања анестезије, стопа механичких јатрогених оштећења код хируршке интервенције је износила 0.69%, стопа поновљених операција у истој регији је износила 6.76, а није било хируршких интервенција урађених на погрешном пацијенту, погрешном органу или страни тела.

У Заводу за јавно здравље Краљево обележено је осам датума предвиђених «Календаром здравља» за 2020.године и десет ван календара. Просечно је било по 4.51 едукација по здравственом раднику/сараднику за прошлу годину. Завод има ажурирану интернет презентацију где је заинтересованим корисницима

доступна Анализа здравственог стања становништва и Анализа показатеља квалитета.

Број запослених здравствених радника/сарадника који су у 2020.години учествовали у обнови знања и стицању вештина о трошку здравствене установе бележи пад и износи 82.84%.

Посматрано у последње пет године најзначајније су следеће промене у показатељима квалитета:

У области здравствене заштите одраслог становништва, изабрани лекари су и даље веома активни у обезбеђивању здравствене заштите својим опредељеним пацијентима јер се више од 2/3 пацијената и даље јавља изабраном лекару. У години коју је обележила епидемија вирусом SARS CoV-2, уочава се значајно смањење свих превентивних активности, самим тим сви показатељи везани за масовне хроничне незаразне болести имају нижу вредност почев од КВО, преко дијабетеса до здравствено васпитних активности за здраве стилове живота. Процент корисника који су упућени на секундарни ниво бележио је континуирани раст до прошле године када постоји значајно смањење упута пацијената на специјалистичко-консултативне прегледе. Значајан помак се једино уочава код процента вакцинисаних особа старијих од 65.години вакцином против сезонског грипа.

У области здравствене заштите деце су, такође изабрани педијатри активни у обезбеђивању здравствене заштите својим опредељеним пацијентима, иако је нешто мањи проценат корисника који су се из било ког разлога јавили свом изабраном педијатру. Бележи се критичнија примена антибиотика у овој служби. После великог пада у 2015.год. обухвата вакцинацијом деце у 15 години живота комплетном имунизацијом због недостатка потребних вакцина, бележи се пораст показатеља на вредност већу

од 90% који се одржава и у 2020.години. У последњих пет година проценат предгојазне и гојазне деце у чији је здравствени картон убележен статус ухрањености и дат савет о правилној исхрани одржава се на истој вредности.

У области здравствене заштите жена бележи се смањење броја жена које се јављају свом изабраном гинекологу. Постоје осцилације у обухвату корисника превентивним као и скрининг прегледима, са најнижом вредношћу у прошлој години.

Код стоматолошке здравствене заштите се бележи пад обухвата деце превентивним стоматолошким прегледима код свих узрасних група, код седмогодишњака за 20%, код дванаестогодишњака за 45%, а деца која похађају трећи разред средње школе су обухваћена систематским стоматолошким прегледом у ДЗ Краљево и ДЗ Врњачка Бања а у ДЗ Рашка ти прегледи нису рађени. Процент деце са свим здравим зубима у 7.год. и 12.год. живота бележи пад при чему су готово сва прегледана деца обухваћена локалном апликацијом флуорида. Вредност КЕП-12 бележи најнижу вредност од почетка праћења овог показатеља при чему је оваква вредност индикатора је пре последица мањег броја деце овог узраста која је обухваћена систематским прегледом, тек свако друго дете, него побољшања оралног здравља дванаестогодишњака. Обухват трудница превентивним прегледом бележи сличну вредност као и претходне године.

У Служби поливалентне патронаже се бележи пораст броја посета новорођенчету и одојчету, а пад броја посета старијима од 65 година, а у складу са епидемиолошком ситуацијом и постојећим кадром у овој служби, нарочито на територији града Краљева.

У фармацеутској делатности имамо повећање процента расходованих лекова и рецепата са административном грешком, док се проценат оспорених рецепата при наплати од РФЗО услед грешке апотеке незнатно повећао. Број рецепата са интервенцијом фармацеута бележи пад у односу на претходну годину. У 2020.год. се наставља пад броја рецепата по фармацеуту, као и броја налога за медицинска средства и магистралних лекова по фармацеуту последњих година.

Што се тиче специјалистичко-консултативних прегледа на нивоу примарне здравствене заштите, увођењем ИЗИС-а у 2016.год. дошло је до промене у заказивању прегледа у домовима здравља који имају ове службе. Као и претходних година у ДЗ Рашка и у 2020.год. нису заказивали специјалистичко консултативни прегледи, као ни у служби интерне медицине и пнеумофтизиологије ДЗ Врњачка Бања већ су пацијенти примани истог дана кад су се јављали овим службама. У служби офталмологије, ОРЛ и психијатрије ДЗ Врњачка Бања су заказивани прегледи и најдуже се чекало у служби за очне болести. С обзиром на то да је смањено упућивање пацијената на специјалистичко-консултативне прегледе од стране изабраног лекара, самим тим је дошло до значајног смањења броја специјалистичко-консултативних прегледа како на примарном тако и на секундарном нивоу, а то је последично смањило и проценат заказаних првих прегледа, као и просечну дужину чекања.

У ОБ Краљево се значајно смањило број лечених болесника јер је ова установа већи део године радила као Ковид болница тако да су лечени само оболели од инфекције вирусом SARS CoV-2 и пацијенти са хитним стањима која нису могла да се одлажу. Просечна дужина болничког лечења се повећала, као и дужина преоперативне припреме. Смањило се проценат пацијената који се прате по процесу здравствене неге, а повећао број сестринских

отпусних писама. Кад се прате стопе леталитета, општа стопа леталитета има највишу вредност од када се прате показатељи, смањило се проценат умрлих у првих 48 сати од пријема у болницу, док вредност стопе леталитета оперисаних лица и специфичне стопе леталитета од АИМ и ИЦВ такође бележе раст. Процент порођаја завршених царским резом бележи континуирани раст од 2012.год. и у последњој години праћења достиже удео близу трећине у укупном броју порођаја.

У специјалним болницама општа стопа леталитета бележи пад на 1.03, а просечна дужина лечења је 10.9 дана.

Кад је у питању област безбедности пацијената бележи се пад стопе пацијената са декубитусима и стопе падова пацијената, а стопа тромбоемболијских компликација се одржава на готово истом нивоу. Инциденција инфекције оперативног места је незнатно виша него претходне године, а инциденција болничких инфекција у интензивној нези и број поновљених операција у истој регији се смањила. Компликација услед давања анестезије није било, за разлику од механичких јатрогених оштећења која бележи благи раст.

И на крају...

Актуелна епидемиолошка ситуација, како у свету тако и код нас, је указала да опрема и простор који су, свакако неопходни, нису довољни без кадровских ресурса за квалитетно лечење пацијената. Такође је показала колико је важан државни, тј. јавни сектор здравствене заштите, а посебно промоција здравља, која је на жалост, последњих деценија значајно запостављена. Потребно је посебну пажњу обратити на планирање и јачање кадровских ресурса у свим областима здравствене заштите који ће бити спреман да пружи квалитетну здравствену заштиту нарочито у ванредним

ситуацијама. Посебан акценат ставити на кадар који ће се бавити не само лечењем и рехабилитацијом, већ и промоцијом здравља и превенцијом како заразних тако и хроничних незаразних болести.

3.4. Показатељи здравственог стања

3.4.1. Очекивано трајање живота⁸⁴

Очекивано трајање живота на рођењу је свеобухватан показатељ здравственог стања становништва и представља просечан број година колико се очекује да ће доживети

У 2018. очекивана дужина живота је била за мушки пол 74,1 и за женски пол 79,6 за Врњачку Бању, док је у истој години очекивана дужина живота у Републици Србији је за мушки пол била 73,2 и за женски пол 78,1 година живота⁸⁵. Имајући напред наведено у виду, као и вредности за претходне године, евидентно је да је очекивано трајање живота оба пола изнад републичког просека за непуну годину код мушког пола и 1,5 година код женског пола.

Ово је егзактан позитиван индикатор здравственог стања становништва. Пораст очекиваног трајања живота на рођењу постоји за оба пола и виши пораст је за жене. Највеће оптерећење смртности су незаразне болести. Две групе болести, кардиоваскуларне болести и рак, су узрочници око две трећине смртних случајева, а три главне

Потребно је одати признање свим запосленим у здравственом сектору који су све своје расположиве ресурсе усмерили на сузбијање епидемије и пружање што квалитетније здравствене заштите како у смислу лечења тако и превенције заражавања вирусом SARS-CoV-2.

новорођенче одређеног пола уколико наставе да се одржавају постојеће стопе морталитета.

групе обољења КВБ, рак и ментални поремећаји, су узрочници више од половине оптерећења болести (мерено помоћу мерила број изгубљених година живота узрокованих инвалидитетом (Disability-Adjusted Life Year (DALY)⁸⁶). Подаци о здравим годинама живота се не прикупљају рутинском статистиком.

У анализираној територији у 2012. години укупна очекивана дужина живота и очекивана дужина живота мушкараца је била већа у односу на Републику Србију у свим општинама. Код жена је била нижа очекивана дужина живота у граду Краљеву у односу на Републику Србију. У 2016. години је већа очекивана дужина живота у анализираној територији за мушкарце и жене изузев за жене у општини Рашка. На нивоу Републике Србије расте очекивана дужина

⁸⁴ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

⁸⁵ Институт за јавно здравље „Др Милан Јовановић Батут“

⁸⁶ Здравље 2020: европски оквир политике који подржава акције свих нивоа власти и друштва за здравље и благостање

живота и за мушкарце (0,78) и за жене (0,71). Разлика за мушкарце и жене је 5 година више за жене. У 2018. години је већа очекивана дужина живота у анализираној територији у односу на 2012. годину и за мушкарце и жене изузев за жене у општини Рашка где је дошло до пада очекиване дужине живота. У односу на Републику Србију очекивана дужина живота је већа у анализираним општинама изузев за жене у општини Рашка (77,7) где је мања очекивана дужина живота у односу на републику (78,1).

Разлика по полу у 2018. години је највећа у Врњачкој Бањи 5,5 година више за жене и најмања у Рашки 2,5 година више за жене (табела). На анализираној територији расте очекивана дужина живота у Врњачкој Бањи и Краљеву и код мушкараца и код жена, а у Рашки опада очекивана дужина живота и за мушкарце и за жене. Разлика по полу је највећа у Врњачкој Бањи 5,3 године више за жене и најмања у Рашки 3,5 година више за жене (табела).

Табела 50 Очекивано трајање живота на рођењу према општинама и полу 2016-2020.– упоредни преглед

Године	Република Србија		Град и општине дела Рашког округа			Разлика (жене- мушкарци)
	Мушкарци	Жене		Мушкарци	Жене	
2016	73	78	Врњачка Бања	73,9	79,2	5,3
			Краљево	73,9	78,5	4,6
			Рашка	73,9	77,4	3,5
2020	71,4	77,2	Врњачка Бања	73,5	79,0	5,5
			Краљево	73,2	78,0	4,8
			Рашка	74,2	78,7	4,5
Разлика (2020-2016)	-1,6	-0,8	Врњачка Бања	-0,4	-0,2	0,9
			Краљево	-0,7	-0,5	0,4
			Рашка	+0,3	+1,3	-1,7

У 2020. години је мања очекивана дужина живота у анализираној територији у односу на 2016. годину и за мушкарце и за жене, са изузетком у општини Рашка где је већа код оба пола. Разлика по полу у 2020. години је највећа у Врњачкој Бањи 5,5 године више за

жене и најмања у Рашки 4,5 година више за жене. У односу на Републику Србију очекивана дужина живота је већа у свим анализираним подручјима.

3.4.2. Морталитет

Више деценијски највеће оптерећење морталитета су хроничне незаразне болести, а међу њима две најзаступљеније групе су кардиоваскуларне болести и рак као узрочници око две трећине смртних случајева у популацији.

Три главне групе обољења КВБ, рак и ментални поремећаји, су узрочници више од половине оптерећења болести (мерено помоћу мерила број изгубљених година живота узрокованих инвалидитетом(disability-adjusted-life-years-DALUs5)). Подаци о здравим годинама живота се не прикупљају рутинском статистиком.

У 2020.години, према месту пребивалишта и према месту смрти на подручју Рашког округа (ЗЈЗ Краљево), умрло је 2677 лица, 1384 мушкараца и 1293 жена, те је општа сирова стопа морталитета била 16,17‰, за мушкарце 17,01‰ и за жене 15,36‰. Због постојања значајне разлике и у величини стопа смртности и у структури узрочника смрти код мушкараца и жена за део територије у надлежности ЗЈЗ Краљево, аналитички процес се одвија у правцу да су јединице посматрања групе болести и појединачне дијагнозе дате са обележјима старости и пола.

0:338

Табела 51 Број укупно умрлих према групама болести и по полу⁸⁷

Р.Б.	Групе болести	Мушкарци	Ранг	Жене	Ранг	Укупно	Умрли укупно	% учешћа
1	Болести система крвотока	667	1	786	1	1453	2677	54,28
2	Тумори	278	2	208	2	486	2677	18,15
3	Болести система за дисање	76	4	62	4	138	2677	5,15
4	Симптоми, знаци и патолошки клинички и лабораторијски налази	53	6	28	6	81	2677	3,02
5	Болести жлезда са унутрашњим лучењем, исхране и метаболизма	17	10	21	8	38	2677	1,42
6	Болести система за варење	39	7	29	5	68	2677	2,54
7	Повреде, тровања и последице деловања спољних фактора	67	5	25	7	92	2677	3,43
8	Болести мокраћно полног система	26	8	20	9,10	46	2677	1,71
9	Болести нервног система	18	9	20	9,10	38	2677	1,41
10	Душевни поремећаји и поремећаји понашања	10		4		14	2677	0,52
11	Заразне болести	2		2		4	2677	0,14
12	Болести мишићно- коштаног система	1		0		1	2677	0,03

⁸⁷ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

13	Болести крви и крвотворних органа и поремећаји имунитета	0		2		2	2677	0,07
14	Урођене аномалије	0		0		0	2677	0,00
15	Нове болести Ковид 19	129	3	84	3	213	2677	7,96
УКУПНО		1384		1293		2677	2677	100,00

Две водеће групе узрока смрти су кардиоваскуларне болести (у даљем тексту КВБ) и малигне болести и оне заједно чине 72,43% укупног морталитета. И појединачно ове две групе имају стабилан двоцифрени удео у морталитету.

У 2020. години на трећем месту узрока умирања је нова група болести односно заразна пандемијска болест Ковид 19 посматрани на укупном нивоу и према полу.

Следе болести система за дисање са учешћем од 5,15%, а насилне смрти су на петом месту на укупном нивоу и код мушкараца, а код жена су то болести система за варење.

1. Болести система крвотока (КВБ) су одговорне за више од половине свих смртних случајева. Од 2677 лица 1453 (54,28%) је умрло од ових болести.

Табела 52 Учешће група узрока смртности у укупној смртности⁸⁸

Болести	мушкарци	ранг	жене	ранг	укупно	ранг
Кардиомиопатија	201	1	284	1	485	1
Болести крвних судова мозга	160	3	228	2	388	2
Исхемијске болести срца	161	2	98	3	259	3

⁸⁸ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

Стопа је износила 877,6 на 100000 становника.

2. Тумори су одговорни за приближно петину узрока смрти укупно 486 лица (18,15%) и за више од трећине (34,19%) превремене смрти у узрасту од 15-64 године и налазе се на првом месту узрока смрти у том узрасту.

Стопа морталитета од малигнух болести у општој популацији је износила 293,5 на 100000 становника и њихово учешће је у стабилној двоцифреној вредности у структури умирања. Остале групе појединачно имају једноцифрени удео у структури.

Дистрибуција најчешћих тумора према локализацији као узрока морталитета код мушкараца и жена овог дела Рашког округа у 2020. години дата графичким приказом.

0:339

Карцином плућа	82	4	17	9	99	4
Хроничне опструктивне болести плућа	54	5	26	6	80	5
Артеросклероза великих крвних судова	32	7	45	4	77	6
Поремећаји спроводног система	35	6	35	5	70	7

Болести система крвотока (КВБ) су одговорне за више од половине свих смртних случајева. Од 2311 лица 1349 (58,37%) је умрло од ових болести. Стопа је износила 798,8 на 100000 становника.

Тумори су назив групе по МКБ-10 са подгрупама злоћудни и доброћудни тумори. С обзиром да су доброћудни тумори мање важан фактор у анализи смртности користимо термин малигне болести. Оне су одговорне за приближно петину узрока смрти

укупно (20,73%) и за више од трећине (40,12%) превремене смрти у узрасту од 15- 64 године и налазе се на првом месту узрока смрти у том узрасту.

Стопа смртности од малигну болести у општој популацији је износила 283,6 на 100000 становника и њихово учешће је у стабилној двоцифреној вредности у структури умирања. Остале групе појединачно имају једноцифрени удео у структури.

0:340

3.4.3. Анализа укупне смртности према најучесталијим дијагнозама и полу

Пет најчешћих појединачних узрока смрти су: кардиомиопатија, болести крвних судова мозга, исхемијске болести срца, карцином плућа и хронична опструктивна болест плућа (у даљем тексту ХОБП). Заједно, они чине више од половине умрлих, 1.311 лица или 56,7% свих узрока смрти.

На првом месту по учесталости основног узрока смрти је кардиомиопатија код оба пола. Затим су болести крвних судова

мозга код жена, а исхемијске болести срца код мушкараца. На четвртном месту је карцином плућа на укупном нивоу и код мушкараца, а код жена је артеросклероза великих крвних судова. На петом месту је укупно хроничне опструктивне болести плућа и код мушкараца, а код жена су поремећаји спроводног система срца. Структура 10 најчешћих појединачних узрока смрти за оба пола дата је у табели и графikonу.

Табела 53 Број укупно умрлих према најучесталијим појединачним узроцима смрти и према полу⁸⁹

Ред.бр.	Болести	Мушкарци	Ранг	Жене	Ранг	Укупно	Ранг
1	Кардиомиопатија	245	1	350	1	595	1
2	Болести крвних судова мозга	165	3	203	2	368	2

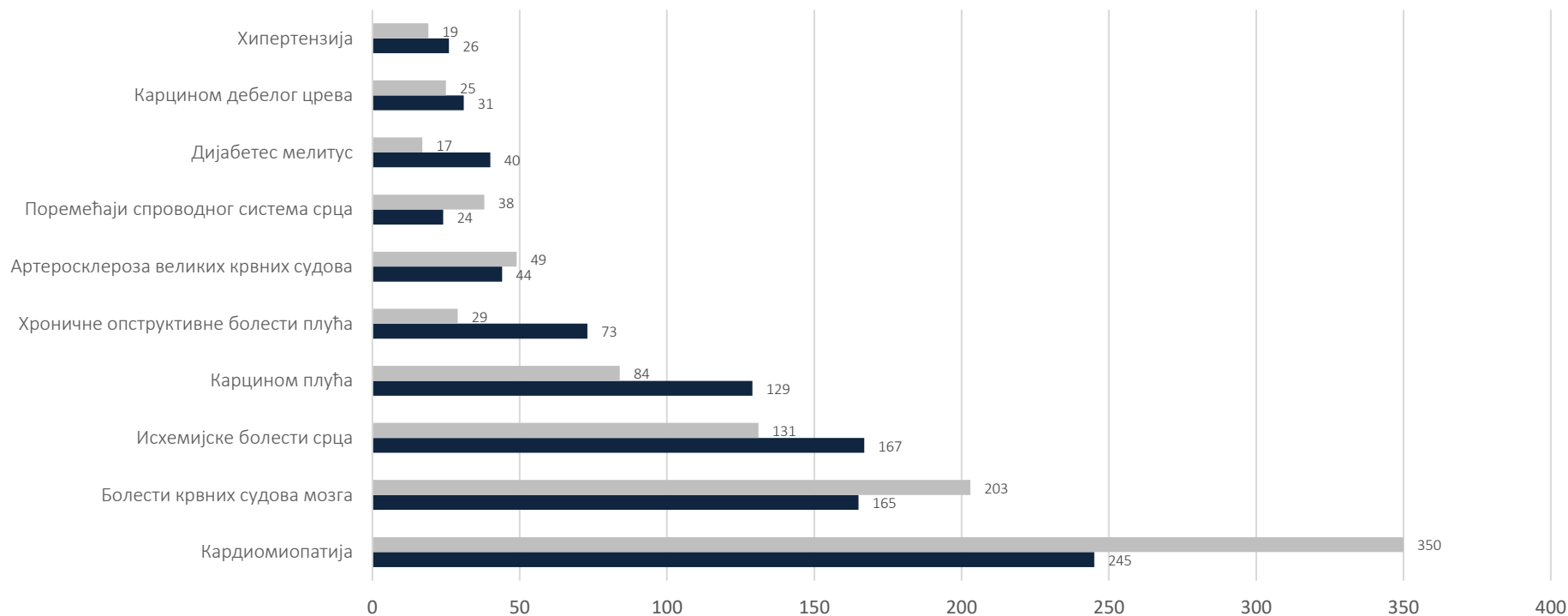
⁸⁹ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017., 2018., 2019. и 2020. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018., 2019. и 2020. година.

3	Исхемијске болести срца	167	2	131	3	298	3
4	Ковид 19	129	4	84	4	213	4
5	Злоћудни тумор плућа	73	5	29	7	102	5
6	Хроничне опструктивне болести плућа	44	6	49	5	93	6
7	Артеросклероза великих крвних судова	24	10	38	6	62	7
8	Карцином дебелог црева	40	7	17	10	57	8
9	Поремећаји спроводног система срца	31	8	25	8	56	9
10	Бубрежна инсуфицијенција	26	9	19	9	45	10
11	Сви остали узроци	440		348		788	
	Укупно	1384		1293		2677	

График 30 Структура најчешћих појединачних узрока смрти у укупној популацији у 2020. години

0:342

	Кардиомиопатија	Болести крвних судова мозга	Исхемијске болести срца	Карцином плућа	Хроничне опструктивне болести плућа	Артеросклероза великих крвних судова	Поремећаји спроводног система срца	Дијабетес мелитус	Карцином дебелог црева	Хипертензија
жене	350	203	131	84	29	49	38	17	25	19
мушкарци	245	165	167	129	73	44	24	40	31	26

■ жене ■ мушкарци

Општа стопа самоубиства у 2018. години је била 23,1 на 100.000 становника и спада у високе стопе (према подацима ЗЈЗ Краљево). Према подацима РЗС је била 23,7 на 100.000 становника.

Већа је у односу на Републику Србију где је стопа 13,6 на 100.000 становника. Према узрасту је приближно исти број самоубиства код млађих, са 64 и мање година (20) у односу на старије, са 65 и више

година (19). Од укупног броја самоубистава 71,8% су били мушкарци у 2018. години. У периоду 2014-2018. године просечна стопа самоубистава је била 20,7 на 100.000 становника и припада високим стопама (веће од 15 на 100.000).

Самоубиства су на високом трећем месту као појединачни узроци смрти у узрасту од 15-64 године старости са стопом 18,2 на 100.000 становника овог узраста. Мушкарци чине 70,0%. Овај показатељ пратимо као важну компоненту оцене кретања ка циљу 6 „Унапређење душевног здравља“.

3.4.4. Закључци

Као главно демографско обележје града Краљева и општина Врњачка Бање и Рашке (Рашки округ ЗЈЗ Краљево) истичемо тенденцију смањења броја и старење становника. Становништво је веома старо биолошки регресивно, по зависности дисхармонично, има негативан природни прираштај и има ниску општу стопу фертилитета.

Због континуираног негативног природног прираштаја и механичких миграција радно активног становништва овај контингент становништва (15-64 године) се континуирано смањује што погоршава социјално-економске показатеље и доводи до ризика од сиромаштва које на здравље утиче кроз различите димензије.

Ванболнички морбидитет код предшколске и школске деце и омладине показује доминацију акутних запаљенских болести, а код

Смртност одојчади према подацима РЗС је била 5,08‰ и већа је од стопе на нивоу републике где је износила 4,9 на 1000 живорођених. Матернална смртност односи се на умирање жена у фертилном периоду од компликација трудноће, порођаја и пуерперијума на 100000 живорођене деце. Матерналну смртност меримо помоћу 2 индикатора: однос матерналне смртности на 100000 живорођених и стопа матерналне смртности на 100000 жена у репродуктивном добу. У 2018. години није постојала матернална смртност. На Рашком округу Краљево ова појава матерналног морталитета се сматра ретким догађајем¹⁰. У последњој деценији десило се да је 2009. године једна мајка умрла од последица компликација у трудноћи, 2012. умрла је једна породиља од плућне емболије и 2013. једна жена је умрла од компликација у трудноћи.

одраслих су присутне и хроничне болести, највише повишен крвни притисак непознатог порекла и друга обољења леђа.

Код предшколске деце као појединачне дијагнозе најучесталије су акутне упале ждрела, крајника и акутне инфекције горњег дела система за дисање са укупно 49,11% учесталости. Следе: болести средњег ува и мастоидног наставка (5,35%), грозница непознатог порекла (4,82%), акутне инфекције доњег дела система за дисање (4,60%).

Код школске деце и омладине у најчешћим дефинисаним дијагнозама сем акутних респираторних болести укључујући и стања у вези са новом заразном болешћу Ковид-19 јављају недефинисана стања на четвртном месту и специфичне и неспецифичне и вишеструке повреде на петом месту по учесталости у овој популацији.

Код одраслих становника у 10 најчесталијих дијагностикованих болести од хроничних болести су висок крвни притисак непознатог порекла и „друга обољења леђа“. Од акутних обољења су најраспрострањеније инфекције Ковид 19 и акутне инфекције различитих нивоа система за дисање и запаљење мокраћне бешике. Повреде се налазе на 8. месту.

Код „изабраног гинеколога“ најчешће су дијагностиковани друга запаљења женских карличних органа, запаљење грлића материце, поремећаји менструације, болести менопаузе-климактеријума и друга обољења полномокраћног пута.

Болнички морбидитет у шест најчешћих разлога болничког лечења који уједно чине 67,5% у укупној структури су: 1.Трудноћа, рађање и бабиње 13,1%, 2.Болести система крвотока 12,9%, 3.Болести система за дисање 11,3%, 4.Тумори 10,9%, 5.Болести система за варење 10,2%, 6.Повреде и тровања 9,0 % учешћа у укупном броју лечених. Запаљење плућа је најчесталија дијагноза и код мушкараца и код жена ако се изузме спонтани порођај и порођај царским резом код жена.

Леталитет у општој болници Краљево: у 2020. години умрло је 561 лица, од укупно лечених 11222 лица те је стопа леталитета била 5,0% на 100 лечених. Највећи је код болести система крвотока 17,2%, затим следи као разлог нова заразна болест Ковид 19 8,6% и на трећем месту су болести система за дисање 5,6%.

Општи морталитет посматран према месту пребивалишта и према месту смрти на подручју Рашког округа (ЗЈЗ Краљево): у 2020.години умрло је 2677 лица, 1384 мушкараца и 1293 жена, те је општа сива стопа морталитета била 16,17‰, за мушкарце 17,01‰ и за жене 15,36‰.

Две водеће групе узрока смрти су кардиоваскуларне болести и малигне болести и оне заједно чине 72,43% укупног морталитета, а на трећем месту је нова заразна болест Ковид 19 посматрани на укупном нивоу и према полу.

Морталитет у узрасту 15-64 године у овој кохорти је умрло 427 лица и стопа је износила 403,13,4 на 100000 становника овог узраста. На првом месту су тумори, затим КВБ и насилне смрти. Ковид 19 је на четвртном месту, а недијагностиковани узроци смрти на петом месту.

Најчешћи појединачни узрок смрти у овом узрасту је исхемијска болест срца а на другом месту је злоћудни тумор плућа, који је код жена овог узраста на првом и другом месту са злоћудним тумором дојке. Следе на укупном нивоу болести крвних судова мозга на трећем, кардиомиопатија и ХОБП на четвртном односно петом месту са истим бројем умрлих. Код мушкараца на петом месту су самоубиства.

Морталитет одојчади је била 2,49‰ и повољнија је у односу на претходну годину 2,71‰ и повољнија у односу на републику 5‰. Није било случајева матерналног морталитета.

Коришћење здравствене заштите у свим областима на примарном и секундарном нивоу бележи смањење у 2020. години највећим делом због неповољне епидемиолошке ситуације са КОВИД-ом 19, али пад је евидентан и у претходним годинама а разлози су многобројни пад броја деце предшколског и школског узраста, коришћење услуга приватног сектора највише у стоматолошкој, гинеколошкој и специјалистичкој здравственој заштити.

Сумарно, највећи терет здравственог система и даље представљају болести система крвотока, тумори, трауматизам и самоубиства, хроничне опструктивне плућне болести, дијабетес, болести зависности и друге хроничне незаразне болести.

Ове године појава нове заразне болести Ковид19 са епидемијским размерама условила је промене у морбидитету и морталитету становништва, али и раду здравственог система, и наметнула да у будућности трагамо за ефикаснијим решењима организације и функционисања унутар истог.

У циљу смањења превременог морталитета мушкараца у зрелом и средњем добу и морталитета жена од превентабилних карцинома дојке и материце потребне су здравствено васпитне интервенције

становништва са фокусом на здраве стилове живота и промену ставова о значају одласка на редовне превентивне прегледе.

У будућности радити на јачању кадровских, просторних и технолошких капацитета здравственог система у циљу већег обухвата у програма организованог скрининга на карцином дојке, материце и дебелог црева, као и благовременог откривања депресије, КВБ и дијабетеса тип 2.

У области јавног здравља неопходна је сарадња на глобалном здрављу и здравственим изазовима прекограничне природе као и усклађивање са земљама које су пренеле и децентрализовале одговорности јавног здравља и у условима трајања актуелне пандемије.

4. ЖИВОТНА СРЕДИНА

4.1. Квалитет ваздуха

Значајан проблем животне средине је аерозагађење - загађеност ваздуха која је последица индустријализације, развоја саобраћаја и интензивне урбанизације уопште. Аерозагађење подразумева испуштање у атмосферу састојака који не припадају нормалном саставу ваздуха, односно присуство у атмосфери супстанци или енергије у свакој количини и у сваком трајном облику, која проузрокује штете људима, биљном или животињском свету. Према дефиницији Светске здравствене организације, ваздух је загађен када садржи непожељне састојке у концентрацијама које су штетне:

- за човека и
- за његову околину (биљни и животињски свет, материјална и културна добра)

Главне изворе загађивања ваздуха у развијеним урбаним срединама, чине продукти сагоревања горива у домаћинствима, индустрији, индивидуалним котларницама, затим саобраћај, грађевинска делатност, неодговарајуће складиштење сировина, депоније смећа, као и степен јавне хигијене.

На степен загађености ваздуха утичу врсте и капацитет индустрије, количине и врсте употребљеног горива, број моторних

возила, а индиректно на загађење утичу метеоролошке и климатске особине насеља, урбанистичка решења, локација индустрије, изградња саобраћајница, конфигурација терена.

Систематско праћење квалитета ваздуха подразумева стално праћење концентрације различитих показатеља квалитета ваздуха и оцену квалитета у односу на прописане граничне вредности, испитивање утицаја загађеног ваздуха на здравље људи и животну средину, сагледавање утицаја предузетих мера на степен загађености ваздуха, информисање јавности о резултатима мерења и предузетим мерама за смањење загађености. На територији Рашког управног округа, систематско праћење квалитета ваздуха животне среди-не спроводи овлашћена установа – Завод за јавно здравље Краљево. Под систематским праћењем показатеља квалитета ваздуха се подразумева прикупљање података неопходних за утврђивање степена загађења ваздуха, процену утицаја загађеног ваздуха на здравље људи и предлагање превентивних мера ради заштите здравља људи и животне средине.

Узорковање ваздуха⁹⁰, анализа узоркованог ваздуха и тумачење резултата спроводи се само на територији Града Краљева по прописаној методологији и важећим законским прописима:

⁹⁰ Узорковање ваздуха за анализу на садржај сумпор-диоксида и азотдиоксида обавља се вакуум пумпама којима се ваздух из атмосфере доводи до

испирилаца са одговарајућим апсорпционим растворима, односно до филтер папира за одређивање садржаја индекса црног дима - чађи.

1. Закон о заштити животне средине, Сл. гласник РС број 135/04, 36/09, 72/09, 43/11 и 14/16
2. Закон о заштити ваздуха, Сл. гласник РС број 36/09 и 10/13
3. Уредбе о условима за мониторинг и захтевима квалитета ваздуха, Сл. гласник РС број 11/10, 75/10 и 63/13

Резултати праћења квалитета ваздуха у Граду Краљеву на 4 мерна места у току 2018. године на основу 24-часовних узорака сумпор-диоксида и индекса црног дима - чађи показују да су концентрације сумпор-диоксида на сва четири мерна места у складу са прописаним граничним вредностима (ГВ) у свим анализираним узорцима. Концентрације 24-часовних узорака чађи на сва четири мерна места у току 48 дана су биле повишене у односу на максимално дозвољене вредности (МДВ) или 3,35% у односу на укупан број анализираних узорака који износи 1.429. На мерном месту Пљакин шанац у току 17 дана, мерном месту Рибница у току 11 дана, на мерном месту ЗЈЗ у току 3 дана и на мерном месту Скупштина града 17 дана, вредности за чађ су се кретале изнад МДВ. Резултати праћења квалитета ваздуха на једном мерном месту (Пљакин шанац) у току 2018. године у Граду Краљеву, на основу 24-часовних узорака азотдиоксида, показују да су концентрације азотдиоксида 4 дана прелазиле граничну вредност (ГВ), а 5 дана толерантну вредност (ТВ) што је 2,60 % од укупно анализираних 346 узорака. Резултати показују да средња годишња вредност концентрације азотдиоксида на мерном месту Пљакин шанац, која

је у 2018. години износила $43,94 \mu\text{g}/\text{m}^3$, прелази прописану граничну вредност за календарску годину од $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

Резултати праћења квалитета ваздуха у Граду Краљеву на једном мерном месту у току 2018.године, на основу 24-часовних узорака суспендованих честица PM_{10} из ваздуха, показују да је укупна количина суспендованих честица у ваздуху изражена у $\mu\text{g}/\text{m}^3$ повишена у 29,49 % узорака од укупно анализираних 356 узорака, у односу на граничну (ГВ) и толерантну вредност (ТВ) на дан, а које су за 2018.годину изједначене и износе $50 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Средња годишња вредност у току 2018. године на мерном месту Полицијска управа износила $49,44 \mu\text{g}/\text{m}^3$, што је изнад граничне и толерантне вредности које су за 2018.годину изједначене и износе $40 \mu\text{g}/\text{m}^3$, али је нижа у односу на претходну годину, када је износила $54,1 \mu\text{g}/\text{m}^3$.

У току 2018. године у складу са Уредбом, из фракције суспендованих честица PM_{10} мерене су концентрације тешких метала: олова (Pb), никла (Ni), арсена (As) и кадмијума (Cd) на мерном месту Полицијска управа. Измерене концентрације олова ни једног дана нису прелазиле дозвољену граничну и толерантну вредност, као и претходне године, која износи $1000 \mu\text{g}/\text{m}^3$. Дозвољена гранична и толерантна вредност, која за никл из фракције суспендованих честица PM_{10} , износи $20 \mu\text{g}/\text{m}^3$, у току 2018.године није прекорачена ни једног дана. Измерене концентрације кадмијума ни једног дана у току године нису

0:347

Узорковање ваздуха за анализу на садржај фракције суспендованих честица мањих од 10 микрона - PM_{10} и 2,5 микрона - $\text{PM}_{2,5}$, коришћен је секвенцијални узоркивач амбијенталног ваздуха кроз који се проводи ваздух кроз филтер папир одређеног пречника на основу претходно задатог протока у трајању од 24 часа.

Методом седиментације се прикупљају честице дијаметра већег од 10 микрона, које имају особину да се услед сопствене тежине таложу на одређену површину. У аероседименту се одређује рН вредност у електропроводљивост падавина,

укупна количина седимента, количина растворљивих и нерастворљивих материја, сагорљиве материје, пепео, калцијум, сулфати, хлориди, амонијак, нитрати, нитрити и тешки метали (олово, кадмијум, цинк) у укупној количини седимента.

прелазиле дозвољену граничну и толерантну вредност која износи $5\mu\text{g}/\text{m}^3$. Дозвољена гранична и толерантна вредност која за арсен из фракције суспендованих честица PM_{10} , износи $6\mu\text{g}/\text{m}^3$, у току 2018. године, прекорачена је 16 дана (у току месеца априла 13 дана и октобра 3 дана). Број дана са прекораченим вредностима је као и претходне године. Максимално измерена вредност износила је $10,69\mu\text{g}/\text{m}^3$. Резултати праћења квалитета ваздуха у Граду Краљеву на једном мерном месту у току 2018. године, на основу 24-часовних узорака суспендованих честица $\text{PM}_{2,5}$ из ваздуха, показују да је средња годишња вредност суспендованих честица у ваздуху повишена у односу на граничну вредност и износи $38,22\mu\text{g}/\text{m}^3$. Средње годишње вредности суспендованих честица $\text{PM}_{2,5}$ на овом

мерном месту од 2016. године се смањују (од $46,27\mu\text{g}/\text{m}^3$ у 2016. до $38,22\mu\text{g}/\text{m}^3$ у 2018. години).

У току 2018. године у Граду Краљеву резултати праћења количине и садржаја таложних материја из ваздуха на 8 мерних места (укупно 96 узорака) показују да су укупне таложне материје на месечном нивоу, биле повишене на два мерна места у месецу јуну. Гранична вредност на месечном нивоу (ГВ за месец износи $450\mu\text{g}/\text{m}^2/\text{дан}$). Средње годишње вредности укупних таложних материја у Граду Краљеву током 2018. године биле су повишене на 5 мерних места у односу на граничну вредност (ГВ) на годишњем нивоу, а која износи $200\mu\text{g}/\text{m}^2/\text{дан}$.

4.2. Квалитет површин. и подзем. вода, вода за пиће и вода за спорт и рекреацију

0:348

Вода за пиће представља један од најважнијих природних ресурса. Све већи степен индустријализације у савременом друштву довео је до погоршања еколошке слике уз повећање угрожености комплетних водених екосистема, укључујући и изворе воде за пиће. Из тог разлога, у развијеним земљама света све се више инсистира на заштити квалитетних вода као ресурса будућности.

Хигијенски и здравствено безбедна вода за пиће један је основних предуслова доброг здравља. Светска здравствена организација је приступ водоснабдевању сврстала у дванаест основних показатеља здравственог стања становништва једне земље.

Јавноздравствену контролу квалитета воде за пиће на територији Рашког управног округа (Град Краљево и општине Рашка и Врњачка Бања и Град Нови Пазар и општина Тутин) спроводи Завод за јавно здравље Краљево у складу са важећом законском регулативом и прописаном методологијом⁹¹.

Завод за јавно здравље Краљево је у току 2017. године спроводио систематску јавноздравствену контролу квалитета воде за пиће са централних градских водовода на територији Рашког управног округа на основу интерних уговора о контроли са јавнокомуналним предузећима. Контрола исправности воде за пиће са сеоских водовода и локалних водних објеката за јавно

⁹¹ Закон о водама (Сл. гласник РС број 30/10, 93/12, 101/16, 95/2018 и 95/2018 - др. закон), Закон о заштити становништва од заразних болести (Сл. гласник РС број 15/16 и 68/2020), Закон о заштити животне средине (Сл. гласник РС број 135/04, 36/09, 72/09, 43/11, 14/16, 76/2018, 95/2018 - др. закон и 95/2018 - др. закон),

Закон о безбедности хране (Сл. гласник РС број 41/09 и 17/2019), Правилник о хигијенској исправности воде за пиће („Сл. лист СРЈ“, бр. 42/98 и 44/99 и „Сл. гласник РС“, бр. 28/2019).

водоснабдевање се спроводила такође на основу интерних уговора и захтева власника објеката.

Контрола хигијенске исправности узорака воде за пиће подразумева анализу узорака на микробиолошке и физичко-хемијске прегледе и израду специјалистичких мишљења о хигијенској исправности воде за пиће.

Табела 54 Водоснабдевање и испуштање отпадних вода у периоду 2006-2018. године⁹²

		Укупне захваћене воде, хиљ. м ³	Испоручене воде за пиће, хиљ.м ³	Укупне испуштене отпадне воде, хиљ.м ³	Испуштене отпадне воде у СООВ, хиљ.м ³	Пречишћене отпадне воде, хиљ.м ³	Укупна дужина водоводне мреже, km	Укупна дужина канализ. мреже, km
2006.	Република Србија	711023	495356	363112		72002	39401	14757
	Врњачка Бања	2418	2080	1274		-	461	28
2007.	Република Србија	708496	507103	380300		54938	1986259	854516
	Врњачка Бања	2535	1586	14446		-	12917	7101
2008.	Република Србија	674301	475875	375552		48126	1996350	7.257
	Врњачка Бања	2612	2232	1966		-	11384	1.086.948
2009.	Република Србија	684725	483501	365027	339852	51051	2067260	1319380
	Врњачка Бања	3393	2425	2137	1017	-	11712	7414
2010.	Република Србија	666867	470399	351666	327580	48011	2101766	1359385
	Врњачка Бања	4661	2479	2183	1086	-	12766	7464
2011.	Република Србија	672737	457119	357936	334864	52971	2161182	1419482
	Врњачка Бања	5738	3122	2415	1099	-	13037	7556
2012.	Република Србија	681245	455038	433257	309949	48672	2044583	1466334
	Врњачка Бања	5655	2615	2464	1103	-	8859	5811
2013.	Република Србија	657720	451632	431080	302573	49786	2039942	1437515
	Врњачка Бања	4152	2447	2313	1103	-	8859	5200
2014.	Република Србија	627242	412912	397751	295681	46424	2076788	1464052
	Врњачка Бања	4017	2340	2163	570	-	8859	5200
2015.	Република Србија	644805	423195	408107	295543	45126	2092755	1481513
	Врњачка Бања	3354	2567	2384	737	-	8859	5762
2016.	Република Србија	634255	408072	393269	283216	47244	2104590	1501289
	Врњачка Бања	3654	2492	2343	10001	-	8859	8364
2017.	Република Србија	659489	425210	409046	294090	49326	2119441	1515790
	Врњачка Бања	3449	2487	2338	999	-	8859	8665
2018.	Република Србија	653894	424246	403746	292682	48779	2130800	1528161
	Врњачка Бања	3552	2323	2186	953	-	8859	8858

⁹² Извори: „Општине и региони у Републици Србији 2011-2019“, Републички завод за статистику, Београд, 2011-2019. година

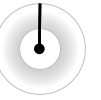
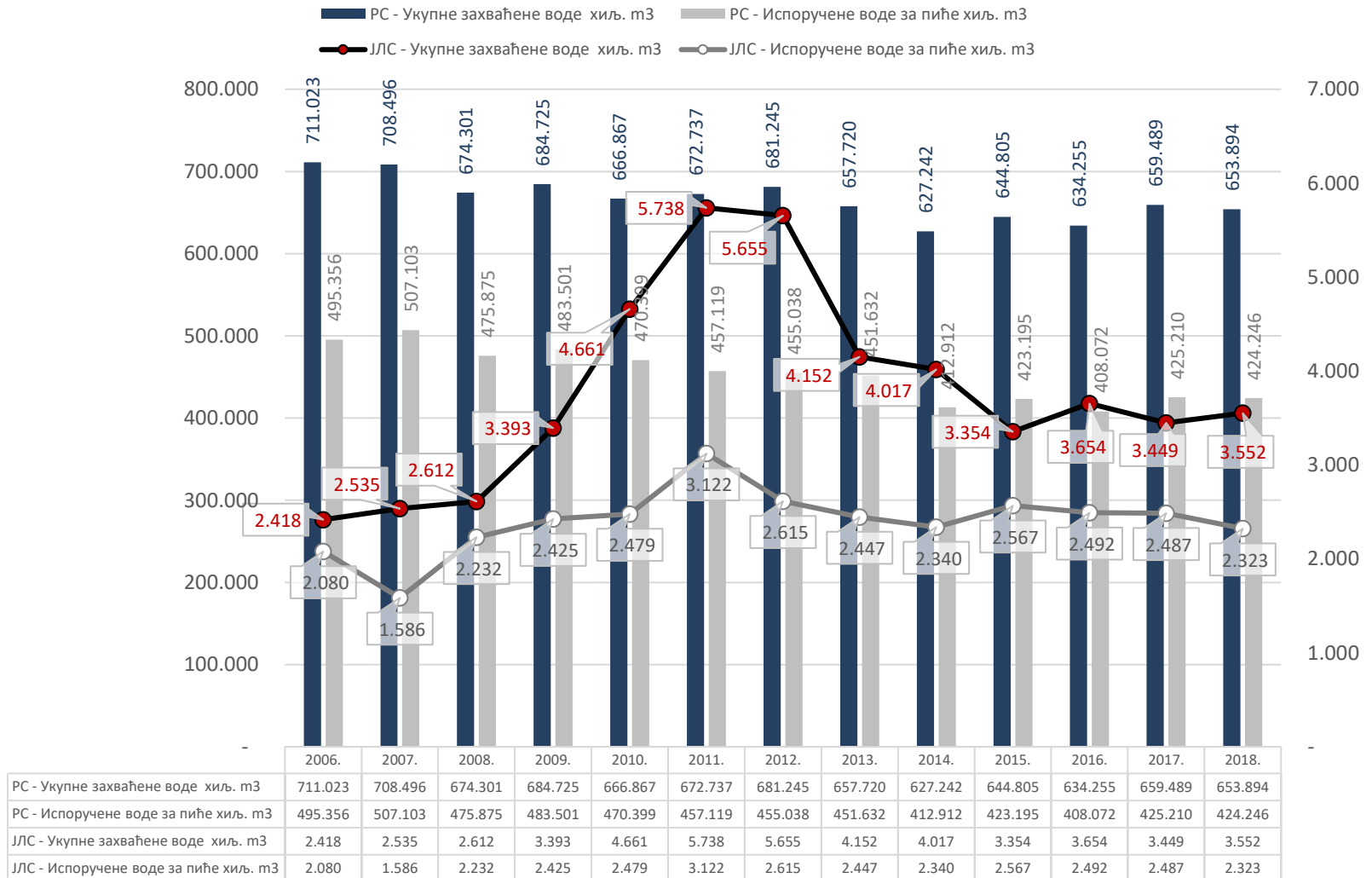

График 31 Водоснабдевање у периоду 2006-2018. године

Градска подручја снабдевају се водом за пиће преко централног градског водовода, на коме је успостављена континуирана дезинфекција воде и систематска контрола хигијенске исправности воде за пиће. На сеоском подручју снабдевање водом за пиће врши се преко сеоских водовода и локалних водних објеката на којима се такође врши систематска контрола хигијенске исправности воде за пиће.

1. изворска вода (извориште Гоч и Станишинци)
2. подземна вода (извориште Витојевац)
3. површинска вода (извориште Новоселска, Каменичка и Врњачка река).

Процес пречишћавања сирове воде обавља се на постројењу за пречишћавање Липова (Новоселска река), а филтрација воде на постројењу Врњачка река. Вода се дезинфикује хлорним препаратима.

Као захват воде – извориште за градско подручје користи се :

Табела 55 Микробиолошка исправност пречишћене и хлорисане воде за пиће у периоду 2016.-2018. године – централни градски водоводи⁹³

Насеље	Година	Укупан број узорак	Број исправних узорак	% исправних узорак	Број неисправних узорак	% неисправних узорак
Краљево	2016.	1.858	1.858	100	0	0
	2017.	1705	1705	99,94	1	0,06
	2018.	1807	1807	100	0	0
Рашка	2016.	216	214	99,1	2	0,9
	2017.	234	234	100	0	0
	2018.	216	216	100	0	0
Врњачка Бања	2016.	266	266	100	0	0
	2017.	262	262	100	0	0
	2018.	266	265	99,62	1	0,38
Нови Пазар	2016.	577	572	99,1	5	0,9
	2017.	583	581	99,66	2	0,34
	2018.	576	576	100	0	0
Тутин	2016.	151	140	92,7	11	7,3
	2017.	120	120	100	0	0
	2018.	113	113	100	0	0
Укупно	2016.	3.068	3.050	99,4	18	0,6

⁹³ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017. и 2018. годину, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018. и 2019. година.

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
	2017.	2904	2901	99,9	3	0,1
	2018.	2976	2975	99,96	1	0,03

Табела 56 Физичко-хемијска исправност пречишћене и хлорисане воде за пиће у периоду 2016.-2018. године - централни градски водоводи⁹⁴

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Краљево	2016.	1.858	1.858	100	0	0
	2017.	1705	1705	100	0	0
	2018.	1806	1806	100	0	0
Рашка	2016.	216	216	100	0	0
	2017.	234	233	99,57	1	0,43
	2018.	216	216	100	0	0
Врњачка Бања	2016.	266	262	98,5	4	1,5
	2017.	264	262	99,24	2	0,76
	2018.	267	266	99,63	1	0,37
Нови Пазар	2016.	577	572	99,1	5	0,9
	2017.	583	583	100	0	0
	2018.	576	576	100	0	0
Тутин	2016.	160	41	25,6	119	74,4
	2017.	120	105	87,5	15	12,5
	2018.	113	113	100	0	0
Укупно	2016.	3.077	2.949	95,8	128	4,2
	2017.	2906	2888	99,38	18	0,62
	2018.	2978	2977	99,96	1	0,03

0:353

На територији општине постоје два предузећа која се баве водоснабдевањем становништва:

1. Јавно предузеће за обављање комуналне делатности „Белимарковац“, Врњачка Бања;

⁹⁴ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017. и 2018. годину, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018. и 2019. година.

2. Друштво са ограниченом одговорношћу „Врући извори“, Грачац;

Контролу квалитета воде са водозахвата којима газдује „Белимарковац“ обавља Завод за јавно здравље из Краљево у складу са законима и подзаконским актима⁹⁵. У периоду јануар-децембар 2017. године узето је 262 узорка хлорисане воде и 147 узорка сирове воде. Контрола се обавља једном недељно на основни физичко-хемијски и микробиолошки преглед. У периоду од 01.01.2017. до 31.12.2017. године из мреже водовода од 262 узорка физичко хемијски је било неисправно 2 узорка тј. 0,76 %(присуство мутноће) док су бактериолошки сви узети узорци били исправни.⁹⁶

Када је реч о контроли квалитета воде са извора којима газдују „Врући извори“, њу такође врши Завод за јавно здравље-Краљево и то квартално по 10 узорака на којима се врши основни

физичко-хемијски преглед као и основни микробиолошки преглед воде што укупно чини 40 узорака годишње. Такође се врши и 1 периодични физичко-хемијски преглед са основним микробиолошким прегледом. На основу микробиолошких и физичко-хемијских испитивања узорака воде за пиће, Завод за јавно здравље – Краљево воду оцењује као хигијенски исправну, што показују анализе воде из 2017. и 2018. године где сви испитивани узорци воде у односу на контролисане параметре одговарају захтевима Правилника о хигијенској исправности воде за пиће (Сл. лист СРЈ бр.42/98 и 44/99). По препоруци Завода за јавно здравље – Краљево, у интересу заштите јавног здравља грађана, врши се континуирана дезинфекција воде за пиће – хлорисањем раствором натријум-хипохлорита (NaOCl) импулсним хлоринатором. На основу „Извештаја о испитивању воде“ концентрација резидуалног хлора у води је у дозвољеном опсегу од 0,1-0,4 mg/l (горња гранична вредност – максимално дозвољена концентрација је 0,5 mg/l.⁹⁷

Табела 57 Микробиолошка исправност пречишћене и хлорисане воде за пиће у периоду 2016.-2018. године – локални (сеоски) водоводи

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Краљево	2016.	139	133	95,7	6	4,3
	2017.	151	141	93,38	10	6,62
	2018.	118	111	94,06	7	5,93
Рашка	2016.	243	238	97,9	5	2,1
	2017.	262	257	98,09	5	1,91
	2018.	255	250	98,03	5	1,96

⁹⁵ Закон о заштити становништва од заразних болести (Сл. гласник РС бр.125/04), Закон о водама (Сл. гласник РС бр. 30/10 и 93/12), Правилник о хигијенској исправности воде за пиће (Сл. гл. СРЈ 42/98 и 44/99).

⁹⁶ Јавно предузеће за обављање комуналне делатности „Белимарковац“: Извештај о микробиолошком и физичко-хемијском испитивању воде за пиће, Врњачка Бања, 2018. године.

⁹⁷ Друштво са ограниченом одговорношћу „Врући извори“: Извештај о микробиолошком и физичко-хемијском испитивању воде за пиће водовода „Врући извори 1 и 2“ – Грачац, Грачац, 2018. године.

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Врњачка Бања	2016.	204	199	97,6	5	2,4
	2017.	221	208	94,12	13	5,88
	2018.	197	191	96,95	6	3,04
Нови Пазар	2016.	50	46	92	4	8
	2017.	/	/	/	/	/
	2018.	/	/	/	/	/
Тутин	2016.	77	72	93,5	5	6,5
	2017.	120	120	100	0	0
	2018.	120	120	100	0	0
Укупно	2016.	713	688	96,5	25	3,5
	2017.	754	726	96,29	28	3,71
	2018.	690	672	97,39	18	2,61

Табела 58 Физичко-хемијска исправност пречишћене и хлорисане воде за пиће у периоду 2016.-2018. године – локални (сеоски) водоводи

0:355

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Краљево	2016.	139	131	94,2	8	5,8
	2017.	151	150	99,24	1	0,76
	2018.	113	111	98,23	2	1,77
Рашка	2016.	243	221	90,9	22	9,1
	2017.	262	254	96,95	8	3,05
	2018.	255	250	98,03	5	1,96
Врњачка Бања	2016.	204	202	99	2	1
	2017.	216	214	99,04	2	0,96
	2018.	194	194	100	0	0,00
Нови Пазар	2016.	50	47	94	3	6
	2017.	/	/	/	/	/
	2018.	/	/	/	/	/
Тутин	2016.	77	59	76,6	18	23,4
	2017.	120	117	97,5	3	2,5
	2018.	120	114	95,00	6	5,00
Укупно	2016.	713	660	92,6	53	7,4

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
	2017.	749	735	98,13	14	1,87
	2018.	682	669	98,09	13	1,91

Табела 59 Микробиолошка исправност воде за пиће у периоду 2016.-2018. године – локални водни објекти за јавно водоснабдевање

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Краљево	2016.	189	178	94,2	11	5,8
	2017.	213	201	94,37	12	5,63
	2018.	323	290	89,78	33	10,22
Рашка	2016.	83	75	90,4	8	9,6
	2017.	100	91	91	9	9
	2018.	124	116	93,54	8	6,45
Врњачка Бања	2016.	10	8	80	2	20
	2017.	26	25	96,15	1	3,85
	2018.	28	26	92,85	2	7,14
Нови Пазар	2016.	71	66	93	5	7
	2017.	61	60	98,36	1	1,64
	2018.	104	104	100	0	0,00
Тутин	2016.	4	4	100	0	0
	2017.	/	/	/	/	/
	2018.	/	/	/	/	/
Укупно	2016.	357	331	92,7	26	7,3
	2017.	400	377	94,25	23	5,75
	2018.	579	536	92,57	43	7,43

Табела 60 Физичко-хемијска исправност воде за пиће у периоду 2016.-2018. године – локални водни објекти за јавно водоснабдевање

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Краљево	2016.	191	171	89,5	20	10,5
	2017.	211	189	89,58	22	10,42

Насеље	Година	Укупан број узорака	Број исправних узорака	% исправних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
	2018.	320	293	91,56	27	8,44
Рашка	2016.	83	81	97,6	2	2,4
	2017.	100	91	91	9	9
	2018.	124	100	80,64	24	19,35
	2016.	10	10	100	0	0
Врњачка Бања	2017.	26	25	96,15	1	3,85
	2018.	18	18	100	0	0,00
	2016.	71	71	100	0	0
Нови Пазар	2017.	61	60	98,36	1	1,64
	2018.	104	103	99,03	1	0,96
	2016.	4	4	100	0	0
Тутин	2017.	/	/	/	/	/
	2018.	/	/	/	/	/
	2016.	359	337	93,9	22	6,1
Укупно	2017.	398	365	91,71	33	8,29
	2018.	566	514	90,81	52	9,18

0:357

Осим обичне, пијаће воде, минералне воде представљају још једну врсту вода веома често коришћених у свакодневном животу. Минералне воде дефинишу се као подземне воде које се због свог специфичног физичко-хемијског састава, температуре, присуства неких специфичних компоненти или радиоактивних елемената (у ниским концентрацијама) разликују од уобичајених, ниско минералних вода, које користимо у свакодневном животу као пијаће. У зависности од њихове намене могу да се поделе на три основне класе:

- лековите
- термалне и
- индустријске.

Примена минералних вода у лековите сврхе чини основу развоја бањског туризма који, у Врњачкој Бањи, представља један од најважнијих извора прихода у овој грани привреде.

До сада је истражено седам извора минералних вода: три топла (термална) и четири хладна извора. Њихова температура варира од 14°C (Слатина) – 36°C (Топла вода). Вредности рН наведени извора крећу се у распону од 6,42рН (Снежник) – 6,88 рН (Борјак). Када је реч о проводљивости вредности се крећу од 1.215 $\mu\text{S cm}^{-1}$ (Борјак) – 3.460 $\mu\text{S cm}^{-1}$ (Бели извор). Обзиром да је у складу са препорукама Светске здравствене организације и важећим законима Републике Србије максимална дозвољена проводљивост 2.500 $\mu\text{S cm}^{-1}$, на основу добијених података можемо да закључимо

да минерални извори Бели извор ($3.460 \mu\text{S cm}^{-1}$) и Језеро ($2.980 \mu\text{S cm}^{-1}$) имају изнадпросечну проводљивост пре свега због веће концентрације растворених соли.⁹⁸ Сви ови извори су вулканског порекла са релативно сличним и уједначеним физичко-хемијским саставом уз могућност сезонских варијација као и различитих односа одређених макро или микроелемената у извориштима. Ови извори задовољавају научно утемељене стандарде који подразумевају да ове воде имају на изворишту преко 1g/l чврсте материје, биолошки активне микро елементе и слободне растворљиве гасове. Од седам бањских извора, СБ Меркур користи њих четири за традиционалне бањске терапије и то изворе: Топла вода, Снежник, Језеро и Слатина.⁹⁹ Вода са извора Топла вода специфична је по својој температури, која је идентична температури људског тела, што извор сврстава у хомеотерме. Са друге стране, воде извора Снежник, Језеро и Слатина спадају у хладне минералне воде, те ове воде припадају групи алкалних и земно-алкалних акротопега.

Топла вода је најстарији и најпознатији извор минералне воде, који је судећи по случајним археолошким налазима, била позната још у праисторији, а потом коришћена и у римском периоду од I до IV века наше ере. Прву хемијску анализу урадио је барон Хердер 1835. године, а оснивањем „Основателног фондаторског друштва кисело вруће воде у Врњцима“ почињу нове каптаже. Вода са овог извора је натријум-хидрокарбонатна, угљено, кисела хомеотерма. Минеролошки састав, рН вредност и температура индикују ову воду да се може користити као помоћно терапијско средство у терапији следећих обољења:

- Хронични гастритис;

⁹⁸ Симона Јаћимовић, Chemical features and quality assessment of the natural mineral waters in the Vrnjacka Banja area, Serbia, Универзитет у Београду – Пољопривредни факултет, Одсек за хемију и биохемију, Београд, 2017. године.

- Улкусна болест примарно небактеријског порекла;
- Стања рехабилитације после хепатитиса;
- Стања која се карактеришу поремећајем у моторици и пражњењу жучне кесе и жучних путева;
- Стања рехабилитације после хируршких интервенција на желуцу и билијарно панкреасном систему које нису узроковане малигном болешћу;
- Убрзана моторика и евакуација садржаја дебелог црева;
- Превенција настанка наведених поремећаја.

Вода са извора Снежник је земно алкална угљено кисела хипотерма. Минеролошки састав, рН вредност уз посебну температуру као и значајно нижи садржај слободног CO_2 , ову воду оријентишу да се у 15–дневном периоду може користити као додатно терапијско средство у терапији следећих хроничних гастроинтестиналних и метаболичких обољења:

- Хронични гастритис са успореном евакуацијом садржаја;
- Стања хипомоторике настале после хируршких интервенција у нивоу желуца и билијарних путева;
- Успорена евакуација жучних и панкреасних сокова;
- Успорена евакуација садржаја дебелог црева;
- Диспептичне манифестације;
- Diabetes Mellitus као наставак хоспиталног третмана неvezано за тип, животну доб и пратеће манифестације (посебно гојазност);
- Гихт;

⁹⁹ Специјална болница за лечење и рехабилитацију „Меркур“ Врњачка Бања, Лековите воде, <http://www.vrnjicspa.rs/lekovite-vode/>

- Превенција настанка ових поремећаја.

Вода са извора Слатина је земно алкална угљено кисела терма. Минералoшки састав, рН вредност и температура индикују ову воду да се може користити као помоћно терапијско средство и искључиво се користи у комбинацији са другим минералним водама. Температура јој је 14°C. Може користити као додатно терапијско средство у терапији следећих обољења:

- Недостатак апетита;
- Анемија.

Са леве стране Врњачке реке, у удолини између „Снежника“ и „Слатине“, поред малог језера, 1978. године откривена је термо минерална вода „Језеро“. Температура јој је 27°C.

Вода је земно алкална угљено кисела хипотерма – минералoшки састав, рН вредност и температура индикују ову воду да се може користити као помоћно терапијско средство у терапији следећих обољења:

- Гастроинтестивна обољења;
- Обољења билијарног тракта;
- Уринарна обољења;
- Diabetes Mellitus;
- Анемије;
- Конјунктивитиса.

Осим процене квалитета минералних вода на основу њиховог физичко-хемијског састава врло је важно да оне испуне и стандарде микробиолошке исправности који су такође прописани¹⁰⁰. Због чињенице да се токсични елементи уносе у организам и путем хране и да ће се њихов негативан ефекат по здравље изразити као кумулативни осим испитивања тренутног стања квалитета воде врло је важно урадити и процену здравственог ризика уноса ових вода на недељном нивоу (акутни ризик) као и на дужи временски период који се, по препоруци, рачуна на 30 година и представља тзв. хронични ризик по здравље људи.

На основу резултата истраживања процене здравственог ризика употребе минералних вода на подручју Врњачке Бање¹⁰¹ може се закључити да су минералне воде са подручја Врњачке Бање углавном безбедне за употребу од стране локалног становништва и посетилаца. У хемијском смислу умерени дугорочни ризик постоји само од присуства баријума у три узорка као потенцијалног узрочника канцерогених обољења. Када је у питању микробиолошка исправност узорака и ризик по здравље људи у три узорка је забележен повишен садржај мезофилних аеробних бактерија а у једном садржај сулфоредукујућих кластридија. У том смислу, требало би повести рачуна о хигијени на локалитетима како би се спречила батеријска контаминација и уклонио ризик по здравље људи. Може се закључити да је узорак са Белог извора једини показао ризичне вредности и са хемијског и са микробиолошког аспекта.

0:359

¹⁰⁰ Правилник о квалитету и другим захтевима за природну минералну воду, природну изворску воду и стону воду (Службени лист СЦГ, бр. 53/2005).

¹⁰¹ Александар Костић, Биљана Дојчиновић, Данијела Миловановић, Симона Јаћимовић, Часлав Лачњевац, Небојша Пантелић: Процена здравственог ризика

употребе минералних вода на подручју Врњачке Бање – хемијски и микробиолошки аспект, Зборник радова / 38. Међународни стручно-научни скуп Водовод и канализација '17, Крагујевац, 10-13. октобар 2017. године.

Квалитет вода за спорт и рекреацију подразумева квалитет површинских вода које се користе за спорт и рекреацију, као и квалитет отворених и затворених базена за купање. Утврђивање квалитета површинске воде намењене купању и рекреацији регулисано је законским прописима, док за утврђивање квалитета исправности воде базена нема законске регулативе, па се узимају у обзир прописи за воду за пиће и смернице СЗО.

Када је реч о површинским водама које се користе за спорт и рекреацију, на територији општине не постоје јавна купалишта на површинским водама. Од података потребних за слику здравља, у наставку се наводи број отворених и затворених јавних базена:

1. Отворени базени на територији општине Врњачка Бања:

- Олимпијски базен
- Клубук
- Solaris Resort
- Sunny Hill
- Грабак
- Вила „Девеџић“
- Хотел „Александар“

- Вила „Рај“
 - „Врњачке терме“
2. Затворени базени на територији општине Врњачка Бања:
- Специјална болница „Меркур“
 - Хотел „Zepter“
 - Хотел „Фонтана“
 - „Fons Romanus“ – Зграда Купатила
 - Хотел „Бреза“
 - Вила „Сплендор“

На територији општине Врњачка Бања постоји једно јавно купалиште на површинским водама. Реч је о купалишту на реци Западна Морава.

У случају Олимпијског базена, којим газдује установа „Спортски центар“ из Врњачке Бање, а који је убедљиво најпосећенији отворени базен на територији општине, кога годишње у сезони посети између 20.000 и 25.000 посетилаца, узорковање се врши једном недељно од стране Хигијенског завода из Крушевца, након чега се доставља Извештај о хемијској и бактериолошкој исправности воде.

4.3. Бука у животној средини

У нашој земљи законски прописи дефинишу контролу буке у животној средини током 24 сата, дневног нивоа буке, вечерњег нивоа буке и ноћног нивоа буке. Постоје прописане вредности за дневни, вечерњи и ноћни ниво буке, али не и за укупан ниво буке као према европској директиви.

Законом о заштити од буке у животној средини („Сл. гласник РС“, бр. 36/2009 и 88/2010) прописано је да јединица локалне самоуправе:

- утврђује мере и услове заштите од буке, односно звучне заштите у плановима, програмима и пројектима,

укључујући и оне на које даје сагласност у поступку стратешке процене утицаја, процене утицаја пројеката на животну средину, односно у поступку издавања интегрисане дозволе за рад постројења и активности;

- врши акустичко зонирање на својој територији, одређује мере забране и ограничења у складу са овим законом;
- доноси локални акциони план заштите од буке у животној средини, односно обезбеђује услове и стара се о његовом спровођењу;
- обезбеђује финансирање мониторинга буке у животној средини на територији јединице локалне самоуправе;
- врши надзор и контролу примене мера заштите од буке у животној средини.

Општина Врњачка Бања примењује мере за заштиту од буке дефинисане Одлуком из 1996. године. Овом Одлуком, а у циљу што потпуније заштите животне средине од буке, извршено је акустично зонирање простора општине Врњачка Бања и прописане су мере заштите од буке. Наведена Одлука обавезује сва правна и физичка лица да се старају о томе да својом делатношћу односно понашањем не угрожавају околину буком.

Наведену Одлуку потребно је ускладити са новим Законом о заштити од буке у животној средини, као и извршити ново акустично зонирање на територији општине.

0:361

4.4. Ниво радијације¹⁰²

У нуклеарним пробама током XX века и у нуклеарним акцидентима, пре свега у Чернобиљу 1986. године и у Фукушими 2011. године, у атмосферу је испуштена велика количина вештачких радионуклида што је узроковало контаминацију животне средине широких размера. У животној средини Србије могуће је детектовати произведене радионуклиде који су последица нуклеарног акцидента у Чернобиљу. Поред тога, један део животне средине Србије је контаминиран осиромашеним уранијумом током дејстава снага NATO 1999. године. Потенцијални загађивачи животне

средине радиоактивним материјама су и нуклеарне електране којих има неколико у суседним државама, затим различити технолошки процеси у којима долази до повећања концентрације природних радионуклида. Због тога је неопходно вршити систематско праћење радиоактивности, како би се проценила угроженост животне средине и омогућио правовремени одговор у случају повећања радиоактивности, као и спровођење мера радијационе сигурности и безбедности. Систематско испитивање радиоактивности у животној средини (у даљем тексту: мониторинг радиоактивности) се, према

¹⁰² Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије, Извештај о нивоу излагања становништва јонизујућем зрачењу из животне средине у Републици Србији у 2017. години, Београд, јул 2018. године.

Закону о заштити од јонизујућих зрачења и о нуклеарној сигурности („Службени гласник РС“ бр. 36/09 и 93/12), врши ради утврђивања присуства радионуклида у животној средини и процене нивоа излагања становништва јонизујућим зрачењима и то у редовним условима, у случају сумње на акцидент и у току акцидента. Правилником о утврђивању Програма систематског испитивања радиоактивности у животној средини ("Службени гласник РС" бр. 100/10) утврђена су места, временски интервали, врсте и начин систематског испитивања радиоактивности у животној средини.

Сакупљање и анализу узорака обављају правна лица, која обављају послове заштите од зрачења, а овлашћена су од стране Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије. На основу резултата мониторинга радиоактивности Агенција прати угроженост животне средине од јонизујућег зрачења и излагање становништва јонизујућем зрачењу, налаже предузимање хитних мера у случају повећања радиоактивности и врши процену доза које становништво прими од јонизујућег зрачења из животне средине. Мониторинг радиоактивности у животној средини односно континуирано мерење и праћење садржаја радионуклида у животној средини је регулисано Правилником о утврђивању програма систематског испитивања радиоактивности у животној средини („Службени гласник РС“ бр. 100/10) и Правилником о

мониторингу радиоактивности („Службени гласник РС“ бр. 97/11). Утврђене су врсте узорака, места узорковања, број узорака, врсте и начин систематског испитивања радиоактивности у животној средини, који дају основне податке за процену радијационог оптерећења становништва, као и основне податке о просечном нивоу радиоактивности. Континуирано праћење ових података може да укаже на евентуалне промене и нежељена дешавања у животној средини. Годишња ефективна доза коју прими просечан становник Србије највећим делом потиче од зрачења природног порекла из свемира, на нивоу тла, земљине коре и људског организма. Према подацима Научног комитета Уједињених нација о ефектима атомског зрачења (United Nations Scientific Committee on the Effects of Atomic Radiation, UNSCEAR) просечна укупна годишња ефективна доза коју човек прими од ових извора износи 2,4 mSv (UNSCEAR 2008 Report). Иако највећи допринос укупној дози коју прими човек дају извори јонизујућег зрачења из природе, није занемарљив допринос излагању изворима јонизујућег зрачења који се користе у медицини, у дијагностичке и у терапијске сврхе.

У нашој земљи овим испитивањима се баве Институт за нуклеарне науке „Винча“, Природно-математички факултет Нови Сад и Институт за медицину рада Србије „Др Драгомир Карајовић“.

4.4.1. Испитивање спољашњег зрачења

Основно зрачење, које се региструје у нормалним условима, потиче од космичког зрачења и природних радионуклида и зависи од геологије терена и надморске висине мерног места те је карактеристично за одређену територију. Континуирано праћење јачине дозе гама зрачења на територији Републике Србије омогућено је системом правовремене најаве радијационог или

нуклеарног акцидента. Овај систем чини девет умрежених станица на којима су постављени детектори јачине амбијенталног еквивалента дозе гама зрачења у ваздуху са којих се подаци прикупљају сваких пола сата. Станице су постављене на Палићу, у Новом Саду, Београду, Винчи, Кладову, Златибору, Нишу, Врању и Косовској Митровици (слика 1.1). Од девет станица седам је

опремљено Гајгер-Милеровим бројачима (слика 1.2), а два јонизационим коморама.

Подаци о јачини дозе гама зрачења у ваздуху на територији Републике Србије су доступни јавности преко интернет странице Агенције за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије (www.srbatom.gov.rs). Поред континуираног праћења јачине амбијенталног еквивалента дозе гама зрачења у ваздуху системом правовремене најаве акцидента, спољашње зрачење одређује се и мерењем амбијенталног еквивалента дозе гама зрачења у ваздуху термолуминесцентним (ТЛ) дозиметрима. ТЛ дозиметри су постављени на висини од 1 m изнад некултивисане травнате површине у Београду, Винчи, Голупцу, Зајечару, Лазаревцу, Кладову, Крагујевцу, Новом Саду, Нишу, Обреновцу, Палићу, Пироту, Прахову,

Сремској Митровици, Краљеву и Ужицу, а период замене и читавања дозиметара је три месеца.

Резултати из 2017. године су у оквиру очекиваних вредности мерења из претходних година. На мерним местима Београд-у току целе године и Врање и Нови Сад-повремено, долазило је до прекида у достави резултата узрокованих техничким тешкоћама у преносу података. Резултати мерења амбијенталног еквивалента дозе из 2017. године су такође блиски вредностима из претходних година. Минимална вредност јачине амбијенталног еквивалента дозе у наведеном периоду износи 73 nSv/h и измерена је на метеоролошким станицама у Нишу (IV квартал) и на Палићу (I квартал), док је максимална вредност од 100 nSv/h измерена у Пироту (I и II квартал).

Табела 61 Резултати мерења јачине амбијенталног еквивалента дозе ТЛ дозиметрима у периоду 2017.-2018. година¹⁰³

Место	Локација	Период излагања	Јачина амбијенталног еквивалента дозе (nSv/h)	Период излагања	Јачина амбијенталног еквивалента дозе (nSv/h)	Период излагања	Јачина амбијенталног еквивалента дозе (nSv/h)	Период излагања	Јачина амбијенталног еквивалента дозе (nSv/h)
Београд	Метеоролошка станица - Зелено брдо	01.02.2017.-03.05.2017.	93	03.05.2017.01.08.2017.	88	01.08.2017.30.10.2017.	88	30.10.2017.31.01.2018.	90
		31.01.-26.04.	78	26.04.2018.26.07.2018.	82	26.07.2018.02.11.2018.	80	02.11.2018.01.02.2019.	105
Винча	Институт Винча	27.01.2017.-03.05.2017.	87	03.05.2017.02.08.2017.	92	02.08.2017.01.11.2017.	92	01.11.2017.31.01.2018.	87
		31.01.-26.04.	78	26.04.2018.06.08.2018.	90	06.08.2018.02.11.2018.	80	02.11.2018.31.01.2019.	116
Голубац	Приватан посед (двориште)	20.01.2017.-25.04.2017.	79	25.04.2017.28.07.2017.	84	28.07.2017.26.10.2017.	74	26.10.2017.-24.01.2018.	83
		24.01.-25.04.	69	25.04.2018.27.07.2018.	81	27.07.2018.25.10.2018.	69	25.10.2018.23.01.2019.	111
Зајечар	Метеоролошка станица	20.01.2017.-25.04.2017.	75	25.04.2017.28.07.2017.	80	28.07.2017.26.10.2017.	79	26.10.2017.-24.01.2018.	74
		24.01.-25.04.	64	25.04.2018.31.07.2018.	73	31.07.2018.02.11.2018.	71	02.11.2018.31.01.2019.	106
Кладово	У кругу дома здравља	20.01.2017.-25.04.2017.	88	25.04.2017.28.07.2017.	80	28.07.2017.26.10.2017.	83	26.10.2017.-24.01.2018.	79
		24.01.-25.04.	73	25.04.2018.27.07.2018.	76	27.07.2018.25.10.2018.	79	25.10.2018.23.01.2019.	93
Крагујевац	Водовод, село Грошница	30.01.2017.-26.04.2017.	82	26.04.2017.31.07.2017.	82	31.07.2017.31.10.2017.	82	31.10.2017.-29.01.2018.	79
		29.01.-04.05.	70	04.05.2018.03.08.2018.	78	03.08.2018.30.10.2018.	76	30.10.2018.-04.02.2019.	103
Краљево	Водоторањ, улица Ђуре Ђаковића 4	20.01.2017.06.05.2017.	94	06.05.2017.09.08.2017.	92	09.08.2017.04.11.2017.	91	04.11.2017.03.02.2018.	92
		03.02.2018.30.04.2018.	82	30.04.2018.03.08.2018.	96	03.08.2018.30.10.2018.	80	30.10.2018.-04.02.2019.	112

¹⁰³ Извори: Извештаји о нивоу излагања становништва јонизујућем зрачењу из животне средине у Републици Србији у 2017. и 2018. години, Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије, Београд, јул 2018. године;

Лазаревац	Приватан посед (двориште)	30.01.2017.-26.04.2017.	92	26.04.2017.31.07.2017.	95	31.07.2017.01.11.2017.	94	01.11.2017.-29.01.2018.	89
		29.01.-04.05.	79	04.05.2018.02.08.2018.	92	03.08.2018.01.11.2018.	83	01.11.2018.-04.02.2019.	127
Ниш	Метеоролошка станица	30.01.2017.-25.04.2017.	78	25.04.2017.31.07.2017.	77	31.07.2017.31.10.2017.	82	31.10.2017.-30.01.2018.	73
		30.01.-03.05.	67	03.05.2018.31.07.2018.	80	31.07.2018.02.11.2018.	71	02.11.2018.-01.02.2019.	96
Нови Сад	Метеоролошка станица, Римски шанчеви	17.02.2017.-23.05.2017.	83	23.05.2017.09.08.2017.	80	09.08.2017.22.11.2017.	83	22.11.2017.-29.01.2018.	80
		29.01.2018.04.05.2018.	70	04.05.2018.04.08.2018.	77	04.08.2018.05.11.2018.	76	05.11.2018.-04.02.2019.	92
Обреновац	Приватни посед (двориште)	30.01.2017.-04.05.2017.	95	04.05.2017.06.08.2017.		06.08.2017.-31.10.2017.	97	31.10.2017.-29.01.2018.	97
		29.01.2018.01.05.2018.	82	01.05.2018.25.07.2018.	93	25.07.2018.31.10.2018.	85	31.10.2018.-01.02.2019.	105
Палић	Метеоролошка станица	24.01.2017.-12.05.2017.	73	12.05.2017.09.08.2017.	80	09.08.2017.06.11.2017.	80	06.11.2017.-07.02.2018.	81
		07.02.-04.05.	68	04.05.2018.04.08.2018.	68	04.08.2018.05.11.2018.	72	05.11.2018.-04.02.2019.	105
Пирот	Приватан стан	25.01.2017.-05.05.2017.	100	05.05.2017.09.08.2017.	100	09.08.2017.01.11.2017.	94	01.11.2017.-30.01.2018.	88
		30.01.-03.05.	67	03.05.2018.31.07.2018.	80	31.07.2018.02.11.2018.	102	02.11.2018.-01.02.2019.	142
Прахово	Приватан посед (двориште)	20.01.2017.-25.04.2017.	83	25.04.2017.28.07.2017.	84	28.07.2017.26.10.2017.	83	26.10.2017.-24.01.2018.	83
		24.01.-25.04.	73	25.04.2018.27.07.2018.	85	27.07.2018.25.10.2018.	74	25.10.2018.-23.01.2019.	111
Сремска Митровица	Приватан посед (двориште)	19.01.2017.-03.05.2017.	88	03.05.2017.26.07.2017.	84	26.07.2017.30.10.2017.	87	30.10.2017.-26.01.2018.	85
		26.01.-02.05.	78	02.05.2018.29.07.2018.	85	29.07.2018.29.10.2018.	77	29.10.2018.-28.01.2019.	114
Ужице	Болница Крчагово	03.02.-30.04.	68	30.04.2018.03.08.2018.	75	03.08.2018.01.11.2018.	79	01.11.2018.-01.02.2019.	100

0:365

Вредност јачине амбијенталног еквивалента дозе гама зрачења у ваздуху кретала се током 2018. године у интервалу од 78 nSv/h у Кладову до 186 nSv/h у Врању, са средњим годишњим вредностима од 117 nSv/h у Винчи, 100 nSv/h у Кладову, 121 nSv/h у Новом Саду, 115 nSv/h на Палићу, 119

nSv/h на Златибору, 112 nSv/h у Нишу, 139 nSv/h у Врању, 126 nSv/h у Косовској Митровици.

Вредност јачине амбијенталног еквивалентна дозе гама зрачења у ваздуху, мерена ТЛ дозиметрима на 16 мерних места у Србији, кретала се у интервалу од минималне

просечне вредности од 64 nSv/h измерене у Зајечару до максималне просечне вредности од 142 nSv/h измерене у Пироту.

4.4.2. Испитивање садржаја радионуклида у ваздуху

Сакупљање узорак ваздуха за испитивање садржаја радионуклида врши се у Београду (Зелено Брдо), Винчи, Суботици (Палић), Нишу, Златибору, Зајечару и Врању. Узорци се сакупљају континуално у току 24 h, сваког дана помоћу система за узорковање ваздуха, на висини 1m изнад тла. Проток ваздуха је у интервалу 30-35 m³ /h, на мерној станици Палић 25 m³ /h. Ваздух се просисава кроз филтер папир ефикасности 80 % на слободно наталожену прашину, на висини 1m изнад тла.

Гамаспектрометријска анализа композитних месечних узорак ваздуха на свим мерним станицама показује присуство

произведених радионуклида и радионуклида природног порекла, ¹³⁷Cs, ⁷Be и ²¹⁰Pb у веома ниским концентрацијама. Активност произведеног радионуклида ¹³⁷Cs се кретала од границе детекције до 10 μBq/m³, колико је измерено у Нишу у узорку из марта 2018. године. Дистрибуција активности космогеног радионуклида ⁷Be има сезонски карактер, односно активност ⁷Be достиже максималне вредности у летњим месецима (мај - август), док је у зимском периоду активност ⁷Be нижа. Други детектовани природни радионуклид ²¹⁰Pb, такође показује изразито сезонске варијације, са већим вредностима измереним у другој половини године, док су ниже вредности измерене током зимског и пролећног периода.

4.4.2.1. Испитивање садржаја радионуклида у чврстим и течним падавинама

Узорци чврстих и течних падавина сакупљају се свакодневно, континуирано у току 24 часа у Београду (Зелено Брдо), Винчи, Суботици (Палићу), Новом Саду, Нишу, Зајечару, Крагујевцу, Златибору и Врању. Колектори падавина постављени су на висини од 1 m изнад некултивисане травнате површине.

У већини месечних узорак чврстих и течних падавина, није детектовано присуство произведеног радионуклида ¹³⁷Cs. Највиша вредност активности ¹³⁷Cs измерена је у узорку падавина са Златибора из фебруара (0,7 Bq/m²). Такође у чврстим и течним падавинама детектовано је присуство космогеног радионуклида ⁷Be, чија је максимална вредност концентрације од 370 Bq/m² измерена у узорку са Палића из јуна.

4.4.2.2. Испитивање садржаја радионуклида у површинским водама и речном седименту

Узорци површинских вода сакупљају се свакодневно из Дунава код Бездана, Земунa, Винче и Прахова, Саве код Сремске

Митровице и Београда, Нишаве код Пирота, Тисе код Кањиже, Тимока код Књажевца и Дрине код Лознице. Узорци речног

седимента сакупљају се два пута годишње са дна река из којих се сакупљају узорци површинских вода.

У анализираним узорцима површинских вода присутна радиоактивност потиче од природних радионуклида ^{226}Ra и ^{232}Th . Вредности измерених активности су за ред величине мање од вредности изведених концентрација у води за пиће (табела 5.1) које су прописане Правилником о границама садржаја радионуклида у води за пиће, животним намирницама, сточној храни, лековима, предметима опште употребе, грађевинском материјалу и другој роби која се ставља у промет („Службени гласник РС“, број 36/2018). Активност дугоживећег произведеног радионуклида ^{137}Cs је у свим узорцима испод границе детекције. Концентрација ^{90}Sr је у анализираним узорцима била испод границе детекције, док је концентрација ^3H била испод границе детекције или на нивоу веома ниских вредности (2,8 Bq/l) у односу на параметарску вредност за воду за пиће (100 Bq/l).

4.4.2.3. Испитивање садржаја радионуклида у води за пиће

Узорци воде за пиће сакупљају се свакодневно из водовода који снабдева водом насеља са више од 100 000 становника. У 2018. години узорци воде за пиће сакупљани су у Београду, Нишу, Суботици, Крагујевцу, Чачку, Краљеву и Лесковцу.

Измерене концентрације укупне алфа и укупне бета активности у води за пиће у седам градова у Србији који су обухваћени програмом мониторинга радиоактивности се крећу у опсегу од 0,018 до 0,078 Bq/l за укупну алфа активност, док су за укупну бета активност све вредности испод границе детекције (< 0,3

У узорцима речних седимената садржај радионуклида вештачког порекла ^{137}Cs се креће од 0,38 Bq/kg (Дунав- Прахово у периоду јануар - март 2018) до 17,0 Bq/kg (Дунав – Бездан, јануар-март 2018). Детектована активност ^{137}Cs потиче од преостале контаминације проузроковане нуклеарним акцидентом у Чернобиљу 1986. године и може се уочити тренд стагнације или опадања концентрације активности цезијума у речном седименту у односу на претходну годину. У осталим узорцима речног седимента овај антропогени радионуклид се детектује у траговима и вредности специфичне активности су мање од 1,8 Bq/kg. Специфичне активности природних радионуклида у узорцима речног седимента крећу се у следећим интервалима вредности: ^{226}Ra (< 4 Bq/kg – 36,3 Bq/kg), ^{232}Th (3,4 Bq/kg – 44,0 Bq/kg), ^{40}K (218 Bq/kg – 592 Bq/kg) и ^{238}U (<28 Bq/kg – 52 Bq/kg) и налазе се у границама уобичајених вредности за седимент и земљиште нашег региона. Стронцијум-90, ^{90}Sr , је детектован у узорку речног седимента Дунава, узоркованог на Бездану за период октобар - децембар 2018.године. Измерена вредност стронцијума у овом узорку је 0,64 Bq/kg

Bq/l). Измерене активности алфа и бета емитера су далеко испод граничних вредности за воду за пиће које износе 0,1 Bq/l за укупну алфа активност и 1 Bq/l за укупну бета активност. Садржај трицијума ^3H и стронцијума ^{90}Sr у испитиваним узорцима вода је такође близак границама детекције и ове активности су далеко испод изведених концентрација. Резултати гамаспектрометријске анализе су указале на присуство природних радионуклида (^{226}Ra , ^{232}Th) и вештачког радионуклида ^{137}Cs . Природни радионуклиди су присутни у веома ниским концентрацијама и знатно испод изведених концентрација, док је ^{137}Cs у два узорка био изнад границе детекције.

4.4.3. Квалитет хране

Систем надзора над безбедношћу хране у нашој земљи регулисан је Законом о безбедности хране („Службени гласник РС“, бр. 41/09 и 17/2019). Према овом закону Министарство здравља је преко Републичке санитарне инспекције надлежно за надзор над безбедношћу 13 група намирница: почетне и прелазне формуле за одојчад, храна за одојчад, храна за особе на дијети за мршављење, храна за посебне медицинске намене, храна за особе интолерантне на глутен, замене за со за људску употребу, додаци исхрани, соли за људску исхрану и производњу намирница, адитиви, ароме, ензимски препарати за прехранбене производе, помоћна средства у производњи прехранбених производа и три групе флашираних вода (природне минералне воде, природне изворске воде и стоне воде). Институт за јавно здравље Србије „Др Милан Јовановић Батут“ прикупља годишње податке о испитивањима ових намирница од надлежних института/завода за јавно здравље.

Када су у питању остале групе намирница, надлежност за надзор над безбедношћу припада Министарству пољопривреде и заштите животне средине преко републичких пољопривредних и ветеринарских инспектора. Лабораторијска испитивања ових животних намирница обављају се у већем броју лабораторија, а између осталог и у лабораторијама института/завода за јавно здравље.

Микробиолошка и хемијска контаминација хране представља ризик за настанак болести преносивих храном. Показало се да дуг пут хране од примарне производње до крајњег корисника, као и индустријски начин обраде и припреме готове хране за велики број људи погодује настанку секундарне контаминације хране, расту и размножавању бактерија узрочника болести преносивим храном. Ови микроорганизми најчешће оштећују дигестивни систем али могу да оштете и друге органе.

Штетне опасне материје могу да доспеју у храну и као последица загађења животне средине. Савремени процеси производње хране подразумевају и употребу великог броја хемијских препарата. Мале дозе великог броја одређених хемијских елемената и њихових једињена у дугом периоду могу имати негативан ефекат на људско здравље. Садржај хранљивих састојака хране који не одговара декларисаном, може довести потрошача у заблуду у погледу својстава и намене производа и угрозити његово здравље.

ЗАКОНСКА ОСНОВА : Закон о безбедности хране Сл. гласник РС број 41/09 и 17/2019

НАДЗОР НАД ЗДРАВСТВЕНОМ БЕЗБЕДНОШЋУ ХРАНЕ: Завод за јавно здравље Краљево прикупио је и обрадио податке о контроли здравствене безбедности хране на територији Рашког управног округа (Град Краљево и општине Рашка и Врњачка Бања и Град Нови Пазар и општина Тутин).

МЕТОДОЛОГИЈА: У току 2018.године прикупљени су подаци о здравственој безбедности хране појединственој методологији.

У оквиру контроле микробиолошке исправности хране прикупљени су подаци о броју прегледаних и броју неисправних узорака због налаза *Listeria monocytogenes*, *Salmonella*, *Enterobacteriaceae*, *E. Coli*, Коагулаза позитивне стафилококе, Квасци и плесни и повећаног броја микроорганизама.

У оквиру контроле физичко-хемијске неисправности хране, прикупљени су подаци о броју прегледаних узорака и броју неисправних узорака у погледу органолептичких својстава, састава,

садржаја тешких метала и металоида, пестицида, адитива и микотоксин.

Табела 62 Број контролисаних узорака хране у периоду 2016.-2018. година¹⁰⁴

Порекло узорка	Година	Број контролисаних узорака	% контролисаних узорака
Домаћа производња	2016.	1.297	99,7
	2017.	1.398	98,87
	2018.	1.388	99,56
Контрола увоза	2016.	4	0,3
	2017.	16	1,13
	2018.	6	0,43
Укупно	2016.	1.301	100
	2017.	1.414	100
	2018.	1.394	100

0:369

Табела 63 Микробиолошка и физичко-хемијска неисправност узорака хране у периоду 2016.-2018. година¹⁰⁵

Врста анализа	Година	Број контролисаних узорака	Број неисправних узорака	% неисправних узорака
Микробиолошка анализа (критеријум безбедности хране и хигијене процеса)	2016.	1.124	6	0,5
	2017.	1.197	9	0,75
	2018.	1.193	11	0,92
Физичко-хемијска анализа	2016.	491	2	0,4
	2017.	582	4	0,69
	2018.	545	3	0,55

¹⁰⁴ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017. и 2018. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018. и 2019. година.

¹⁰⁵ Извори: Анализе здравственог стања становништва дела Рашког округа који је у надлежности Завода за јавно здравље Краљево за 2016., 2017. и 2018. годину“, ЗЈЗ Краљево, Краљево, 2017., 2018. и 2019. година.

4.4.4. Управљање отпадом

Јавно комунално предузеће „Бањско зеленило и чистоћа“, Врњачка Бања у чијој је надлежности збрињавање отпада тренутно примењује методе засноване углавном на неселективном сакупљању отпада, његовом транспорту и одлагању на сметлиште

које је несанитарног карактера. Типичан систем управљања отпадом на подручју општине Врњачка Бања је представљен на следећој шеми.

Табела 64 Шематски приказ техничког аспекта постојећег система за управљање отпадом са главним недостацима

Технички аспект					
Сакупљање			Транспорт	Одлагање	
Селективно сакупљање се не примењује осим за пет амбалажу и папир	Просечна покривеност услугама је 95%	Релативно мали проценат отпада се одваја за рециклирање	На сметлишту се транспортују максималне количине отпада јер је минимално издвајање на извору	Одлагање се врши на несанитарном сметлишту	Не постоје други начини збрињавања осим одлагања

0:370

Поред комуналног, ЈКП „Бањско зеленило и чистоћа“ прикупља и остале врсте неопасног отпада. Активности које сачињавају постојеће системе управљања отпадом, као и код већине комуналних предузећа на територији Републике Србије су сведене на оне основне, и то прикупљање отпада, његов транспорт и одлагање на одлагалишта. Збрињавање отпада, на подручју општине није једина делатност ЈКП „Бањско зеленило и чистоћа“. Остале активности су: комунална хигијена јавних и зелених површина, одржавање и управљање јавним, зеленим и заштићеним површинама.

Након вишегодишњих активности Скупштина општине Врњачка Бања Одлуком о усвајању Споразума о заједничком вршењу послова управљања комуналним отпадом “Регион Краљево” („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр.4/16), а такође и

остала градска и општинска Већа и седнице Скупштине града и општина потписница усвојила су Споразум о заједничком вршењу послова управљања комуналним отпадом „Регион Краљево“, којим је на општи начин утврђена проблематика заједничког регионалног вршења послова управљања комуналним отпадом, уз сагласност потписница Споразума града Краљева и општина: Врњачка Бања, Трстеник, Рашка и Параћин тако и на седницама осталих градских и општинских Већа и седницама Скупштине града и општина.

Одлуком о усвајању Уговора о оснивању Друштва са ограниченом одговорношћу за управљање чврстим отпадом на територијама града Краљево и општина Врњачка Бања, Параћин, Рашка и Трстеник („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр.21/16) Скупштина општине Врњачка Бања усвојила је Уговор о оснивању друштва с ограниченом одговорношћу за управљање чврстим

отпадом на територијама града Краљево и општина Врњачка Бања, Параћин, Рашка, Трстеник са пословним именом Регионални центар за управљање комуналним отпадом „Регион Краљево“ ДОО, предложен од стране Координационог одбора за управљање комуналним отпадом, учесница Споразума: град Краљево, општина Врњачка Бања, Трстеник, Параћин и Рашка. Дана 26.10.2016. године регистровано је привредно друштво Регионални центар за управљање комуналним отпадом „Регион Краљево“ ДОО у Привредном суду и АПР-у. Оснивањем наведеног друштва испуњен је услов за добијање донације Владе Француске.

Дана 22.02.2017. године закључен је Уговор о пословно-техничкој сарадњи у реализацији пројекта израде пројектно-техничке документације за потребе заједничког вршења послова управљања комуналним отпадом “Регион Краљево” између привредног друштва SEURECA, реализатора истраживања и потписница Споразума о заједничком вршењу послова управљања комуналним отпадом “Регион Краљево”, града Краљево, општина Врњачка Бања, општина Трстеник, општина Параћин и општина Рашка, корисника резултата истраживања. Уговором Реализатор

4.4.5. Квалитет отпадних вода¹⁰⁶

Канализациона мрежа изграђена је само у насељу Врњачка Бања (прикључено преко 70% објеката) и у деловима насеља Врњци и Руђинци (куда је прошао главни колектор). Остала села на територији општине имају углавном септичке јаме, осим насеља Подунавци (локална канализациона мрежа недовољног капацитета и неодговарајућег квалитета и пречника цеви) и Новог Села (започета изградња канализационе мреже). Немогућност

истраживања је обавезан да за Кориснике резултата истраживања, реализује израде студија, планова и техничке документације, и то: Претходне студије оправданости са генералним пројектом, Регионалног плана управљања отпадом, Студије оправданости са идејним пројектом, Студије о процени утицаја на животну средину пројекта Регионалног центра, што је дефинисано Пројектним задатком, а који је саставни део Уговора, као и обавезе око усвајања докумената, финансирања и извршења послова који су у надлежности града Краљева, и то дела послова везаних за гео техничка испитивања земљишта на локацији будућег регионалног центра.

Започела је сарадња између изабране француске пројектантске куће SEURECA и Радног тима за регионално управљање отпадом “Регион Краљево” око израде наведене пројектно-техничке документације. У току су активности око избора локације будућег регионалног центра. Град Краљево је прихватио обавезу Уговором са друштвом SEURECA да финансира израду Елабората о гео техничком испитивању земљишта на локацији регионалног центра.

0:37

квалитетног сагледавања стања постојеће канализационе мреже отежава непостојање катастра подземних инсталација (за поједине цевоводе се не знају ни коте), непознавање стања цевовода за канализацију отпадних вода, неодговарајуће прикључење корисника са доста дивљих прикључака, непостојање мерења унутар система, прикључења евакуатора кишних вода на појединим локалитетима итд. Проблем чини још сложенијим непостојање постројења за

¹⁰⁶ Општина Врњачка Бања, Стратегија одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023 („Сл. лист Општине Врњачка Бања“, бр. 6/2013 и 2/2015 – измене и допуне), Врњачка Бања, 2013. године.

пречишћавање отпадних вода, тако да се главним колектором отпадне воде одводе у лагуну поред корита Западне Мораве у којој се не врши никакав предтретман (велика еколошка опасност).

Посебан проблем представља неизграђеност кишне канализације, која практично не постоји ни у општинском центру

Врњачка Бања (осим неколико локалитета урађених без усвојених концепта интегралне заштите). Постојећи систем атмосферске канализације у Врњачкој Бањи је запуштен и ради на принципу да се сва пала вода, најкраћим путем одведе до природних реципијената-речних токова Врњачке и Липовачке реке који пролазе кроз град.

Табела 65 Водоснабдевање и испуштање отпадних вода у периоду 2006-2018. године

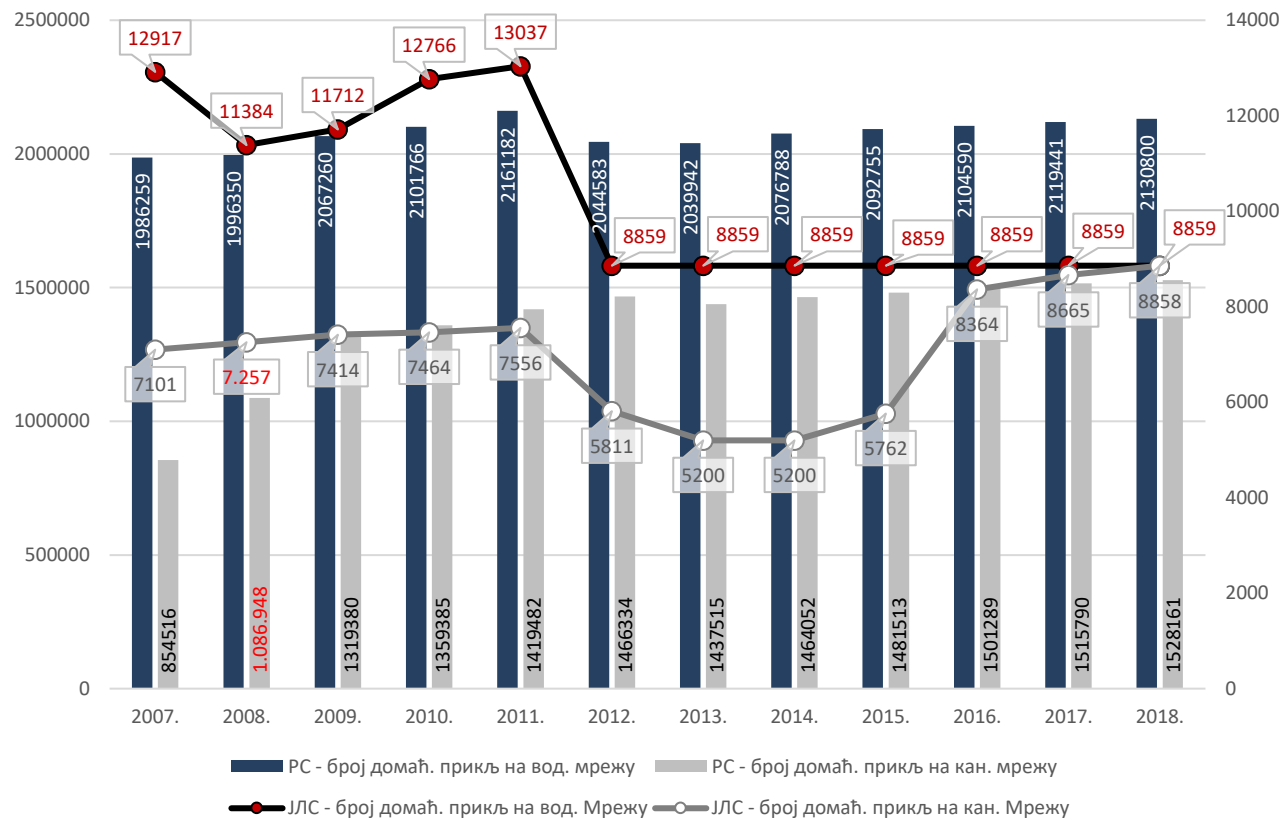
		Укупне захваћене воде, хиљ. м ³	Испоручене воде за пиће, хиљ.м ³	Укупне испуштене отпадне воде, хиљ.м ³	Испуштене отпадне воде у СООВ, хиљ.м ³	Пречишћене отпадне воде, хиљ.м ³	Укупна дужина водоводне мреже, km	Укупна дужина канализ. мреже, km
2006.	Република Србија	711023	495356	363112		72002	39401	14757
	Врњачка Бања	2418	2080	1274		-	461	28

		Укупне захваћене воде, хиљ. м ³	Испоручене воде за пиће, хиљ.м ³	Укупне испуштене отпадне воде, хиљ.м ³	Испуштене отпадне воде у СООВ, хиљ.м ³	Пречишћене отпадне воде, хиљ.м ³	Бр. домаћ. прикљ. на вод. мрежу	Бр. домаћ. прикљ. на канализац. мрежу
2007.	Република Србија	708496	507103	380300		54938	1986259	854516
	Врњачка Бања	2535	1586	14446		-	12917	7101
2008.	Република Србија	674301	475875	375552		48126	1996350	7.257
	Врњачка Бања	2612	2232	1966		-	11384	1.086.948
2009.	Република Србија	684725	483501	365027	339852	51051	2067260	1319380
	Врњачка Бања	3393	2425	2137	1017	-	11712	7414
2010.	Република Србија	666867	470399	351666	327580	48011	2101766	1359385
	Врњачка Бања	4661	2479	2183	1086	-	12766	7464
2011.	Република Србија	672737	457119	357936	334864	52971	2161182	1419482
	Врњачка Бања	5738	3122	2415	1099	-	13037	7556
2012.	Република Србија	681245	455038	433257	309949	48672	2044583	1466334
	Врњачка Бања	5655	2615	2464	1103	-	8859	5811
2013.	Република Србија	657720	451632	431080	302573	49786	2039942	1437515
	Врњачка Бања	4152	2447	2313	1103	-	8859	5200
2014.	Република Србија	627242	412912	397751	295681	46424	2076788	1464052
	Врњачка Бања	4017	2340	2163	570	-	8859	5200
2015.	Република Србија	644805	423195	408107	295543	45126	2092755	1481513
	Врњачка Бања	3354	2567	2384	737	-	8859	5762
2016.	Република Србија	634255	408072	393269	283216	47244	2104590	1501289
	Врњачка Бања	3654	2492	2343	10001	-	8859	8364
2017	Република Србија	659489	425210	409046	294090	49326	2119441	1515790

		Укупне захваћене воде, хиљ. м³	Испоручене воде за пиће, хиљ.м³	Укупне испуштене отпадне воде, хиљ.м³	Испуштене отпадне воде у СООВ, хиљ.м³	Пречишћене отпадне воде, хиљ.м³	Бр. домаћ. прикљ. на вод. мрежу	Бр. домаћ. прикљ. на канализац. мрежу
2018.	Врњачка Бања	3449	2487	2338	999	-	8859	8665
	Република Србија	653894	424246	403746	292682	48779	2130800	1528161
	Врњачка Бања	3552	2323	2186	953	-	8859	8858

График 32 Испуштање отпадних вода у периоду 2006-2018. године

4.5. Урбани дизајн општине Врњачка Бања

4.5.1. Саобраћај

Територија општине Врњачка Бања покривена је мрежом путева чију структуру чине:

- Део државног пута IА реда :

Државни пут бр.4: Државна граница са Босном и Херцеговином (гранични прелаз Котроман)-Ужице- Чачак- Краљево- Крушевац-Појате веза са државним путем број 1)

- Државни пут II реда бр.162 : Врњци-Ботурићи-Брус-Разбојна
- Локални путеви

Табела 66 Саобраћајна инфраструктура¹⁰⁷

Путна инфраструктура	Укупно	Савремени коловоз	Државни путеви I реда (магистрални)		Државни путеви II реда (регионални)		Општински путеви (локални)	
			свега	Савремени коловоз	свега	савремени коловоз	свега	савремени коловоз
Република Србија	43.967,0	28.899,3	3.889,9	3.859,5	10.040,2	9.108,8	30.036,9	15.931
Рашки област	2.959,8	1.411,3	281,4	281,4	450,4	390,3	2.228	739,6
Врњачка Бања	288,8	271,4	15,3	15,3	58,8	45,6	214,7	210,5

Дужина путева општине Врњачка Бања износи 288,9km. Са савременим коловозом је 93,98% путне мреже, што је значајно изнад нивоа републичког просека који износи 65,8%, за разлику од 2003. године кад је учешће савремених коловоза у Врњачкој Бањи износило око 63% и на приближно истом нивоу републичког просека. Када се анализира удео државних путева 2. реда и локалних путева са

савременим коловозом у укупној дужини државних путева 2. реда и локалних путева, тада је ниво општине значајно нижи од просека Србије и Рашког округа.

Један од показатеља развијености путне мреже је број становника по километру пута. Према том показатељу на 1 km пута у

¹⁰⁷ Извор: "Општине и региони у Републици Србији, 2019.", Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2019. године;

Врњачкој Бањи долази 90,52 становника, док је у Србији 158,81 становника на 1 km пута у 2018. години.

Преко општине Врњачка Бања планирано је да прође нов ауто-пут Е-761: Појате (Е-75) - Крушевац - Краљево - Чачак - Ужице - Сјеница - Црна Гора.

4.5.2. Јавна расвета¹⁰⁸

На подручју Општине, јавна расвета се налази уз локалне и некатегорисане путеве и улице у насељима и у парковској зони Врњачке Бање. Међутим, структура јавне расвете је неповољна, јер још увек у великом проценту улице, како у самој Врњачкој Бањи, тако и у околним селима, нису довољно осветљене, према савременим захтевима.

Осим овога, на многим деоницама, светиљке и инсталације су старе, што чешће доводи до кварова и лошег осветљења, а коришћење живиних извора светлости, који су у Европи готово избачени из употребе, а процентуално су најзаступљеније на територији наше општине, доводи до високих рачуна за утрошену електричну енергију и повећава трошкове одржавања.

Када је реч о паркирању, број места није довољан да подмири потребе у току летњег периода када је врхунац туристичке сезоне и када се у Врњачкој Бањи одржавају манифестације које привлаче велики број посетилаца.

Што се приступачности јавних објеката тиче, сви јавни објекти имају могућност моторног приступа до улаза у објекте (кола хитне помоћи, противпожарна кола и сл.).

Како би се превазишли ови проблеми и смањили сви трошкови везани за јавну расвету Општина Врњачка Бања тренутно реализује пројекат којим ће се:

- заменити светиљке са живиним изворима светлости новим светиљкама са натријумовим изворима високог притиска, метал-халогеним или светиљкама са LED изворима светлости;
- реконструисати поједине деонице јавне расвете;

0:375

¹⁰⁸ Општинска стамбена агенција општине Врњачка Бања, Програм одржавања, заштите, развоја и управљања општинским и некатегорисаним путевима и улицама и изградња и реконструкција јавне расвете на подручју Општине Врњачка Бања за 2018. годину, Врњачка Бања, 2018. године

4.5.3. Спортска инфраструктура

Врњачка Бања се последњих година значајно определила за развој спортског туризма па је све више оних гостију који у Врњачку Бању долазе на спортске припреме, спортске игре, рекреацију и сл. Врњачка Бања има све услове за развој спортског туризма и спортске медицине. Ту је, пре свега, значајан број спортиста, значајан број учесника у физичком васпитању и значајан број учесника у спортској рекреацији и терапији у Врњачкој Бањи. Затим, изузетно повољан балнеоклиматолошки фактор минералне воде, клима, рељеф, паркови, шуме, здрава храна, развијена служба физикалне медицине, кабинет за спортску медицину са медицинским особљем и лекарима специјалистима за спортску медицину, сарадња са катедрама за спортску медицину и функционалну терапију, сарадња са спортским клубовима и спортистима, квалитетни спортски терени за припреме и могућност смештаја великог броја спортских екипа у комфорне угоститељске и туристичке објекте.

Најзначајнији објекат је Спортска хала „Врњачка Бања“ која испуњава услове за многе спортове као што су: кошарка, одбојка, рукомет, борилачки спортови, стони тенис, мали фудбал, боди билдинг... Спортска хала у Врњачкој Бањи налази се у непосредној близини аутобуске станице. Свечано је отворена у мају 2008. године и представља најквалитетнији спортски објекат у Врњачкој Бањи који за циљ има употпуњавање туристичке и спортске понуде ове дестинације и отварање врата Врњачке Бање према спортском туризму. Хала представља мултифункционални објекат погодан за организовање спортских манифестација, утакмица, припрема, тренинга и кампова, као и различитих културно забавних догађаја. Састоји се из велике сале површине 1.400 м², мале сале за борилачке спортове, теретане, амбуланте, као и четири велике и четири мале свлационице, свлационица за судије и делегате.

Капацитет хале је 1.300 седећих места. Поред овога у хали се налази и бифе за освежење посетилаца.

Финансијска подршка Министарства државне управе и локалне самоуправе, у износу од 11,5 милиона динара, одобрена је пројекту општине Врњачка Бања за унапређење спортске инфраструктуре. Пројекат обухвата сређивање фудбалског терена у Врњцима и то уградњу система заливања, изградњу трибина и свлационица. Улагањем у спортску инфраструктуру, локална самоуправа жели да обезбеди најбоље услове за припреме домаћих али и страних спортиста.

Неколико отворених терена за мале спортове (Стадион малих спортова „Коцка“) лоцирани у самом центру Бање, пружају идеалне услове за бављење малим фудбалом, кошарком и рукометом уз могућност закупа терена у вечерњим сатима. Ови терени представљају једне од најстаријих спортских терена у Врњачкој Бањи. Изграђени су 50-их година 20. века као шљакасти терени за рукомет и кошарку, а у наредним деценијама су ови терени асфалтирани, а сада је постављен и тартан. Ови терени заузимају култно место у историји Бањског спорта. На њима је формиран кошаркашки клуб „Гоч“ као и рукометни клуб „Гоч“. Током претходних година дограђене су трибине, свлационице и ресторан за спортисте. Терени су осветљени рефлекторима.

Ски стаза представља значајну туристичку понуду Врњачке Бање у зимском периоду. Ски лифт се налази на планини Гоч удаљеној 12 километара од центра Врњачке Бање. До њега се долази асфалтираним обележеним путем. Пружа одличне услове за рекреативно бављење скијањем и за организовање скијашких такмичења. Током зиме ово скијалиште користи велики број

Врњчана и организованих група и гостију Врњачке Бање. У близини ски стазе налазе се објекти за смештај и освежење скијаша. Постоји могућност организованог превоза минибусом од центра Врњачке Бање до ски стазе и назад.

Олимпијски базен изграђен је 1960. године и налази се у близини минералног извора Снежник. Овај објекат представља значајну туристичку понуду Врњачке Бање током летње сезоне. Током лета то је омиљено састајалиште младих који у врелим летњим данима освежење налазе управо на њему. Састоји се из комплекса од два базена од којих је један дечији, а други олимпијских димензија 25x50m и дубине од 1,20m - 2,20m. Поред базена постоји и пословни објекат са свлационицама, амбулантом и спасилачком службом, а такође постоји и услужни објекат где гости базена могу да се освеже.

Ове 2022. године свечано је отворен и Аква парк „Рај“, највећи у Србији и региону. Посетиоцима је на располагању богат

4.5.4. Јавне површине

Једна од великих предности Врњачке Бање је свакако у томе што она поседује око 60ha површине без саобраћаја, од чега више од половине припада Централном врњачком парку.

Пројекат Врњачког парка утемељен је још средином 19-ог века и од тада до дана данашњег непрестано се ради на његовом уређењу и унапређењу. Многи светски стручњаци учествовали су у уређењу врњачког парка, доприносили су својим идејама и методима и били део тима састављеног од више генерација и великог броја људи из различитих временских периода.

садржај: велики базен са таласима, лења река дужине од скоро 0,5km, гусарски брод у дечијем базену са тобоганима, групе адреналинских тобогана итд. Обзиром да је замишљен тако да омогућава целодневни одмор, па се у оквиру овог комплекса налазе и продавнице, сувенирнице, ресторани, пивнице и сл.

Затворени базени у склопу врњачких хотела пружају одличне могућности упражњавања ватерпола и пливања током читаве године док у летњој сезони велики Олимпијски базен представља спортски објекат где се најрадије окупљају деца, омладина и гости Врњачке Бање.

За све оне који више воле реку и спортски риболов уређене су Подунавачке баре (10 km) на Западној Морави где се и одржавају велика спортска такмичења. Такође постоје и идеални услови за бављење ловом у уређеном ловишту на Гочу.

Почеци на којима леже темељи данашњег Врњачког парка, датирају у 1888. годину, о чему имамо сведочанства у виду сачуваних фотографија. Из тадашњег парка састављеног од неколико кратких и испреплетаних стаза за шетњу, једне цветне ронделе и травњака, временом се изродио данашњи парк дужи од 2km. У парку се налазе и вештачка стена, терени за тенис, јапански врт и римски извор. Врњачки парк проглашен је за споменик природе и стављен под заштиту државе.

5. ОРГАНИЗАЦИЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

Органи Општине Врњачка Бања су: Скупштина општине, Председник општине и Општинско веће. Ради остваривања послова из надлежности општине образована је Општинска управа у складу са најбољим праксом, а ради ефикасног рада органа. Унутрашње организационе јединице Општинске управе су¹⁰⁹:

- Одсек за послове органа општине,
- Одсек за буџет и финансије,
- Одсек за локалну пореску администрацију,
- Одсек за локални економски развој и инвестиције,
- Одсек за урбанизам, еколошке, имовинско правне и стамбене послове,
- Одсек за општу управу,
- Одсек за привреду и друштвене делатности,
- Одсек за инспекцијске послове.

Одсек за послове органа општине обавља послове који се односе на: Стручне, саветодавне, организационе и административно-техничке послове за потребе Скупштине општине, Председника општине и Општинског већа и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

Одсек за буџет и финансије обавља послове који се односе на: Израду нацрта буџета општине уз поштовање система

јединствене буџетске класификације укључујући и програмску; Припрема нацрте аката којим се утврђују стопе изворних прихода, као и начин и мерила за одређивање висине локалних такси и накнада и других изворних локалних прихода; организовање јавне расправе и друге облике учешћа јавности у поступку припреме нацрта аката локалних изворних прихода. Одсек обавља и послове који се односе на: рачуноводствено-књиговодствене послове месних заједница и њихово материјално-финансијско пословање; врши послове ликвидатуре у области борачко инвалидске заштите и породилског одсуства, контролу усклађености новчаних докумената у вези са пословима из своје надлежности. Обавља нормативне и управне послове из изворног делокруга, преузете и поверене послове посебним законом, стручне и административно-техничке послове за органе локалне самоуправе за области из надлежности овог Одсека и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

Одсек за локалну пореску администрацију обавља послове који се односе на: Пријем, обраду, контролу и унос података из пореских пријава; доношење решења о утврђивању обавеза по основу локалних јавних прихода за које није прописано да их сам порески обвезник утврђује; евидентирање утврђене пореске обавезе у пореском књиговодству локалне пореске администрације,

¹⁰⁹ Одлука о организацији Општинске управе општине Врњачка Бања („Службени лист општине Врњачка Бања“, број 27/2016),

у складу са прописима; наплату и контролу свих изворних локалних јавних прихода који обухватају порез на имовину правних и физичких лица, накнаде које се односе на градско грађевинско земљиште, комуналну таксу, боравишну таксу и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

Одсек за локални економски развој и инвестиције Обавља послове који се односе на: Управљање процесом израде и реализације пројеката и програма од интереса за општину Врњачка Бања, пружању информација и техничке помоћи правним лицима при реализацији пројеката, државних субвенција и кредита. Ради на стварању базе података, праћењу анализирању и давању извештаја о стању и кретању привредних активности на територији општине, и даје пројекције будућих кретања и предлаже стратегије за даљи развој успостављања контаката и стара се о привлачењу нових инвеститора у општину, врши стручне, административне, техничке и друге послове на вођењу, координирању и сервисирању послова из области економског развоја општине, ради обезбеђивања додатних финансијских средстава при изради пројектних предлога за доступне инвестиционе фондове за јавна предузећа и јавне установе чији је оснивач општина Врњачка Бања, информисање месних заједница на територији општине Врњачка Бања о инвестиционим фондовима, израду пројектних предлога за потребе месних заједница и пружање стручне помоћи у реализацији истих, информациону подршку пројектима, учествовање у припреми и имплементацији стратешких планова и програма, промоцију инвестиционих потенцијала општине Врњачка Бања, одржавање постојећих, привлачење нових и ширење локалних пословних активности, сарадњу и координацију активности са министарствима, републичким и локалним институцијама и установама, усмеравање потенцијалних инвеститора везано за добијање потребне документације од Општинске управе и институција јединице

локалне самоуправе. Врши послове који се односе на организацију послова везаних за јавне набавке и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

Одсек за урбанизам, еколошке, имовинско правне и стамбене послове обавља послове који се односе на: Планирање и уређење простора, изградњу објеката, непосредно спровођење законских прописа и општих аката Скупштине општине, припрему и израду нормативно-правних аката из надлежности Одсека, припремање плана и програма и вођење поступка до коначног усвајања просторних и урбанистичких планова, спровођење урбанистичких и просторних планова, потврђивање урбанистичких пројеката парцелације, препарцелације и исправке граница парцела. Организује послове обједињене процедуре, врши распоред послова у обједињеној процедури, израђује локацијске услове и издаје информацију о локацији, прибављање услова за пројектовање и прикључење на комуналну инфраструктуру; прибављање других посебних услова од јавних предузећа, привредних друштава и установа имаоца јавних овлашћења, неопходних за израду локацијских услова зависно од намене објекта; давање обавештења о намени простора и могућности општина по захтевима странака; Врши послове организовања, усмеравања и спровођења послова на заштити животне средине, праћењу стања из ове области и предлагању одговарајућих мера у складу са законом, реализацију израде и имплементацију Локалног еколошког акционог плана, одлучивање о потреби израде процене утицаја на животну средину, одлучивање о давању сагласности на студију о процени утицаја, давање мишљења о потреби израде стратешке процене утицаја на животну средину, давање сагласности на извештај о стратешкој процени, издавање интегрисане дозволе и ревизија интегрисане дозволе, припрему предлога коришћења средстава остварених од накнаде за унапређење и заштиту животне

средине из надлежности Општине, одређене послове из области рударско геолошких истраживања и експлоатације неметаличних минералних сировина и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

Одсек за општу управу обавља послове који се односе на: Организацију управе: организацију и метод рада Општинске управе, спровођење прописа о управи и канцеларијском пословању, организацију и рад писарнице и архиве за органе Општине, пријем поднесака, оверу преписа, потписа и рукописа, решавање у управним стварима о грађанским стањима, вођење матичних књига и евиденција о држављанству, вођење и ажурирање бирачког списка, радне односе и израду радних верзија општих аката из области радних односа запослених у Општинској управи, стручно оспособљавање и материјално-техничко опремање Општинске управе, функционисање информатике у Општинској управи, аутоматску обраду података, предлагање и предузимање мера за повећање ефикасности и ефективности информационог система, формирање и ажурирање база података, израђује и реализује планове обуке и усавршавања из области Општинске управе и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

У оквиру наведеног Одсека, за вршење одређених послова из надлежности Општинске управе и ради стварања услова да се ти послови обављају ефикасније и ближе месту становања и рада грађана образују се месне канцеларије за следећа подручја:

1. Месна канцеларија Грачац, за насељена места Грачац, Отроци, Вранеши и Вукушица;
2. Месна канцеларија Ново Село, за насељена места Ново Село, Рсавци и Подунавци
3. Месна канцеларија Врњци, за насељена места Врњци, Штулац, Руђинци, Станишинци и Гоч;

Месна канцеларија обавља одређене послове из надлежности Општинске управе који се односе на: вођење матичних књига, вођење евиденције о држављанству, оверу потписа, преписа и рукописа, пријем поднесака, послове комуналних редара и друге послове из надлежности Општинске управе које у складу са законом и Статутом, на предлог начелника Општинске управе актом одреди Општинско веће. Месне канцеларије врше одређене послове за месне заједнице у Општини, које им повере посебним одлукама органи локалне и месне самоуправе.

Одсек за привреду и друштвене делатности обавља послове који се односе на: Старање о укупном привредном развоју општине; обављање управних и стручних послова у области привреде; подстицање и старање о развоју туризма, старих заната, пољопривреде и осталих привредних грана; обављање послова категоризације туристичких објеката у складу са законом; израда годишњег програма развоја пољопривреде и руралног развоја; израду годишњег програма заштите, уређења и коришћења пољопривредног земљишта у државној својини; израду општих и оперативних планова заштите од елементарних непогода; извештавање о пољопривредној производњи (сетва, жетва, јесењи радови); подстицање предузетништва, малих и средњих предузећа у складу са законом и одлукама Скупштине општине; Управне и стручне послове у непосредном спровођењу закона и других прописа који су поверени општини у остваривању права грађана у области социјалне заштите, друштвене бриге о деци и омладини, предшколског, основног и средњег образовања и васпитања, ученичког и студентског стандарда, културе, спорта, борачко инвалидске заштите, решава у другостепеном поступку у области социјалне заштите (на решења Центра за социјални рад). Координира радом интер-ресорне комисије. Обавља послове Општинске управе који се односе на оснивање установа и организација у области предшколског васпитања и образовања,

основног образовања и васпитања, културе, физичке културе, спорта дечије и социјалне заштите, примарне здравствене заштите, прати њихово функционисање, врши надзор над њиховим радом, организује вршење послова у вези са заштитом културних добара, подстицање развоја културно-уметничког аматеризма и стара се о обезбеђивању услова за рад музеја, библиотеке и других установа културе чији је општина оснивач. Прати и организује остваривање ученичких и студентских права. Обавља одређене послове из области енергетске ефикасности, саобраћаја и путне привреде, заштите од ерозије и регулације водотокова, послове који се односе на праћење, уређење, развој и обављање комуналних делатности, врши надзор над усклађеношћу са Законом и одлукама Скупштине општине и применом Програма и других аката јавних комуналних и других предузећа и друге послове утврђене законом и другим прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.

Одсек за инспекцијске послове обавља послове који се односе на: Послове инспекцијског надзора, вршење контроле и налагању мера у складу са важећим законима из области планирања и изградње, комуналних делатности, саобраћаја, туризма, заштите животне средине, образовања и васпитања и спорта, као и у складу са Законом о инспекцијском надзору који прописује опште улове и поступак вршења инспекцијског надзора и важећим одлукама Скупштине општине; праћење стања, предлагање мера и надзор над применом закона и подзаконских аката из области заштите животне средине, поступања са отпадним материјама, заштити од нејонизујућих зрачења, заштити природе, заштити од буке, поступању са хемикалијама, управљању отпадом и о процени утицаја на животну средину; доношење решења и налагање мера у области заштите животне средине и праћење њиховог спровођења; праћење стања, предлагања мера и инспекцијски надзор над законитошћу рада правних лица које обављају комуналну делатност и инспекцијски

надзор над поступањем предузетника и грађана у погледу придржавања закона, других прописа и општих аката; надзор у области уређивања и одржавања објеката и јавних површина; јавну хигијену, надзор над уређењем Општине, јавних зелених површина, функционисањем јавне расвете, снабдевања насеља водом и одвођења отпадних вода, снабдевања електричном и топлотном енергијом, изношењем и депоновање смећа, сахрањивањем, одржавањем гробаља, рада кафилерија; надзор над вршењем димничарских услуга; надзор над обављањем делатности пијаца; надзор над одржавањем чистоће јавних површина, над раскопавањем улица и других јавних површина и друге послове комуналне хигијене; праћење стања, предлагање мера и инспекцијски надзор над извршавањем закона и других прописа на одржавању, заштити, изградњи и реконструкцији локалних и некатегорисаних путева; надзор над применом општинских одлука у којима се регулише саобраћај; надзор над вршењем истовара и утовара робе из моторних возила; праћење стања, предлагање мера и инспекцијски надзор над законитошћу у обављању друмског локалног превоза и то: ванлинијског превоза путника, линијског и ванлинијског превоза ствари, превоза за сопствене потребе лица и ствари и ауто-такси превоза; праћење стања, предлагање мера и инспекцијског надзора над радом установа у области предшколског васпитања и образовања, основног и средњег образовања; извршење извршних или коначних решења из делокруга Општинске управе и друге послове утврђене законом и другим

прописима из ових области по налогу начелника Општинске управе и Председника општине.¹¹⁰

0:382

¹¹⁰ Правилник о организацији и систематизацији радних места у Општинској управи општине Врњачка Бања (Општинско веће Општине Врњачка Бања број: 020-274/16 од 28.12.2016.године)

6. АНАЛИЗА ТУРИСТИЧКОГ ПОТЕНЦИЈАЛА ПЛАНИНЕ ГОЧ¹¹¹

6.1. Природне и друштвене основе

6.1.1. Географски положај

Планина Гоч се налази 200 km јужно од Београда и припада групи севернокопаоничких планина, а пружа се на територији три општине – Врњачка Бања, Краљево и Александровац. Њени најлепши делови су удаљени свега 12 km од центра највећег бањског туристичког места Србије - Врњачке Бање, 31 km од центра Краљево и 39 km од центра Александровца. Највиши врх Гоча је Љуктен, који достиже висину од 1.216 мнв. Нетакнута шумска пространства, извори, језеро Селиште, видиковци који се пружају на стотине километара, села, људи, неодољиви предели и пејзажи чине ову планину исувише посебном да би била обична. До Гоча се стиже за само 20 минута вожње живописним асфалтним путем из Врњачке Бање, а са Крста-1123 m надморске висине пружа се невероватан поглед на питому долину Западне Мораве, Гледићке планине, Ртањ, обронке Равне планине, Жељина и Копаоника.

6.1.2. Геолошке карактеристике

Брдско планинско подручје Гоча заузима северни део масива Гоч-Жељин-Столови и у морфолошком погледу припада категорији високих и средњих планина. У геолошкој грађи третираног подручја највећу заступљеност имају стене палеозојске старости, а затим следе формације кенозојске старости, док творевине мезозојске старости захватају најмању површину. По морфоструктурној подели старе Југославије, третирано подручје

Посебном лепотом плене и Вуково брдо и Гарешница, као и Дobre воде са бројним изворима и бистрим планинским поточићима, као што су: Симиња стругара, Бела река, сливова река Загрже, Расине, Жарачке, Преровске, Гвоздачке и Лопатнице су веома богати чистом бистром водом у којој живе ракови и риба пастрмка.

Захваљујући веома добром географском положају, изузетно очуваној еколошкој средини, вредним руралним амбијенталним целинама, Гоч, данас, представља планину са једним од највећих туристичких потенцијала у Србији.

0:383

налази се између западног и централног дубинског разлома, а што указује да се планина Гоч налази у зони унутрашњих Динарида.

Денудација, односно спирање и одношење слабо везаног материјала у речним сливовима, који припадају Гочу, представља доминантан процес, о чему сведоче заобљене северне падине Гоча. Због свог изгледа оне су у народу познате као „косе“ и пружају се

¹¹¹ Подаци који се тичу природних карактеристика преузети су План генералне регулације предела "Гоч", за део "Гоча" који припада територији општине Врњачка Бања, урађен од стране ЈП Дирекције за планирање и изградњу општине Врњачка Бања („Сл. лист Општине Врњачка Бања“, бр. 18/09).

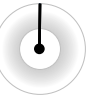
паралелно правцем југозапад-североисток. Поједини ерозивни облици настали су и ерозијом тла. У највећој мери су то бразде, најмањи ерозивни облици заступљени на читавом планинском делу где је шумска вегетација ређа. Највише их има на оним падинама где је на неконтролисано искрченим шумским просторима уследила интензивна изградња кућа и викенд насеља. Ови облици су приметни на стрмијим површинама, нпр. у долинама периодичних токова. Вододерине су заступљене знатно ређе, јер шумска вегетација спречава интензивније продубљивање бразди. Многе долине периодичних токова са великим падовима (северна страна Гоча), имају изглед јаруга, најизраженијих облика интензивне ерозије тла, знатне дубине и мале ширине.

6.1.3. Хидрографија

Водни потенцијал овог подручја један је од најважнијих ресурса. Услед повољних хидрогеолошких, педолошких, вегетационих и климатских карактеристика на подручју Гоча развијена је разграната хидрографска мрежа. Геолошка грађа са преовлађујућим палеозојским шкриљцима и серпентинитима указује да на овом подручју не би требало да има подземних вода. Међутим, велики број извора, чесми и бунара потврђује велико богатство у подземним водама. Овај парадокс објашњава се присуством палеозојских мермера. Они се по северним падинама Гоча појављују у виду веома малих, али многобројних сегмената, али испод топографске површине има их много више. Интензивна тектоника условила је наглашену испуцалост ових стена. Раздрузаност мермера омогућила је константну циркулацију вода у подземљу. Храњење издани обавља се инфилтрацијом падавина и површинских токова на местима где мермери фрагментарно избијају на површину.

У погледу изградње на највећем делу третиране територије не постоје значајнији инжењерско-геолошки и други процеси, који би битније утицали на локацију и начин, односно технологију изградње. Свакако је неопходно обратити пажњу на стрмије падине и контактне зоне различитих геолошких састава. Неопходно је извршити детаљнија истраживања са аспекта микросеизмике и инжењерске геологије код већих инвестиционих радова, док се индивидуални и други нижи објекти могу градити без посебних истраживања, изузев на изразито стрмим теренима.

Дакле, јавља се велики број извора, посебно у вишим пределима. Као најзначајнија, издваја се Врњачка река (15км), која настаје од Шљиварског потока и Бадњевачке реке, а које извиру на падинама Гоча. Значајне су такође и Новоселска река, настала од Гочке реке и Шућурског потока, Загржа, као лева притока Расине са сливом од 23 km², Грачачка река, настала спајањем Амбарске и Палешке реке, Липовачка река, лева притока Врњачке реке, Стубличка, Каменичка река и Кривача. Поред ових водотокова, постоје бројне мање и веће речице и потоци, који употпуњују хидрографску слику овог краја. Све реке су бујичног карактера, односно након отапања снега и повећане количине падавина јавља се вишеструко повећање протикања.

6.1.4. Клима

Ово подручје карактерише умерено-континентална клима. Шумовита брда не дозвољавају нагле промене температуре. Продори хладног континенталног ваздуха из северних и североисточних делова Европе најчешћи су и најинтензивнији у овом климатском подреону.

Температура има особину да опада са порастом надморске висине и то сваких 100 м за 0,6°C. Јул је најтоплији месец са 19,5°C, али у просеку сваке четврте године август је топлији од јула. Јануар је најхладнији и једини месец са негативном средњом месечном температуром (-0,6°C). Међутим горњи делови подручја имају негативне средње месечне температуре и у фебруару и у децембру. Температурни прелаз од зиме ка лету нешто је спорији него што је температурни прелаз од лета ка зими. Јесен је топлија од пролећа, а

6.1.5. Биљни свет

Комплекси квалитетних шума са падина Гоча припадају шумском комплексу Гоч-Жељин-Копаник. На овом подручју заступљен је климарегионални појас букових и буково-јелових шума. Треба истаћи, да шуме букве и јеле чине на Гочу моћни појас. На овом простору јављају се, у виду тзв. азоналне шумске вегетације брдског и планинског подручја, ксеромезофилне шуме китњака и цера. Ове шуме чине прелаз између климатоналне шуме и најнижег климарегионалног појаса, а условљене су орографски, едафски и орографско-едафски. Јављају се на надморским висинама од 400-800 м.н.в.

Шуме овог простора су по пореклу високе (семене), изданацке или ниске (настале вегетативним путем) и вештачки

средњи јесењи месец, октобар, топлији је од средњег пролећног месеца, априла. Период са средњим месечним температурама већим од 10°C траје од априла до октобра, док су вредности температуре ваздуха од маја до септембра изнад 15°C.

Најдуже трајање сунчевог сјаја је у јулу и августу, а најкраће у децембру и јануару. Средњи притисак ваздуха је у летњим месецима готово једнак и креће се око вредности средњег годишњег притиска који износи 990 милибара. У пролећним месецима се смањује до 985,6 милибара, док се у јесен повећава нешто изнад просечног. У току зиме вредност средњег притиска ваздуха износи 993,2 милибара. Ветровитих дана има у фебруару, марту и априлу, док их је у осталим месецима знатно мање. Велики број дана у години је без ветрова.

подигнуте састојине. Високе шуме преовлађују на овом простору - чине преко половине површине шума. Један од главних задатака је превођење ниских шума у високе, због бољих особина високих шума. На највећем делу површина ових шума изводе се прореде, као мере неге. Поред прореда, велики значај имају и друге узгојне мере: мелиорације, пошумљавање, окопавање и прашење, осветљавање, чишћење итд. На мањем делу површина изводе се тзв. сече обнављања. Што се тиче очуваности шума, највише је очуваних шума, затим разређених, а учешће девастираних шима је незнатно. Мере неге и заштите су од пресудног значаја за будуће стање и квалитет шума. Посебно треба истаћи, велики значај ових мера у вештачки подигнутим састојинама, због њихове мање

биолошке стабилности и веће угрожености биотичким и абиотичким факторима.

6.1.6. Пољопривредно земљиште

У структури пољопривредног земљишта најраспрострањеније су површине под ливадама и пашњацима, а нешто мање има ораница, башта, воћњака и винограда. Сиромашнија педолошка подлога утиче да се на ораницама и у баштама гаји крмно биље и поврће (најчешће кртоласто – кромпир и шаргарепа). Крајњи је утисак да се оранице ипак превише користе за производњу сточне хране. Коришћење ливада и пашњака крајње је екстензивно и ове врсте се врло често налазе на земљишту, које по свом квалитету заслужује бољу примену. Велике резерве и

могућности леже у сточарској производњи подручја, али за сада су врло лоше искоришћени услови, нарочито за овчарство. Педолошки састав, климатски услови и очувана природна средина погодују развоју различитих видова пољопривредне производње (ревитализацији сточарства и изградња мањих капацитета виших фаза прераде, динамизацији ратарства, воћарства и повртларства, изградњи мањих система за наводњавање), при чему ће главни акценат бити на производњи здраве хране.

0:386

6.1.7. Животињски свет

На овом простору регистровано је 317 врста инсеката, од којих се чак 57 врста убраја у ретке и угрожене на националном и међународном нивоу. Осим тога, забележено је 129 врста птица, од којих многе имају статус од националног значаја. Ту је и 27 врста сисара, од којих посебну вредност има видра, која је законом заштићена као природна реткост.

На подручју Гоча јављају се следеће врсте дивљачи: јелен, срнећа дивљач, дивља свиња, куна, зец, фазан, шумска шљука, дивљи голуб, јазавац, вук, лисица, дивља мачка, сврака, сива врана, твор, хермелин, ласица, орао, јастреб, соко, птице певачице и детлић.

6.1.8. Демографија

Кретање становништва на територији општина којима припада планина Гоч, поред апсолутног смањења становништва, карактеришу три основне детерминанте: механички прилив, негативни природни прираштај и демографско пражњење брдско-планинског подручја.

Период од 1948. године до 2012. године карактерише позитиван тренд. Међутим, у последњим декадама 1971-1981. и 1991-2012. године општине којима припада Гоч бележе смањење стопе прираста укупног становништва. Последњих година се бележи и апсолутни пад броја становника.

6.1.9. Саобраћај и комуникације

Гоч је од београдског аеродрома „Никола Тесла“ удаљен око 200 km, док је онај ближи у Нишу удаљен око 115 km. Битно је истаћи да близина аеродрома омогућава лакшу повезаност регије са емитивним тржиштима. Потребно је такође на овом месту напоменути да се на територији општине Краљево налази цивилни аеродром „Морава“ чија је реконструкција у току. Аеродром је идеално лоциран, не само за околне градове (Краљево, Чачак, Горњи Милановац и Крагујевац), већ и за Крушевац (70 km), Ужице (80 km), Јагодину (80 km) и Нови Пазар (110 km). Градски центри који гравитирају аеродрому су уједно и велики индустријски центри.

Обзиром да је Гоч смештен у централној Србији, то му је омогућило да друмски буде лако доступан из свих крајева земље,

било из Суботице или Ниша, Ужица или Зајечара. До Гоча воде мноштво друмских и регионалних путева којима се без проблема стиже до планине Гоч. Приступачност Гоча огледа се у добро одржаваној инфраструктури путева, као и чињеници да се налази у непосредној близини више већих градова Републике Србије. Када је реч о друмском саобраћају важно је истаћи и да је у плану да се у 2018. години отпочне са изградом Ауто-пута Појате-Прељина (Моравског коридора) који ће спојити два ауто-пута, Коридор 10 и Коридор 11, повезујући Крушевац, Ћићевац, Трстеник, Краљево, као и Чачак, преко којег ће та саобраћајница, наставком изградње Коридора 11 и градњом ауто-пута Београд-Сарајево, бити даље повезана са Пожегом, односно Ужицем.

0:387

6.2. Инвентаризација и оцена туристичког потенцијала планине Гоч

6.2.1. Туристички промет подручја планине Гоч

Највећи број посета и ноћења на подручју планине Гоч остварује општина Врњачка Бања, туристичко место I категорије, која ове 2018. године прославља јубилеј 150 година организованог бављења туризмом. У 2017. години Врњачку Бању посетило је 212.546 гостију који су остварили 688.442 ноћења (од тога 174.957 домаћих гостију остварило је 589.449 ноћења, док је 37.589 страних

гостију остварило 98.993). Број гостију и ноћења из године у годину константно расту са изузетком 2014. године када је и општина Врњачка Бања била захваћена катастрофалном поплавом – првом у низу које су те године погодиле Републику Србију (2012: 139.842-503.134, 2013: 158.146-599.411, 2014: 147.555-483.104, 2015: 179.873-567.985, 2016: 206.499-684.245).¹¹²

¹¹² Статистички подаци броја и структуре гостију и броја и структуре ноћења Општинске управе Општине Врњачка Бања – Одсека за привреду и друштвене делатности, 2018. године.

6.2.2. Туристичка смештајна понуда

Од општина које се налазе на подручју планине Гоч, општина Врњачка Бања располаже са највећим смештајним капацитетом од преко 15.000 лежаја, од којих се око 4.500 налази у хотелима, пансионима и апартманским насељима, 850 лежаја је у здравственом центру и око 10.000 у домаћој радиности (који нису сви категорисани). У Врњачкој Бањи се налазе хотели високе категорије који у својим садржајима имају покривене базене, конгресне дворане и спортске садржаје.

Када је реч о смештајним капацитетима који се налазе на планини Гоч, постојећи смештајни капацитети у хотелу „Бели извор“, „Гочанки“, „Хоризонт“, ресторану „Бреме“, кућама за одмор, школском објекту и вишенаменском објекту који гради Др Зоран Стевановић у непосредној близини ски стазе "Крст", су ресурси који се могу користити за смештај и боравак посетилаца. Данас, нажалост, многи објекти не раде јер их власници затварају због

6.2.3. Атракције

Савремени човек је заборавио на предности којом ризница природе утиче на добро здравље и како га треба неговати у садејству са природом. Гоч је несумњиво једна од најбогатијих дестинација у том смислу.

Здравље је највеће богатство које човек има. Оно је неговано вековима и као традиција преношена са колена на колена. Крепки стогодишњаци Србије били су права слика тог доказа. Данас, у брзом темпу живота, та слика и важност су негде загуљени. Потребно је то богатство природе и прошлости афирмисати и указати на његову

непрофитабилности. Интегрисање са животном средином села пружа сигурност гостима.

Могућа је адаптација села Гоч у туристички смештај са десетак кућа и посебним програмом здравља кроз едукацију, исхрану, шетњу и рекреативне активности, програмима који су намењене афирмацији и принципима здравог живота, као превентивним али и за опоравак после болести. На Гочу такође постоји напуштени стари школски објекат који је грађен 40-тих година прошлог века уз помоћ житеља села Гоч и тадашњег учитеља Жике Стојковића, рођеног брата познатог барда нашег глумишта, Данила-Бате Стојковића, чије име носи амфитеатар у Врњачкој Бањи.

Отварањем објекта Удружења „Гочки круг“ на Гочу, створени су услови да се образује и Информативни центар који би требало да садржи податке о приватном смештају и туристичким активностима.

вредност као мудрог начина живота. То ће уједно усмерити данашњу популацију на културу превентиве и много више бриге да се сачува здравље, а не да се лечи. Врло значајан фактор у привлачењу туриста на Гочу представља висок квалитет животне средине, што, такође, игра важну улогу у квалитету живота локалног становништва. Преко 2/3 површине Гоча покривено је неком врстом специфичног предела и пејзажа, што нам даје за право да се демонстрира и подржи концепт „зеленог туризма“ кроз развој, оперативност и промоцију туризма, од чега ће корист имати локална привреда, као и заштита и унапређење животне средине. Програм

је комплементаран здравственој понуди Врњачке Бање, чини је атрактивнијом и савременијом. Циљ је афирмисати традиционалну Србију и сачувану мудрост кроз рурални програм Гоча, и на тај начин проширити туристичку понуду Врњачке Бање.

Нетакнута шумска пространства, извори, језеро Селиште, видиковци који се пружају на стотине километара, села, људи, неодољиви предели и пејзажи чине планину Гоч исувише посебном да би била обична. До Гоча се стиже (за само 20 минута вожње) живописним асфалтним путем из Врњачке Бање, а са Крста-1123 m надморске висине пружа се невероватан поглед на питому долину Западне Мораве, Гледићке планине, Ртањ, обронке Равне планине, Жељина и Копаоника. Посебном лепотом плене и Вуково брдо и Гарешница, као и Добре воде са бројним изворима и бистрим планинским поточићима, као што су: Симина стругара, Бела река, сливови река Загрже, Расине, Жарачке, Преровске, Гвоздачке и

Лопатнице су веома богати чистом бистром водом у којој живе ракови и риба пастрмка. Захваљујући веома добром географском положају, изузетно очуваној еколошкој средини, вредним руралним амбијенталним целинама, Гоч данас представља планину са једним од највећих туристичких потенцијала у Србији. Гоч има веома чист и здрав ваздух и воду, па се може сматрати правим отвореним санаторијумом под небом - ваздушном бањом. Ова планина је као што је већ наведено у претходном делу 2.2. богата великим површинама гочког бора, хрста китњака, племенитих четинара, јелове и букове шуме, а и једно је од ретких станишта боровнице, дивљих јагода, купина, малина, на стотине врста лековитог биља, јестивих гљива, шумске плантаже сремуса и др. Поред изузетне флоре и на овом месту треба поново нагласити да је и разноврсна фауна богатство ове планине. Богато је станиште птица певачица, орлова, гавранова, дивљих голубова, јаребица, инсеката, пчела, лептира и др, а од дивљачи заступљен је зец, срна, дивља свиња, вук, лисица и др.

7. SWOT АНАЛИЗА

Пре издвајања приоритета важно је да општина сагледа своје могућности у датим околностима. SWOT анализа помаже да се сагледају унутрашње снаге и слабости за решавање проблема, а које спољашње прилике и претње могу да утичу на остварење циља. SWOT је енглеска скраћеница од речи: снага (*strengths*), слабости (*weaknesses*), могућности, прилике (*opportunities*) и претње или изазови (*threats* или *challenges*).

SWOT анализа може бити користан алат и након издвајања приоритета, где помаже у процени најпогоднијих интервенција за решавање одабраних проблема.

7.1. Општа анализа

0:390

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Повољан географски положај– Лековити и здравствени фактори– Високо образовани стручњаци– Богати природни ресурси (шуме, воде, природна богатства-туристички потенцијали)– Еколошки чиста средина– Повољни услови за рехабилитационе центре– Раст приватног сектора	<ul style="list-style-type: none">– Лоша путна и комунална инфраструктура у руралном подручју општине– Лоша демографска структура сеоског становништва– Низак стандард и мала куповна моћ становништва (просечна примања су испод републичког просека)– Недовољна међуопштинска сарадња– Поремећен систем вредности и недостатак друштвене одговорности
Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Програмска, едукативна и финансијска подршка домаћих и страних донатора (ресорна министарства, међународне организације, ИПА фондови итд.)– Чланство Србије у ЕУ– Равномеран регионални развој– Могућност привлачења средст. из фондова ЕУ– Коришћење јевтиних и алтернативних извора енергије у привреди и пољопривреди– Увођење нових технологија и стандарда квалитета– Распоживост сировина за производњу биомасе	<ul style="list-style-type: none">– Проблеми са законском регулативом (неефикасна процедура усвајања закона, неусклађеност старих и нових закона, неусклађеност закона и праксе, лоша примена закона као последица неинформисаности и честих промена итд.)– Центрилизација – заостајање провинције у односу на велике градове– Уређење својине– Високи стандарди ЕУ– Недостатак мреже међународних путева– Недовољно развијена железница– Миграција становништва из села у градове

<ul style="list-style-type: none"> – Могућност коришћења шумских плодова и лековитог биља – Развој спортско-рекреативног и руралног туризма – Уштеда електричне и топлотне енергије кроз примену програма енергетске ефикасности 	<ul style="list-style-type: none"> – Бржа прилагодљивост других региона – Изражена сезоналност – Недовољна повезаност са туристичком понудом околних дестинација – Недовољна препознатљивост на иностраном тржишном сегменту
---	--

7.2. Становништво

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> – Релативно очуване вредности патријархалне породице коју карактеришу солидарност и осећај заједништва 	<ul style="list-style-type: none"> – Депопулација и негативан природни прираштај – Старење локалног становништва и повећање ризика од сиромаштва
Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> – Мере Владе РС за повећање наталитета – Мере Општине за повећање наталитета 	<ul style="list-style-type: none"> – Растући трошкови живота – Пораст броја азиланата – „Нови“ стилови живота (хомосексуалност, „продужена младост“)

0:39

7.3. Јавно здравље

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> – Квалитетан и стручан образовни кадар – Постојање Центра за социјални рад – Развијена примарна и секундарна мрежа здравствене заштите – Развијена грађанска иницијатива и организације цивилног сектора – Развијен омладински активизам 	<ul style="list-style-type: none"> – Недовољно развијене услуге социјалне заштите, – Непостојање услуге „помоћ у кући“ – Недовољна информисаност о својим правима – Недовољни финансијски ресурси за развијање дефинисаних услуга социјалне заштите у складу са потребама грађана – Недостатак неопходне инфраструктуре (архитектонске баријере у многим институцијама) – Недовољни социо-економски капацитети породице – Висока и неизбалансирана стопа незапослености – Урушене традиционалне вредности породице – Одлив младих образованих кадрова – Оптерећеност незаразним болестима (дијабетес, кардио-васкуларне болести, гојазност)

Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Регулатива ЕУ,– Закон о социјалној заштити– Стратегија за смањење сиромаштва– Пренете надлежности са републичког на локални ниво власти– Иницијатива за отварање медицинског факултета– Домаћи и страни фондови– Асоцијација ЦСР на нивоу РС	<ul style="list-style-type: none">– Законска регулатива– Висок степен зависности удружења грађана од буџетских средстава за реализацију пројеката– Ризик од социјалне сегрегације

7.4. Институције и људски ресурси

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Смањење броја незапослених– Повећање броја запослених	<ul style="list-style-type: none">– Недостатак просторних капацитета за реализацију активности у области социјалне заштите и здравства – недовољни просторни капацитети Центра за социјални рад, Дома здравља (нарочито у руралним подручјима), Црвеног крста итд.– Постојеће социјалне и здравствене услуге не прелазе минимум прописан законом– Недовољно развијен цивилни сектор који се бави заштитом људских права, нарочито родном равноправношћу, заштитом права Рома, деце и младих, жена
Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">– Дуално образовање– успостављање поверења на регионалном нивоу и подизање угледа Републике Србије у региону	<ul style="list-style-type: none">– растућа нетолеранција и друштвена подељеност;

7.5. Тржиште рада

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">- Регионални туристички центар- Спремност незапослених да траже запослење- Постојање квалификоване радне снаге	<ul style="list-style-type: none">- Висок удео услужног сектора и сектора трговине са израженом сезоналношћу- Финансијска криза јавних предузећа

<ul style="list-style-type: none"> - Могућности за greenfield и brownfield инвестиције - Делимично комунално опремљена зона индустрије - Постојање природних ресурса који нису искоришћени - Плодно земљиште, шумски комплекси, водени потенцијал, природне лепоте - Потенцијал за бављење органском производњом - Развијен банкарски сектор - Формиран ЛСЗ - Стварање повољног пословног окружења — Ревитализација неуспешно приватизованих предузећа 	<ul style="list-style-type: none"> - Просечна старост становништва износи 43,5 године што је више од 5 година изнад просечне старости Рашке области где износи 38,3 године - Преко 57% незапослених на евиденцији НСЗ имају I, II, или III ССС - Општа тенденција непоштовања уговора о раду, гарантоване цене рада и др. — Одсуство системског приступа приликом претакања нових идеја у реализоване пројекте
<p>Могућности, прилике (спољашњи аспект)</p>	<p>Претње или изазови (спољашњи аспект)</p>
<ul style="list-style-type: none"> - Развијена саобраћајна инфраструктура - Иновативне идеје за нове пословне активности - Потенцијали за унапређење туризма и угоститељства - Увођење стандарда квалитета - Прилив нових директних инвестиција - Модернизација пољопривреде - Проширење пољопривреде производње - Узгој нових култура, органски узгој постојећих - Учествовање у програмима прекограничне сарадње (IPA фондови) - Регионално повезивање - Раст животног стандарда - Развој МСП - Изградња и унапређење регионалне инфраструктуре 	<ul style="list-style-type: none"> - Пад квалитета живота - Слабљење привредне активности - Одлив младих - Конкуренција у основним привредним гранама - Економска криза - Велико учешће младих и лица из категорије теже упошљивих у укупном броју незапослених

0:393

7.6. Урбани развој

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> — Грађевинско земљиште у јавној својини — Наслеђена инфраструктура објеката у јавној функцији — Развијеност путне инфраструктуре 	<ul style="list-style-type: none"> — Изазови финансирања и раст задуживања ЈЛС — Нерационалан интензитет изградње и масовна бесправна изградња у и око урбаних насеља у претходном периоду

<ul style="list-style-type: none">– Електромрежа високе сигурности снабдевања– Становништво живи у насељима са квалитетним или незнатно загађеним ваздухом– Богато културно-историјско наслеђе и културни диверзитет	<ul style="list-style-type: none">– Редуковање зеленила– Недостатак или нелегално изведени водови техничке и комуналне инфраструктуре, прикључена атмосферска канализација у фекалну канализацију– Недостатак или недовољан капацитети инфраструктуре за пешаке, бициклисте и мирујући саобраћај– Лоше стање водне инфраструктуре – велики губици воде у јавним водоводима, неповољно стање канализационе инфраструктуре и веома низак проценат отпадних вода које се пречишћавају– Неодговарајући преовлађујући начин управљања отпада депоновањем и низак степен рециклаже– Пропадање вредних примера типова градске архитектуре– Низак ниво партиципације грађана у процесу урбаног развоја
Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none">- Могућност коришћења предприступне помоћи и фондова ЕУ- Одрживи, „зелени”, инклузивни економски раст, привлачење СДИ, јачање прерађивачке индустрије, hi-tech делатности и кластера МСП у производном и услужном сектору- Императивна заштита јавне својине, јавног интереса, јавних добара, јавног простора ради заштите свих интереса и јавне контроле- Изградња станова у јавној својини намењених закупу по непрофитним/повољним условима	<ul style="list-style-type: none">- Ограничена финансијска средства, недовољна институционална оспособљеност за решавање кључних проблема, бесправна изградња и др.- смањење прилива СДИ због утицаја продужене глобалне кризе проузроковане корона вирусом.- Даље неконтролисано и прекомерно задуживање ЈЛС- Недовољна одговорност у управљању јавном својином (земљиштем, изграђеним фондом, квалитетом средине)- Неразвијени модалитети ЈПП- Рурални развој је редукован на развој пољопривреде, без неопходне подршке за подизање квалитета живота на највећем делу руралног подручја- Недовољни финансијски капацитети комуналних предузећа- Низак степен остваривања регионалних споразума о изградњи депонија

7.7. Становање

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> - Локације/парцеле које могу да се одреде наменски за социјално становање (Дубоки поток,...) - Општинска стамбена агенција која у надлежности врши послове израде планова, њени стручни кадрови - спроведена анализа о потребама циљних група - Локације у власништву општине које се могу користити за изградњу станова односно за колективно становање (изнад виле „Дана“ и Дубоки поток) - релативно добро развијена комунална и саобраћајна инфраструктура на територији целе општине - Документ „Стратегија одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013. – 2023“ - План генералне регулације Врњачке Бање - у појединим селима у којима живи већи број породица постоји јака привреда и еколошка пољопривреда - Могућност Општине да у буџету определи апропријацију за Социјално становање и да донесе одређене Одлуке за „попуњавање“ исте - Могућности општине за откуп сеоских домаћинстава, улагање у реконструкцију објеката и давање на коришћење угроженим категоријама 	<ul style="list-style-type: none"> - непостојање комплетног Регистра локација и објеката у јавној својини - Не постоји буџетска линија у Буџету општине намењена за социјално становање односно спровођење општинске стамбене политике - Недовољан број општинских одлука које се односе на решавање релевантних питања у области становања - Недостатак комуналне инфраструктуре на појединим локацијама које могу бити намењене социјалном становању - неуређена Ромска насеља - нерешено стамбено питање великог броја грађана са недовољним средствима за куповину станова по тржишним условима (запослени у јавном сектору и рањиве групе, особе са инвалидитетом, млади, стручни кадрови) - Не постоји Прихватилиште за збрињавање старих лица - Не постоји Сигурна кућа за збрињавање жена и деце жртве породичног насиља - Плавне зоне и клизишта - Насеља или делови насеља са високим степеном угрожености од буке - Не постоје Прихватилишта за децу и младе у случају социјалног ризика - Непостојање станова за стамбено збрињавање осталих рањивих група - Проблем урушених објеката и угрожене сигурности становништва (социјално угрожених станара) у насељу у Чајкиној улици
Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> - Сеоска домаћинства на продаји - Међународни фондови, остали извори финансирања и трансфери са виших нивоа власти - Повољни банкарски кредити - Програм Европске банке за подршку социјалном становању - Међународна стратегија за Роме 2015-2025 - Програми Комесаријата за избегла и расељена лица - Конкурси, програми и пројекти Министарства за рад, запошљавање, борачка и социјална питања 	<ul style="list-style-type: none"> - Политичко и економско стање у локалној заједници и Републици - промена приоритета и недостатак финансија за стамбену изградњу - Политичка и економско стање у ближем и ширем окружењу - Виша сила (елементарне непогоде, поплаве, клизишта, и сл.) - Промена Законских прописа - Промена осталих околности

<ul style="list-style-type: none"> - Конкурси, програми и пројекти Министарства за демографију и популациону политику - Конкурси, програми и пројекти Министарства омладине и спорта и осталих министарстава који имају надлежност у овој области 	
---	--

7.8. Туристички потенцијал планине Гоч

Снага (унутрашњи аспект)	Слабости (унутрашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> - Повољан географски положај - планина Гоч, шумско-планински комплекс Копаоник, Јастребац, Жељин, Столови - Природно лековити фактор - Природни ресурси – минерални извори, Гоч, ловиште, пространства са лековитим биљем и шумским плодовима - Традиција туризма - Дугогодишњи лидери у бањском и српском туризму - Манифестације - Гостопримство мештана - Културно-историјско наслеђе (аристократске виле) - Људски ресурси (искуство стечено кроз дугу традицију бављења туризмом) - Образовани и искусни кадрови у области туризма, здравства и друге сродне делатности (искусне специјалисте и млади незапослени) - Факултет за хотелијерство и туризам и Угоститељско-туристичка школа 	<ul style="list-style-type: none"> - Недостатак смештајних капацитета који испуњавају европске стандарде - Старо становништво на подручју планине Гоч - Одлив младих - Недостатак пратећих туристичких садржаја - Непостојање/неспровођење стратегије развоја руралног (сеоског) туризма - Недовољна искоришћеност природних потенцијала планине Гоча и реке Западне Мораве
Могућности, прилике (спољашњи аспект)	Претње или изазови (спољашњи аспект)
<ul style="list-style-type: none"> - Развијена саобраћајна инфраструктура - Иновативне идеје за нове пословне активности - Потенцијали за унапређење туризма и угоститељства - Увођење стандарда квалитета - Прилив нових директних инвестиција - Модернизација пољопривреде - Проширење пољопривреде производње - Узгој нових култура, органски узгој постојећих - Учествовање у програмима прекограничне сарадње (IPA фондови) и приступ IPARD средствима - Регионално повезивање - Раст животног стандарда - Развој МСП - Изградња и унапређење регионалне инфраструктуре 	<ul style="list-style-type: none"> - Пад квалитета живота - Слабљење привредне активности - Ниска куповна моћ домаћих гостију - Конкуренција у основним привредним гранама - Лоша економска ситуација у региону - Велико учешће младих и лица из категорије теже упошљивих у укупном броју незапослених

8. УНАПРЕЂЕЊЕ ДОБРОГ УПРАВЉАЊА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

Пројекат „Унапређење доброг управљања на локалном нивоу“ има за циљ да обезбеди подршку локалним самоуправама кроз оснаживање њихових капацитета за развој, усвајање и спровођење принципа доброг управљања (ефикасност, делотворност, транспарентност, одговорност, владавина права, партиципација, једнакост и недискриминација) у свакодневној пракси.

Стална конференција градова и општина спроводи овај четворогодишњи пројекат у оквиру Програма Подршке Владе Швајцарске развоју општина кроз унапређење доброг управљања и социјалне укључености – SwissPRO, који финансира Швајцарска агенција за развој и сарадњу (SDC), а имплементира Канцеларија Уједињених нација за пројектне услуге (UNOPS). Активности програма SwissPRO Влада Швајцарске подржава са укупно 5,8 милиона евра.

Пројекат обухвата следећа два специфична циља:

1. подизање свести и општих капацитета за примену принципа доброг управљања на локалном нивоу и
2. унапређење интеграције принципа доброг управљања у одређеним јавним пословима којима управља локална самоуправа у Републици Србији.

Представници Општине Врњачка Бања, заједно са представницима још 95 локалних самоуправа, потписали су 29.05.2019. године са представницима SwissPRO програма Меморандум о разумевању у области доброг управљања, постављајући тако основе за изградњу капацитета и ресурса и почетак дугорочног процеса утемељивања принципа доброг управљања у рад и функционисање локалних администрација који ће за резултат имати побољшан квалитет пружања услуга за грађане и грађанке.

Меморандум даје оквир сарадње, кроз коју ће програм уз подршку Владе Швајцарске, Министарства државне управе и локалне самоуправе и Сталне конференције градова и општина радити на грађењу капацитета на локалном нивоу како би се принципи доброг управљања примењивали у свакодневном раду, као и на оснаживању постојећих локалних тимова за добро управљање.

У намери да укључи што већи број становника општине у процес планирања буџета и јавних инвестиција, у склопу реализације пројектних активности наведеног пројекта, Општина Врњачка Бања је спровела истраживање јавног мњења путем достављања позива и упитника за предлагање пројеката који ће се финансирати из буџета општине уз месечни рачун за воду. У наставку следи текст позива, упитник и анализа прикупљених података.

ОПШТИНА ВРЊАЧКА БАЊА

Тиче се и тебе!
Укључи се у израду буџета општине Врњачка Бања!
Предложи пројекат!

**ПОЗИВ ЗА ПРЕДЛАГАЊЕ ПРОЈЕКТА КОЈИ ЋЕ СЕ ФИНАНСИРАТИ ИЗ БУЏЕТА
ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА**

Поштовани суграђани,

Општина Врњачка Бања је у процесу **планирања буџета и јавних инвестиција** за период од 2021 до 2023. године. Наша намера је да укључимо све грађане и грађанке општине у процес, путем омогућавања предлагања и избор пројеката који ће бити финансирани јавним средствима.

Користимо ову прилику да Вас позовемо да током периода од 1. Јула до 15. октобра 2020. године предложите пројекте за које сматрате да могу учинити живот у нашој општини квалитетнијим и бољим.

Неопходно је да пројекат који предлагате има утицај на ширу заједницу, односно да повећава квалитет живота већег броја наших суграђана и суграђанки. Такође, може да обухвати изградњу нових или реконструкцију постојећих објеката и инфраструктуре и пројекте од интереса за целу локалну заједницу који представљају скуп других активности (културних, друштвених, итд.), које могу унапредити живот свих нас.

Уз ово обавештење шаљемо Вам и Упитник за предлагање пројеката који можете да попуните и доставите у зграду Општине. Исти упитник можете наћи и у Услужном центру општине Врњачка Бања (Крушевачка 17а, 36210 Врњачка Бања, канцеларија бр.3), као и у свим јавним институцијама, јавним предузећима и свим сеоским/градским месним канцеларијама, где можете и да предате попуњене образце.

Електронску верзију обрасца можете преузети на следећем линку <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/aktuelnosti/javna-rasprava-budzeta> и попуњени образац послати на e-mail predlozi.projekat@vrnjackabanja.gov.rs.

На овај начин, Ваши предлози се могу наћи на листи приоритетних пројеката који ће бити финансирани из буџета Општине у 2021. буџетској години.

Све информације о спроведеном процесу партиципације, предложеним/усвојеним/неусвојеним пројектима и осталим детаљима процеса и израде Нацрта одлуке о буџету Врњачка Бања за 2021. годину се можете информисати на сајту Општине: <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/aktuelnosti/javna-rasprava-budzeta> или путем телефона 036/601-228.

Срдечно,

ОПШТИНА ВРЊАЧКА БАЊА

**УПИТНИК ЗА ПРИКУПЉАЊЕ ИДЕЈА ГРАЂАНА ЗА ФИНАНСИРАЊЕ
ПРОЈЕКТА ИЗ БУЏЕТА ЗА 2021. ГОДИНУ**

Поштовани суграђани,

Општина Врњачка Бања припрема буџет за 2021. годину. Наша жеља је да план финансирања важних пројеката за живот свих грађана Врњачке Бање урадимо заједно са Вама. Уколико имате идеју која би Ваш живот и живот свих наших суграђана учинила квалитетнијим и бољим молимо Вас да попуните овај кратак упитник.

Молим Вас да од представљених 8 пројеката заокружите **три најприоритетнија** из Ваше перспективе:

1. Изградња туристичког садржаја планине Гоц
2. Реконструкција јавне расвете
3. Унапређење саобраћајне комуникације(изградња подземне гараже, проширење паркинг површина)
4. Прикључење на регионалне депоније и санирање дивљих депонија
5. Реконструкција централног дела канализације Врњачке Бање
6. Унапређење услуга социјалне заштите према осетљивим групама од стране ЈЛС (помоћ у кући, геронто домаћине)
7. Дневни центар за особе са посебним потребама
8. Реконструкција и конзервација објеката под заштитом.

1. Уколико имате своју идеју за пројекат молим Вас да је наведете оде.

(изградња, доградња, побољшање услова живота, побољшање културног, спортског образовног садржаја, итд.)

2. Укратко наведите шта грађани/грађанке Врњачке Бање добијају реализацијом ваше идеје?

Попуњени упитник можете доставити у зграду Општине или било коју јавну институцију.

О томе да ли ће се Ваш предлог финансирати средствима из буџета можете се информисати на интернет презентацији Општине <https://www.vrnjackabanja.gov.rs>. Такође, о коначној листи пројеката ће се одлучивати на јавној расправи која ће се одржати у **новембру 2020.** године. Позивамо Вас да и Ви присуствујете јавној расправи како би сте одбранили своју идеју. Све информације и детаље о процесу одабира пројеката, као и **прецизан датум одржавања јавне расправе** можете пратити на следећем линку <https://www.vrnjackabanja.gov.rs/aktuelnosti/javna-rasprava-budzeta>.

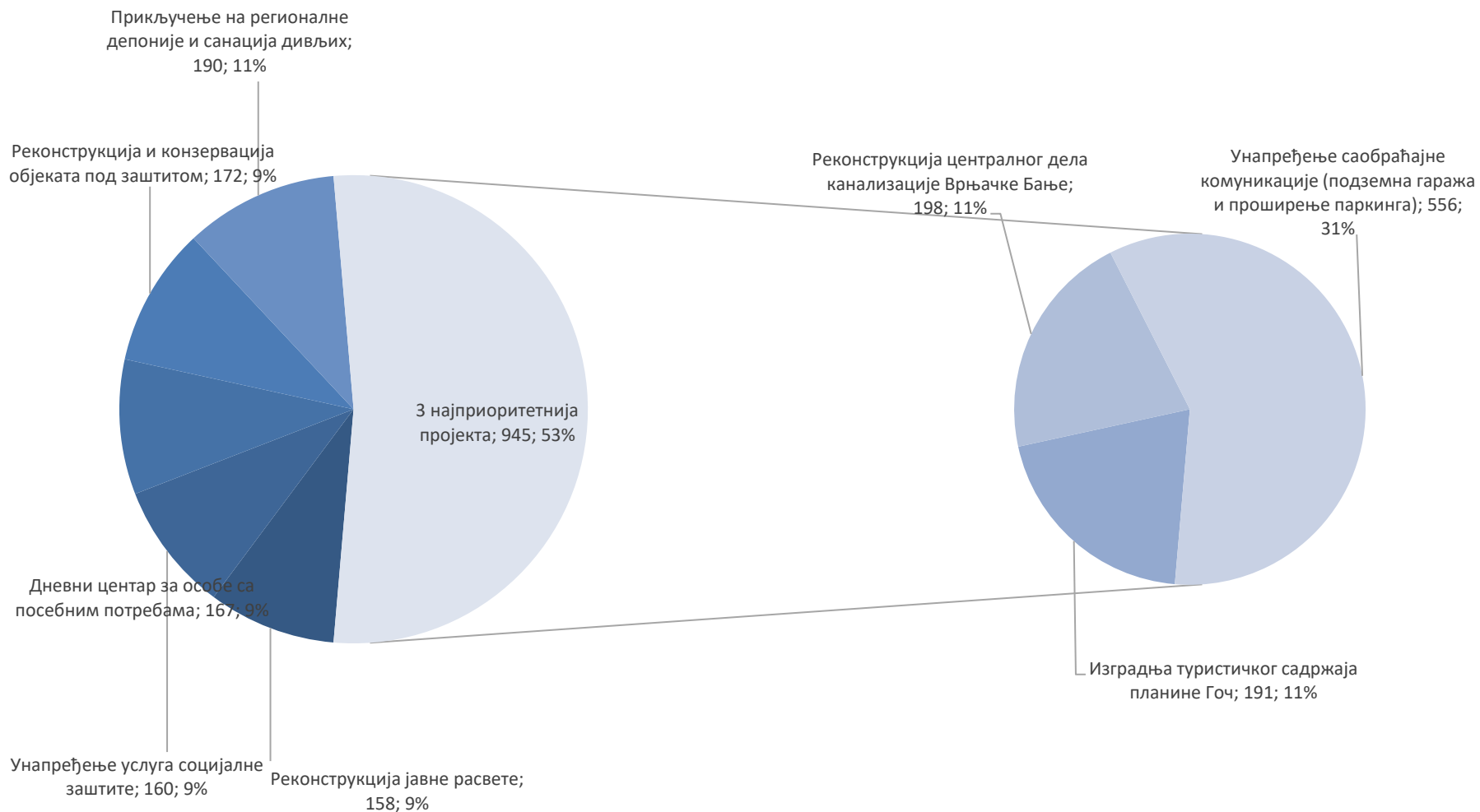

Од укупно прослеђених 9.200 упитника, примљено је 638 попуњених упитника, односно 6,93%. Имајући у виду да су упитници имали право да гласају за три најприоритетнија пројекта по њиховом мишљењу, анализом прикупљених упитника констатовано је да је додељено укупно 1.789 бодова, а издвојили су се следећа три пројекта као најприоритетнија са укупно освојених 945 бодова, односно 53% од укупног броја бодова:

1. **Унапређење саобраћајне комуникације** (изградња подземне гараже, проширење паркинг површина) са 556 освојених бодова, 31% од укупног броја бодова, односно 87,15% испитаника је дало бод овом пројекту;
2. **Реконструкција канализације Врњачке Бање** са 198 освојених бодова, 11,05% од укупног броја бодова, односно 30,99% испитаника је дало бод овом пројекту;
3. **Изградња туристичког садржаја планине Гоч** са 191 освојеним бодом, односно 29,89% испитаника је дало бод овом пројекту.

График 33 Графички приказ добијених резултата
Апсолутне и процентуалне вредности прикупљених гласова у вези приоритетности пројеката

0:400

У другом делу упитника евидентирани су следећи достављени предлози пројектних идеја грађана са припадајућим објашњењима:

Табела 67 Достављени предлози пројектних идеја грађана са припадајућим обавештењима

Р. бр.	Уколико имате своју идеју за пројекат молим Вас да је наведете овде. (изградња, доградња, побољшање услова живота, побољшање културног, спортског образовног садржаја, итд.)	Укратко наведите шта грађани/грађанке Врњачке Бање добијају реализацијом ваше идеје.
1.	Изградити жичару до Гоча и хотел који би целе год. радио на Гочу	Популарност Врњачке Бање и планине Гоч
2.	Изградња тротоара у ул. Зелени булевар и засадити дрворед	Безбедност за пешаке
3.	Од Гоча до Мораве изградити шеталиште	-
4.	Уређење гробља	Очистити коров
5.	Уредити гробље	Очистити коров
6.	Побољшање културног и спортског живота	Побољшање квалитета живота и очување еко система
7.	Изградња тротоара у Олимпијског улици на Рају (друга страна улице)	Безбедност за пешаке
8.	Улична расвета у ул. Душана Удовичића	Изузетно фреквентна улица
9.	Изградња Дома културе	Очување традиције и развој туризма
10.	Изградња Дома културе	Развој туризма
11.	Изградња Дома културе за рад КУД-ова	Очување традиције и туристичка понуда
12.	Изградња Дома културе	Развој туризма
13.	Изградња Дома културе	Туризам и традиција
14.	Дом културе	Култура и традиција
15.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
16.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
17.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
18.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
19.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
20.	Изградња Дома културе	Развој туризма и културе
21.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
22.	Дом културе	Култура и традиција
23.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
24.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
25.	Дом културе	Култура и традиција
26.	Изградња Дома културе	Култура и традиција
27.	Изградња Дома културе	Култура и традиција

28.	Дом културе	Култура и традиција
29.	Изградња канализације на Гочу	Израда плана детаљне регулације на Гочу
30.	Асфалтирање ул. Пролетерских бригада (I зона)	Прилаз становима колима
31.	Очистити Бању од дивљих депонија(ул. Хероја Маричића)	Чистија и лепша Врњачка Бања
32.	Изградња канализације у Новом Селу	-
33.	Изградња канализације у Новом Селу	Чистија и лепша средина
34.	Реконструкција водовода	Редовно снабдевање водом
35.	Реконструкција водовода	Редовно снабдевање водом
36.	Изградња тротоара у Олимпијској ул. на Рају (десна страна)	Безбедност
37.	Сређивање фасада на стамбеним зградама	Енергетска ефикасност
38.	Проширење водоводне и изградња канал. мреже у Новом Селу	Редовно снабдевање водом
39.	Реконст. вод. мреже и одржавање гробља у Новом Селу	Редовно снабдевање водом
40.	Изградња канализације	Чистија и лепша средина
41.	Изградња канализације	Бољи услови за живот
42.	Асфалтирање ул. Боре Васиљевића	Бољи услови за живот
43.	Завршетак реконст. дела сеоског пута у дужини од 250м у Штулцу	Бољи услови за живот
44.	Реконструкција пијаце и жичара од Снежника до Гоца	-
45.	Изградња жичаре до Гоча	Популарност Врњачке Бање и планине Гоч
46.	Изградња пешачке стазе од Снежника до ресторана „Вир“	Безбедност за пешаке
47.	Реконструкција канализације	-
48.	Мост код Олимпијског базена	-
49.	Изг. заоби. пре уласка у Врњ. Бању према Гочу	Сигурније и лепше место
50.	Паркинг места и саобраћајна сигнализација	Сигурније и лепше место
51.	Паркинг места и саобраћајна сигнализација	Чистија и лепша средина
52.	Посадити дрвеће на ванпарковским површинама	-
53.	Пешачка стаза према гробљу до Студеничке ул.	Бољи услови за живот
54.	Изградња спортског терена за децу код вртића у Дубрави	-
55.	Израда монографије	Породицама у овом крају би много значило
56.	Асфа. пута у дуж. од око 500м,Брекиње,пор.Петрашиновиц и Зарић	Бољи услови за живот
57.	Исправљање корита и тока Врњачке реке до Мораве	Нове стазе за шетњу и спречавање штете од поплава

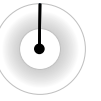

58.	Уређење Врњачке реке од Катића до Мораве	Спречавање ризика од поплава и нова бициклис. стаза
59.	Завршетак започетог пројекта "Уређење корита Врњачке реке"	Чистија и лепша средина
60.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање ризика од поплава и нова бициклис. стаза
61.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава и нова бициклис. стаза
62.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава и нова бициклис. стаза
63.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава
64.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава
65.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава и нова бициклис. стаза
66.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава и нов садржај у тур. понуди
67.	Завршетак започетог пројекта "Уређење корита Врњачке реке"	Чистија и лепша средина
68.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава и нове стазе за шетњу
69.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава и нов садржај у тур. понуди
70.	Уређење корита Врњачке реке до Мораве	Спречавање штете од поплава
71.	Изградња канализације	Бољи услови за живот
72.	Изградња канализације	Бољи услови за живот
73.	Чишћење Врњачке реке и пешачке стазе према Гочу	Чистија и лепша средина
74.	Чишћење Врњачке реке према Гочу	Због мештана који тамо живе и развоја туризма
75.	Постављање тротоара од Снежника до пута за Гоч	Безбедност и бољи услови за живот
76.	Постављање тротоара од Снежника до пута за Гоч	Безбедност и сигурност грађана
77.	Изградња пешачке стазе од моста на Снежнику до рес. Вир	Безбедност и сигурност грађана

Анализом наведених предлога и здруживања сродних, у наставку следи листа предложених пројеката од стране упитаника који се или не налазе међу понуђеним пројектима упитника, односно не у истој форми:

1. Уређење корита Врњачке реке до ушћа у Западну Мораву;
2. Изградња Дома културе;
3. Изградња жичаре до Гоча;
4. Реконструкција водоводне мреже;
5. Изградња/реконструкција канализације.

0:405

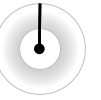
9. DEVINFO ПРОФИЛ ВРЊАЧКЕ БАЊЕ

0:406

Врњачка Бања

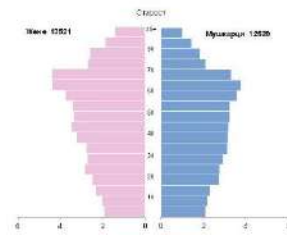
СТАНОВНИШТВО

Основни подаци

Површина (km ²)	239	(2016)
Број насеља ¹	14	(2016)
Становништво – просек средње године ²	26141	(2016)
Густина насељености (број становника/km ²) ²	109	(2016)
Стопа живорођења ³	8	(2016)
Стопа умрлих ³	16	(2016)
Стопа природног прираштаја ³	-8	(2016)
Очекивано трајање живота живорођених (пољски подаци) ³	77	(2016)
Просечна старост (у годинама) ³	45	(2016)
Индекс старења (100+ год. / 1=19 год.) ³	170	(2016)
Просечан број чланова домаћинства ⁴	2,95	(2011)
Пројектован број становника (средња варијанта - нулти миграциони салдо) ⁵	22715	(2031)
Пројектован број становника (средња варијанта са миграцијма) ⁵	27474	(2031)

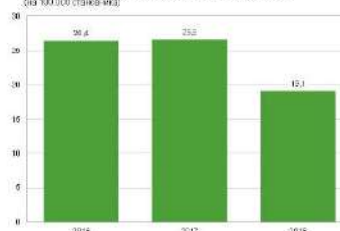
¹ ИФОР
² Демографски подаци извештај
³ Територијално покривање РСЦ
⁴ Демографска статистика РСЦ
⁵ Попис становништва, домаћинства и станова РСЦ

Становништво по петогодишњима и полу, 2016. (%)

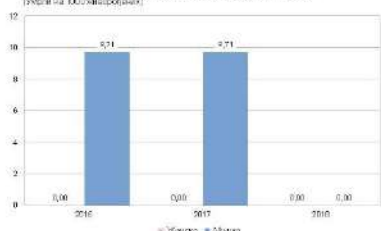
Извор: Демографска статистика РСЦ

Стопа смртности услед самоубиства, 2016–2018.

Циљевски одређени показатељ - индикатор 3.4.2
 Извор: Демографска статистика РСЦ

Стопа неонаталне смртности према полу, 2016–2018.

Циљевски одређени показатељ - индикатор 3.2.2
 Извор: Демографска статистика РСЦ

ВИШЕ ПОДАТАКА...

Можете наћи у бази **Продорно времење становништва** која садржи и друге податке из Демографске статистике РСЦ од 1981. до 2018. године.

devinfo.stat.gov.rs/vitina

Стопе смртности, 2016–2018.

Показатељ од годишње стопе (изражен у милима од 1,000)

	2016	2017	2018
Жене	5,0	5,3	5,0
Мушкарци	10,0	5,3	9,9

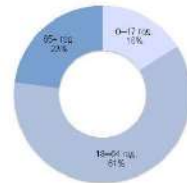
Извор: Демографска статистика РСЦ

Становништво према старосним групама и полу, 2017–2018.

	2017		2018	
	Ж	М	Ж	М
Деца старости до 6 година (предшколски узраст)	714	786	705	782
Деца старости 7–14 година (узраст основне школе)	982	995	940	958
Деца старости 15–18 година (узраст средње школе)	500	555	520	562
Деца старости 9–17 година	2067	2187	2052	2155
Број младих (15–29 година)	2118	2221	2111	2205
Радни контингент становништва (15–64 година)	8608	8402	8479	8316
Укупан број становника	13628	12604	13521	12620

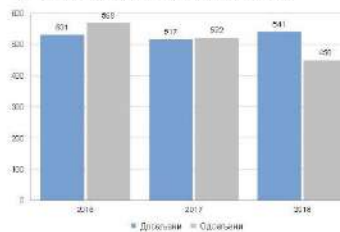
Извор: Демографска статистика РСЦ

Становништво према старосним групама, 2018.

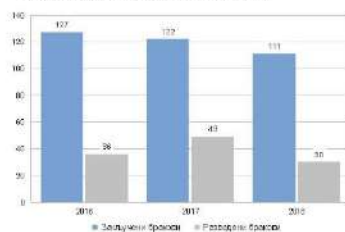
Извор: Демографска статистика РСЦ

Дошељено и одсељено становништво, 2016–2018.

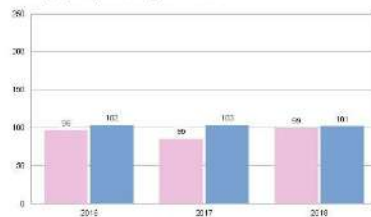
Извор: Унутрашња миграција РСЦ

Закључени и разведени бракови, 2016–2018.

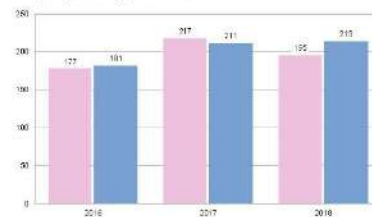
Извор: Демографска статистика РСЦ

Живорођења према полу, 2016–2018.

Извор: Демографска статистика РСЦ

Умрли према полу, 2016–2018.

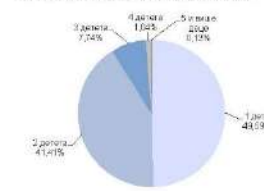
Извор: Демографска статистика РСЦ

Домаћинства према броју чланова и типу насеља, 2011. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова РСЦ

Породице са децом према броју деце, 2011. (%)

Извор: Попис становништва, домаћинства и станова РСЦ

ЕКОНОМИЈА

Запосленост и зараде

Регистровани запослени¹		
према општини рада	7234	(2019)
према општини пребивалишта	7613	(2019)
Регистровани запослени² према општини пребивалишта у односу на број становника (%)	28	(2019)
Просечне зараде без пореза и доприноса (РСД)³	41902	(2019)
Регистровани незапослени⁴	2688	(2019)
Регистровани незапослени на 1 000 становника⁵	115	(2019)

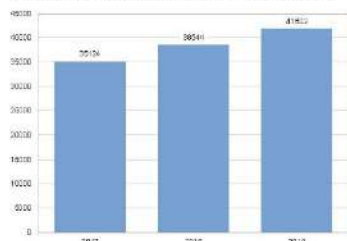
¹ Од 2016. укључено су и регистровани дирекциона подизвођачи

Извор:

¹ Статистика запослености и зарада, РСБ

² Национална служба за запошљавање

Просечне зараде без пореза и доприноса¹, 2017–2019. (РСД)

¹ Од 2018. просечне зараде укључују се на општину субјекта, а не на општину пребивалишта запослених

Извор: Статистика запослености и зарада, РСБ

Оцене сиромаштва методом мапирања сиромаштва, 2013.

Стопа ризика од сиромаштва (%)	26,8
Стопа ризика од сиромаштва - ранг општина	53
Тини коефицијент (интервал од 0 до 100)	33,8
Реплатени (аз ризика од сиромаштва (%))	8,7

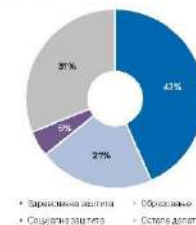
Извор: Статистика Банје РСБ

Расходи буџетских средстава, 2018.

Расходи корисника буџетских средстава (у хиљадама РСД)	2785830
Расходи корисника буџетских средстава по становнику (РСД)	106573
Расходи корисника буџетских средстава за образовање (у хиљадама РСД)	579360
од тога за основно образовање (у хиљадама РСД)	272141
Расходи корисника буџетских средстава за образовање по становнику (РСД)	22163
Расходи корисника буџетских средстава за здравствену заштиту (у хиљадама РСД)	1208964
Расходи корисника буџетских средстава за здравствену заштиту по становнику (РСД)	45244
Расходи корисника буџетских средстава за социјалну заштиту (у хиљадама РСД)	130962
Расходи корисника буџетских средстава за социјалну заштиту по становнику (РСД)	5010

Извор: Национални рачун, РСБ

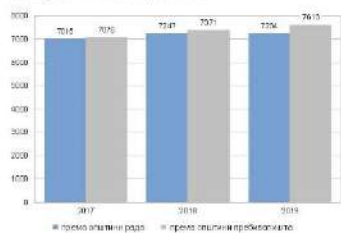
Учешће расхода према делатностима у укупним расходима корисника буџетских средстава, 2018.

Извор: Национални рачун, РСБ

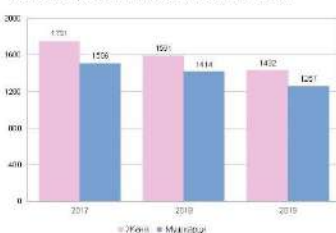
0:408

Регистровани запослени, 2017–2019.*

* Од 2016. укључено су и регистровани дирекциона подизвођачи
Извор: Статистика запослености и зарада, РСБ

Регистровани незапослени према полу, 2017–2019.

Извор: Национална служба за запошљавање

Приходи и примања буџета локалне самоуправе, 2018.

Приходи и примања буџета локалне самоуправе (у хиљадама РСД)	1090267
Приходи и примања буџета локалне самоуправе по становнику (РСД)	41707
Расходи и издаци буџета локалне самоуправе (у хиљадама РСД)	1096683
Расходи и издаци буџета локалне самоуправе по становнику (РСД)	41953

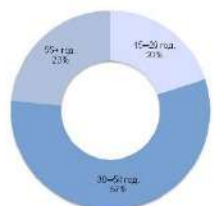
Извор: Министарство финансија

Активна привредна друштва и предузетници

Активна привредна друштва	344	(2019)
Активна предузетници	1133	(2019)
Податаци регионалног развоја (у хиљадама РСД)	57293	(2019)

Извор: Агенција за привредни регистар

Учешће незапослених према старосним групама у укупном броју незапослених, 2019.

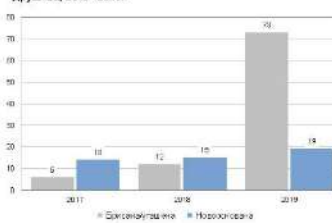
Извор: Национална служба за запошљавање

Учешће незапослених према старосним групама и полу у укупном броју незапослених, 2019. (%)

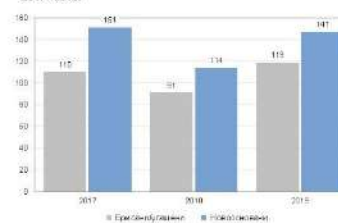
Извор: Национална служба за запошљавање

Брисани/угашена и новооснована привредна друштва, 2017–2019.

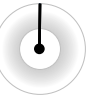

Извор: Агенција за привредни регистар

Брисани/угашени и новоосновани предузетници, 2017–2019.

Извор: Агенција за привредни регистар

ПОЉОПРИВРЕДА

Полуприредна газдинства	2856	(2012)
Годишње радне јединице (бр.)	2306	(2012)
Двосмислени трактори	1233	(2012)
Уловна грла (бр.)	8071	(2012)

Извор: Попис пољопривреде РСЦ

Ангажована радна снага, 2012.

	Укупно	Жене	Мушкарци
Носиоци породичног газдинства	2779	478	2301
Чланови породице и рођаци који су обављали пољопривредне активности на породичном газдинству	3377	2192	1185
Стално запослени на породичном газдинству	3	1	2
Стално запослени на газдинству правног лица/предузећа на	10	1	9
Управници (менаджери) на газдинствима	2856	473	2382

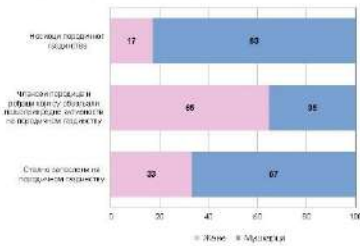
Извор: Попис пољопривреде РСЦ

Коришћено пољопривредно земљиште, 2012. (у ha)

Огуљница	99,14
Ораница и баште	2269,37
Вољњаци	635,70
Виногради	5,88
Остали стални засади	2,81
Ливаде и пашњаци	2841,46
Укупно	5854,35

Извор: Попис пољопривреде РСЦ

Чланови газдинства и стално запослени на породичном газдинству према полу, 2012. (%)

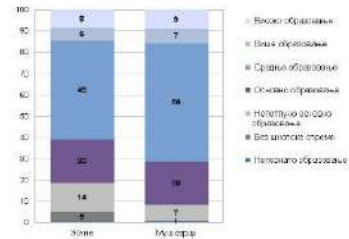
Број грла стоке, 2012.

Говеда	2311
Свиње	7872
Овце	8005
Жиљена	92781
Укупно	111049

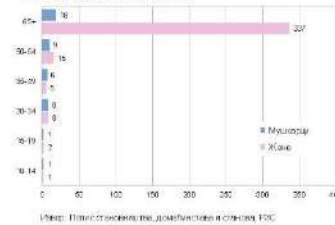
Извор: Попис пољопривреде РСЦ

ОБРАЗОВАЊЕ

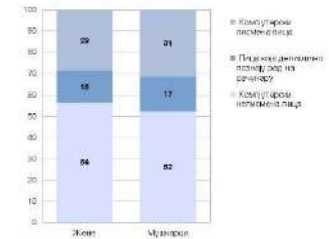
Становништво старости 15 и више година према школској спреми и полу, 2011. (%)

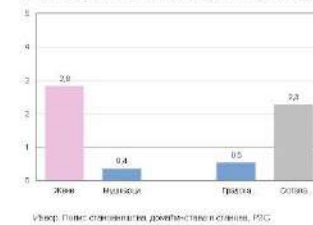
Неписмена лица старости 10 и више година према старосним групама и полу, 2011.

Становништво старости 15 и више година према компјутерској писмености и полу, 2011. (%)

Учешће неписмених у укупном становништву старости 10 и више година према полу и типу насеља, 2011. (%)

0:409

ПРЕДШКОЛСКО ОБРАЗОВАЊЕ

Број установа	1	(2016)
Број објекта	12	(2016)
Деца узраста 0–3 године у предшколском васпитању и образовању	184	(2016)
Обухват деце узраста 0–3 године предшколским васпитањем и образовањем (%)	30,9	(2016)
Деца узраста од 3 године до поласка у ППП ¹ у предшколском васпитању и образовању	362	(2016)
Обухват деце узраста од 3 године до поласка у ППП ¹ предшколским васпитањем и образовањем (%)	63,3	(2016)
Деца која покажу припреми предшколском програм	197	(2016)

¹ ППП – првобитни предшколски програм
Извор: Статистика образовања РСЦ

Предшколско образовање – капацитет, 2018.

	Укупно	Градска насеља	Остала насеља
Број прикљене деце	743	451	292
Уписана деца преко капацитета	58	36	23
Деца која нису прикљена због испуњености капацитета	35	13	22

Извор: Статистика образовања РСЦ

Обухват деце припремним предшколским програмом, 2016–2018. (%)

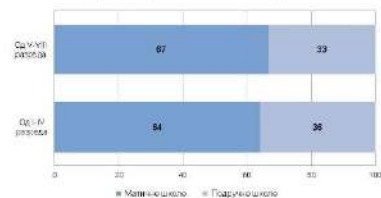
Извор: Статистика образовања, РСЦ

Деца у предшколском образовању према дужини дневног борава, 2016–2018. (%)

	2016	2017	2018
До 6 сати дневно	2,1	3,6	5,4
До 6 сати дневно 3 пута недељно	0,0	0,0	0,0
Од 9 до 12 сати	69,1	70,8	69,1
Дуже од 24 сата	0,0	0,0	0,0
У ППП 4 сата	21,5	14,6	17,4
У ППП целодневни боравак	8,3	10,8	9,2
Укупно	100	100	100

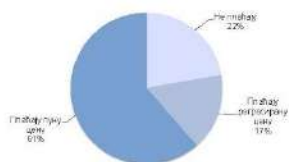
Извор: Статистика образовања, РСЦ

Ученици уписани у основне школе, 2018. (%)

Извор: Статистика образовања, РСЦ

Деца у предшколском образовању према учешћу родитеља у трошковима које родитељи плаћају, 2018.

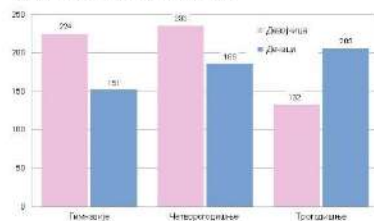
Извор: Статистика образовања, РСЦ

СРЕДЊЕ ОБРАЗОВАЊЕ

Средње школе	2	(2016)
Ученици уписани у средње школе	1132	(2016)
Обухват деце средњим образовањем (%)	-	-
Ученици који завршавају средњу школу	276	(2016)
Стопа завршавања средње школе (%)	-	-
Стопа одустајања од школовања у средњем образовању (%)	1,2	(2018)
Број деце обухваћене средњим образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	0	(2018)

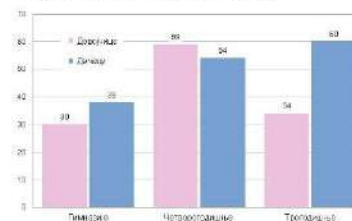
Извор: Статистика образовања, РСЦ

Ученици уписани у средње школе, 2018.

Извор: Статистика образовања, РСЦ

Ученици који завршавају средњу школу, 2018.

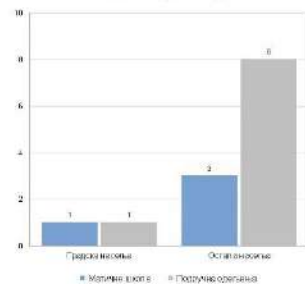
Извор: Статистика образовања, РСЦ

ОСНОВНО ОБРАЗОВАЊЕ

Основне школе — матичне школе	4	(2016)
Основне школе — подручна одељења	9	(2018)
Ученици уписани у основне школе — матичне школе		
у вишем разреду (I — VI)	559	(2016)
у нижем разреду (I — IV)	624	(2016)
Ученици уписани у основне школе — подручна одељења		
у вишем разреду (I — VI)	314	(2016)
у нижем разреду (I — IV)	313	(2016)
Нето стопа обухвата основним образовањем (%)	92,6	(2018)
Ученици који су завршили 8. разред основне школе	304	(2018)
Стопа завршавања основне школе (%)	112,2	(2018)
Стопа одустајања од школовања у основном образовању (%)	0,3	(2016)
Број деце обухваћене основним образовањем за децу са сметњама у развоју и инвалидитетом	3	(2018)
Број одраслих обухваћених основним образовањем	43	(2018)

Извор: Статистика образовања, РСЦ

Основне школе према типу насеља, 2018.

Извор: Статистика образовања, РСЦ

Основни подаци, 2018.

Број биоскопа	1	(2018)
Број посетилаца биоскопа	11417	(2018)
Број музеја	1	(2018)
Број посетилаца музеја	15324	(2018)
Број позоришта	0	(2018)
Број позоришних представа	0	(2018)
Број посетилаца позоришта	0	(2018)

Извор: Завод за пословање културног наслеђа

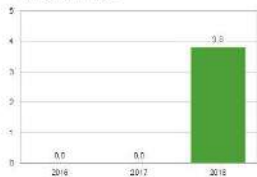
ЗДРАВСТВО

Основни подаци, 2018.

Број лекара	81
Број лекара на 1 000 становника	3,1
Лекари — здравствена заштита деце (на 1 000 становника)	1,3
Лекари — здравствена заштита школске деце и омладине (на 1 000 становника)	0,9
Лекари — здравствена заштита одраслог становништва (на 1 000 становника)	0,5
Стоматолози — стоматолошка заштита деце, школске деце и омладине (на 1 000 становника)	0,8
Лекари — здравствена заштита жена (на 1 000 становника)	0,17
Обухват жена у току првог триместра трудноће савременом здравственом заштитом (%)	69,0
Обухват трудница патронажним посетама (‰)	0,9
Број оболелих од туберкулозе	1
Инциденција туберкулозе (на 100 000 становника)	4
Процент деце која су вакцинисана против дифтерије, тетануса и великог кашља у првој години живота (%)	100,0
Процент деце која су вакцинисана против малих богиња у првих 18 месеци живота (%)	64,7

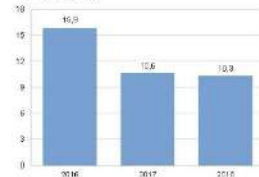
Извор: Истопит за јавно здравље Србије

Инциденција туберкулозе, 2016–2018.
(на 100 000 становника)

Центар за јавно здравље Србије
Извор: Истопит за јавно здравље Србије

Стопа малолетничких порођаја, 2016–2018.
(на 1 000 порођаја)

Извор: Институт за јавно здравље Србије

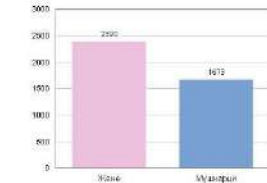
СОЦИЈАЛНА ЗАШТИТА

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	4063	(2019)
Удео корисника социјалне заштите у укупној популацији (%)*	15,5	(2019)
Број стручних радника у Центру за социјални рад**	7	(2019)
Однос броја корисника социјалне заштите и стручних радника Центра за социјални рад	580	(2019)
Однос броја становника и стручних радника Центра за социјални рад	3734	(2019)

* Станови општине: 262 000 становника
** Станови до 31.12.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, 2018.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

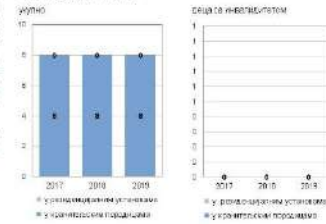
УСЛУГЕ СМЕШТАЈА

Хранитељске породице*	2	(2019)
Број деце која користе услуге смештаја (0–17 година)**	8	(2019)
Стопа деце која користе услуге смештаја (на 1 000 деце)**	1,9	(2019)
Стопа деце у резиденцијалним установама (на 1 000 деце)**	0,0	(2019)
Стопа деце у хранитељским породицама (на 1 000 деце)**	1,9	(2019)
Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја*	0	(2019)
Број корисника државних домова за смештај старијих, старијих од 65 година*	17	(2019)
Удео корисника државних домова за смештај старијих од 65 година, у укупном броју старијих од 65 година (%)**	0,3	(2019)

* Станови на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачна и социјална питања

Деца која користе услуге смештаја према врсти смештаја, 2017–2019.*

* Станови до 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачна и социјална питања

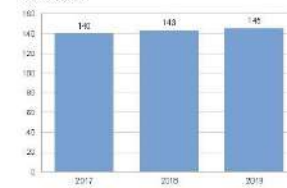
НОВЧАНА ДАВАЊА

Број корисника новчане социјалне помоћи*	145	(2019)
Удео корисника новчане социјалне помоћи у укупној популацији (%)**	1,4	(2019)
Број корисника децијег додатка (0–17 година)*	597	(2019)
Удео корисника децијег додатка у укупној популацији деце (%)**	15,4	(2019)
Број корисника увећаног децијег додатка (0–17 година)*	138	(2019)
Удео корисника увећаног децијег додатка у укупној популацији деце (%)**	3,7	(2019)
Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица*	48	(2019)
Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица*	150	(2019)
Удео корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица у укупној популацији (%)**	0,6	(2019)

* Станови на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачна и социјална питања

Број корисника новчане социјалне помоћи, 2017–2019.*

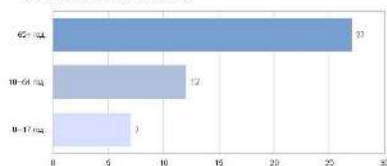

* Станови на дан 31.12.

Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачна и социјална питања

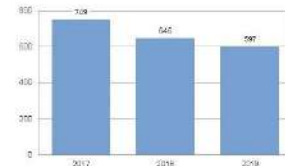

Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица према старосним групама, 2019.*

* Статини издан: 31.12.
Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачна и социјална питања

Број корисника дечијег додатка, 2017-2019.*

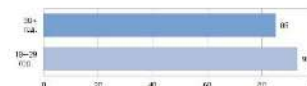
* Статини издан: 31.12.
Извор: Министарство за рад, запошљавање, борачна и социјална питања

ПРАВОСУЂЕ

Малолетна учесници кривичних дела (14-17 година) којима су изречене извршне санкције према месту извршења	4	(2019)
Правоснажно осуђена пунолетна лица према месту извршења	178	(2019)
Правоснажно осуђена пунолетна лица за крађу према месту извршења кривичног дела	31	(2019)

Извор: Статистика правосудја, РСЦ

Правоснажно осуђена пунолетна лица према месту извршења и старости, 2018.

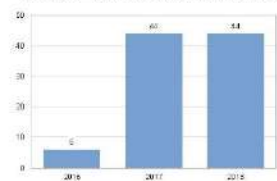
Извор: Статистика правосудја, РСЦ

ЗАШТИТА

Број пријављених случајева породичног насиља према деци	20	(2019)
Број пријављених случајева породичног насиља према женама	60	(2019)
Број деце у сукобу са законом (6-17 година)	44	(2019)
Стопа деце у сукобу са законом (6-17 година) (на 1000 деце)	15	(2019)

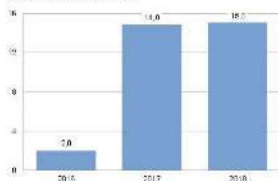
Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Број деце (6-17 година) у сукобу са законом, 2016-2018.

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

Стопа деце (6-17 година) у сукобу са законом, 2016-2018. (на 1000 деце)

Извор: Републички завод за социјалну заштиту

ДРУШТВЕНА ПАРТИЦИПАЦИЈА

Процент бирача гласалих на изборима за одборнике општина и градова	66,3	(2019)
Процент жена одборника у општинама општина и градова*	24,0	(2019)

* Циљски објектни индикатор - индикатор 6&1
Извор: Статистика изборног РСЦ

САОБРАЋАЈ И ИНФРАСТРУКТУРА

Дужина путева (km ²)	209	(2019)
Дужина водосложне мреже (km ²)	654	(2019)
Домаћинства прикључена на водосложну мрежу ²	6059	(2019)
Дужина канализационе мреже (km ²)	68	(2019)
Домаћинства прикључена на канализациону мрежу ²	8858	(2019)
Територија под шумом (ha) ³	13192	(2017)
Пропорција територије под шумом ⁴ (%) ³	55	(2017)
Израђени станови на 1.000 становника ¹	7	(2019)
Телефонске линије (на 100 становника) ¹	31	(2019)

* Издани објектни индикатор - индикатор 1&1.1

Извор:

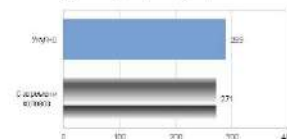
1 Статистика и телекомуникације, РСЦ

2 Статистика животне средине, РСЦ

3 Статистика шума, РСЦ

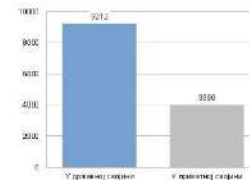
4 Статистика радног сна, РСЦ

Дужина путева, 2018. (у km)

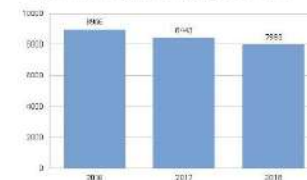
Извор: Саобраћај и телекомуникације, РСЦ

Територија под шумом, 2017. (ha)

Извор: Статистика шума, РСЦ

Прегледници фиксне телефоније, 2016-2018.

Извор: Саобраћај и телекомуникације, РСЦ

КОМПОЗИТНИ ИНДЕКСИ

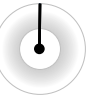
Капитал отворности општина, 2013.	
Индекс капитала отворности	16,36
Индекс капитала отворности - ранг	12
Нормализована индекс капитала отворности	55,49

Извор: Индикатори окупационог саопштења, UNDP

Индекс дечијег благостања, 2012-2014.

Година	Индекс	Ранг општина
2012	28,7	87
2013	31,84	72
2014	33,66	64

Извор: UNICEF и UNICEF

Додатне информације:

 Преузмите све податке из базе у Excel формату:
Подаци

 Devinfo профили:
devinfo.stat.gov.rs/SerbiaProfileLauncher/?lang=sr

 Devinfo база података online:
devinfo.stat.gov.rs

 За додатне информације и питања можете се обратити на:
devinfo@stat.gov.rs

Корисни линкови:

- Агенција за преведне регистре
- Агенција за преведне регистре (мапе)
- Завод за проучавање културног развоја
- Институт за јавно здравље Србије "Др Милан Јовановић Бакут"
- Министарство за рад, запошљавање, борачка и социјална питања

- Министарство финансија
- Национална служба за запошљавање
- Републички завод за статистику
- Републички завод за социјалну заштиту
- Републички завод за статистику

**Природно кретање становништва
1961 – 2019.**

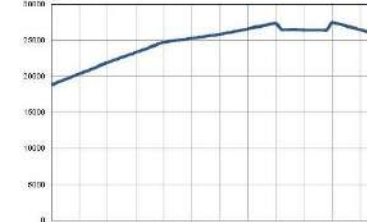
Профил
јул 2020.

Врњачка Бања

	1961.	2019.
Број становника	18820	25664
Живорођени, број	257	211
Умрли, број	134	389
Природна прираштај, број	123	-177
Умрла одојчад, број	8	1
Живорођени, на 1 000 становника	14	8
Умрли, на 1 000 становника	7	15
Природна прираштај, на 1 000 становника	7	-7
Умрла одојчад, на 1 000 живорођених	31	5

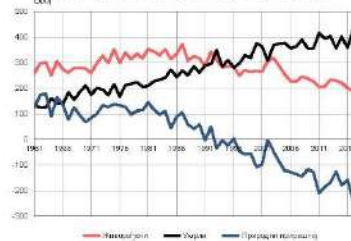
Извор: Витална статистика, РЗС

Број становника, 1961–2019.

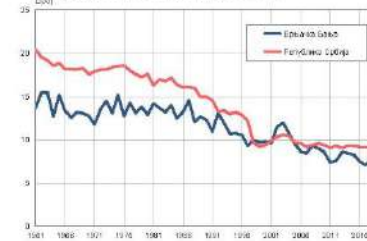
Извор: Витална статистика, РЗС

Живорођени, умрли и природни прираштај, 1961–2019.

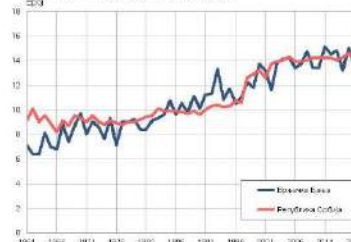
Извор: Витална статистика, РЗС

Живорођени на 1 000 становника, 1961–2019.

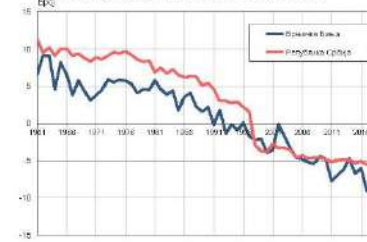
Извор: Витална статистика, РЗС

Умрли на 1 000 становника, 1961–2019.

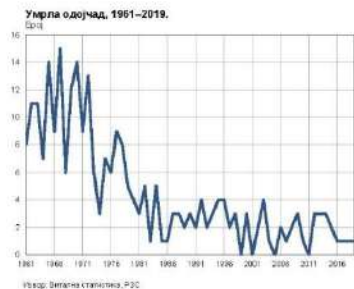
Извор: Витална статистика, РЗС

Природни прираштај на 1 000 становника, 1961–2019.

Извор: Витална статистика, РЗС

0:43

Табела. Природно кретање становништва, Врњачка Бања

Година	Број становника	Живорођени	Умрли	Природни пораст	Умрла одојчад	На 1000 становника			Умрла одојчад на 1000 живорођених
						живорођени	умрли	природни пораст	
1961	18620	267	104	122	8	13,7	7,1	6,6	21,1
1962	19132	266	123	173	11	13,9	6,4	6,1	27,2
1963	19444	301	124	177	13	15,5	6,4	6,1	25,5
1964	19755	250	101	89	7	12,7	5,1	4,0	23,9
1965	20066	305	141	164	14	15,3	7,0	6,2	45,9
1966	20376	273	133	124	8	13,4	6,8	6,6	23,0
1967	20687	260	102	77	15	12,6	5,0	3,0	27,7
1968	21001	278	156	122	6	13,2	7,4	5,9	21,8
1969	21312	279	182	93	12	13,1	8,7	5,4	43,0
1970	21622	270	202	67	14	12,8	9,7	3,1	50,7
1971	21940	256	175	85	9	11,8	8,0	3,8	24,9
1972	22253	264	199	100	13	13,5	9,0	4,5	43,8
1973	22566	320	194	123	6	14,6	8,6	5,9	18,4
1974	22788	294	173	126	3	13,1	7,8	5,3	10,0
1975	23071	360	214	126	7	15,2	9,3	5,9	23,9
1976	23354	298	188	102	6	12,8	7,1	5,7	20,1
1977	23637	338	212	126	9	14,3	9,0	5,3	29,8
1978	23920	313	216	97	8	13,1	9,0	4,1	25,8
1979	24202	334	223	111	5	13,8	9,2	4,6	15,9
1980	24485	317	203	112	4	12,9	8,4	4,5	12,6
1981	24769	352	208	144	3	14,2	8,4	5,8	9,5
1982	24970	342	227	115	5	13,7	9,1	4,6	14,6
1983	24969	329	233	96	1	13,3	9,3	3,9	3,0
1984	25100	361	241	110	5	14,0	9,6	4,4	14,2
1985	25211	315	271	44	1	12,5	10,7	1,8	3,2
1986	25322	334	244	90	1	13,2	9,8	3,4	3,9
1987	25432	372	288	161	3	14,6	10,5	4,1	8,1
1988	25543	308	250	58	3	12,1	9,8	2,3	9,7
1989	25654	325	285	40	2	12,7	11,1	1,6	6,2
1990	25764	317	259	58	3	12,3	10,1	2,2	9,5
1991	25875	285	289	-4	2	11,0	11,2	-0,2	7,9
1992	26051	342	294	48	4	13,1	11,3	1,8	11,7
1993	26187	311	340	-37	2	11,9	13,0	-1,4	9,4
1994	26343	291	294	-3	2	10,7	10,8	-0,1	10,7
1995	26492	285	300	-24	4	10,8	11,7	-0,9	14,0
1996	26655	283	280	3	4	10,6	10,5	0,1	14,1
1997	26811	249	296	-47	2	9,3	11,0	-1,7	9,0
1998	26987	270	329	-58	3	10,0	12,2	-2,2	11,1
1999	27123	263	319	-56	0	9,7	11,8	-2,1	9,9
2000	27280	288	375	-160	3	9,8	13,7	-3,9	11,3
2001	27436	263	383	-160	0	9,6	13,9	-4,3	9,0
2002	28024	306	309	-3	2	11,0	11,0	0,1	6,5
2003	28550	318	367	-49	4	12,0	12,8	-0,8	12,8
2004	28931	298	374	-68	1	10,8	14,1	-3,3	3,3
2005	29220	254	377	-123	0	9,0	14,2	-5,2	0,0

Табела. Природно кретање становништва, Врњачка Бања

Година	Број становника	Живорођени	Умрли	Природни прираштај	Умрла одојчад	На 1000 становника			Умрла деце на 1000 живорођених
						живорођени	умрли	прираштај	
2006	20481	227	355	-128	3	17,4	-14,2	9,8	
2007	20436	226	362	-136	1	11,1	-17,7	4,4	
2008	20402	245	380	-135	3	18,1	-14,7	6,4	
2009	20421	237	392	-155	3	11,6	-19,0	7,4	
2010	20431	227	355	-128	1	11,1	-17,4	6,4	
2011	21533	204	415	-211	0	9,4	-19,1	9,7	
2012	21326	207	395	-188	3	9,6	-18,5	8,9	
2013	21141	233	402	-169	3	11,0	-19,0	8,0	
2014	20049	229	399	-170	3	11,4	-19,9	8,5	
2015	20751	221	401	-180	1	10,6	-19,3	8,7	
2016	20944	199	353	-154	1	9,5	-16,8	7,3	
2017	20322	188	410	-222	1	9,3	-20,2	10,9	
2018	20141	200	408	-208	1	9,9	-20,3	10,4	
2019	20604	211	388	-177	1	10,2	-18,8	8,6	

Извор: Витална статистика РСБ

Дефиниције

Број становника

Број становника се односи на годину посматрања. Подаци о броју становника за 1961, 1971, 1981. и 1991. годину јесу пописни подаци, док је за међупописне године проценан број становника израчунат као просечна међупописна разлика. Од 2002. године израчунати су процене становништва које су израчунате на основу резултата пописа становништва и годишњих резултата статистике природног и механичког кретања становништва.

Живорођени

Апсолутни број живорођених у току једне године. Живорођено дете је дете које је после рођења показивало знаке живота (дисање, односно кретање срца), макар и за најкраће време, без обзира на трајање трудноће мајке.

Умрли

Апсолутни број умрлих лица у току једне године. Умрло лице је лице код којег је било када, након живорођења, дошло до трајног престанка свих знакова живота.

Природни прираштај

Природни прираштај представља разлику између броја живорођених и умрлих у посматраној години.

Умрла одојчад

Апсолутни број умрле одојчади у једној години. Умрла одојча је дете код кога је након живорођења, а пре него што је навршило једну годину живота, дошло до трајног престанка свих знакова живота.

Живорођени на 1 000 становника

Стопа живорођених представља однос броја живорођених и броја становника у години посматрања. Рачуна се тако што се број живорођених подели бројем становника и помножи са 1000.

Умрли на 1 000 становника

Општа стопа mortalитета представља однос броја умрлих и броја становника у години посматрања. Рачуна се тако што се број умрлих подели бројем становника и помножи са 1000.

Природни прираштај на 1 000 становника

Стопа природног прираштаја представља разлику између броја живорођених и броја умрлих, у односу на број становника у години посматрања.

Стопа природног прираштаја = (број живорођених - број умрлих) / број становника * 1000

Умрла одојчад на 1 000 живорођених

Стопа смртности одојчади представља однос броја умрле деце старости испод 1 године и броја живорођене деце у години посматрања. Стопа се рачуна на 1000 живорођених.

Стопа смртности одојчади = (број умрле деце старости испод 1 године / број живорођене деце) * 1000

Додатне информације:

Преузмите све податке из базе у Excel формату:
Подаци

DevInfo профили:
<http://devinfo.stat.gov.rs/di/Profile>

DevInfo Casa података online:
devinfo.stat.gov.rs/vitalna

За додатне информације и питања можете се обратити на:
devinfo@stat.gov.rs

0:415

0:416

10. АПР - РЕГИСТАР МЕРА И ПОДСТИЦАЈА

1. Основни подаци

Врњачка Бања – Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

1.1 Становништво и површина

01. Површина (у km ²)	239
02. Број становника према Попису 2002	26.492
03. Број становника према Попису 2011	27.527
04. Број становника 2018 - процена	26.141

1.2 Број запослених/незапослених, зараде и бруто домаћи производ

	2016	2017	2018	2019
01. Број запослених	6.696	7.015	7.371	7.613
02. Број незапослених	3.501	3.257	3.005	2.689
03. Просечна нето зарада (у РСД)	33.487	35.124	38.544	41.802

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

1.3 Квалификациона структура незапосленог становништва

	2016	2017	2018	2019
01. Некавалификовани	901	835	804	677
02. Ниска стручна спрема и полуквалификовани	152	151	130	118
03. Квалификовани	821	817	780	690
04. Средња стручна спрема	987	943	858	816
05. Висококвалификовани	58	46	35	34
06. Виша стручна спрема	103	86	83	66
07. Висока стручна спрема	378	378	316	289
Укупно	3.501	3.257	3.005	2.689

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мапи PerM/PPR из ИНФО-СВЕ

2. Структура привреде

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

2.1 Број привредних друштава

	2016	2017	2018	2019
01. Активних	388	381	392	344
02. Новооснованих	18	14	15	19
03. Брисаних / угашених	2	6	12	73

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

2.2 Број предузетника

	2016	2017	2018	2019
01. Активних	1.040	1.078	1.105	1.133
02. Новооснованих	138	151	114	147
03. Брисаних / угашених	138	110	91	119

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

† Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Малим РепМ/ПРР из ИНФО-СВЕ

2. Број привредних друштава и предузетника по годинама Врњачка Бања

3. Структура непрофитног сектора

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

3.1 Број удружења

	2016	2017	2018	2019
01. Активних	154	163	168	179
02. Новооснованих	8	13	8	12
03. Брисаних / угашених	3	4	4	1

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

3.2 Број задужбина и фондација

	2016	2017	2018	2019
01. Активних	2	2	2	3
02. Новооснованих				1

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

3.3 Број привредних комора

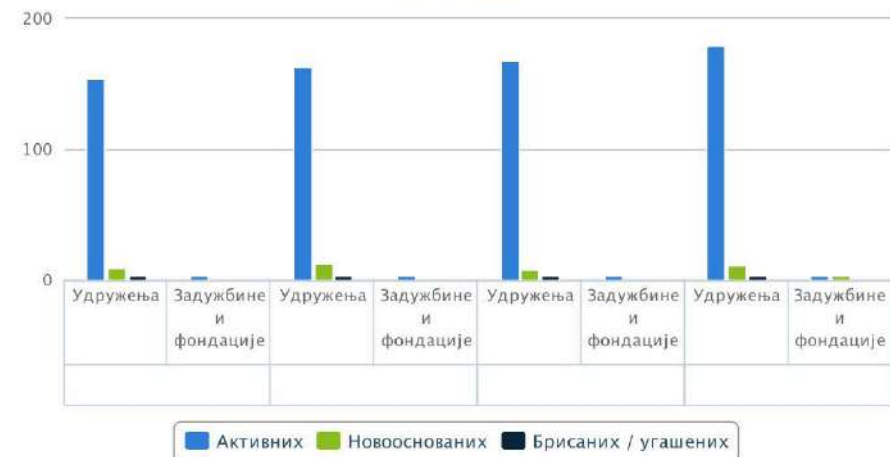
Нема података

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

* Садржај ИНФО штампа из документа: Објашњења уз табеле на Мапи РегМППР из ИНФО-СВЕ

3. Број удружења, задужбина, фондација и привредних комора по годинама

Врњачка Бања

0:49

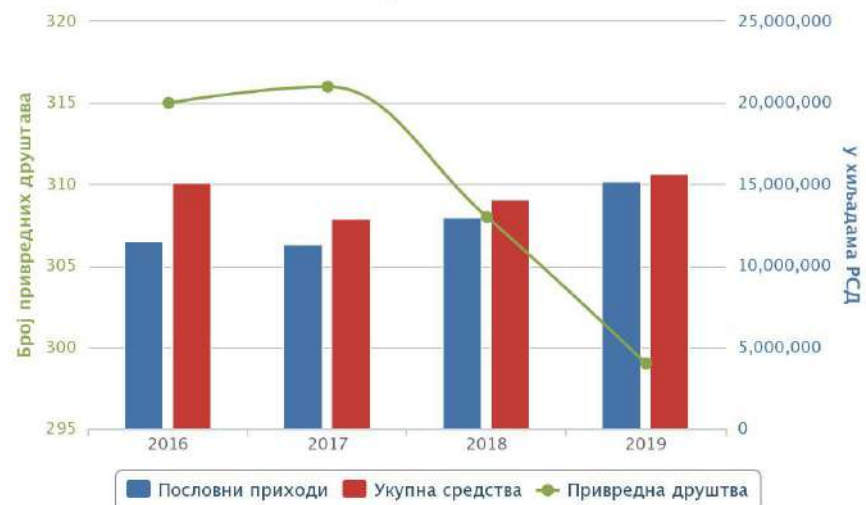
4. Финансијске перформансе привредних друштава

Врњачка Бања – Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

	2016	2017	2018	2019
01. Број привредних друштава	315	316	308	289
02. Број запослених	2.358	2.265	2.281	2.412
03. Пословни приходи	11.521.680	11.335.518	13.022.435	15.181.269
04. Нето добитак	547.662	560.582	629.607	860.882
05. Број привредних друштава са нето добитком	185	188	184	190
06. Нето губитак	203.357	273.887	72.786	86.530
07. Број привредних друштава са нето губитком	76	72	69	57
08. Укупна средства	15.120.550	12.895.094	14.108.706	15.681.811
09. Капитал	7.975.991	8.974.988	7.443.683	8.901.542
10. Губитак	3.609.488	2.867.443	1.860.178	2.026.146
11. Број привредних друштава са губитком изнад висине капитала	63	65	63	53

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Малим РепМППР из ИНФО-СВЕ

4. Финансијске перформансе привредних друштава по годинама Врњачка Бања

Агенција за привредне регистре

Агенција за привредне регистре (<http://www.apr.gov.rs>)

5. Финансијске перформансе предузетника

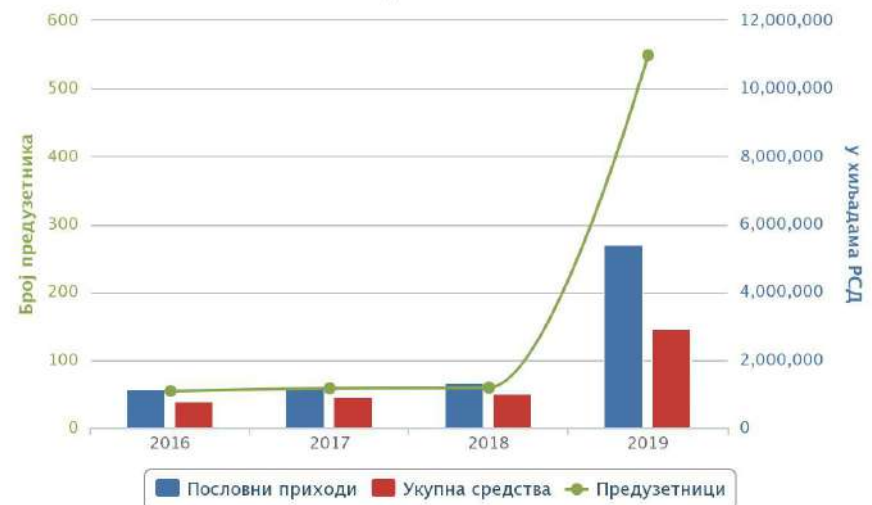
Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

	2016	2017	2018	2019
01. Број предузетника	54	58	59	549
02. Број запослених	239	270	265	1.531
03. Пословни приходи	1.143.126	1.199.631	1.349.122	5.403.801
04. Нето добитак	70.152	70.874	71.684	252.495
05. Број предузетника са нето добитком	42	46	49	433
06. Нето губитак	3.197	5.801	1.352	25.012
07. Број предузетника са нето губитком	8	10	8	82
08. Укупна средства	775.596	932.396	1.001.444	2.925.172
09. Капитал	233.159	278.225	315.885	1.103.907
10. Губитак	9.769	14.137	9.396	63.203
11. Број предузетника са губитком изнад висине капитала	10	13	9	71

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

5. Финансијске перформансе предузетника по годинама

Врњачка Бања

Агенција за привредне регистре

0:421

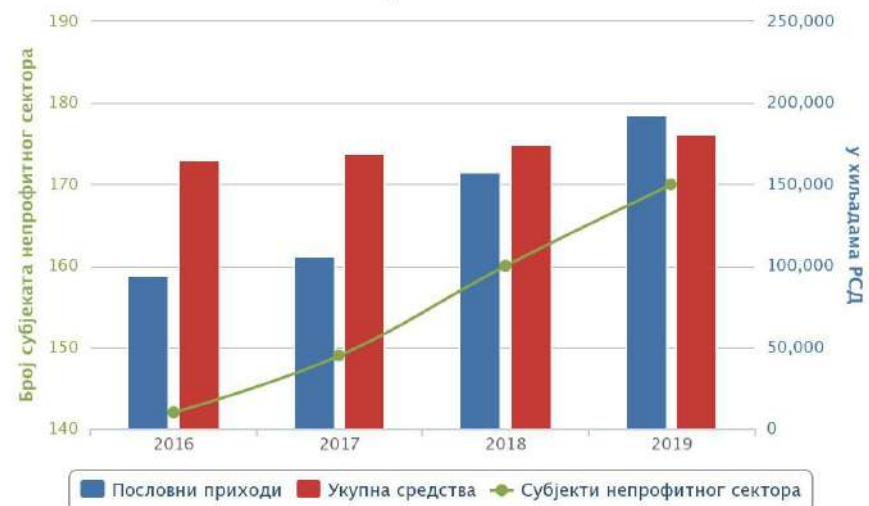
6. Финансијске перформансе непрофитног сектора

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

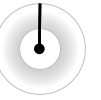
	2016	2017	2018	2019
01. Број субјеката непрофитног сектора	142	149	180	170
02. Број запосленик	26	26	113	123
03. Пословни приходи	94.189	108.037	157.322	182.432
04. Нето добитак	5.109	3.813	5.368	19.064
05. Број субјеката непрофитног сектора са нето добитком	61	59	64	72
06. Нето губитак	1.191	1.859	1.185	446
07. Број субјеката непрофитног сектора са нето губитком	22	25	23	22
08. Укупна средства	165.559	169.927	173.974	181.131
09. Улози	144.134	145.832	150.281	159.609
10. Губитак	2.950	4.090	3.639	2.832
11. Број субјеката непрофитног сектора са губитком изнад висине капитала	15	16	15	18

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

6. Финансијске перформансе непрофитног сектора по годинама Врњачка Бања

Агенција за привредне регистре

7. Задуженост привреде и непрофитног сектора - лизинг

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

7.1 Примаоци финансијског лизинга - привредна друштва

	2016	2017	2018	2019
01. Број примаоца лизинга	6	3	8	8
02. Број лизинг уговора	15	5	14	11
03. Вредност лизинг уговора	377.277	180.627	302.892	283.512

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

7.2 Примаоци финансијског лизинга - предузетници

	2016	2017	2018	2019
01. Број примаоца лизинга	2	3	1	7
02. Број лизинг уговора	2	3	1	7
03. Вредност лизинг уговора	20.918	78.064	9.112	144.233

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

7.3 Примаоци финансијског лизинга - непрофитни сектор

	2016
01. Број примаоца лизинга	1
02. Број лизинг уговора	1
03. Вредност лизинг уговора	18.648

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

8. Задуженост привреде и непрофитног сектора - залога

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

8.1 Залогодавци - привредна друштва

	2016	2017	2018	2019
01. Број привредних друштава	13	6	4	4
02. Број уписаних заложних права	14	8	5	4
03. Износ обезбеђених потраживања	2.120.706	286.671	81.218	6.766.146

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

8.2 Залогодавци - предузетници

	2016	2017	2018	2019
01. Број предузетника	3	4	4	4
02. Број уписаних заложних права	3	4	4	4
03. Износ обезбеђених потраживања	86.509	145.490	48.207	89.932

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

8.3 Залогодавци - непрофитни сектор

Нема података

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

9. Неликвидност привреде и непрофитног сектора

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

9.1 Број привредних друштава према данима неликвидности

	2016	2017	2018	2019
01. До 30 дана	16	18	14	20
02. Од 31 до 60 дана	3	3	8	8
03. Од 61 до 180 дана	4	10	9	7
04. Преко 180 дана	135	135	137	139

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

9.2 Број предузетника према данима неликвидности

	2016	2017	2018	2019
01. До 30 дана	58	79	88	55
02. Од 31 до 60 дана	38	21	19	16
03. Од 61 до 180 дана	46	54	39	57
04. Преко 180 дана	123	103	115	94

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

9.3 Број субјеката непрофитног сектора према данима неликвидности

	2016	2017	2018	2019
01. До 30 дана			3	
02. Од 31 до 60 дана			1	
03. Од 61 до 180 дана	1	1		
04. Преко 180 дана	6	5	6	6

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године

* Садржај ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

Агенција за привредне регистре (<http://www.apr.gov.rs>)

10. Укупни подстицаји регионалног развоја према наменама

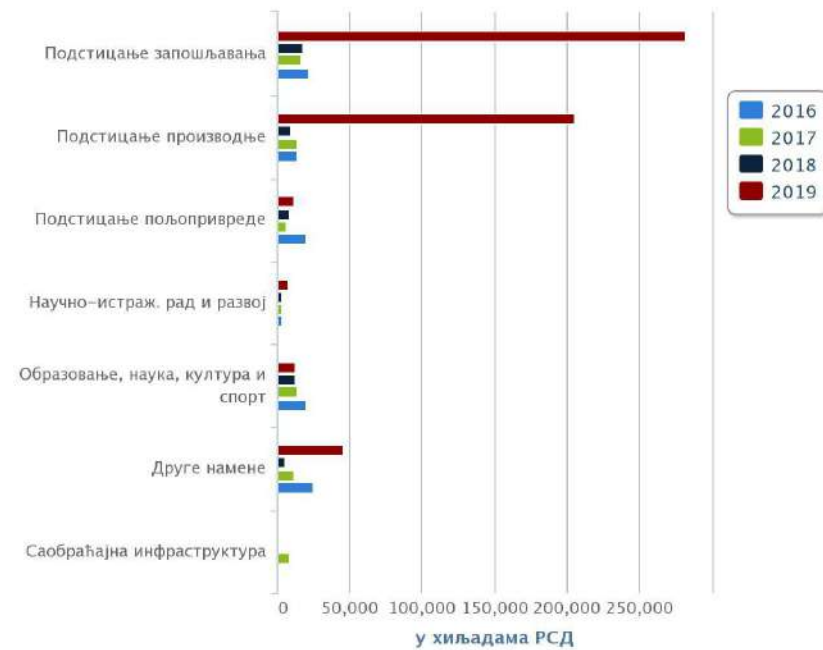
Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

	2016	2017	2018	2019
01. Подстицање запошљавања	21.357	18.914	17.788	282.118
03. Подстицање извоза		500		800
04. Подстицање производње	14.000	14.000	8.567	205.600
05. Подстицање пољопривреде	20.001	5.981	8.881	11.599
06. Научно-истраж. рад и развој	718	696	2.065	7.511
09. Заштита животне средине				3.008
11. Саобраћајна инфраструктура		7.868		
16. Здравство	75		1.291	3.187
17. Образовање, наука, култура и спорт	19.334	13.112	12.583	12.711
20. Друге намене	26.144	11.853	5.341	45.866
Укупно	100.829	70.904	57.293	572.488

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године (прелиминарни подаци)

* Садржај ИНФО штампати из документа: Објашњење уз табеле на Малим РегМППР из ИНФО-СВЕ

10. Укупни подстицаји регионалног развоја према наменама Врњачка Бања

0:425

Агенција за привредне регистре

11. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти корисника

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019
	Број	Износ	Број	Износ	Број	Износ	Број	Износ
01. Велика привредна друштва	3	14.093						
02. Микро, мала и средња привредна друштва ¹	18	25.100	21	25.450	24	12.862	20	283.555
03. Предузетници	28	4.585	21	6.618	27	8.768	32	10.860
04. Пољопривредна газдинства	2.128	20.001	933	5.961	740	8.661	778	217.199
07. Удружења	1	882	3	3.487	2	1.081	2	981
08. Друго правно лице					3	2.722		
12. Институције из области образовања и науке	6	10.235	6	13.576	6	2.487	5	11.278
13. Институције из области културе	1	8.979	1	500	1	3.500		
14. Институције из области здравства	5	1.528	4	392	4	1.454	3	3.537
15. Орган државне управе	1	1.604	1	3.629	1	2.316		
17. Јединица локалне самоуправе	1	8.000	1	7.888	1	9.083	2	44.344
18. Други појединачни корисници	4	5.187	1	3.000	1	3.000		
19. Остали корисници ²		445		423		363		654
Укупно	2.197	100.629	992	70.904	810	57.293	842	572.488

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године (прелиминарни подаци)

* Садржи ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

12. Укупни подстицаји регионалног развоја према реализаторима

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

	2016	2016	2017	2017	2018	2018	2019	2019
	Број	Износ	Број	Износ	Број	Износ	Број	Износ
01. Мин. привреде			1	7.868	1	8.083	4	278.064
02. Мин. финансија ¹	9	20.001	8	5.981	5	8.661	5	11.599
03. Мин. заштите животне средине							1	3.008
05. Мин. трговине, туризма и телекома.	4	25.144	2	5.500	1	3.000	3	32.900
06. Мин. просвете, науке и тех. развоја	9	10.217	10	13.307	9	2.085	45	11.387
09. Мин. здравља	1	75			1	936	10	3.187
10. Мин. културе и информисања	2	9.835	1	500	4	4.900		
11. Мин. за европске интеграције ¹					1	355		
12. Фонд за развој Републике Србије	3	14.000	2	14.000	9	9.417	1	205.600
13. Национална служба за запошљавање	71	20.720	53	16.806	66	17.786	60	12.888
14. Развојна агенција Србије	2	637	8	6.881	4	2.091	10	13.656
Укупно	101	100.629	83	70.904	101	57.293	139	572.488

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године (прелиминарни подаци)

* Садржи ИНФО штампати из документа Објашњења уз табеле на Мали РегМППР из ИНФО-СВЕ

13. Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти финансијског подстицаја и територијалном усмеравању

Врњачка Бања - Степен развијености: II група (80%-100% републичког просека)

13.1 Укупни подстицаји регионалног развоја према врсти финансијског подстицаја

	2016	2017	2018	2019
01. Кредит	12.200	14.000	15.874	214.436
03. Бесповратна субвенција	40.487	15.046	13.144	58.094
04. Субвенционисана камата		246	370	127
05. Регрес	4.612	2.430	238	134
06. Финансијска подршка за привлачење инвестиција				269.228
10. Бесповратна финансијска подршка - друго	30.630	25.274	23.622	19.083
11. Међународна бесповратна развојна помоћ			355	
13. Бесповратна друга средства	12.700	13.307	3.690	11.387
Укупно	100.629	70.904	57.293	572.488

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године (прелиминарни подаци)

13.2 Укупни подстицаји регионалног развоја према нивоу територијалног усмеравања

	2016	2017	2018	2019
01. Општина - подстицаји усмерени на ниво општине	100.629	70.904	57.293	572.488
Укупно	100.629	70.904	57.293	572.488

* Последње ажурно стање се односи на период 01.01 - 31.12.2019. године (прелиминарни подаци)

* Садржај ИНФО штамплети из документа Објашњења уз табеле на Мали Рег/ППР из ИНФО-СВЕ

0:428

11. АНАЛИТИЧКИ СЕРВИС ЈЛС

Табела 68 Основни подаци за ЈЛС

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора							
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
01. Површина	км2	239	239	239	239	239	239	239	239
02. Број насеља	Број	14	14	14	14	14	14	14	14
03. Густина насељености	Број	115	114	114	113	112	111	110	109
04. Број становника	Број	27535	27330	27140	26948	26751	26544	26322	26141
05. Број становника, мушко	Број	13283	13184	13082	12967	12870	12788	12694	12620
06. Број становника, женско	Број	14252	14146	14058	13981	13881	13756	13628	13521
07. Стопа маскулинитета	Однос	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93	0.93
08. Стопа феминитета	Однос	1.07	1.07	1.07	1.08	1.08	1.08	1.07	1.07
09. Становништво - Предшколски узраст (0-6), број	Број	1625	1568	1540	1542	1540	1518	1494	1487
10. Становништво - Предшколски узраст (0-6), као % укупног становништва	%	5.9	5.7	5.7	5.7	5.8	5.7	5.7	5.7
11. Становништво - Основношколски узраст (7-14), број	Број	2209	2188	2139	2079	2045	2026	1977	1898
12. Становништво - Основношколски узраст (7-14), као % укупног становништва	%	8	8	7.9	7.7	7.6	7.6	7.5	7.3
13. Становништво - Средњошколски узраст (15-18), број	Број	1250	1202	1176	1150	1111	1079	1065	1082
14. Становништво - Средњошколски узраст (15-18), као % укупног становништва	%	4.5	4.4	4.3	4.3	4.2	4.1	4	4.1
15. Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), број	Број	22784	22690	22590	22469	22337	22210	22068	21934
16. Становништво - Пунолетно становништво (18 и више), као % укупног становништва	%	82.7	83	83.2	83.4	83.5	83.7	83.8	83.9
17. Становништво - Број младих (15-29 година)	Број	4928	4833	4765	4677	4557	4441	4339	4316
18. Становништво - Млади (15-29 година), као % укупног становништва	%	17.9	17.7	17.6	17.4	17	16.7	16.5	16.5
19. Становништво - Радноспособно становништво (15-64), број	Број	18342	18198	18051	17822	17522	17248	17011	16795

0:429

20. Становништво - Радноспособно становништво (15-64), као % укупног становништва	%	66.6	66.6	66.5	66.1	65.5	65	64.6	64.2
21. Становништво - Жене у фертилном периоду (15-49), број	Број	6022	5947	5890	5812	5702	5593	5509	5459
22. Становништво - Жене у фертилном периоду (15-49), као % укупног становништва	%	21.9	21.8	21.7	21.6	21.3	21.1	20.9	20.9
23. Становништво - Старије становништво (65 и више), број	Број	5359	5376	5410	5505	5644	5752	5840	5961
24. Становништво - Старије становништво (65 и више), као % укупног становништва	%	19.5	19.7	19.9	20.4	21.1	21.7	22.2	22.8
25. Просечна старост становништва	Број	43.21	43.48	43.73	44	44.25	44.51	44.76	44.95
26. Индекс старења	Индекс	135.2	140.1	145.7	151.7	157.5	162.7	167	170.3
27. Наталитет	Број	204	207	233	229	221	199	188	200
28. Стопа наталитета	Промил	7.41	7.57	8.59	8.5	8.26	7.5	7.14	7.65
29. Морталитет	Број	415	395	402	356	401	358	428	408
30. Стопа морталитета	Промил	15.07	14.45	14.81	13.21	14.99	13.49	16.26	15.61
31. Број умрле одојчади	Број	0	3	3	3	2	1	1	1
32. Број умрле одојчади на 1000 живорођених	Промил	0	14.5	12.9	13.1	9	5	5.3	5
33. Природни прираштај	Број	-211	-188	-169	-127	-180	-159	-240	-208
34. Стопа природног прираштаја	Промил	-7.66	-6.88	-6.23	-4.71	-6.73	-5.99	-9.12	-7.96
35. Витални индекс	Индекс	49.16	52.41	57.96	64.33	55.11	55.59	43.93	49.02
36. Стопа укупног фертилитета	Коефицијент	1.22	1.26	1.42	1.44	1.4	1.3	1.26	1.35
37. Очекивано трајање живота, мушкарци	Број	72.5	73.1	73.1	73	73.2	73.9	73.8	74.1
38. Очекивано трајање живота, жене	Број	78.2	77.9	77.2	77.6	77.8	79.2	79.6	79.6
39. Стопа укупне зависности становништва	Број	50.1	50.2	50.4	51.2	52.7	53.9	54.7	55.6
40. Стопа зависности млађег становништва	Број	20.9	20.6	20.4	20.3	20.5	20.5	20.4	20.2
41. Стопа зависности старијег становништва	Број	29.2	29.5	30	30.9	32.2	33.3	34.3	35.5
42. Закључени бракови	Број	107	109	138	122	131	127	122	111

0:430

43. Разведени бракови	Број	29	27	21	63	37	36	49	30
44. Однос закључених и разведених бракова	Број	3.7	4	6.6	1.9	3.5	3.5	2.5	3.7
45. Унутрашњи миграциони салдо	Број	-31	19	-40	-49	-38	-38	-5	91
46. Путнички аутомобили	Број	6481	6660	6959	7069	7171	7509	7804	7961
47. Путнички аутомобили на 1000 становника	Број	235	244	256	262	268	283	296	305
48. Домаћинства прикључена на водоводну мрежу	Број	8859	8859	8859	8859	8859	8859	8859	8859
49. Домаћинства прикључена на канализациону мрежу	Број	4900	5000	5200	5200	5762	8364	8665	8858
50. Број изграђених станова	Број	107	191	71	2	37	103	110	193
51. Изграђени станови на 1000 становника	Број	3.9	7	2.6	0.1	1.4	3.9	4.2	7.4
52. Гласачи на изборима за одборнике скупштина ЈЛС, као % укупних бирача	%	63.1	71.4	71.4	71.4	71.4	66.3	66.3	66.3
53. Жене, као % одборника у скупштинама ЈЛС	%	16	29	29	29	29	24	24	24

Табела 69 Финансијски показатељи ЈЛС

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора							
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
01. Укупни приходи	У хиљадама РСД, номинално	661612	797525	922647	791438	879157	886664	1193725	1133870
02. Укупни приходи по становнику	У РСД, номинално	24028	29181	33996	29369	32864	33404	45351	43375
03. Изворни и уступљени приходи	У хиљадама РСД, номинално	519077	554371	583333	570605	614222	633973	711612	805948
04. Степен самофинансирања ЈЛС	%	78.5	69.5	63.2	72.1	69.9	71.5	59.6	71.1
05. Финансијска аутономија ЈЛС	%	88.6	79.1	81.2	83.6	77.5	76.1	85	81.5
06. Текући приходи	У хиљадама РСД, номинално	618460	749974	782954	724204	837445	871542	912593	1025880
07. Текући приходи по становнику	У РСД, номинално	22461	27441	28849	26874	31305	32834	34670	39244
08. Текући приходи. као % укупних прихода	%	93.5	94	84.9	91.5	95.3	98.3	76.4	90.5
09. Приходи од пореза	У хиљадама РСД, номинално	345319	392599	403762	413077	460011	475400	543291	620887
10. Приходи од пореза по становнику	У РСД, номинално	12541	14365	14877	15329	17196	17910	20640	23751
11. Приходи од пореза. као % текућих прихода	%	55.8	52.3	51.6	57	54.9	54.5	59.5	60.5
12. Приходи од пореза на доходак грађана	У хиљадама РСД, номинално	189026	256090	239226	228399	238174	231312	277871	297738
13. Приходи од пореза на доходак грађана по становнику	У РСД, номинално	6865	9370	8815	8476	8903	8714	10557	11390
14. Приходи од пореза на доходак грађана, као % укупних прихода	%	28.6	32.1	25.9	28.9	27.1	26.1	23.3	26.3
15. Приходи од пореза на непокретности	У хиљадама РСД, номинално	52057	51271	64842	86971	119068	120892	132037	177241
16. Приходи од пореза на непокретности по становнику	У РСД, номинално	1891	1876	2389	3227	4451	4554	5016	6780
17. Приходи од пореза на непокретности, као % укупних прихода	%	7.9	6.4	7	11	13.5	13.6	11.1	15.6
18. Приходи од пореза на имовину. изузев пореза на непокретности	У хиљадама РСД, номинално	48897	39900	34552	36317	35803	41483	53388	43979

19. Приходи од трансфера од других нивоа власти	У хиљадама РСД, номинално	75614	167033	173556	129978	197445	212134	178494	209855
20. Приходи од трансфера по становнику	У РСД, номинално	2746	6112	6395	4823	7381	7992	6781	8028
21. Капитални трансфери. као % прихода од трансфера	%	0	0	0	0	4.1	0	14	27.9
22. Приходи од донација	У хиљадама РСД, номинално	5521	47725	6583	0	675	0	11707	1641
23. Приходи од трансфера и донација. као % текућих прихода	%	13.1	28.6	23	17.9	23.7	24.3	20.8	20.6
24. Примања од продаје нефинансијске имовине	У хиљадама РСД, номинално	258	37	18	41190	555	14904	95251	60482
25. Примања од продаје нефинансијске имовине, као % укупних прихода	%	0	0	0	5.2	0.1	1.7	8	5.3
26. Примања од задуживања и продаје финансијске имовине	У хиљадама РСД, номинално	42894	47514	139675	26044	41157	218	185881	47508
27. Примања од задуживања и продаје финансијске имовине, као % укупних прихода	%	6.5	6	15.1	3.3	4.7	0	15.6	4.2
28. Укупни расходи	У хиљадама РСД, номинално	674852	806481	921697	807228	857026	950014	1191182	1141345
29. Укупни расходи по становнику	У РСД, номинално	24509	29509	33961	29955	32037	35790	45254	43661
30. Оперативни расходи	У хиљадама РСД, номинално	548491	637090	658748	691265	643667	663204	811088	924100
31. Оперативни расходи по становнику	У РСД, номинално	19920	23311	24272	25652	24061	24985	30814	35351
32. Оперативни расходи, као % укупних расхода	%	81.3	79	71.5	85.6	75.1	69.8	68.1	81
33. Капитални расходи	У хиљадама РСД, номинално	119443	154864	83591	85025	148555	241517	142547	209894
34. Капитални расходи по становнику	У РСД, номинално	4338	5666	3080	3155	5553	9099	5416	8029
35. Капитални расходи, као % укупних расхода	%	17.7	19.2	9.1	10.5	17.3	25.4	12	18.4
36. Текући расходи	У хиљадама РСД, номинално	561423	648837	659612	693949	654847	670153	816699	931610
37. Текући расходи по становнику	У РСД, номинално	20389	23741	24304	25751	24479	25247	31027	35638
38. Текући расходи. као % укупних расхода	%	83.2	80.5	71.6	86	76.4	70.5	68.6	81.6

0:433

39. Расходи за запослене	У хиљадама РСД, номинално	231032	251632	279494	275497	260654	256487	282747	287650
40. Расходи за запослене. као % текућих расхода	%	41.2	38.8	42.4	39.7	39.8	38.3	34.6	30.9
41. Расходи за запослене, као % укупних расхода	%	34.2	31.2	30.3	34.1	30.4	27	23.7	25.2
42. Расходи за коришћење услуга и роба	У хиљадама РСД, номинално	168327	188547	251497	252593	225325	233549	324439	409346
43. Расходи за коришћење услуга и роба. као % текућих расхода	%	30	29.1	38.1	36.4	34.4	34.9	39.7	43.9
44. Расходи за камате и трошкове задуживања	У хиљадама РСД, номинално	17900	24671	23314	20348	14269	11415	10367	4763
45. Расходи за камате и трошкове задуживања. као % текућих расхода	%	3.2	3.8	3.5	2.9	2.2	1.7	1.3	0.5
46. Субвенције	У хиљадама РСД, номинално	61185	68198	1336	300	0	11	15	0
47. Субвенције, као % укупних расхода	%	9.1	8.5	0.1	0	0	0	0	0
48. Субвенције јавним предузећима и организацијама као % укупних субвенција	%	100	100	100	100		0	0	
49. Капиталне субвенције, као % субвенција јавним предузећима и организацијама	%	21.1	17.2	0	0				
50. Расходи за донације. дотације и трансфере	У хиљадама РСД, номинално	45588	51362	44882	50111	68215	63470	78575	72037
51. Расходи за донације. дотације и трансфере. као % текућих расхода	%	8.1	7.9	6.8	7.2	10.4	9.5	9.6	7.7
52. Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту	У хиљадама РСД, номинално	19872	43446	35125	65487	56171	56222	69694	63495
53. Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту по становнику	У РСД, номинално	722	1590	1294	2430	2100	2118	2648	2429
54. Расходи за социјално осигурање и социјалну заштиту. као % текућих расхода	%	3.5	6.7	5.3	9.4	8.6	8.4	8.5	6.8
55. Расходи за дотације невладиним организацијама	У хиљадама РСД, номинално	12043	10611	11020	14068	14991	17452	22290	63532
56. Издаци за нефинансијску имовину	У хиљадама РСД, номинално	106511	143117	82727	82341	137375	234568	136936	202384
57. Издаци за нефинансијску имовину. као % укупних расхода	%	15.8	17.7	9	10.2	16	24.7	11.5	17.7
58. Издаци за отплату главнице и набавку финансијске имовине	У хиљадама РСД, номинално	6918	14527	179358	30938	64804	45293	237547	7351

59. Издаци за отплату главнице и набавку финансијске имовине, као % укупних расхода	%	1	1.8	19.5	3.8	7.6	4.8	19.9	0.6
60. Буџетски суфицит/дефицит	У хиљадама РСД, номинално	-13240	-8956	950	-15790	22131	-63350	2543	-7475
61. Буџетски суфицит/дефицит, као % укупних прихода	%	2	1.1	0.1	2	2.5	7.1	0.2	0.7
62. Управљање текућим приходима	%	9.2	13.5	15.8	4.2	21.8	23.1	10.5	9.2
63. Текуће обавезе	У хиљадама РСД, номинално	165222	225814	205544	216746	228627	372134	306521	316614
64. Текуће обавезе, као % текућих прихода	%	26.7	30.1	26.3	29.9	27.3	42.7	33.6	30.9
65. Обавезе према добављачима	У хиљадама РСД, номинално	43513	84676	76336	73585	68894	190004	174843	189046
66. Обавезе према добављачима, као % текућих прихода	%	7	11.3	9.7	10.2	8.2	21.8	19.2	18.4
67. Јавни дуг ЈЛС	У хиљадама РСД, номинално			280281	284352	275937	232997	185802	210128
68. Јавни дуг, као % текућих прихода	%			42.5	43.1	36.3	29.1	21.6	21.3
69. Задуженост по становнику	У РСД, номинално			10327	10552	10315	8778	7059	8038

Табела 70 Привреда

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора					
		2013	2014	2015	2016	2017	2018
01. Број привредних друштава	Број	367	369	378	389	381	392
02. Број предузетника	Број	1048	1064	1039	1040	1079	1105
03. Број привредних друштава на 1000 становника	Број	14	14	14	15	14	15
04. Број предузетника на 1000 становника	Број	39	39	39	39	41	42
05. Нето ефекат оснивања нових привредних друштава	Број	3.2	2.3	8	9.5	2.3	1.3
06. Нето ефекат оснивања нових предузетника	Број	0.9	1.1	0.8	1	1.4	1.3
07. Стопа настанка привредних друштава	%	4.4	3.8	4.2	4.9	3.7	3.8
08. Стопа настанка предузетника	%	15.3	13.6	13.6	13.3	14	10.3
09. Број новооснованих привредних друштава	Број	16	14	16	19	14	15
10. Број новооснованих предузетника	Број	160	145	141	138	151	114
11. Број брисаних/угашених привредних друштава	Број	5	6	2	2	6	12
12. Број брисаних/угашених предузетника	Број	169	130	168	139	110	91
13. Стопа брисања/гашења привредних друштава	%	1.4	1.6	0.5	0.5	1.6	3.1
14. Стопа брисања/гашења предузетника	%	46	35.2	44.4	35.7	28.9	23.2
15. Број привредних друштава која су предала финансијске извештаје АПР	Број	313	285	301	315	316	299
16. Број предузетника који су предали финансијске извештаје АПР	Број	52	49	45	54	58	52
17. Број запослених код привредних друштава	Број	2286	2086	2152	2358	2265	2282
18. Број запослених код предузетника	Број	147	150	160	239	270	246
19. Укупни пословни приходи привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално	10879063	9902628	10527791	11521660	11335516	12972997
20. Укупни пословни приходи предузетника	У хиљадама РСД, номинално	755925	863744	980550	1143126	1199631	1321701

0:436

21. Пословни приходи по привредном друштву	У хиљадама РСД, номинално	34757	34746	34976	36577	35872	43388
22. Пословни приходи по предузетнику	У хиљадама РСД, номинално	14537	17627	21790	21169	20683	25417
23. Нето добитак привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално	491554	593922	532867	547662	560582	624667
24. Нето добитак предузетника	У хиљадама РСД, номинално	21635	48591	51849	70152	70874	71471
25. Број привредних друштава са нето добитком	Број	204	175	180	185	186	178
26. Број предузетника са нето добитком	Број	40	37	38	42	46	43
27. Нето губитак привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално	642299	370625	594049	203357	273887	92945
28. Нето губитак предузетника	У хиљадама РСД, номинално	5384	5643	1885	3197	5801	1320
29. Број привредних друштава са нето губитком	Број	81	75	71	76	72	68
30. Број предузетника са нето губитком	Број	11	11	5	8	10	7
31. Укупна средства привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално	16315707	15311150	16059820	15120550	12895094	14322273
32. Укупна средства предузетника	У хиљадама РСД, номинално	638353	693192	881428	775596	932396	996736
33. Капитал привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално	8208181	8214592	8374988	7975991	6974988	7405152
34. Капитал предузетника	У хиљадама РСД, номинално	164480	186219	236966	233159	276225	315366
35. Губитак привредних друштава	У хиљадама РСД, номинално	3031542	3360340	4259711	3509489	2957443	2063455
36. Губитак предузетника	У хиљадама РСД, номинално	11611	16312	16105	9769	14137	8629
37. Број привредних друштава са губитком изнад висине капитала привредних друштава	Број	65	59	69	63	65	61
38. Број предузетника са губитком изнад висине капитала предузетника	Број	9	10	9	10	13	8
39. Укупан број извозника	Број	60	65	72	74	70	72
40. Број извозника, као % укупног броја активних привредних субјеката	%	16.3	17.6	19	19	18.4	18.4
41. Укупан извоз	У хиљадама РСД, номинално	658181	783847	990107	951109	1077237	1372423
42. Укупан број увозника	Број	84	79	77	90	92	83
43. Број увозника, као % укупног броја активних привредних субјеката	%	22.9	21.4	20.4	23.1	24.1	21.2

44. Укупан увоз	У хиљадама РСД, номинално	618074	654744	810417	853819	884509	904618
45. Суфицит/дефицит	У хиљадама РСД, номинално	40107	129103	179690	97290	192728	467805
46. Покривеност увоза извозом	%	106.5	119.7	122.2	111.4	121.8	151.7
47. Обим спољнотрговинске размене ЈЛС	У хиљадама РСД, номинално	1276255	1438591	1800524	1804928	1961746	2277041
48. Годишње стопе раста извоза	Стопа		19.1	26.3	-3.9	13.3	27.4
49. Годишње стопе раста увоза	Стопа		5.9	23.8	5.4	3.6	2.3
50. Број запослених	Број	5849	5568	6236	6695	7015	7247
51. Запослени у правним лицима, као % укупног броја запослених	%	67.6	65.9	68.9	70.3	68.8	69
52. Приватни предузетници и запослени код њих, као % укупног броја запослених	%	32.4	34.1	29.6	28.3	30	30
53. Регистровани индивидуални пољопривредници, као % укупног броја запослених	%			1.5	1.4	1.2	1
54. Број запослених у пољопривреди, шумарству и рибарству, као % укупног броја запослених	%	3.1	2.9	3.4	2.4	2.1	2.2
55. Број запослених у рударству, као % укупног броја запослених	%	0	0	0	0	0	0
56. Број запослених у прерађивачкој индустрији, као % укупног броја запослених	%	14.3	12.7	20.7	20.2	20.6	21
57. Број запослених у сектору снабдевања електричном енергијом, гасом и паром, као % укупног броја запослених	%	1	1.1	1.2	0.8	0.9	0.8
58. Број запослених у сектору снабдевања водом и управљањем отпадним водама, као % укупног броја запослених	%	4.8	4.4	3.5	3.3	4	3.2
59. Број запослених у грађевинарству, као % укупног броја запослених	%	4.2	4.2	5.9	5.4	5.5	5.7
60. Број запослених у трговини на велико и мало и поправци моторних возила, као % укупног броја запослених	%	5.4	5.5	14.8	15.9	15.9	14.8
61. Број запослених у сектору саобраћаја и складиштења, као % укупног броја запослених	%	1.5	1.6	4.1	3.9	3.7	3.8
62. Број запослених у сектору услуга смештаја и исхране, као % укупног броја запослених	%	5.3	4.2	10.6	13	12.9	14.2
63. Број запослених у сектору информисања и комуникације, као % укупног броја запослених	%	1.1	1	0.7	0.6	0.7	0.7
64. Број запослених у финансијским делатностима и делатностима осигурања, као % укупног броја запослених	%	0.4	0.4	0.7	1	1	0.8

65. Број запослених у пословању некретнинама, као % укупног броја запослених	%	0	0	0.2	0.2	0.4	0.6
66. Број запослених у стручним, научним, иновационим и техничким делатностима, као % укупног броја запослених	%	2.1	2	3.3	3.1	3.5	2.8
67. Број запослених у административним и помоћним услужним делатностима, као % укупног броја запослених	%	0.3	0.4	1.1	1	1.1	1.5
68. Број запослених у државној управи и обавезном социјалном осигурању, као % укупног броја запослених	%	3.1	3.2	6	6.5	6.6	5.8
69. Број запослених у образовању, као % укупног броја запослених	%	7.8	8	7.6	6.9	6.7	6.5
70. Број запослених у здравственој и социјалној заштити, као % укупног броја запослених	%	12.5	13.4	12.9	12.1	10.9	11.2
71. Број запослених у уметности, забави и рекреацији, као % укупног броја запослених	%	0.4	0.4	1.1	1.5	1.5	1.5
72. Број запослених у осталим услужним делатностима, као % укупног броја запослених	%	0.5	0.4	2	2.2	2.1	2.8
73. Незапослена лица	Број	3567	3502	3498	3501	3257	3005
74. Незапослена лица на 1000 становника	Број	131	130	131	132	124	115
75. Незапослене жене, као % незапослених лица	%	53.1	52.5	53.8	53.8	53.8	52.9
76. Незапослена лица која први пут траже запослење, као % незапослених лица	%	35.7	34.9	31.9	29.6	29.4	27
77. Незапослена лица без квалификација, као % незапослених лица	%	31.1	30.7	30.6	30.1	30.3	31.1
78. Незапослена лица са средњим образовањем, као % незапослених лица	%	56	55.3	55.4	56.2	55.4	55.7
79. Незапослена лица са вишим и високим образовањем, као % незапослених лица	%	12.9	14	14	13.8	14.3	13.2
80. Дугорочно незапослена лица, као % незапослених лица	%	65.9	68.2	68.8	67.2	71.7	69.1
81. Незапослени млади, као % незапослених лица	%	25.3	27.2	24.6	23.5	21.5	19.6
82. Незапослени старији, као % незапослених лица	%	27	28.2	29.3	31	33.3	36
83. Пријављене потребе за запошљавањем	Број	131	166	229	286	300	276
84. Пријављене потребе на 100 незапослених лица	Број	4	5	7	8	9	9
85. Запослени са евиденције	Број	771	875	912	1216	1206	1161

0:439

86. Запослене жене са евиденције, као % запослених са евиденције	%	57.8	63.2	60	59.6	60.4	58.4
87. Корисници новчане накнаде	Број	365	290	261	213	190	234
88. Корисници новчане накнаде, као % незапослених лица	%	10.2	8.3	7.5	6.1	5.8	7.8
89. Просечне зараде без пореза и доприноса, по запосленом	У РСД, номинално	33711	33338	33704	33487	35124	38544
90. Број корисника пензија	Број	5276	5201	5172	5034	4971	5020
91. Број корисника пензија, као % укупног становништва	%	19.4	19.3	19.3	19	18.9	19.2
92. Просечан износ пензије	У РСД, номинално	22282	21628	22014	22447	23534	23758

0:440

Табела 71 Социјална заштита

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора							
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
01. Број корисника новчане социјалне помоћи	Број	150	162	156	165	158	156	140	143
02. Број корисника новчане социјалне помоћи, као % укупног броја становника	%	0.54	0.59	0.57	0.61	0.59	0.59	0.53	0.55
03. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	77	72	69	66	51	56	48	45
04. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0.28	0.26	0.25	0.24	0.19	0.21	0.18	0.17
05. Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	135	137	146	159	156	159	160	153
06. Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0.49	0.5	0.54	0.59	0.58	0.6	0.61	0.59
07. Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	Број	813	764	845	870	835	807	749	646
08. Број корисника дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	17.11	16.47	18.57	19.42	18.92	18.62	17.61	15.36
09. Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година)	Број	164	156	191	191	153	149	160	156
10. Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	3.45	3.36	4.2	4.26	3.47	3.44	3.76	3.71
11. Број деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	Број	8	5	4	1	1	3	8	8
12. Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја (0-17 година)	Број	2	1	0	0	0	0	0	0
13. Стопа деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	На 1.000 деце	1.68	1.08	0.88	0.22	0.23	0.69	1.88	1.9
14. Хранитељске породице	Број		2	4	4	5	5	3	3
15. Број деце у хранитељским породицама	Број	5	4	3	1	1	3	8	8
16. Број деце са инвалидитетом у хранитељским породицама	Број	1	1	0	0	0	0	0	0
17. Стопа деце у хранитељским породицама	На 1.000 деце	1.05	0.86	0.66	0.22	0.23	0.69	1.88	1.9
18. Број деце у резиденцијалним установама	Број	3	1	1	0	0	0	0	0

0:44

19. Број деце са инвалидитетом у резиденцијалним установама	Број	1	0	0	0	0	0	0	0
20. Стопа деце у резиденцијалним установама	На 1.000 деце	0.63	0.22	0.22	0	0	0	0	0
21. Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година)	Број	8	10	9	9	9	10	12	17
22. Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година), као % броја становника 65 + година	%	0.16	0.2	0.18	0.18	0.17	0.19	0.22	0.31
23. Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	3215	2660	2754	2791	3320	3692	3863	4063
24. Број жена корисница социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	1372	1537	1594	1590	1954	2179	2276	2390
25. Број мушкараца корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	1843	1123	1160	1201	1366	1513	1587	1673
26. Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, као % укупног броја становника	%	11.68	9.73	10.15	10.36	12.41	13.91	14.68	15.54
27. Број стручних радника у Центру за социјални рад	Број	7	7	7	7	7	7	7	7
28. Капацитет Центара за социјални рад	Број	459	380	393	399	474	527	552	580
29. Број пријављених случајева породичног насиља према деци	Број	7	17	45	71	42	2	3	20
30. Број пријављених случајева породичног насиља према женама	Број	43	23	32	113	46	100	120	90
31. Број деце у сукобу са законом	Број			21	27	10	6	44	44
32. Стопа деце у сукобу са законом	На 1.000 деце			6.5	8.54	3.22	1.97	14.79	15.03

Табела 72 Социјална заштита у надлежности ЈЛС

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора							
		2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	2018
01. Број корисника новчане социјалне помоћи	Број	150	162	156	165	158	156	140	143
02. Број корисника новчане социјалне помоћи, као % укупног броја становника	%	0.54	0.59	0.57	0.61	0.59	0.59	0.53	0.55
03. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	77	72	69	66	51	56	48	45
04. Број корисника основног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0.28	0.26	0.25	0.24	0.19	0.21	0.18	0.17
05. Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица	Број	135	137	146	159	156	159	160	153
06. Број корисника увећаног додатка за негу и помоћ другог лица, као % укупног броја становника	%	0.49	0.5	0.54	0.59	0.58	0.6	0.61	0.59
07. Број корисника дечијег додатка (0-17 година)	Број	813	764	845	870	835	807	749	646
08. Број корисника дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	17.11	16.47	18.57	19.42	18.92	18.62	17.61	15.36
09. Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година)	Број	164	156	191	191	153	149	160	156
10. Број корисника увећаног дечијег додатка (0-17 година), као % укупног броја деце	%	3.45	3.36	4.2	4.26	3.47	3.44	3.76	3.71
11. Број деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	Број	8	5	4	1	1	3	8	8
12. Број деце са инвалидитетом која користе услуге смештаја (0-17 година)	Број	2	1	0	0	0	0	0	0
13. Стопа деце која користе услуге смештаја (0-17 година)	На 1.000 деце	1.68	1.08	0.88	0.22	0.23	0.69	1.88	1.9
14. Хранитељске породице	Број		2	4	4	5	5	3	3
15. Број деце у хранитељским породицама	Број	5	4	3	1	1	3	8	8
16. Број деце са инвалидитетом у хранитељским породицама	Број	1	1	0	0	0	0	0	0
17. Стопа деце у хранитељским породицама	На 1.000 деце	1.05	0.86	0.66	0.22	0.23	0.69	1.88	1.9
18. Број деце у резиденцијалним установама	Број	3	1	1	0	0	0	0	0

0:443

19. Број деце са инвалидитетом у резиденцијалним установама	Број	1	0	0	0	0	0	0	0
20. Стопа деце у резиденцијалним установама	На 1.000 деце	0.63	0.22	0.22	0	0	0	0	0
21. Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година)	Број	8	10	9	9	9	10	12	17
22. Број корисника државних домова за смештај старих (65 + година), као % броја становника 65 + година	%	0.16	0.2	0.18	0.18	0.17	0.19	0.22	0.31
23. Укупан број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	3215	2660	2754	2791	3320	3692	3863	4063
24. Број жена корисница социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	1372	1537	1594	1590	1954	2179	2276	2390
25. Број мушкараца корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад	Број	1843	1123	1160	1201	1366	1513	1587	1673
26. Број корисника социјалне заштите на евиденцији Центра за социјални рад, као % укупног броја становника	%	11.68	9.73	10.15	10.36	12.41	13.91	14.68	15.54
27. Број стручних радника у Центру за социјални рад	Број	7	7	7	7	7	7	7	7
28. Капацитет Центара за социјални рад	Број	459	380	393	399	474	527	552	580
29. Број пријављених случајева породичног насиља према деци	Број	7	17	45	71	42	2	3	20
30. Број пријављених случајева породичног насиља према женама	Број	43	23	32	113	46	100	120	90
31. Број деце у сукобу са законом	Број			21	27	10	6	44	44
32. Стопа деце у сукобу са законом	На 1.000 деце			6.5	8.54	3.22	1.97	14.79	15.03

Табела 73 Пољопривреда – Попис 2012

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора
		2012
01. Број пољопривредних газдинстава	Број	2855
02. Број пољопривредних газдинстава, као % укупног броја домаћинстава	%	30.64
03. Број пољопривредних газдинстава на 1000 становника	Број	104.5
04. Економска величина пољопривредних газдинстава	ЕУР	7215118
05. Економска величина пољопривредних газдинстава по газдинству	ЕУР	2527
06. Специјализована газдинства за ратарство, као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	7.5
07. Специјализована газдинства за повртарство, цвећарство и остале хортикултуре, као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	0.7
08. Специјализована газдинства за сталне засаде (винова лоза и воће), као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	5.2
09. Специјализована газдинства за узгој стоке на испаша (говеда, овце, козе), као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	13.1
10. Специјализована газдинства за узгој свиња и живине, као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	10.5
11. Мешовита газдинства с биљном производњом, као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	6.1
12. Мешовита газдинства са сточарском производњом, као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	29.4
13. Мешовита газдинства комбинација биљне и сточарске производње, као % укупног броја пољопривредних газдинстава	%	27.4
14. Чланови газдинства и стално запослени на газдинству, укупно	Број	6169
15. Жене, као % укупног броја чланова газдинства и стално запослених	%	43.3
16. Чланови газдинства и стално запослени на газдинству по газдинству	Број	2.2
17. Чланови газдинства и стално запослени на газдинству, као % укупног становништва	%	22.57
18. Годишње радне јединице, укупно	Број	2305
19. Жене, као % укупних годишњих радних јединица	%	39.1

0:445

20. Годишње радне јединице по газдинству	Број	0.8
21. Степен ангажованости чланова газдинстава и лица стално запосленим на газдинствима на пољопривредним активностима	%	37.4
22. Сезонска радна снага и радна снага под уговором, као % укупних годишњих радних јединица	%	3.3
23. Коришћено пољопривредно земљиште по годишњој радној јединици	Хектар, ха	2.5
24. Број условних грла по годишњој радној јединици	Број	2.6
25. Економска величина пољопривредних газдинстава по годишњој радној јединици	ЕУР	3130
26. Распољиво пољопривредно земљиште	Хектар, ха	6565
27. Распољиво пољопривредно земљиште, као % укупне површине општине	%	27.47
28. Распољиво пољопривредно земљиште по газдинству	Хектар, ха	2.3
29. Коришћено пољопривредно земљиште	Хектар, ха	5654
30. Коришћено пољопривредно земљиште, као % расположивог земљишта пољопривредних газдинстава	%	86.12
31. Коришћено пољопривредно земљиште, као % укупне површине општине	%	23.66
32. Коришћено пољопривредно земљиште по газдинству	Хектар, ха	2
33. Наводњавано земљиште, као % коришћеног пољопривредног земљишта	%	1.8
34. Земљиште узето у закуп, као % коришћеног пољопривредног земљишта	%	8.9
35. Број условних грла	Број	6071
36. Број условних грла по газдинству	Број	2.1
37. Број говеда, оваца и коза по хектару ливада и пашњака	Број	4
38. Број говеда	Број	2311
39. Број оваца	Број	8005
40. Број коза	Број	864
41. Број свиња	Број	7972
42. Број живине	Број	92761

43. Број властитих двоосовинских трактора	Број	1233
44. Број властитих двоосовинских трактора на 100 газдинстава	Број	43
45. Број двоосовинских трактора на 100 ха коришћеног пољопривредног земљишта	Број	22
46. Број хектара по двоосовинском трактору	Хектар, ха	5
47. Трактори старији од 10 година, као % укупног броја двоосовинских трактора	%	98.9

0:447

Табела 74 Финансијски показатељи јавно комуналних предузећа

Назив индикатора	Јединица мере	Вредност индикатора			
		2015	2016	2017	2018
01. Број ЈКП	Број	3	5	5	4
02. Укупан број запослених у ЈКП	Број	408	514	436	372
03. Просечан број запослених по ЈКП	Број	136	103	87	93
04. Број запослених у ЈКП на 1000 становника	Број	15	19	17	14
05. Укупан нето резултат из редовног пословања	У хиљадама РСД, номинално	-43575	-47151	-55095	4110
06. Број ЈКП које су оствариле Нето добит	Број	0	2	3	3
07. Нето добитак	У хиљадама РСД, номинално	0	2812	6005	4569
08. Број ЈКП које су оствариле Нето губитак	Број	3	3	2	1
09. Нето губитак	У хиљадама РСД, номинално	67941	68197	72563	11110
10. Број ЈКП који су остварили нулти финансијски резултат	Број	0	0	0	0
11. Укупан приход	У хиљадама РСД, номинално	406877	415530	428704	459885
12. Пословни приход	У хиљадама РСД, номинално	378254	381016	402909	449409
13. Укупни расходи	У хиљадама РСД, номинално	450452	462681	483799	455775
14. Пословни расходи	У хиљадама РСД, номинално	353314	433472	446522	444834
15. Стопа пословног добитка	%	6.6	-13.8	-10.8	1
16. Стална имовина	У хиљадама РСД, номинално	1643245	1624833	209351	178240
17. Стална имовина, као % пословне имовине	%	77.5	78.4	38.6	60.2
18. Обртна имовина	У хиљадама РСД, номинално	473784	445377	331802	116516
19. Обртна имовина, као % пословне имовине	%	22.4	21.5	61.1	39.4
20. Капитал	У хиљадама РСД, номинално	1492987	1428732	150264	159102

0:448

21. Нето капитал	У хиљадама РСД, номинално	1492987	1428732	138262	148281
22. Капитал, као % укупних извора	%	70.4	68.9	27.7	53.8
23. Укупне обавезе (укупан дуг)	У хиљадама	626463	643950	404761	147675
24. Дугорочне обавезе	У хиљадама РСД, номинално	0	44690	19641	0
25. Дугорочне обавезе, као % укупног дуга	%	0	6.9	4.9	0
26. Краткорочне обавезе	У хиљадама РСД, номинално	613865	578509	361447	133589
27. Краткорочне обавезе, као % укупног дуга	%	98	89.8	89.3	90.5
28. Пословни приходи, као % укупних прихода	%	93	91.7	94	97.7
29. Финансијски приходи, као % укупних прихода	%	6.1	3.5	0.3	0.4
30. Остали приходи, као % укупних прихода	%	0.9	4.8	5.7	1.8
31. Промет, као % пословних прихода	%	94.5	96.6	99	98.5
32. Директни трошкови, као % пословних расхода	%	77.4	71.7	72.1	77
33. Трошкова зарада, као % пословних расхода	%	70.1	62.4	66.4	69.2
34. Финансијски расходи, као % укупних расхода	%	5.3	0.6	0.7	0.6
35. Остали расходи, као % укупних расхода	%	16.3	5.7	7	1.8
36. Коефицијент солвентности	%	345.3	331.4	141.6	220.9
37. Степен покрића сталних средстава капиталом	%	90.9	87.9	71.8	89.3
38. Текућа (општа) ликвидност	%	77.2	77	91.8	87.2
39. Убрзана (редукована) ликвидност	%	72.34	74.66	88.02	80.23
40. Однос готовине и краткорочних обавеза, %	%	0.6	2.3	2.1	7.1
41. Број дана наплате потраживања	Број	306.1	284.3	244.7	74
42. Број дана плаћања обавеза према добављачима	Број	322.6	263.2	239.7	103.9
43. Нето обртна средства	У хиљадама РСД, номинално	-140081	-133132	-29645	-17073

0:449

44. Коефицијент финансијске стабилности	%	111.1	109.8	116.7	108.5
45. Однос укупних обавеза и капитала (Д/Е рацио)	%	42	45.1	269.4	92.8
46. Укупне обавезе, као % укупне имовине	%	29.6	31.1	74.5	49.9
47. Рацио каматоносне задужености	%	0.1	2.2	3.8	0.3
48. Нето дуг	У хиљадама РСД, номинално	609982	609895	373443	124055
49. Нето дуг / ЕБИТДА	Број	13.1	22.8	19.3	8.6
50. Нето дуг / Пословна имовина	%	28.8	29.4	68.8	41.9
51. Економичност укупног пословања	Број	0.9	0.9	0.89	1.01
52. Економичност редовног пословања	Број	1.07	0.88	0.9	1.01
53. Коефицијент покрића трошкова камате	%	0	97.8	187.2	184.9
54. Економичност финансирања	Број	1	5.1	0.4	0.7
55. Стопа нето добитка	%	0	0.7	1.4	1
56. Стопа нето губитка	%	16.7	16.4	16.9	2.4
57. Стопа бруто добитка	%	0.1	1	1.4	1
58. Стопа бруто губитка	%	16.7	16.4	16.9	2.4
59. Нето маржа	%	-18	-17.2	-16.5	-1.5
60. Стопа пословног резултата	%	6.1	-12.6	-10.2	1
61. РОЕ – Стопа приноса на капитал	%	-4.6	-4.6	-44.3	-4.1
62. РОА – Стопа приноса на имовину	%	1.2	-2.5	-8	1.5
63. ЕБИТ – Нето добит пре опорезивања	У хиљадама РСД, номинално	24043	6929	9337	7230
64. ЕБИТДА	У хиљадама РСД, номинално	46425	26748	19335	14475
65. Кумулирани губици, као % укупних прихода	%	35.4	61.5	51.7	6.1
66. Кумулирани губитак по запосленом	У хиљадама РСД, номинално	353.23	496.94	508.42	75.69

0:450

67. Укупни приходи по запосленом	У хиљадама РСД, номинално	997.25	808.42	983.27	1236.25
68. Пословни приход по запосленом	У хиљадама РСД, номинално	927.09	741.28	924.1	1208.09
69. Јединични трошкови рада	%	65.5	71	73.6	68.5
70. Нето добит по запосленом	У хиљадама РСД, номинално	0	5	14	12

12. ОДЛУКА О ПОКРЕТАЊУ ПРОЦЕСА ИЗРАДЕ ПЛАНА

Скупштина општине Врњачка Бања на ____ редовној седници одржаној дана ____ године, на основу чл. 5, 9, 29, 53. Закона о планском систему („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018), чл. 20. и 32. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) и чл. 40. Статута општине Врњачка Бања („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 12/19), доноси

ОДЛУКУ О ПОКРЕТАЊУ ПРОЦЕСА ИЗРАДЕ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА 2021-2027

Основне одредбе

Члан 1.

Приступа се процесу израде Плана развоја општине Врњачка Бања 2021-2027. (у даљем тексту: План развоја) у свему према Закону о планском систему („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018) документу „Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе“, израђеног од стране Републичког секретаријата за јавне политике Владе Републике Србије.

Члан 2.

Циљ израде Плана развоја из чл.1. ове Одлуке је да се кроз један транспарентни процес на основу анализе постојећег стања и дијалога свих заинтересованих страна дефинише визија, приоритети, циљеви и мере/активности који покривају све кључне аспекте социјалне и економске развојне политике, као и политике

заштите животне средине и просторног развоја, усклађених са одговарајућим међународним политикама и онима на нивоу Републике, уз оптимално коришћење буџетских средстава и обезбеђења одрживог раста и развоја општине.

Носиоци одговорности за израду Плана развоја

Члан 3.

Овлашћује се Председник општине да посебним решењима формира координациони тим за израду Плана развоја, тематске подтимове и Партнерски форум као комплементарне консултативне платформе у процесу израде Плана развоја, којима ће се формализовати састав и надлежности истих.

Фазе израде

Члан 4.

У циљу израде што квалитетнијег Плана развоја и на што транспарентнији начин, а у складу са наведеним правним оквиром, потребно је да процес израде Плана развоја прође кроз следеће фазе:

1. Припрема и организација процеса;
2. Преглед и анализа постојећег стања;
3. Дефинисање визије и приоритетних циљева;
4. Дефинисање мера;
5. Дефинисање оквира за спровођење, праћење спровођења, извештавање и вредновање Плана развоја;

6. Стављање Нацрта плана развоја на јавни увид;
7. Спровођење јавне расправе о Нацрту плана развоја;
8. Усвајање и објављивање Плана развоја;

Кроз цео процес израде Плана развоја посебно су важне консултације и прикупљање и обрада података јер представљају континуиране процесе који се прожимају кроз више фаза процеса израде Плана развоја.

Јавна расправа

Члан 5.

Спровођење јавне расправе о Нацрту плана развоја вршиће се у складу са Правилником о поступку и начину спровођења јавне расправе у поступку припрема одлука и других аката („Сл. Лист Општине Врњачка Бања“, бр. 13/2018)

Рокови и временски оквири

Члан 6.

Организациона јединица Општинске управе задужена за обављање стручних и административних послове за потребе Координационог тима за израду Нацрта плана развоја је дужна да на интернет презентацији Општине, односно на други примерен начин, обавести јавност да је отпочео рад на припреми Плана развоја који доноси Скупштина општине, у року од седам радних дана од дана почетка израде Плана развоја.

План развоја донеће се најкасније до 1. јануара 2021. године.

Прегледи индикованог распореда активности на изради Плана развоја са временским оквирима, приказани табеларно и кроз гантограм, дати су у прилогу ове Одлуке и њен су саставни део.

Прелазне и завршне одредбе

Члан 7.

Стручне и административне послове за Координациони тим обављаће организациона јединица Општинске управе надлежна за локални економски развој.

Члан 8.

У сврху обавештавања јавности, на званичном сајту општине формираће се посебан банер у вези са Планом развоја, у оквиру којег ће се јавности стављати на увид све информације о томе у којој се фази процеса израде налази План развоја, почев од обавештења о отпочињању израде наредног дана од дана ступања на снагу ове Одлуке, повезане вести и припадајући документи, усвојен План развоја, а касније и Средњорочни план општине Врњачка Бања 2021-2023, као и извештаји о спровођењу Плана развоја.

Члан 9.

Ова Одлука ступа на снагу 8. дана од дана објављивања у „Сл. листу општине Врњачка Бања“ и на званичном сајту општине Врњачка Бања.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

Број: _____/20 од _____ 2020. године

ПРЕДСЕДНИК
СКУПШТИНЕ ОПШТИНЕ
Иван Радовић с. р.

0:453

ОБРАЗЛОЖЕЊЕ

Правни основ за доношење ове одлуке

Правни основ за доношење ове Одлуке налази се у Закону о планском систему („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018), Закону о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) и Статуту Општине Врњачка Бања („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 12/19).

Закон о планском систему је ступио на снагу 28. априла 2018. године и примењује се од 29. октобра 2018. године. Овај Закон успоставља ефикасан, транспарентан, координисан и реалистичан систем планирања Републике Србије, аутономне покрајине и јединица локалне самоуправе, који покрива све кључне аспекте социјалне и економске развојне политике и регионалног и просторног развоја, уз оптимално коришћење буџетских средстава, обезбеђење одрживог раста и развоја Републике Србије. Члан 5. дефинише и разврстава документе развојног планирања, чланом 9. ближе је дефинисан План развоја јединице локалне самоуправе, његов садржај и начин праћења његовог извршења и извештавања, чланом 29. дефинисан је надлежни предлагач, а чланом 53. одређен је рок до којег ће се документ из чл. 1. ове Одлуке донети.

Чланом 20. Закона о локалној самоуправи прописује да Општина преко својих органа, у складу са Уставом и законом доноси програм развоја општине, као и стратешке планове и програме локалног економског развоја, док је чланом 32. истог Закона дефинисана надлежност Скупштине општине као доносиоца програма развоја.

Чланом 40. Статута општине Врњачка Бања такође је дефинисана надлежност Скупштине општине као доносиоца плана развоја Општине.

Разлози за доношење ове одлуке

Разлози за доношење ове одлуке огледају се у жељи да се сагледају кључни проблеми у свим областима, дефинишу јасно одређене конкретне мере за решавање сагледаних проблема, унапреди локална заједница и обезбеди њен одрживи развој.

Израдом овог плана створили би се услови да се сви проблеми решавају плански у складу са идентификованим потребама корисника на различитим нивоима, на основу доброг познавања и дефинисања приоритетних потреба и постојећих ресурса.

Да би се овај начин рада разрадио и унапредио, неопходно је паралелно са израдом наведеног документа развијати капацитете институција и организација које су саставни део система политике одрживог развоја или се баве питањима од значаја за одрживи развој. Обзиром на ограничена буџетска средства којима Општина Врњачка Бања располаже, неопходно је јасно утврдити приоритетне правце деловања, а активности прецизно усмерити ка дефинисаним циљним групама и корисницима.

Основ за решавање свих питања лежи у партнерству локалне самоуправе, свих јавних институција, установа и невладиних организација, локалних акционих група и заинтересованих лица који ће се овом приликом на један квалитетно другачији начин окупити на заједничком задатку. Због својих универзалних вредности и користи за све становнике и посетиоце општине, израда овог документа треба да буде независна од политичких промена у локалној власти.

План развоја мора одговорити на суштинско питање: „Које је то жељено стање?“, и како то „жељено стање“ остварити.

Финансијски ефекти

За реализацију ове одлуке нису потребна финансијска средства.

Ступање на снагу и објављивање

Ова Одлука ступа на снагу 8. дана од дана објављивања у „Сл. листу општине Врњачка Бања“.

ОДСЕК ЗА ЛОКАЛНИ ЕКОНОМСКИ РАЗВОЈ И ИНВЕСТИЦИЈЕ

Обрађивачи:
КООРДИНАТОР ЛОКАЛНОГ
ЕКОНОМСКОГ РАЗВОЈА
Небојша Алимпић с. р.

РУКОВОДИЛАЦ ОДСЕКА
Сузана Црноглавац с. р.

НАЧЕЛНИК ОПШТИНСКЕ УПРАВЕ
Славиша Пауновић с. р.

0:455

13. ОДЛУКА О УСВАЈАЊУ ПЛАНА

Скупштина општине Врњачка Бања на ____ редовној седници одржаној дана ____ године, на основу чл. 5, 9, 29, 53. Закона о планском систему („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018), чл. 20. и 32. Закона о локалној самоуправи („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018) и чл. 40. Статута општине Врњачка Бања („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 12/19), доноси

ОДЛУКУ О УСВАЈАЊУ ПЛАНА РАЗВОЈА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА 2023-2030

Основне одредбе

Члан 1.

Усваја се План развоја општине Врњачка Бања 2023-2030. (у даљем тексту: План развоја) израђен у свему према Закону о планском систему („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018) и документу „Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе“, израђеног од стране Републичког секретаријата за јавне политике Владе Републике Србије.

Члан 2.

План развоја јесте дугорочни документ развојног планирања, најширег обухвата и највишег значаја за доносиоца, који за период од најмање седам година усваја Скупштина општине, на предлог Општинског већа.

Закон прописује обавезу Општине да изради и усвоји свој План развоја до 1. јануара 2021. године.

Носиоци одговорности за израду Плана развоја

Члан 3.

Праћење и оцену ефеката програма и мера овог Плана развоја вршиће стручно саветодавно тело (Саветодавно тело) које ће бити формирано посебним Решењем Председника општине.

Члан 4.

Обавезују се носиоци активности за спровођење програма и мера, извођачи радова и актери који буду укључени у спровођење програма и мера Плана развоја да наведеном саветодавном телу из претходног члана по окончању активности, односно захтеву Саветодавног тела, доставе коначне, односно периодичне извештаје о реализацији тих програма и мера.

Прелазне и завршне одредбе

Члан 5.

План развоја је саставни део ове Одлуке и биће објављен на званичном сајту Општине Врњачка Бања.

Члан 6.

Ова одлука ступа на снагу наредног дана од дана објављивања у „Сл. листу Општине Врњачка Бања“.

СКУПШТИНА ОПШТИНЕ ВРЊАЧКА БАЊА

Број: ____/23 од __.__.2023. године

0:457

ЛИТЕРАТУРА

ЛИТЕРАТУРА

1. **Закон о планском систему** („Сл. гласник РС“, бр. 20/2018), Народна скупштина Републике Србије;
2. **Закон о локалној самоуправи** („Сл. гласник РС“, бр. 129/2007, 83/2014 - др. закон, 101/2016 - др. закон и 47/2018), Народна скупштина Републике Србије;
3. **Смернице за израду планова развоја јединица локалне самоуправе**, Републички секретаријат за јавне политике Владе Републике Србије, Београд, 2020. године;
4. **Стратегија одрживог развоја општине Врњачка Бања 2013-2023** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 6/2013 и 2/2015 - измене и допуне), Општина Врњачка Бања.
5. **Стратегија пољопривреде и руралног развоја општине Врњачка Бања 2014-2024. године** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 10/2014), Општина Врњачка Бања;
6. **Стамбена стратегија општине Врњачка Бања 2019-2029** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 12/2019), Општинска стамбена агенција општине Врњачка Бања, Врњачка Бања, Март, 2019. године;
7. **План јавног здравља општине Врњачка Бања за период 2019-2029. године** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 42/2018), Општина Врњачка Бања, Новембар, 2018. године;
8. **Програм одрживог развоја туризма на планини Гоч 2011-2021**, измењено и допуњено издање, Април, 2018. године;
9. **Локални акциони план за унапређење положаја особа са инвалидитетом општине Врњачка Бања 2016– 2020. године** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 6/2016), Новембар, 2015. године;
10. **Локални акциони план за младе општине Врњачка Бања 2020-2025** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 42/2019), Општина Врњачка Бања, Децембар, 2019. године;
11. **Локални акциони план за социјално укључивање Рома и Ромкиња у општини Врњачка Бања 2019-2021.** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 31/2019), Општина Врњачка Бања, Август, 2019. године;
12. **Локални акциони план запошљавања општине Врњачка Бања 2020. године** („Сл. лист општине Врњачка Бања“, бр. 2/2020), Општина Врњачка Бања, Јануар, 2020. године;
13. **Агенда 2030 у мојој општини – приручник за локалну примену Циљева одрживог развоја УН**, GIZ регионални пројекат, Београд, 2019. године;
14. **Општине у Србији, 2001.**, Република Србија - Републички завод за информатику и статистику;
15. **Општине у Србији, 2002.**, Република Србија - Републички завод за статистику;
16. **Општине у Србији, 2003.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, март 2004. године;
17. **Општине у Србији, 2004.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, април 2005. године;
18. **Општине у Србији, 2005.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, март 2006. године;
19. **Општине у Србији, 2006.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, март 2007. године;

20. **Општине у Србији, 2007.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, март 2008. године;
21. **Општине у Србији, 2008.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, март 2009. године;
22. **Општине у Србији, 2009.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2010. године;
23. **Општине у Србији, 2010.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2010. године;
24. **Општине и региони у Републици Србији, 2011.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2011. године;
25. **Општине и региони у Републици Србији, 2012.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2012. године;
26. **Општине и региони у Републици Србији, 2013.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2013. године;
27. **Општине и региони у Републици Србији, 2014.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2014. године;
28. **Општине и региони у Републици Србији, 2015.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2015. године – исправљено издање;
29. **Општине и региони у Републици Србији, 2016.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 21.03.2017. године – исправљено издање;
30. **Општине и региони у Републици Србији, 2017.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2017. године;
31. **Општине и региони у Републици Србији, 2018.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2018. године;
32. **Општине и региони у Републици Србији, 2019.**, Република Србија - Републички завод за статистику, Београд, 2019. године;
33. **Програм подршке за спровођење пољопривредне политике и политике руралног развоја за општину Врњачка Бања за 2019.годину** („Сл. лист Општине Врњачка Бања“, бр. 21/2019);
34. **Основа газдовања шумама за г.ј. "Гоч Гвоздац - а" књига I (2019 – 2028)**, Шумарски факултет, Београд, 2018. година;
35. **Основа газдовања шумама за ГЈ "Гоч-Станишинци" (2018 – 2027)**, ЈП “Шуме – Гоч“ Врњачка Бања, Београд, 2018. година.
36. Прим. др Нада Вуковић, специјалиста социјалне медицине, прим. др. Драгана Тендјера Милићевић, специјалиста социјалне медицине, др. Владан Шапоњић, специјалиста епидемиологије, др. Драгана Негојевић, специјалиста хигијене, **Анализа здравственог стања становништва дела рашког округа у надлежности Завода за јавно здравље Краљево у 2016. години**, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2017. године.
37. Прим. др Нада Вуковић, специјалиста социјалне медицине, прим. др. Драгана Тендјера Милићевић, специјалиста социјалне медицине, др. Владан Шапоњић, специјалиста епидемиологије, др. Драгана Негојевић, специјалиста хигијене, **Анализа здравственог стања становништва дела рашког округа у надлежности Завода за јавно здравље Краљево у 2017. години**, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2018. године.
38. Прим. др Нада Вуковић, специјалиста социјалне медицине, прим. др. Драгана Тендјера Милићевић, специјалиста социјалне медицине, Др. Верица Ђукић, специјалиста епидемиологије, Др. Милка Васовић, специјалиста хигијене, **Анализа здравственог стања становништва дела рашког округа у надлежности Завода за јавно здравље Краљево у 2018. години**, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2019. године;
39. Прим. др Љиљана Бањанац, **Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2017. години**, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2018. године;

40. Прим. др Љиљана Бањанац, **Показатељи квалитета рада здравствених установа у 2018. години**, Завод за јавно здравље Краљево, Краљево, 2019. године;
41. Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије, **Извештај о нивоу излагања становништва јонизујућем зрачењу из животне средине у Републици Србији у 2017. години**, Београд, јул 2018. године;
42. Агенција за заштиту од јонизујућих зрачења и нуклеарну сигурност Србије, **Извештај о нивоу излагања становништва јонизујућем зрачењу из животне средине у Републици Србији у 2018. години**, Београд, јул 2019. године;
43. Агенција за привредне регистре (АПР), **Регистар мера и подстицаја регионалног развоја** - <http://pretraga2.apr.gov.rs/APRMapePodsticaja/>;
44. Републички секретаријат за јавне политике Владе Републике Србије (РСЈП) – **Аналитички сервис ЈЛС** - <https://rsjp.gov.rs/cir/analiticki-servis/>;
45. НБС, **Извештај о инфлацији**, Београд, 2018. године;
46. SeConS група за развојну иницијативу, UNICEF и Републички завод за статистику Републике Србије, **Индекс дечијег благостања – Врњачка Бања**, Београд, 2015. година;
47. Антонић Слободан, **Друштвена покретљивост у социјалистичкој Србији: један ревизионистички поглед**, Социолошки преглед, vol. XLVII (2013), no. 2, стр. 145–170, Филозофски факултет Београд (Овај чланак је учинак рада на пројекту „Изазови нове друштвене интеграције у Србији: концепти и актери“ (бр. 179035), који се изводи на Институту за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.);
48. Цвејић Слободан (2012), **Нови трендови у класно-слојној покретљивости у Србији**, у: Промене у друштвеној структури и покретљивости, ур. Срђан Шљукић и Душан Маринковић, Нови Сад: Одсек за социологију Филозофског факултета Универзитета у Новом Саду. Доступно и као веб документ: <http://ssd.org.rs/images/stories/opsti/34434.pdf>
49. Богдановић Марија, **Вертикална друштвена покретљивост**, у: Србија крајем осамдесетих, уред. Михаило В. Поповић, Београд, Институт за социолошка истраживања Филозофског факултета у Београду.
50. Кеџман Ђ. Наташа, **Модели улагања у истраживање и развој и ефекти на економски развој Србије**, докторска дисертација, Универзитет у Београду – Економски факултет, Београд, 2016. године;
51. Јавно предузеће за обављање комуналне делатности „Белимарковац“, **Извештај о микробиолошком и физичко-хемијском испитивању воде за пиће**, Врњачка Бања, 2018. године;
52. Друштво са ограниченом одговорношћу „Врући извори“, **Извештај о микробиолошком и физичко-хемијском испитивању воде за пиће водовода „Врући извори 1 и 2“ – Грачац**, Грачац, 2018. године;
53. Александар Костић, Биљана Дојчиновић, Данијела Миловановић, Симона Јаћимовић, Часлав Лачњевац, Небојша Пантелић: **Процена здравственог ризика употребе минералних вода на подручју Врњачке Бање – хемијски и микробиолошки аспект**, Зборник радова / 38. Међународни стручно-научни скуп Водовод и канализација '17, Крагујевац, 10-13. октобар 2017. године;
54. Симона Јаћимовић, **Chemical features and quality assessment of the natural mineral waters in the Vrnjacka Banja area, Serbia**, Универзитет у Београду – Пољопривредни факултет, Одсек за хемију и биохемију, Београд, 2017. године;

55. Општинска стамбена агенција општине Врњачка Бања, **Програм одржавања, заштите, развоја и управљања општинским и некатегорисаним путевима и улицама и изградња и реконструкција јавне расвете на подручју Општине Врњачка Бања за 2018. годину**, Врњачка Бања, 2018. године;
56. Дом здравља „Др Никола Цамић“, **Историјат и организационе јединице**, <http://dzvbanja.org.rs>;
57. Специјална болница „Меркур“, **Информатор о раду Специјалне болнице за лечење и рехабилитацију МЕРКУР Врњачка Бања**, Врњачка Бања, 2013. године (датум последњег ажурирања 11.07.2018. године);
58. Специјална болница за интерне болести Врњачка Бања, **Информатор о раду Специјалне болнице за интерне болести Врњачка Бања**, Врњачка Бања, 2018. године;
59. Мр Бранислав Шарчевић, **Климатске промене и падавине**, Врњачке Новине бр 84, Врњачка Бања, 2014. године.

ОВДЕ МОЖЕТЕ ПРЕУЗЕТИ ДОКУМЕНТ

(Ова страна је намерно празна)

ОПШТИНА ВРЊАЧКА БАЊА
OPŠTINA VRNJAČKA BANJA
MUNICIPALITY OF VRNJACKA BANJA

